

DARBĪBAS PROGRAMMA „CILVĒKRESURSI UN NODARBINĀTĪBA”

Grozījumi: MK 26.08.2008. rīk. Nr.511 (L.V., 28. aug., nr. 133)

Grozījumi: MK 23.01.2009. rīk. Nr.46 (L.V., 28. janv., nr. 15)

Grozījumi: MK 16.07.2009. rīk. Nr.476 (L.V., 21.jūl., nr. 114)

Grozījumi: MK 27.01.2010. rīk. Nr.50 (L.V., 29.janv., nr.16)

Grozījumi: MK 07.01.2011. rīk. Nr.5 (L.V., 11.janv., nr.5)

Grozījumi: MK 28.09.2011. rīk. Nr.486 (L.V., 29.sept., nr.154)

CCI: 2007LV051PO001

**LR FINANŠU MINISTRIJA
RĪGA
2011.GADS**

SATURA RĀDĪTĀJS

SATURA RĀDĪTĀJS	2
TABULU SARAKSTS	4
ATTĒLU SARAKSTS	5
SAĪSINĀJUMI	6
IEVADS	8
1. DARBĪBAS PROGRAMMĀ „CILVĒKRESURSI UN NODARBINĀTĪBA” APTVERTO SEKTORU SITUĀCIJAS ANALĪZE	10
1.1. ZINĀTNE UN PĒTNIECĪBAS POTENCIĀLS	10
1.2. IZGLĪTĪBA UN TĀLĀKIZGLĪTĪBA	18
1.3. NODARBINĀTĪBA UN BEZDARBS	40
1.4. SOCIĀLĀ IEKĻĀUŠANA	53
1.5. DARBASPĒKA KVALITĀTE - VESELĪBAS APRŪPE	61
1.6. PUBLISKĀS PĀRVALDES ADMINISTRATĪVĀS SPĒJAS UZLABOŠANA.....	72
1.7. TERITORIJU LĪDZSVAROTA ATTĪSTĪBA	82
1.8. RĪGAS STARPTAUTISKĀ KONKURĒTSPĒJA	88
2. DARBĪBAS PROGRAMMAS „CILVĒKRESURSI UN NODARBINĀTĪBA” STRATĒGIJA	92
2.1. DARBĪBAS PROGRAMMAS SVID ANALĪZE	92
2.2. STRATĒGIJAS IZKLĀSTS	103
3. PRIORITĀŠU UN PASĀKUMU APRAKSTI	111
3.1. 1. PRIORITĀTE „AUGSTĀKĀ IZGLĪTĪBA UN ZINĀTNE”	111
1.1.pasākums „Zinātnes un pētniecības potenciāla attīstība”	115
1.2.pasākums „Augstākās izglītības attīstība”	120
3.2. 2. PRIORITĀTE „IZGLĪTĪBA UN PRASMES”.....	126
2.1.pasākums „Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība”	130
2.2. Pasākums „Mūžizglītības attīstība un izglītībā un mūžizglītībā iesaistīto institūciju rīcībspējas un sadarbības uzlabošana ”	136
3.3. 3. PRIORITĀTE „NODARBINĀTĪBAS VEICINĀŠANA UN VESELĪBA DARBĀ”	143
3.1. pasākums „Nodarbinātība”	147
3.2. pasākums „Veselība darbā”	156
3.4. 4. PRIORITĀTE „SOCIĀLĀS IEKĻĀUŠANAS VEICINĀŠANA”.....	164
4.1. pasākums „Sociālā iekļaušana”	167
3.5. 5. PRIORITĀTE „ADMINISTRATĪVĀS KAPACITĀTES STIPRINĀŠANA”	172
5.1. pasākums „Labāka regulējuma politika”	176
5.2. pasākums „Cilvēkresursu kapacitātes stiprināšana”	182
5.3. pasākums „Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību administratīvās un attīstības plānošanas kapacitātes stiprināšana”	188
3.6. 6. PRIORITĀTE „TEHNISKĀ PALĪDZĪBA”	193
6.1.pasākums „Atbalsts darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” vadībai”	195
4. FINANŠU PLĀNS	199
5. ADMINISTRATĪVAIS IETVARS	201
5.1. FONDU VADĪBĀ IESAISTĪTĀS INSTITŪCIJAS	203
5.2. PARTNERĪBA	206
5.3. IEVIEŠANA.....	208
5.4. UZRAUDZĪBA.....	213
5.5. IZVĒRTĒŠANA.....	216
5.6. KONTROLES	219
5.7. INFORMĀCIJA UN PUBLICITĀTE	222
5.8. ATBALSTA KOORDINĀCIJA UN DEMARKĀCIJA	230
6. SĀKOTNĒJĀS IZVĒRTĒŠANAS PROCESS DARBĪBAS PROGRAMMAI „UZŅEMĒJDARBĪBA UN INOVĀCIJAS”	232
6.1. SĀKOTNĒJĀS IZVĒRTĒŠANAS PROCESS	232

6.2.	SOCIĀLEKONOMISKĀS ANALĪZES UN IZSTRĀDĀTĀS STRATĒGIJAS ATBILSTĪBAS IDENTIFICĒTAJĀM VAJADZĪBĀM NOVĒRTĒJUMS.....	232
6.3.	IZSTRĀDĀTĀS STRATĒGIJAS PAMATOJUMA UN STRATĒGIJAS ATBILSTĪBAS NOVĒRTĒJUMS.....	233
6.4.	IZSTRĀDĀTĀS STRATĒGIJAS ATBILSTĪBAS NOVĒRTĒJUMS KOPIENAS KOHĒZIJAS STRATĒGISKAJĀM PAMATNOSTĀDNĒM UN LATVIJAS NOZARES POLITIKĀM.....	233
6.5.	ŠAGIDĀMO REZULTĀTU UN IETEKMES NOVĒRTĒJUMS.....	234
6.6.	PLĀNOTO IEVIEŠANAS SISTĒMU NOVĒRTĒJUMS.....	234
6.7.	STRATĒGISKAIS IETEKMES UZ VIDĪ NOVĒRTĒJUMS.....	234
7.	PIELIKUMI.....	236

TABULU SARAKSTS

Tabula Nr. 1: Augstākā izglītība Latvijā	29
Tabula Nr. 2: Studējošo īpatsvars dabaszinātņu un inženierzinātņu jomā	30
Tabula Nr. 3: Augstskolu un koledžu Interneta un datoru resursi 2006./2007.ak.gadā	32
Tabula Nr. 4: Nodarbinātības galvenie rādītāji	40
Tabula Nr. 5: Nodarbinātības līmenis (vecuma grupā 15-64 gadi),%	40
Tabula Nr. 6: Bezdarba līmenis (darba meklētāju īpatsvars) vecuma grupā 15 - 64 gadi,% ...	44
Tabula Nr. 7: Darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā	44
Tabula Nr. 8: Vīriešu un sieviešu skaits nozarēs un darba samaksas salīdzinājums.....	48
Tabula Nr. 9: Arodslimību un nelaiemes gadījumu skaits	50
Tabula Nr. 10: Reģistrēto ilgstošo bezdarbnieku sadalījums pa vecuma grupām uz 31.12.2006.	54
Tabula Nr. 11: Latvijas bezdarbnieku valsts valodas zināšanas (%).....	55
Tabula Nr. 12: Ar infekcijas slimībām slimojošo ieslodzīto skaits.....	60
Tabula Nr. 13: Saslimstības galvenie rādītāji.....	63
Tabula Nr. 14: Iedzīvotāju mirstības cēloņi Latvijā 2004.gadā (uz 100 000 iedzīvotājiem) ...	64
Tabula Nr. 15: Ārstu sadalījums pa vecuma grupām	67
Tabula Nr. 16: Plānotais un esošais primārās veselības aprūpes ārstu prakšu skaits valstī	68
Tabula Nr. 17: Slimnīcu infrastruktūras sakārtošanas vajadzības atbilstoši ES standartiem ...	69
Tabula Nr. 18: Plānošanas reģionu sociālekonomisko rādītāju attiecība pret vidējo rādītāju valstī % 2004.gadā (vidējais valstī 100%).....	82
Tabula Nr. 19: Nodarbinātības galvenie rādītāji	147
Tabula Nr. 20: Iedzīvotāju galvenie mirstības cēloņi Latvijā 2004.gadā sadalījumā pēc dzimuma un vecuma, skaits.....	158
Tabula Nr. 21: Finanšu plāns ar katra fonda gada piešķirumu darbības programmai.....	199
Tabula Nr. 22: Finanšu plāns plānošanas periodam ar katra fonda un valsts līdzfinansējuma piešķirumu un līdzfinansējuma likmi darbības programmas prioritātēm.....	199
Tabula Nr. 23: Indikatīvs Eiropas Kopienas līdzfinansējuma sadalījums kategorijās 1. Darbības programmai (eiro)	200

ATTĒLU SARAKSTS

Attēls Nr. 1: Doktora grādu ieguvušo skaita dinamika Latvijā	12
Attēls Nr. 2: Pedagogu vecuma struktūra procentos	19
Attēls Nr. 3: Skolēnu tālākā mācību ceļa izvēle pēc pamatizglītības	21
Attēls Nr.4: Vidusskolēnu tālākā mācību ceļa izvēle	22
Attēls Nr. 5: Atskaitīšanas iemeslu raksturojums (īpatsvars % no kopējā atskaitīto audzēkņu skaita)	24
Attēls Nr. 6: Profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu nodrošinājums ar datortehniku.....	27
Attēls Nr. 7: Pedagogu vecuma struktūra procentos	28
Attēls Nr. 8: Absolventu skaits, kas ieguvuši akadēmisko grādu vai kvalifikāciju 2006.gadā	32
Attēls Nr. 9: Augstskolu akadēmiskā personāla vecuma struktūra valsts augstskolās.....	33
Attēls Nr. 10: Iedzīvotāju skaits darbības un pēc darbības vecuma (2005. – 2050.gads) .	42
Attēls Nr. 11: Darba meklētāju īpatsvara izmaiņas reģionos laika periodā no 2002.līdz 2006.gadam	45
Attēls Nr. 12: Pamatdarbā nodarbināto sieviešu un vīriešu īpatsvars pa darbības veidiem 2006.gadā.....	49
Attēls Nr. 13: Ģimenes ārstu skaits uz 10 000 iedzīvotājiem.....	67
Attēls Nr. 14: Strādājošo ārstu plūsma, ja strādāt turpina 100% rezidenti.....	67
Attēls Nr. 15: Projektu atlases shēma ierobežotā projektu iesniegumu atlasē	209
Attēls Nr. 16: Projektu atlases shēma atklāta konkursa projektu atlasē	210
Attēls Nr. 17: Projektu ieviešanas shēma	211
Attēls Nr. 18: Maksājumu plūsmas shēma	212
Attēls Nr. 19: Uzraudzības nodrošināšanas shēma.....	215
Attēls Nr. 20: Izvērtēšanas nodrošināšanas shēma.....	218
Attēls Nr. 21: Izdevumu atbilstības pārbaudes un sistēmu atbilstības un efektivitātes auditu shēma.....	219
Attēls Nr. 22: Pārbaužu projektu īstenošanas vietās shēma	220
Attēls Nr. 23: Gadskārtējā vadības un kontroles sistēmas ziņojuma sagatavošanas shēma...	220
Attēls Nr. 24: Vadības un kontroles sistēmas apraksta audita shēma	221

SAĪSINĀJUMI

ANO	–	Apvienoto Nāciju Organizācija
ASV	–	Amerikas Savienotās Valstis
ĀTI	–	Ārvalstu tiešās investīcijas
CFLA	–	Centrālā finanšu un līgumu aģentūra
CSP	–	Centrālā Statistikas pārvalde
DP	–	Darbības programma
EEZ	–	Eiropas Ekonomiskā zona
EF	–	Eiropas fondi: ERAF, ESF un KF
EK	–	Eiropas Komisija
ELFLA	–	Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
ELVGF	–	Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds
EM	–	Ekonomikas ministrija
ERAF	–	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	–	Eiropas Savienība
ES-10	–	2004.gada 1.maijā ES paplašināšanās rezultātā ES pievienojušās 10 dalībvalstis
ES-15	–	ES dalībvalstis pirms 2004.gada 1.maija ES paplašināšanās
ES-25	–	ES dalībvalstis pēc 2004.gada 1.maija ES paplašināšanās
ESF	–	Eiropas Sociālais fonds
EUR	–	eiro
EUROSTAT	–	Eiropas statistikas birojs
EZF	–	Eiropas Zivsaimniecības fonds
FM	–	Finanšu ministrija
HES	–	hidroelektrostacija
HPCI	–	Harmonizētais patēriņa cenu indekss
ĪADT	–	īpaši atbalstāmā teritorija
ICF	–	Starptautiskais funkcionālo traucējumu klasifikators (<i>International Classification of Functioning, Disability and Health</i>)
IKP	–	Iekšzemes kopprodukts
IKT	–	Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas
IP	–	Ietvara programma
IT	–	Informācijas tehnoloģijas
ĪUMEPLS	–	Īpašu uzdevumu ministra elektroniskās pārvaldes lietās sekretariāts
IZM	–	Izglītības un zinātnes ministrija
KF	–	Kohēzijas fonds
KSP	–	Kopienas stratēģiskās pamatnostādnes ekonomiskai, sociālai un teritorijas kohēzijai
LAP	–	Lauku attīstības plāns, kas ietver arī Eiropas Lauksaimniecības vadības un garantiju fonda Garantiju sadaļas finansējuma nosacījumus
LAS	–	Lauku attīstības stratēģija 2007. – 2013.gada periodam (sagatavo Zemkopības ministrija)
LBAS	–	Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība
LDDK	–	Latvijas Darba devēju konfederācija
LGS	–	Valsts akciju sabiedrība „Latvijas gaisa satiksme”
LM	–	Labklājības ministrija
LNLP	–	Latvijas Nacionālā Lisabonas programma
LPS	–	Latvijas Pašvaldību savienība
LU	–	Latvijas Universitāte
LU BMC	–	Latvijas Universitātes Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs
LU CFI	–	Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas institūts
LVL	–	lats
LZP	–	Latvijas zinātnes padome
MK	–	Ministru Kabinets
MVK	–	Sīkie (mikro), mazie un vidējie komersanti
NAP	–	Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007. – 2013.gada periodam
NMP	–	neatliekamā medicīniskā palīdzība
NVA	–	Nodarbinātības valsts aģentūra
NVO	–	biedrības un nodibinājumi
OECD	–	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
OSI	–	Organiskās sintēzes institūts

- P&A – Pētniecība un attīstība
- PISA - Starptautiskā skolēnu novērtēšanas sistēma (*Programme for International Student Assessment*)
- PKIVA – Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūra
- PSRS – Padomju sociālistisko republiku savienība
- PVA – primārā veselības aprūpe
- PVN – Pievienotās vērtības nodoklis
- RAPLM – Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija
- RPINP - Reģionālās profesionālās izglītības un nodarbinātības padome
- RTU – Rīgas Tehniskā universitāte
- SDO – Starptautiskā darba organizācija
- SDR – "Special Drawing Right" - valūtu grozs, kas ietver ASV dolāru, eiro, Lielbritānijas mārciņu un Japānas jenu
- SEZ – speciālā ekonomiskā zona
- SF – ES struktūrfondi
- SKDS – Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs "Sociāli korelatīvo datu sistēmas"
- SM – Satiksmes ministrija
- TIMSS - Matemātikas un dabaszinātņu izglītības attīstības tendenču starptautiskais pētījums (*Trends in International Mathematics and Science Study*)
- TVS – Tautsaimniecības vienotā stratēģija
- USD – ASV dolārs
- VAS – Valsts akciju sabiedrība
- VDI – Valsts darba inspekcija
- VIAA – Valsts izglītības attīstības aģentūra
- VidM – Vides ministrija
- VIP – valsts investīciju plāns
- VK – Valsts kase
- VKanc – Valsts kanceleja
- VKM II – Valūtas kursa mehānisms II
- VM – Veselības ministrija
- VOAVA – Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūra
- VPD – vienotais programmdokuments
- VSID – Valsts stratēģiskais ietvardokuments
- ZVFI – Zivsaimniecības vadības finansēšanas instruments

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 26.08.2008. rīkojumu nr. 511 un 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

IEVADS

1. Latvijas galvenais resurss ir cilvēku zināšanas, kuras attīstot, kā arī prasmīgi un mērķtiecīgi izmantojot, Latvija var sniegt būtisku ieguldījumu ne tikai Eiropas Savienības stratēģiskā mērķa – kļūt par konkurētspējīgāko reģionu pasaulē – sasniegšanā, bet arī valsts ilgtermiņa attīstībā un labklājības nodrošināšanā.
2. Sabiedrības ilgtspējīgai un mērķtiecīgai attīstībai vienlīdz svarīga ir gan ikkatra tās locekļa labklājība, gan izaugsme. Tādēļ būtiski ir veidot iekļaujošu darba tirgu, kas atbilst augstākajām darba drošības un darba vides prasībām, īpašu uzmanību pievēršot jau esošā darbaspēka konkurētspējas, profesionalitātes un efektivitātes paaugstināšanai, kā arī atbalstot indivīda personisko iniciatīvu – komercdarbības un pašnodarbinātības uzsākšanu. Vienlīdz nozīmīga ir darba tirgus institūciju stiprināšana, nodrošinot to sniegto pakalpojumu operativitāti, kvalitāti un atbilstību indivīda prasībām. Savukārt indivīda sekmīgas konkurētspējas un iekļaušanās darba tirgū priekšnosacījums ir kvalitatīvas, augsta līmeņa un darba tirgus prasībām atbilstošas zināšanas. Tādēļ uzņēmējiem, sociālajiem partneriem un izglītības iestādēm ir jāpieliek visas pūles, lai izglītības sistēma atbilstu gan indivīda, gan sabiedrības prasībām. Valsts stratēģisko mērķu ieviešanā svarīga loma ir arī publiskajai pārvaldei, kuras darbs sabiedrības interesēs un atbilstība augstākajiem kvalitātes standartiem veicina valsts politikas sekmīgu un efektīvu īstenošanu.
3. Saskaņā ar Valsts stratēģiskajā ietvardokumentā noteikto darbības programma tiek līdzfinansēta Eiropas Sociālā fonda ietvaros.
4. Darbības programmas ietvaros sniegtā atbalsta pamatvirzieni ir izglītības un zinātnes attīstība, nodarbinātības, sociālās iekļaušanas un darbaspēka veselības veicināšana un administratīvās kapacitātes stiprināšana.
5. Lai nodrošinātu zinoša, prasmīga un darba tirgus prasībām atbilstoša darbaspēka sagatavošanu, sniegtu iespējas attīstīt un papildināt zināšanas visām sabiedrības grupām, kā arī nostiprinātu cilvēku potenciālu zinātnei un pētniecībai, darbības programmas ietvaros tiks veicināta zinātnes intelektuālā potenciāla attīstība, augstākās izglītības kvalitāte un tās atbilstība darba tirgus prasībām, kā uzlabota profesionālā un vispārējā izglītība. Īpaša uzmanība tiks pievērsta visu līmeņu izglītības pieejamības nodrošināšanai visām sabiedrības grupām.
6. Savukārt, lai veicinātu iedzīvotāju sekmīgu iekļaušanos un noturēšanos darbaspēka tirgū, tiks uzlabota iedzīvotāju konkurētspēja darba tirgū, atbalstīta iedzīvotāju pašnodarbinātības un komercdarbības uzsākšana, kā arī būtisks uzsvars tiks likts uz darba drošības paaugstināšanu un vienlīdzīgu iespēju darba tirgū nodrošināšanu visām sabiedrības grupām. Papildus tam tiks veikti preventīvi un profilaktiski pasākumi sabiedrības veselības līmeņa paaugstināšanai, kā arī īpaša uzmanība tiks pievērsta veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības nodrošināšanai sociālās atstumtības riska grupām.
7. Līdztekus iepriekšminētajam tiks uzlabota valsts, reģionālā un vietējā līmeņa pārvaldes institūciju kapacitāte, nodrošinot to darbības atbilstību visaugstākajiem kvalitātes standartiem un veicinot to sniegto pakalpojumu pieejamību plašākai sabiedrībai, kā arī atbalstot valsts, reģionālā un vietējā līmeņa pārvaldes, sociālo partneru un nevalstisko organizāciju savstarpējo sadarbību labākas, uz sabiedrības vajadzībām vērstas politikas veidošanā un ieviešanā.
8. Lai uzlabotu plānošanas dokumenta kvalitāti un izpildītu nacionālo un ES normatīvo aktu prasības, Finanšu ministrija ir savlaicīgi noslēgusi līgumu ar neatkarīgu ekspertu konsorciju par DP sākotnējās izvērtēšanas (ex-ante) un SIVN veikšanu. Atbilstoši ex-ante darba dokumentiem, kā arī mācoties no 2004.-2006.gada plānošanas perioda pieredzes, FM ir cieši sadarbojusies ar ekspertiem dokumentu pilnveidošanā un ir sasniegusi dokumenta atbilstību

ex-ante un SIVN izvērtēšanas rezultātā ieteiktiem uzlabojumiem. Sadarbība ar ex-ante un SVIN ekspertiem turpināsies, līdzdarbojoties sarunās ar EK un analizējot EK sniegtos komentārus un sarunu rezultātā izveidoto dokumenta versiju.

1. DARBĪBAS PROGRAMMĀ „CILVĒKRESURSI UN NODARBINĀTĪBA” APTVERTO SEKTORU SITUĀCIJAS ANALĪZE

1.1. Zinātne un pētniecības potenciāls

9. Latvijā ir zinātņu nozares, kas spēj konkurēt ar savām izstrādņēm pasaules līmenī (modernie materiāli, informācijas tehnoloģijas, magnetohidrodinamika, biomedicīna, farmaceitiskā ķīmija un koksnes ķīmija) un šo zinātņu nozaru kapacitāti apliecina gan pasaules līmeņa patenti un publikācijas, gan zinātnieku sekmes ES Ietvara programmās pētniecības un tehnoloģiju attīstības jomās, kas ir apliecinājums Latvijas zinātniskā potenciāla konkurētspējai pasaulē. Latvijas zinātniskajiem institūtiem ir sekmīga ilgtermiņa sadarbība ar Eiropas un pasaules augsto tehnoloģiju firmām, īpaši farmaceitiskajā ķīmijā un biomedicīnā, kura dod būtisku papildinājumu ierobežotajam P&A valsts finansējumam.

Zinātnes un pētniecības institucionālā kapacitāte

10. Zinātnes institucionālo struktūru Latvijā veido 11 valsts zinātniskie institūti, 15 zinātniskie institūti, kas formāli integrēti universitāšu sastāvā kā juridiski neatkarīgas institūcijas, 5 valsts universitātes un 15 augstskolas ar to zinātniskajām struktūrvienībām. Ņemot vērā to zinātniskās darbības līmeni un spektru, nozīmīgākās ir Latvijas Universitāte, Rīgas Tehniskā universitāte, Rīgas Stradiņa Universitāte, Latvijas Lauksaimniecības Universitāte, Daugavpils Universitāte un Ventspils Augstskola. Latvijā līdz šim darbojas divi privātie zinātniskie institūti, tādi kā Ekonomikas institūts un Rīgas Informācijas tehnoloģijas institūts “Dati”.
11. No starptautiskās atpazīstamības un pētnieciskās darbības atdeves/rezultatīvitātes viedokļa nozīmīgākie ir Latvijas Universitātes Cietvielu Fizikas institūts (LU CFI) un Latvijas Organiskās sintēzes institūts (OSI). LU CFI citu zinātnisko institūtu vidū izceļas ar gada laikā publicēto starptautiski atzīto (SCI) zinātnisko rakstu skaita un to starptautiskā prestiža (citējamības indeksa) līmeni. 2004.gadā LU CFI zinātnieki ir autori 115 zinātniskajām publikācijām, savukārt OSI – 63 zinātniskajām publikācijām, tai skaitā SCI. Šajā laika periodā LU CFI zinātnisko publikāciju gada devums sastāda 1/4 no visām Latvijas zinātnieku publikācijām. Publicēšanās intensitāte LU CFI ir salīdzināma ar vidējo publicēšanās intensitāti ASV, kas ir augstāka par vidējo ES (639 publikācijas uz 1 000 000 iedzīvotājiem).
12. Statistikas dati par Latvijā veikto izgudrojumu sadalījumu pa zinātnes nozarēm liecina, ka Latvijas perspektīvākās “izgudrojumu nozares” ir medicīniskā ķīmija un gēnu inženierija. Kā spēcīga jāatzīmē arī MHD metalurģija (piem., MHD kristālu audzēšana). Īpaši atzīmējami ir OSI un Latvijas Universitātes Biomedicīnas pētījumu un studiju centri ar savu radīto izgudrojumu skaitu, kas patentēti ārzemēs. Laika periodā no 1997.g. – 2004.g. OSI zinātnieki ir galvenie autori 16 patentu pieteikumiem medicīniskajā ķīmijā, kurus ir pieteikuši pasaulē atzīti farmācijas uzņēmumi. Savukārt gēnu inženierijā LU BMC zinātnieki ir autori trīs starptautisko patentu pieteikumiem (1999., 2001. un 2004.g.) sadarbībā ar Cytos Biotechnol Ag (Šveice), Michigan State University (ASV) un Celltech Pharmac Ltd. (Apvienotā Karaliste).
13. Latvijas zinātnieki un institūcijas samērā sekmīgi piedalās ES Ietvara programmās (IP). Aktīva dalība datējama ar 1999.gadu, kad savu darbību aizsāka ES 5. IP. Tika iesniegti 667 projektu pieteikumi, no kuriem sekmīgi bija un ES līdzfinansējumu saņēma 178 projekti. Kopumā Latvijas dalībnieku sekmju rezultātā kopējais ES piešķirtais projektu finansējums divas reizes pārsniedza Latvijas dalības maksu 5. IP budžetā. Īpaši jāatzīmē, ka 5.IP laikā LU CFI lielā konkurencē ieguva ES Ekselences centra nosaukumu. Kopš 2002.gada, kad

darbojas jau ES 6. IP, vidējais sekmju līmenis ir krities, taču joprojām Latvija ir sekmīgāko jauno ES dalībvalstu vidū, atpaliekot gan no veco dalībvalstu sekmēm. Jāatzīmē Rīgas Tehniskās universitātes Materiālu un konstrukciju institūta sekmes, pakāpeniski palielinot savu kapacitāti ar nedaudziem projektiem 5. IP laikā līdz jau uzsāktiem pieciem 6. IP projektiem.

14. Starptautiskās sadarbības ziņā ir jāatzīmē arī Latvijas Universitātes Atomfizikas un spektroskopijas institūts, kas kopumā ir iesaistīts 15 starptautisku projektu realizācijā (6. IP, NATO Zinātnes programma, EUREKA, COST un citi).
15. Latvijas, Lietuvas un Taivānas Izglītības un zinātnes ministrijas ir izveidojušas kopīgu zinātnisko projektu atbalsta fondu. Kopš 2001.gada ir apstiprināti seši projekti, kas pārstāv LU CFI, LU, RTU, Rīgas Stradiņa universitātes genomikas un materiālzinātņu nozares.

Zinātnes un pētniecības infrastruktūra

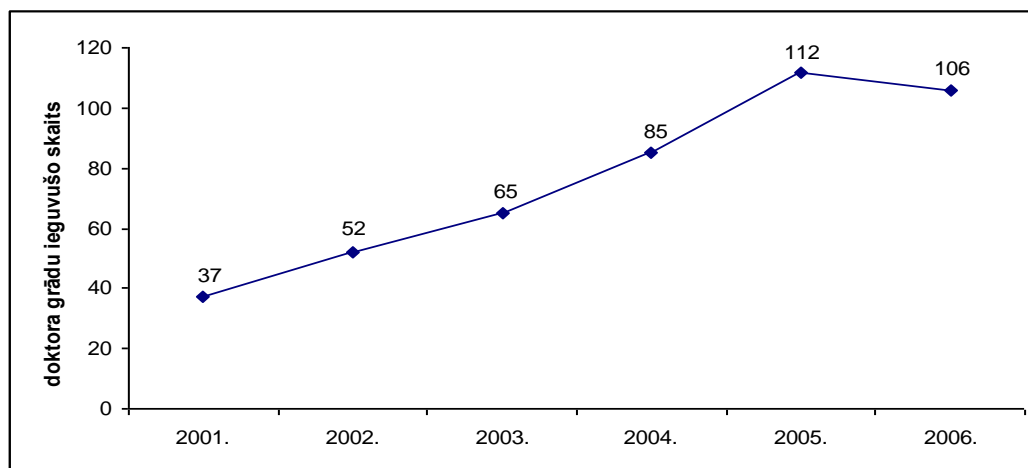
16. Kopš pagājušā gadsimta 80.gadiem līdz pat 2004.gadam ierobežotā finansējuma dēļ zinātniskā infrastruktūra valsts zinātniskos institūtos un augstskolās praktiski netika atjaunota. Ar 2004.gadu ir uzsākta IZM Nacionālās programmas „Atbalsts zinātniskās infrastruktūras modernizēšanai valsts zinātniskajās institūcijās” īstenošana, piesaistot ERAF līdzfinansējumu. Nacionālās programmas mērķis ir modernizēt infrastruktūru valsts zinātniskajās institūcijās, tai skaitā reģionālajās, kas realizē zinātniskos pētījumus prioritārajos zinātnes virzienos, tādā veidā radot vidi tehnoloģiju pārnesei un sekmējot cilvēkresursu attīstību pētniecībā valstī kopumā. Šobrīd augsta līmeņa zinātniskais aprīkojums ir nodrošināts OSI, LU CFI, LU BMC. Tas ļauj šīm zinātniskajām institūcijām sekmīgi piedalīties starptautiskos projektos. Vienota platjoslas tīkla trūkums starp Latvijas augstskolām un zinātniskajiem centriem kavē starpaugstskolu un zinātnisko institūciju sadarbību un pilnīgu to potenciāla realizāciju. Bez tam Latvijai ir lēnākais savienojums ar Eiropas akadēmiskajiem un zinātniskajiem tīkliem (Latvijas pieslēgums Eiropas starptautiskajam izglītības un zinātnes tīklam GEANT ir 155Mbit/s, kamēr Igaunijai un Lietuvai 622Mbit/s, pārējām Austrumeiropas valstīm 2.5Gbit/s), kas kavē plašāku dalību starptautiskajos zinātnes projektos. Joprojām trūkst moderna laboratoriju aprīkojuma tehnoloģiskas ievirzes projektu nanotehnoloģiju un nanostruktūru pielietojuma jomā realizēšanai un īpaši aktuāla šī problēma ir reģionālajās zinātniskajās institūcijās. Šobrīd vēl grūti novest fundamentālu ideju līdz praktiskai augstas tehnoloģijas izstrādei. Par to liecina Latvijas nelielais augsto tehnoloģiju produkcijas īpatsvars ražošanas eksporta devumā (Latvijā 5% un vidēji ES-20%).
17. Kopš Latvija kļuvusi par ES dalībvalsti, speciālistiem ir dotas iespējas izmantot ES zinātnisko infrastruktūru. Eiropas Kopējās pētniecības telpas ietvaros 6. IP nodrošina Eiropas zinātniskās infrastruktūras objektu pieejamību visiem Eiropas zinātniekiem, ar vienu nosacījumu, ka attiecīgā zinātnieka kvalifikācijai jāatbilst augstiem zinātniskiem standartiem. Latvijai būtu iespējas iesaistīties Eiropas Kopējās pētniecības telpas aktivitātēs ar Latvijā izvietotiem zinātniskās infrastruktūras objektiem - tādiem, kas nodrošinātu efektīvu zinātnes rezultātu ieviešanu ražošanā, attīstot augstās tehnoloģijas, kā arī unikālu pētniecības infrastruktūras objektu darbību un attīstību, kā piem., Ventspils Starptautiskais radioastronomijas centrs, LU Fizikas institūta šķidro metālu laboratorija (tai skaitā zemes magnētiskā lauka izpētes pilotiekārta).

Cilvēku resursi zinātnei un pētniecībai

18. 2004.gadā Latvijā zinātniski pētnieciskajā darbā strādājošo skaits (ieskaitot pilna un nepilna darba laiku strādājošos zinātniskos darbiniekus, zinātnē un pētniecībā nodarbināto administratīvo un tehnisko atbalsta personālu) sastādīja 8273 personas. No tiem 3 324 bija zinātniskie darbinieki, kas nodarbināti atbilstoši pilna darba laika ekvivalentam. Salīdzinot

statistikas datus par zinātniski pētnieciskajā darbā strādājošo īpatsvaru pret kopējo darbaspējīgo iedzīvotāju skaitu, Latvijā 2004.gadā tas sastādīja 0,73%, savukārt ES dalībvalstīs šis rādītājs vidēji ir 1,36%¹. Produktīvai P&A sektora darbībai un tā attīstības nodrošināšanai nepieciešami vismaz 2000 zinātnieki uz 1 miljonu iedzīvotāju. Tādēļ P&A aktīvi strādājošo zinātnieku kopskaitam Latvijā līdz 2010.gadam jāsasniedz vismaz 5000.

19. Kopumā Latvijā doktora grādu ir ieguvuši ap 5800 cilvēku, no kuriem P&A sektorā 2004.gadā kā pilna darba laika zinātniskie darbinieki strādāja 3324, salīdzinoši 2000.gadā bija nodarbināti 3814. Viens no iemesliem zinātnē nodarbināto skaita samazinājumam ir arī to aizplūšana uz citām valstīm gan ES, gan ārpus tās. Kopējā zinātniskajā darbībā nodarbināto skaitā iekļaujas 802 tehniķi un laboranti un 977 cilvēki, kas veic zinātnei apkalpojošā personāla funkcijas. Latvijā ļoti mazs ir to zinātnieku skaits, kas strādā privātajā sektorā (tikai 13,5% no kopējā zinātnieku skaita) un tas ir zemākais rādītājs salīdzinājumā ar ES dalībvalstīm, kur vidējais rādītājs ir 49%².
20. 2004.gadā vairāk kā pusei augstskolu un valsts zinātniskajos institūtos strādājošajiem zinātniekiem bija pāri par 55 gadiem, turklāt 28% no šiem zinātniekiem bija vecāki par 65 gadiem. Tikai 7% no institūtos strādājošajiem zinātniekiem bija vecumā no 25 līdz 34 gadiem. Šāda zinātniskā personāla vecuma struktūra ir nelabvēlīga ne tikai patreizējās zinātniskās darbības sekmīgai nodrošināšanai, bet rada draudus turpmākai zinātnes attīstībai. Vairākās zinātņu nozarēs nav pietiekošs augsti kvalificētu speciālistu skaits, kas varētu pretendēt uz Latvijas augstskolu profesoru un docētāju vakancēm, un varētu tikt piesaistīts jauno speciālistu sagatavošanā. Problēmas risinājums ir atspoguļots vienā no Izglītības un zinātnes ministrijas izstrādātā dokumenta “Vadlīnijas augstākās izglītības, zinātnes un tehnoloģiju attīstībai līdz 2010.gadam”, mērķiem, kas paredz līdz 2010.gadam palielināt profesoru skaitu līdz 1000, bet zinātniskajā darbībā nodarbināto skaitu līdz 12 000.
21. Viens no zinātnes sistēmas attīstības rādītājiem ir zinātnieku skaita ikgadējais pieaugums un jauno doktora grādu ieguvušo skaits.

Attēls Nr. 1: Doktora grādu ieguvušo skaita dinamika Latvijā

Avots: CSP

22. Doktorantūras studiju programmās studējošo skaits Latvijā ir nepietiekošs (tikai 1,4 %, salīdzinot ar 5-6 % citās Eiropas Savienības valstīs), un sevišķi tas ir attiecināms uz doktora grādu ieguvušo skaitu. Salīdzinājumā ar citām ES dalībvalstīm, Latvija šajos rādītājos ievērojami atpaliek no citām ES dalībvalstīm. Doktora grādu ieguvušo skaits ir niecīgs salīdzinājumā ne tikai ar ES dalībvalstīm, bet arī ar mūsu kaimiņvalstīm Lietuvu un Igauniju.

¹ 2004.g. Eurostat, Share of research and development personnel (head count, % of the labor force)

² 2005.g. Eurostat, OESD (Towards a European Research Area. Science, Technology and Innovation. Key Figures 2005.

Tā 2004.gadā Zviedrijā doktorantūras programmās studēja kopumā 18 000 studentu, kas sastādīja 5,3 % no kopējā studentu skaita, Čehijā – 11 500 studentu, kas veido 6,6 % no kopējā studentu skaita. Lietuvā un Igaunijā 2004.gadā doktoranti veido vidēji 2,5 % no kopējā studentu skaita. Latvijā 2004.gadā doktorantūras studentu kopējais skaits bija 1 428 un tikai 85 no tiem ir ieguvuši doktora zinātnisko grādu, kas sastāda tikai 0,4 % no kopējā studentu skaita. Studentu interese par studijām doktorantūrā pieaug (2006.gadā doktorantūrā studējošo skaits sasniedza 1 797, doktora zinātnisko grādu ieguvušo skaits – 106), taču pieauguma tempi joprojām ir nepamierinoši. Tas ir sevišķi satraucoši, jo aktualizējas vispārēja zinātniskās zinātnē bija zinātniskā personāla atalgojuma līmenis valsts sabiedrības novecošanās problēmas.

23. Doktorantu skaita pakāpeniskam pieaugumam ir dažādi iemesli: sabiedrībā ir aktualizēta doktorantu nelielā skaita problēma, tiek organizētas diskusijas, sabiedrībā ir radīta interese, tiek organizēti zinātni popularizējoši pasākumi (TV raidījumi, radio pārraides, Zinātnes kafejnīcas u.c.)
24. Nedaudz, bet pieaug arī gada laikā aizstāvēto doktora disertāciju skaits. Viens no iemesliem šim pieaugumam varētu būt ESF līdzfinansētais IZM atbalsta pasākums doktorantiem un postdoktorantiem pētījumu veikšanai dabas zinātnēs un inženierzinātnēs, kā arī IZM Nacionālā programma „Augstākās izglītības iestāžu nodrošināšana ar mūsdienīgām apmācības iekārtām, tehniku un lieldatoru tīkliem”, kas tiek īstenota ar ERAF līdzfinansējumu.
25. Lielākais doktorantu skaits vēl joprojām ir sociālajās zinātnēs, komerczinībās un tiesībās, sastādot 32 % no visiem doktorantiem. Dabas zinātnes, matemātikas un informācijas tehnoloģiju studijas izvēlējās tikai 14 % no visiem doktorantiem un apmēram tikpat daudz (16 %) studentu iesaistīti ar inženierzinātnēm, ražošanu un būvniecību saistītās doktorantūras studijās.
26. Pēc doktora disertācijas aizstāvēšanas dabas zinātnēs un matemātikā (izņemot informācijas tehnoloģijās), pārsvarā jaunie zinātnieki paliek darbā zinātniskajos institūtos un augstskolās, un turpina nodarboties ar zinātni.
27. Līdz šim nopietns iemesls zemajai interesei par doktorantūras studijām un tālāko karjeru zinātniskajos institūtos, kā arī tajos pieejamā nolietotā zinātniskā infrastruktūra. 2004.gadā tika veikta Latvijas Universitātes, Rīgas Tehniskās universitātes un Daugavpils Universitātes studentu aptauja, kur tika noskaidroti studentu viedokļi par doktorantūru, par faktoriem, kas traucē nodarboties ar zinātni un kas motivētu studentus iegūt doktora grādu. Apmēram 25 % aptaujāto studentu izteica vēlmi studēt doktorantūrā, puse aptaujāto studentu līdz šim vēl par studijām doktorantūrā nebija domājuši un 17% studentu noraidīja domu par doktorantūras studijām. Kā doktorantūras studijām motivējoši faktori tika minēti sekojoši: iespēja saņemt lielāku atalgojumu (42 %), iespēja iegūt plašas zināšanas izvēlētajā zinātņū nozarē (31 %), iespēja veidot akadēmisko karjeru (24 %) un augsts zinātnieka prestižs sabiedrībā (22 %). Pētījums norādīja uz problēmu par informācijas trūkumu augstskolās attiecībā uz doktorantūras studiju norisi. Tā 49 % studentu atzīmēja, ka nav informēti, kā organizētas studijas doktorantūrā. Daugavpils Universitātes studenti vairāk kā galvaspilsētas studenti norādīja, ka motivācija studijām doktorantūrā ir iespēja turpināt studijas ārzemēs, kā arī atrast darbu ārzemēs.
28. Pēdējos trīs gados ar ES Izglītības programmas Socrates (apakšprogramma Erasmus) atbalstu ārzemēs ir studējuši līdz 700 Latvijas studentu (2004./2005. mācību gadā – 607 studenti). Taču pieprasījums pēc šādām studijām ir apmēram divas reizes lielāks.

29. Salīdzinot datus ar ES vidējiem rādītājiem, Latvijā doktorantūras studijas beigušo īpatsvars 2004.gadā bija 0,25 uz 1000 iedzīvotājiem vecumā no 20-29 gadiem, ES vidējais rādītājs sastāda 12,3 uz 1000 iedzīvotājiem.³
30. Latvijas P&A potenciāls ir veidojams un attīstāms, vispirms balstoties uz eksistējošajām un saglabātajām zinātniskajām skolām. Tās ir organiskajā ķīmijā, medicīnas ķīmijā un gēnu inženierijā, fizikā, materiālzinātnēs un informācijas tehnoloģijās. Šīs skolas un tajās eksistējošais pētniecības potenciāls korelē ar iepriekš sniegtajiem datiem par zinātniskajām publikācijām un patentiem šajās nozarēs.
31. Ārzemēs strādā ievērojams Latvijas zinātnieku skaits. Pēc aptuveniem aprēķiniem tā ir 1/3 daļa no Latvijas zinātniskā potenciāla. Šo speciālistu aizbraukšanas iemesli ir dažādi. Pieredzes bagātie zinātnieki pārsvarā aizbrauca strādāt uz citām valstīm tūlīt pēc Latvijas neatkarības atgūšanas, sakarā ar zinātnes sistēmas krasajām reformām un finansiālo resursu būtisku samazināšanos zinātnē (5 % no IKP PSRS laikā pret 0,3 % neatkarīgās Latvijas laikā). Ārzemēs uzturas daudzi jaunie zinātnieki, kuri tikko beiguši studijas Latvijas augstskolās. Iemesls ir sekojošs - izmantot labākus darba apstākļus un iespējas savas kvalifikācijas celšanai. Tomēr jāatzīmē, ka vairumam studentu ir vēlme atgriezties Latvijā. Motivācija, lai atgrieztos, varētu būt moderna zinātniskā aparatūra un samērojamas algas.
32. Aktīvi pētniecībā neiesaistītais cilvēku resursu skaits ir 45 % no visu doktora grādu ieguvušo skaita. Šie cilvēki strādā valsts administrācijā, banku sektorā un uzņēmējdarbībā.

Zinātnes un pētniecības finansējums

33. Kopējais finansējums P&A 2004.gadā bija 0,47 % no IKP, bet 2003.gadā tikai 0,39 % no IKP (ES valstīs vidēji 1,93 %). Valsts budžeta finansējums zinātnei 2004.gadā veidoja tikai 0,18 % no IKP, bet privātā sektora investīciju tikai 0,20 % no IKP (ES dalībvalstīs vidēji 0,76 % no IKP). Zinātnes un pētniecības finansējums 2004.gadā sastādīja 21 eiro uz vienu iedzīvotāju, kamēr ES vidējais rādītājs ir 409 eiro uz vienu iedzīvotāju. Turklāt pastāvošā pētniecisko darbu finansēšanas sistēma nedarbojas kā katalizators, kas piesaistītu privātā sektora investīcijas pētniecībā.
34. Pasaules Bankas 2003.gadā veiktajā pētījumā norādīts, ka P&A jomā Latvijā galvenokārt darbojas dažas ārvalstu telekomunikāciju firmas, bet visi pārējie uzņēmumi kopā finansē ļoti niecīgu P&A daļu un šīs investīcijas galvenokārt ir vērstas uz tehnoloģiju tiešu iegādi no ārvalstīm.
35. 2005.gada 19.maijā spēkā stājies jaunais Zinātniskās darbības likums, kas uzdod valdībai palielināt valsts budžeta finansējumu zinātnei ik gadu par 0,15 % no IKP līdz tā kopējais apjoms būs sasniedzis 1 % no IKP.
36. Valsts budžeta līdzekļi galvenokārt tiek novirzīti sekojošām aktivitātēm:
 - zinātniskās darbības nodrošināšanai,
 - tirgus pieprasīto pētījumu programmas realizēšanai,
 - atbalstam dalībai ES zinātnes un tehnoloģiju programmās.
37. Zinātniskās darbības nodrošināšanai paredzētie līdzekļi pamatā tiek sadalīti konkursa, ko organizē Latvijas Zinātnes padome (LZP), kārtībā kā atbalsts fundamentālo un lietišķo pētījumu projektu realizēšanai. Katru gadu tiek atbalstīti 690 projekti ar kopējo finansējumu 4,8 milj. Ls apmērā. 2004.gadā vidējais LZP piešķirtā granta apmērs bija 5000 - 6000 Ls. Dabaszinātnēs un inženierzinātnēs vidēja lieluma zinātniskajam projektam, kuru realizē līdz trīs cilvēkiem, nepieciešamais minimālais gada finansējums būtu 15 000–25 000 Ls. Tas norāda, ka nepietiek līdzekļu, lai nodrošinātu iespēju kvalitatīvi strādāt un veikt pētījumus esošajam, jau tā nelielajam zinātnieku skaitam Latvijā.

³ Eurostat, 2005.

Nozares politika

38. Saskaņā ar Zinātniskās darbības likumu, zinātniskās darbības prioritārie virzieni tiek definēti reizi četros gados. 2006.gadā valdība ir definējusi prioritāros zinātnes virzienus turpmākajiem četriem gadiem. Prioritātes tiek definētas, izvērtējot:
- attiecīgās ekonomikas nozares stāvokli un attīstības perspektīvas Eiropā un pasaulē, kā arī Latvijā,
 - pašreiz pasaulē attīstīto virzienu potenciālu un turpmākās attīstības iespējas Latvijā, kā arī perspektīvo virzienu attīstības iespējas Latvijā,
 - nepieciešamās valsts pārvaldes un likumdošanas aktivitātes biznesa un investīciju stimulējošas vides izveidošanā,
 - vēlamo valsts un privātā kapitāla, tai skaitā ārvalstu investīciju piesaisti,
 - ekonomisko, sociālo un vides faktoru ietekmi uz nozares attīstību un otrādi,
 - nozares ietekmi uz tautas izglītības līmeni un demogrāfisko situāciju Latvijā,
 - nozarē pieejamā speciālistu bāze un atbilstošu izglītības programmu esamība.
39. Laika periodam no 2006.gada līdz 2009.gadam ir apstiprināti šādi zinātnes prioritārie virzieni tautsaimniecībai nozīmīgās nozarēs fundamentālo un lietišķo pētījumu atbalstam:
- Agrobiotehnoloģija – inovatīvas, videi draudzīgas pārtikas produktu ieguves tehnoloģijas;
 - Biomedicīna un farmācija – gēnu tehnoloģijas un jaunu bioloģiski aktīvu vielu sintēzes tehnoloģijas;
 - Enerģētika – videi draudzīgi atjaunojamās enerģijas veidi, enerģijas piegādes drošība un enerģijas efektīva izmantošana;
 - Informātika – droša programmatūra, integrētas informācijas un komunikācijas sistēmas un tīkli, elektroniskās tehnoloģijas;
 - Materiālzinātne – nanotehnoloģijas funkcionālo materiālu iegūšanai, jaunas paaudzes kompozītmateriāli;
 - Meža zinātne – ilgtspēja, jauni produkti un tehnoloģijas;
 - Medicīnas zinātne – lietišķo zinātņu tehnoloģijās bāzēta klīniskās medicīnas attīstība;
 - Vides zinātnes – klimata maiņas reģionālā ietekme uz ūdeņu ekosistēmām un adaptācija, Baltijas jūras un iekšējo ūdeņu vides ilgtspējīga apsaimniekošana un aizsardzība;
 - Letonika – pētījumi par Latvijas vēsturi, valodu un kultūru.
40. Izglītības un zinātnes ministrija 2001.gadā izstrādāja “Vadlīnijas augstākās izglītības, zinātnes un tehnoloģiju attīstībai līdz 2010.gadam”, paredzot veikt pasākumus, lai nodrošinātu pieaugošu doktorantūrā studējošo skaitu, kas 2010.gadā sasniegtu 4500.
41. Saikne starp zinātni, pētniecību un uzņēmējdarbību Latvijā var tikt identificētas vairākas sadarbības nozares jeb klasteri – kokapstrāde, ķīmiskā rūpniecība (farmācija), metālapstrāde, transports un loģistika, sakari (informācijas komunikāciju tehnoloģijas) un citi. Koksnes pārstrādes un kokrūpniecības sektorā un medikamentu izstrādes un ražošanas nozarēs Latvija aktīvi strādā, lai iesaistītos ES 7.IP ietvaros paredzēto Tehnoloģisko platformu darbībā. Samērā sekmīga sadarbība ir uzsākta informācijas tehnoloģiju jomā un materiālzinātnēs (LU CFI sadarbība ar Valmieras stikla šķiedru rūpnīcu, LU ASI ar Anda Optec un Baltic Scientific Instruments). Šāda sadarbība palielinās augstas pievienotās vērtības produkcijas ražošanas apjomus Latvijā.
42. Lietišķās zinātnes kvalitātes un inovācijas potenciāla viens no pamatrādītājiem ir patents un to skaits raksturo gan valstī radīto un ieviesto tehnoloģiju konkurētspēju, gan lietišķās pētniecības līmeni, gan tehnoloģiju (zināšanu) pārnesi starp valstīm, relatīvo inovācijas līmeni, atvērtību pret ārvalstu tehnoloģijām, industriālās pētniecības līmeni un tautsaimniecības konkurētspēju kopumā.
43. Latvijā ik gadu tiek izsniegti ap 100 –150 patenti, pie kam dominē vietējie Latvijas patenti, kuru nozīmīgums no konkurētspējas viedokļa pasaulē nav augsts. Saskaņā ar Eurostat datiem,

no Latvijas 2002.gadā Eiropas patentu birojā pieteikto patentu skaits bija 5,95 uz 1 milj. iedzīvotājiem, kamēr ES vidējais rādītājs ir 133,59 patenti uz 1 milj. iedzīvotājiem. 2002.gadā saskaņā ar Eurostat datiem Latvijā vispār nav reģistrētu augsto tehnoloģiju patentu (2001.gadā 0,53 uz 1 milj. iedz.), kamēr ES vidēji 2002.gadā ir tikuši reģistrēti 26 patenti uz 1 milj. iedzīvotājiem.

44. Tā kā Latvijas zinātnieki augsto patentu izdevumu reģistrācijas izmaksu dēļ nevar atļauties savu rezultātu patentēšanu ārzemēs, tad praksē šajos gadījumos rezultāti tiek pārdoti ārzemju partneriem vienkārši kā „know-how” izstrādes vai arī tiek atrasta ārzemju firma, ar kuras finansiālu atbalstu tiek veikta izgudrojuma patentēšana, kā rezultātā firma pārņem tiesības uz izgudrojumu. Medicīniskās ķīmijas nozarē laika posmā no 1999. – 2005.gadam OSI ir piedalījies 107 patentu izstrādē. To skaitā pēc konkrētu firmu pasūtījuma izstrādāti 82 patenti, ar kuriem tiek aizsargāti 47 izgudrojumi, pamatā jaunu zāļu izstrādes jomā (mildronāts un tā pēcteči, jauni vēža ārstniecības līdzekļi, sirds-asinsvadu slimību līdzekļi u.c.).
45. Savukārt LU BMC cieši sadarbojas ar Cytos Biotechnology (Šveice) un Rein Biotech (Vācija) vakcīnu un biomodulatoru pētījumu jomā. Vēl jāmin LU FI zinātnieki, kas jau kopš 2001.gada sadarbojas ar vienu no pasaules vadošajām firmām magnētisko šķidrums ražošanā „Ferrotec-USA” un sniedz pakalpojumus firmas ražoto ferrošķidrums magnetogrammetrijā. Jāatzīmē šī institūta sadarbības līgumi ar Holandes firmu Corus Research Development & Technology, Vācijas firmu Schott Ag un ASV Enerģētikas departamenta Oak Ridge National Laboratory.
46. Lai P&A veidotās izstrādes tiktu veiksmīgi komercializētas, nepieciešams atbalstīt zināšanu pārneses infrastruktūras attīstību – tehnoloģiskos parkus, tehnoloģiju un inovāciju centrus, kā arī biznesa inkubatorus. Latvijā, salīdzinot ar citām ES valstīm, zināšanu pārneses infrastruktūra ir vāji attīstīta. Darbojas tikai viens tehnoloģiskais parks un viens tehnoloģiskais centrs (biznesa inkubators) – Latvijas Tehnoloģiskais centrs, bet tas tiek darīts tikai ES 6.IP projekta IRC (Inovācijas rosināšanas centrs – Innovation Relay Centre) ietvaros. Salīdzinājumam, Lietuvā ir 7 zinātnes/tehnoloģiskie parki un 7 biznesa inkubatori, Igaunijā attiecīgi 3 un 7, kas arī ir zemāks par ES vidējiem rādītājiem. Šo inovācijas atbalsta struktūru attīstība Latvijā līdz šim nav bijusi ietverta valsts attīstības programmās un tā rezultātā Latvijā ir viens no zemākajiem rādītājiem ES. Ekonomikas ministrija ir paredzējusi 2006.gadā atbalstīt 5-7 tehnoloģiju pārneses punktu izveidi universitātēs un pētnieciskajos institūtos, kuros zināšanu pārneses veicināšanai tiks piesaistīti eksperti. Kopumā Latvijā tehnoloģiju pārneses laukā strādā ne vairāk kā 20 eksperti. Šis skaits, acīm redzot, ir nepietiekams un to tuvākajos piecos gados vajadzētu vismaz pieckāršot. Šeit arī radīsies problēma par tehnoloģiju brokeru, tehnoloģiju auditoru, tehnoloģiju pārneses konsultantu sagatavošanu atbilstoši pasaules pieredzei.
47. Lai kompleksi risinātu zinātnes komercializācijas problēmu, galvenā uzmanība ir jāpievērš sekojošiem jautājumiem:
 - infrastruktūras attīstība – esošo zinātnisko laboratoriju modernizācija un/vai jaunu zinātnisko laboratoriju izveide, klāsteru un to saistītās infrastruktūras, ekselences centru izveides atbalsts, zinātnes/tehnoloģiskie parki, tehnoloģiskie vai inovācijas centri, biznesa inkubatori,
 - starptautiskās sadarbības veicināšana starp Latvijas uzņēmumiem, zinātniekiem, tehnoloģiju centriem un citu valstu industriju, zinātnes darbiniekiem (piemēram, lai Latvijas zinātnieki varētu strādāt ar ārvalstu uzņēmumiem un otrādi),
 - finansiālais atbalsts investīcijām no privātā sektora puses inovatīvajos uzņēmumos Latvijā vai jaunas uz zināšanām orientētas ražotnes atvēršanai Latvijā (piemēram, atbalsts publiskās infrastruktūras izveidei),
 - finansiālais atbalsts jaunu, zināšanu ietilpīgu uzņēmumu veidošanai (piemēram, sēklas, uzsākšanas un riska kapitāla fondi, fiskālie atvieglojumi),

- koordinētas tehnoloģiju pārneses sistēmas izveidošana (ieskaitot atbalstu intelektuālā īpašuma aizsardzības nodrošināšanai un kompetences centru izveidošanai).

48. Galvenās risināmās problēmas:

- Nepietiekams zinātnē un pētniecībā nodarbināto skaits – zinātnieku skaita samazināšanās, nepietiekams doktorantu skaits,
- Nepietiekams moderni aprīkotu laboratoriju skaits tehnoloģiskas ievirzes projektu realizācijai,
- Ierobežotas zināšanu komercializācijas iespējas un prasmes.

1.2. Izglītība un tālākizglītība

Vispārējās prasmes

Vispārējā pamatizglītībā un vidējā izglītībā iesaistīto izglītojamo raksturojums

49. Latvija kopš 1992.gada piedalās izglītības starptautiskajos salīdzinošajos pētījumos. Starptautiskās skolēnu novērtēšanas programmas OECD PISA 2000.gada rezultāti liecināja, ka Latvijas 15 – 16 gadīgajiem jauniešiem bija zemi sasniegumi pamatprasmēs (lasīšana, dabaszinātnes, matemātika) – 30,6 % sasniedza tikai zemāko kompetences līmeni vai palika zem tā. Tikai 4% skolēnu sasniedza augstāko kompetences līmeni.
50. 2003.gada PISA rezultāti liecina, ka Latvija ir uzlabojusi sniegumu visās jomās, tomēr uzlabojumu galvenokārt nosaka tas, ka rezultāti uzlabojušies skolēniem ar iepriekš ļoti zemiem un zemiem sasniegumiem. Latvijā joprojām ir zems skolēnu skaits, kas sasniedz vidēju un augstu kompetences līmeni, un tas nav būtiski palielinājies. PISA 2003.gada rezultāti liecina, ka Latvijas 15 – 16 gadīgo jauniešu sasniegumi pamatprasmēs ir ievērojami uzlabojušies – 18 % sasniedza zemāko kompetences līmeni vai palika zem tā, bet 6% skolēnu sasniedza augstāko kompetences līmeni. Un tomēr mūsu skolēnu sasniegumi ir zem vidējā pasaulē un Eiropā. TIMSS 2003.gada rezultāti Latvijā liecina, ka 8.klases skolēnu sasniegumi matemātikā un dabaszinātnēs ir labāki Rīgas un citu Latvijas lielo pilsētu skolu skolēniem. Tas apstiprina, ka, lai nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas izglītības turpināšanai un veicinātu reģionālo attīstību, svarīgi ir būtiski palielināt ieguldījumus lauku un mazo pilsētu skolās gan skolu aprīkojumā, gan skolotāju tālākizglītībā.
51. Vidējās izglītības noslēguma centralizēto eksāmenu rezultāti liecina⁴, ka joprojām liels īpatsvars jauniešu skolu pabeidz ar zemām vai ļoti zemām pamatprasmēm 27,18%. Īpaši zemi rezultāti ir profesionālās izglītības (49,48%) un vakarskolu (36,35%) beidzējiem.
52. Matemātikas pārbaudījumā zemāko līmeni (no 6 līmeņiem) 2004.gadā vidusskolās un ģimnāzijās ieguva 3,2% no skolēniem, vakarskolās - 17%, arodskolās - 50%, tehnikumos un koledžās – 34,9 %. Savukārt fizikas pārbaudījumā attiecīgi vidusskolās un ģimnāzijās – 5,8%, vakarskolās – 34,8 %, arodskolās – 56%, tehnikumos un koledžās – 54,2 %.
53. 2004. mācību gadā 9.klasē 3782 skolēni (11% no 9.klašu skolēnu skaita) nesaņēma apliecību par pamatizglītības ieguvu. Šie jaunieši pamatizglītības 9. klases mācību programmu atkārtu vēlreiz - tajā pašā skolā, citā izglītības iestādē, pedagoģiskās korekcijas izglītības programmā. 12,2% no 9.klases absolventiem matemātikas eksāmenā saņēma vērtējumu zemāku par 4 ballēm, latviešu valodā – 1%, svešvalodās vidēji – 3%. Skolēnu mācību sasniegumu diagnostikas sistēma nenodrošina pilnīgu atgriezenisko informāciju par skolēnu mācīšanās grūtībām un problēmām.
54. 95% no obligātā izglītības vecuma bērniem ir iekļauti izglītības sistēmā. 2004.gada sākumā ap 24 000 bērnu Latvijā dzīvoja tā saucamajās riska ģimenēs. Šādiem bērniem vecāki parasti pievērš maz uzmanības, un viņi bieži neredz jēgu apmeklēt skolu. 2003./2004.m.g. 4509 jeb 1,4% 1.–12.klases skolēnu neattaisnoti neapmeklēja skolu vismaz vienu trešdaļu no mācību laika. Galvenie skolas neapmeklēšanas iemesli ir patvaļīga neierašanās skolā un klaiņošana, vecāku bezatbildība un ģimenes sociālās problēmas. Visu minēto iemeslu dēļ 2004./2005. mācību gadā no 370 000 bērnu un jauniešu obligātajā izglītības vecumā apmēram 20 000 neapmeklēja skolu (5,6%), bet 4,9% jauniešu neturpināja mācības jau pēc pamatizglītības iegūšanas.

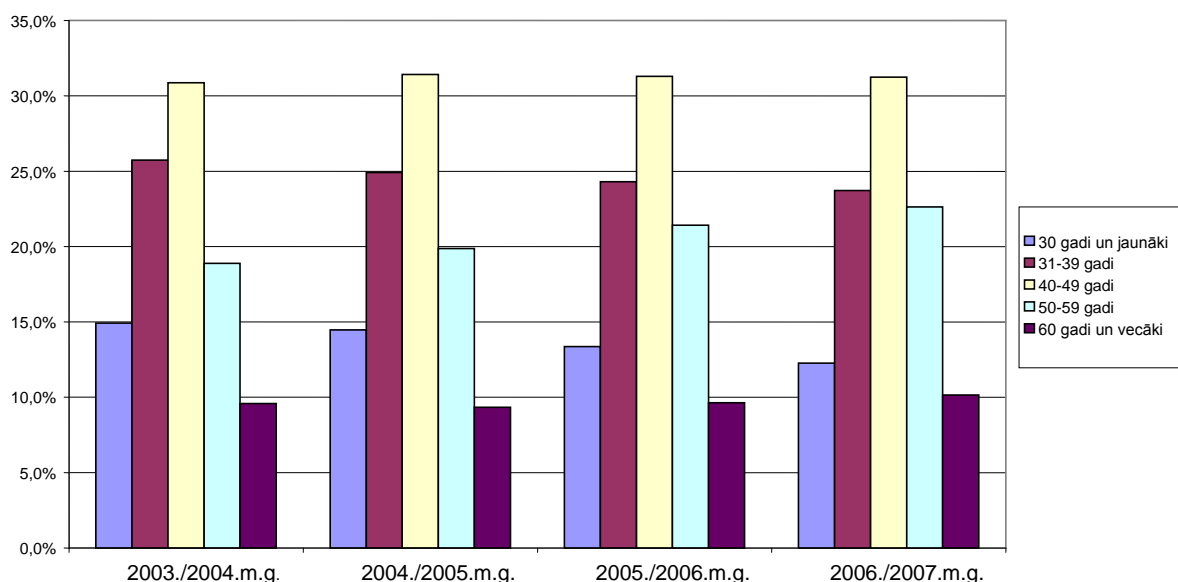
⁴ 2004.gada IZM dati.

55. Gandrīz trešā daļa no vispārējās vidējās izglītības absolventiem spiesti ieiet darba tirgū bez kvalifikācijas un ar zemām pamatprasmēm. Vidējo izglītību ieguvušajiem ir nepietiekamas zināšanas dabaszinātņu priekšmetos un svešvalodās. Tā iemesli ir: nepietiekams un novecojis dabaszinātņu mācību kabinetu un laboratoriju aprīkojums, nepietiekami un novecojuši mācību līdzekļi gan dabaszinātņu, gan svešvalodu mācīšanai (tajā skaitā skolās nepietiek mācību grāmatas), pedagogu trūkums un nepietiekama kapacitāte jaunas metodikas ieviešanā, īpaši dabaszinātņu, matemātikas, informācijas tehnoloģiju un svešvalodu priekšmetos.

Vispārējās izglītības iestāžu pedagogi

56. Palielinoties skolotāju vidējam vecumam, tuvākajā nākotnē valstī var iestāties pedagogu krīze, jo samazinās jaunu pedagogu un palielinās gados vecāku pedagogu īpatsvars. Gandrīz 10% no kopējā vispārējās izglītības iestāžu pedagogu skaita ir pensijas vecumā, esošie skolotāji noveco, un nav pietiekams jaunu skolotāju pieplūdums. Vairāk nekā 2/3 pedagogu ir vecumā virs 40 gadiem. Jauno skolotāju ienākšana izglītības iestādēs ar katru gadu samazinās – 2000./2001.mācību gadā skolotāji 30 gadu vecumā un jaunāki bija 19,23%, 2004./2005.mācību gadā - 15,01 %, savukārt 2006/2007.mācību gadā – tikai 12,3%.

Vispārējās izglītības iestāžu pedagogu sadalījums pēc vecuma

Attēls Nr. 2: Pedagogu vecuma struktūra procentos

Avots: Izglītības un zinātnes ministrijas dati

57. Jauno pedagogu skaits ir nepietiekams, lai aizvietotu tos, kas ir pensijas vecumā vai tuvākajā laikā aizies pensijā. Jaunieši neizvēlas pedagoga profesiju, mazinās profesijas pievilcīgums ne tikai Latvijā, bet arī Eiropā un citur pasaulē. Skolotāju kvalifikāciju ieguvušie nestrādā skolās, kā iemeslu minot ne tikai zemo atalgojumu, bet arī zemo skolotāju profesijas prestižu. Skolām ir nepietiekama cilvēkresursu kapacitāte jaunas metodikas ieviešanā. Īpaši aktuāls ir skolotāju trūkums dabaszinātņu (fizika, ķīmija un bioloģija), matemātikas, informācijas tehnoloģiju un svešvalodu priekšmetos. Vispārējās izglītības pedagogu dzimuma sadalījumā ir vērojama disproporcija. Tas, ka 88% skolotāju vispārīzglītojošās skolās ir sievietes, parāda izteikto dzimumu segregāciju Latvijas sabiedrībā. Sieviešu koncentrācija vienā profesijā ir saistīta ar darba samaksas problēmām šajā jomā. Zemais atalgojums ietekmē gan vienas profesijas pārstāvju, gan viena dzimuma pārstāvju izvēli.
58. Valstī trūkst vienotas pieejas un sistēmas pedagogu tālākizglītības organizēšanai. Netiek pietiekamā skaitā sagatavoti skolotāju tālākizglītotāji. Arī pedagogu tālākizglītības programmas ir pārāk sadrumstalotas un nav uz mērķi orientētas. Pedagogiem trūkst zināšanu

un prasmju darbam ar dažādām sociālām grupām, izmantojot jaunās tehnoloģijas un mūsdienīgas sadarbības metodes.

Izglītības infrastruktūra un aprīkojums vispārējo prasmju apguvei

Dabaszinātņu kabineti

59. Dabaszinātņu apgūvē īpaša nozīme ir speciāli aprīkotiem mācību kabinetiem, jo šo mācību priekšmetu saturs izpratnei ir nepieciešama praktiska darbošanās un demonstrējumi, it īpaši iepazīstoties ar jaunākajām tehnoloģijām un zinātniskajām metodēm. Dabaszinātņu skolotāju rīcībā esošie mācību materiāli un kabinetu aprīkojums nedod iespēju īstenot mūsdienīgu mācību saturu. Mācību materiāli (ierīces demonstrējumiem, piederumi laboratorijas darbu veikšanai u.c.) skolās kopumā stipri nolietojušies, pēdējos 10-15 gadus maz papildināti. Kabinetos nav datoru, videoprojektoru u.c. mācību saturs īstenošanai nepieciešamas tehnikas. Nepietiekami tiek atjaunoti laboratorijas piederumu, trauku, reaģentu un bioloģisko preparātu krājumi. Skolās ir novecojuši vizuālās uzskates materiāli.
60. 2004.–2006.gada plānošanas periodā tika izstrādāta jauna vidējās izglītības mācību programma un Nacionālās programmas “Mācību kvalitātes uzlabošana dabaszinātņu, matemātikas un tehnoloģiju priekšmetos vidējā izglītībā” ietvaros tika apmācīti pedagogi. Nacionālā programma aptver tikai 50 no 383 vidusskolām (13%), tajā skaitā vienu profesionālās izglītības iestādi.

Nodrošinājums ar informācijas tehnoloģijām

61. Apkopotie dati uz 2004.gada 1.septembri liecina, ka Latvijā vispārīzglītojošās skolās ir 20 471 dators, t.i., 14 audzēkņi uz vienu datoru (jeb 7 datori uz 100 audzēkņiem). Šis skaitlis apmēram divas reizes atpaliek no ES vidējā rādītāja. Apmēram viena trešā daļa datoru ir novecojusi. Tas nozīmē, ka praktiski lietojami ir tikai aptuveni 14 000 datori. Tātad faktiskais rādītājs ir 21 audzēknis uz datoru (4,6 datori uz 100 audzēkņiem), jo pārējie datori nespēj pilnvērtīgi funkcionēt ar jaunāko programmatūru. Jaunāko Microsoft produktu minimālās prasības ir Pentium III, tas nozīmē, ka tikai 5000 datori (mazāk nekā 25% no visiem uzskaitē esošajiem skolu datoriem) spēs izmantot Microsoft produkciju. Tā kā vispārpieņemtais datoru nolietojamības laiks ir 3 gadi, var uzskatīt, ka skolās dators nolietojas 4–5 gados. Tātad, lai uzturētu esošo līmeni, katru gadu jāatjauno vismaz piektā daļu datoru, t.i., 4000 datoru gadā. Pretējā gadījumā pat visoptimistiskākās prognozes jau 2008.gadā sola 75 audzēkņus uz datoru (1,3 datori uz 100 audzēkņiem). Izglītības iestādēs trūkst pielāgotu datoru un programmatūras personām ar funkcionāliem traucējumiem.

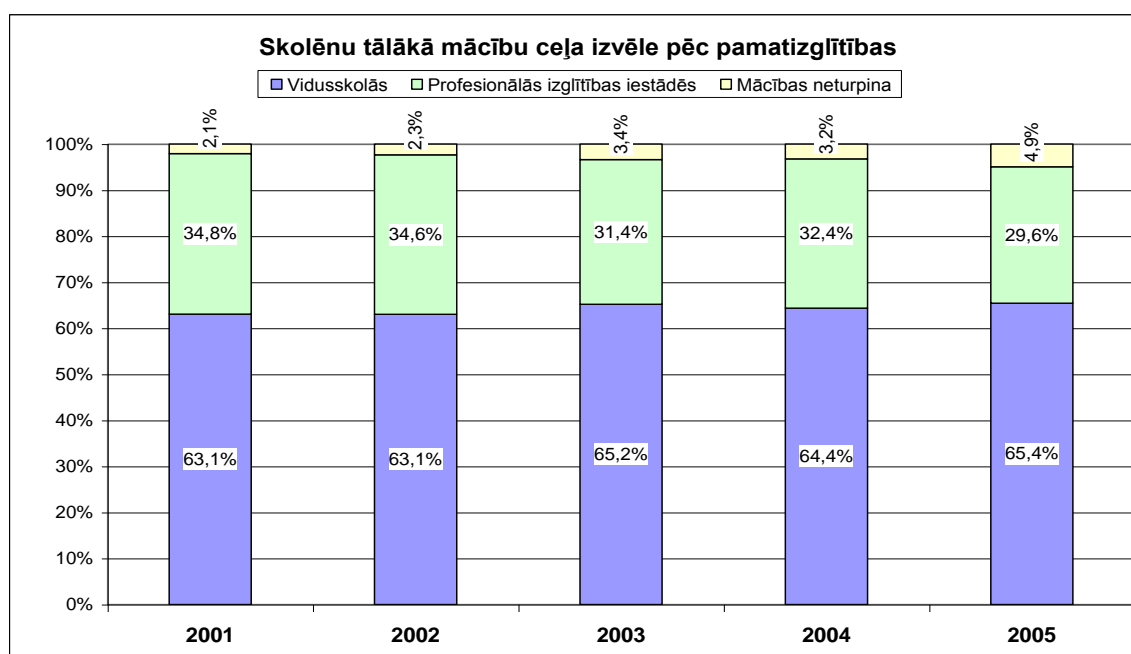
Ēkas un inženiertehniskie tīkli

62. Laika posmā no 1997.–1998.gadam Latvija ir veikusi 1150 izglītības iestāžu apsekošanu. Apsekojuma rezultāti liecināja, ka tobrīd nepieciešamās izglītības iestāžu ēku kopējās inženiertehnisko uzlabojumu izmaksas bija 646,1 milj. latu. 2004. un 2005.gadā Valsts investīciju programmas ietvaros tika atbalstīti 302 projekti ar kopējo finansējumu 21,3 miljoni latu. Lai gan valsts atbalsts ir ievērojami pieaudzis, vajadzība pēc finansiālā atbalsta izglītības iestāžu sakārtošanā gandrīz piecas reizes pārsniedz piešķirumu. 7% izglītības iestāžu pastāv draudi ēku drošībai un cilvēku dzīvībai. Saglabājoties pašreizējam investīciju apmēram, pēc desmit gadiem Latvijā šādu izglītības iestāžu īpatsvars būs 60%. Prioritāro uzlabojumu izmaksas ir apmēram 158,7 milj. latu. Tas ir 20 reizes vairāk nekā gada laikā tiek investēts infrastruktūras attīstībā no valsts un pašvaldību budžeta. Lielākā daļa izglītības iestāžu nav pielāgotas personām ar funkcionāliem traucējumiem.

63. Telpu efektīvu izmantošanu izglītības sistēmā raksturo mācību kabinetu un darbnīcu piepildījums un noslogojums. Latvijas vispārējās izglītības iestādēs telpu noslogojums ir ļoti atšķirīgs: no 41–58% rajonos līdz 110–112% pilsētās.

Profesionālā orientācija un tālākā izglītības ceļa izvēle pēc pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības iegūšanas

64. Profesionālās orientācijas trūkums pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības posmā un nepietiekama informētība par izglītības un tālākizglītības iespējām ir cēlonis tam, ka 5% no pamatskolas absolventu skaita un gandrīz trešā daļa no vispārējās vidējās izglītības absolventiem spiesti ieiet darba tirgū bez kvalifikācijas un ar zemām pamatprasmēm. Jauniešu tālākās izglītības ceļa izvēle nav pietiekami mērķtiecīga, līdz ar to ir nepieciešams paplašināt atbalsta sistēmu karjeras izglītības programmu īstenošanai visu veidu izglītības iestādēs.
65. Vērtējot jauniešu tālākās izglītības ceļa izvēli vērojams⁵, ka 2004./2005. mācību gada sākumā no pamatskolas beigušo jauniešu kopējā skaita:
- 65,5% izglītību turpināja vispārējās izglītības programmās,
 - tikai 29,6% izglītību turpināja profesionālās izglītības programmās,
 - 4,9% izglītību neturpināja.

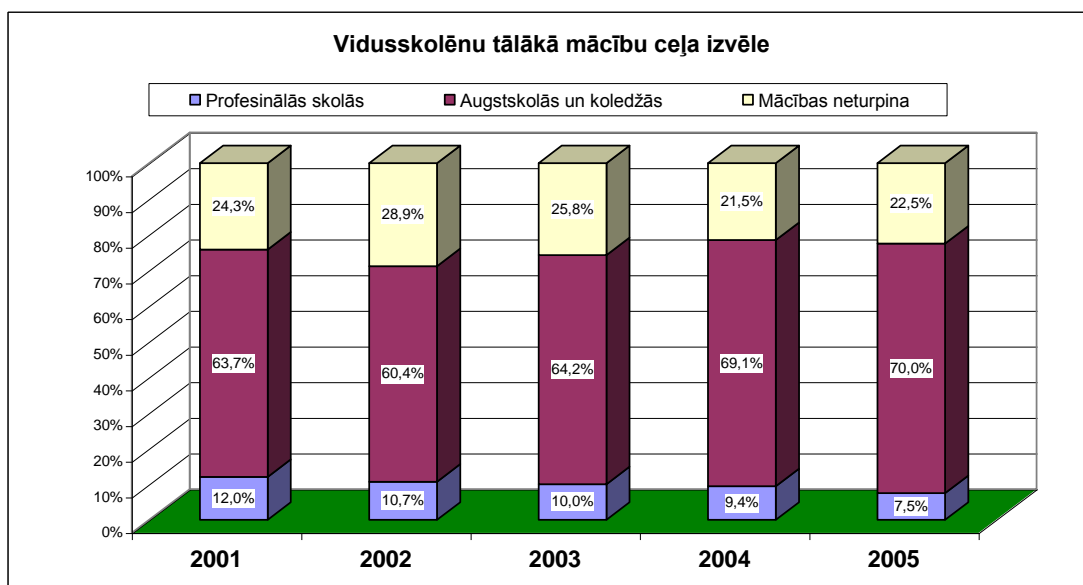
Attēls Nr. 3: Skolēnu tālākā mācību ceļa izvēle pēc pamatizglītības

Avots: Izglītības un zinātnes ministrija

66. 2004. mācību gadā no kopējā vispārējās vidējās izglītības absolventu skaita 21,5 % izglītību neturpināja, t.i., bija spiesti ieiet darba tirgū bez kvalifikācijas un ar vājām sekmēm⁶, jo nespēja turpināt izglītību augstākā līmenī. 59% atskaitīto no vispārīzglītojošām dienaskolām ir zēni. Centrālās statistikas pārvaldes dati liecina, ka 67,1% darbaspēka ar pamatizglītību vai nepabeigtu pamata izglītību ir vīrieši. Tas nozīmē, ka tieši vīrieši ir pakļauti riskam ieiet darba tirgū bez kvalifikācijas un veikt zemas kvalifikācijas darbus.

⁵ 2005., CSP.

⁶ ISEC dati par centralizētajiem eksāmeņiem.

Attēls Nr.4: Vidusskolēnu tālākā mācību ceļa izvēle

Avots: Izglītības un zinātnes ministrija

67. Profesionālajā izglītībā mācību vietu skaits ir ierobežots. Vietu ir tik daudz, cik valsts ir spējīga finansēt. Augstāk norādītie dati ļauj secināt, ka pastāv disproporcija starp vispārējās izglītības un profesionālās izglītības ceļa izvēli pēc pamatskolas. 2004./2005. mācību gadā kopā no 16 – 18 gadus vecajiem: 26% (29,7 tūkst.) mācās profesionālajā izglītībā, bet 74% (70,9 tūkst.) – vispārējā izglītībā. Salīdzinot ar ES datiem par izglītojamo īpatsvaru sākotnējās PI programmās, mazāks īpatsvars ir tikai Igaunijā⁷.
68. Galvenie cēloņi ir nepietiekama orientācija uz praktisko darbu, profesionālās vidējās izglītības ieguves ilgums ir par vienu gadu garāks (četri gadi) nekā vispārējā vidējā izglītībā, profesionālās izglītības iestādes ir salīdzinoši tālu no dzīves vietas, un materiālo resursu trūkums liedz dzīvot dienesta viesnīcā (stipendijas vidējais apmērs 8,5 latī mēnesī), profesionālās izglītības iestādes nav „pievilcīgas” novecojošās infrastruktūras dēļ.
69. Gandrīz trešā daļa no vispārējās vidējās izglītības absolventiem spiesti ieiet darba tirgū bez kvalifikācijas un ar zemām pamatprasmēm. Viens no iemesliem tam ir fakts, ka profesionālās orientācijas pasākumi skolās joprojām ir nepietiekami un jauniešu tālākās izglītības ceļa izvēle nav pietiekami mērķtiecīga.
70. Kopumā Latvijā jauniešu līdzdalība vidējās izglītības pakāpē ir nepietiekama (73,7%), salīdzinot ar attīstītajām ES valstīm un ASV/Kanādu. Tā cēlonis ir zems priekšzināšanu līmenis un nepietiekami attīstīta „otrās iespējas” izglītība.
71. Galvenās problēmas:
- liels skolnieku īpatsvars ar zemu pamatprasmju līmeni un nepietiekams īpatsvars ar augstu kompetences līmeni,
 - 1/10 daļa skolnieku, pabeidzot 9.klasi, nesaņem apliecību par pamatzglītības iegūvi, veidojot lielu skolnieku īpatsvaru ar zemu pamatprasmju līmeni,
 - nepietiekami kvalitatīva zināšanu un prasmju apguve matemātikā, dabaszinībās un lasītprasmē pamatzglītības un vispārējās vidējās izglītības pakāpēs, veidojot nepietiekamu skolnieku īpatsvaru ar augstu kompetences līmeni,
 - profesionālās orientācijas trūkums pamatzglītības un vispārējās vidējās izglītības posmā un nepietiekama informētība par izglītības un tālākizglītības iespējām,

⁷ CEDEFOP dati, 2004.

- disproporcija starp vispārējās izglītības un profesionālās izglītības ceļa izvēli pēc pamatskolas,
- trešā daļa no vispārējās vidējās izglītības absolventiem spiesti ieiet darba tirgū bez kvalifikācijas un ar zemām pamatprasmēm,
- nepietiekama jauniešu iesaistīšanās vidējā izglītībā,
- nepietiekams pedagogu skaits, īpaši dabaszinātņu, matemātikas un svešvalodu mācību priekšmetos, pedagogu novecošanās un mazs jauno pedagogu īpatsvars,
- novecojusi izglītības infrastruktūra, nav pienācīgi aprīkotu dabaszinātņu kabinetu, mācību līdzekļu un aprīkojuma.

Profesionālā izglītība

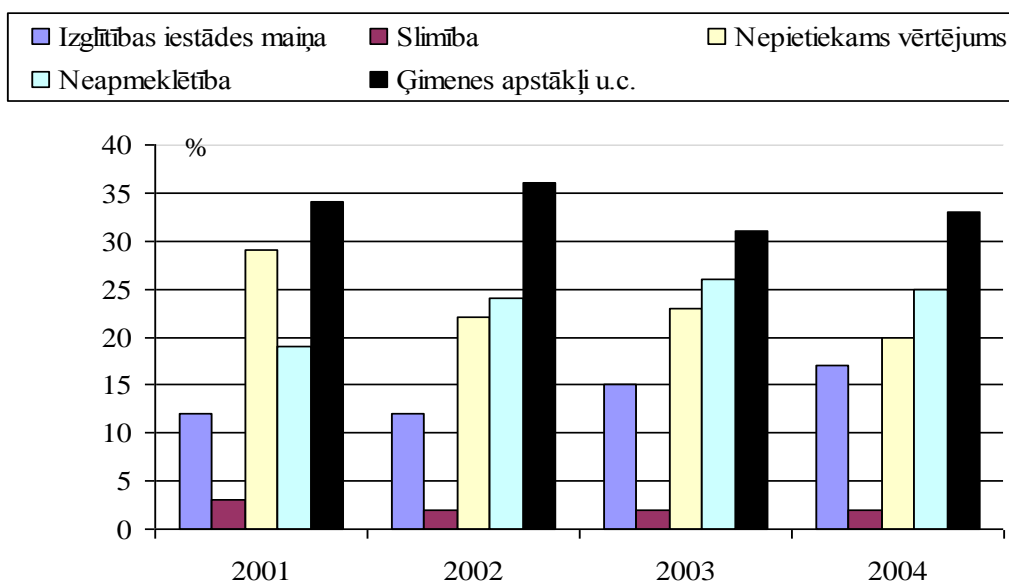
72. Latvijā iegūt profesionālo izglītību vai pilnveidot kvalifikāciju var 173 profesionālās izglītības iestādēs un 510 pieaugušo izglītības iestādēs, kas reģistrētas Izglītības un zinātnes ministrijas izglītības iestāžu reģistrā, tajā skaitā par valsts budžeta līdzekļiem profesionālo izglītību (turpmāk – PI) var iegūt 119 PI iestādēs (7 koledžās un 112 profesionālās vidējās vai arodizglītības iestādēs).

Profesionālajās programmās iesaistīto izglītojamo raksturojums

73. Latvijā izglītojamo profesionālās izglītības programmās procentuālais īpatsvars vidējās izglītības pakāpē ir salīdzinoši zems - tikai 30% no pamatskolas beigušo jauniešu kopējā skaita, un to veido 47% vīriešu un 31% sieviešu attiecīgajā izglītības vecumā. Tas ir ievērojami zemāks nekā citās ES dalībvalstīs (Čehijā – vīrieši 85%, sievietes 76%, Nīderlandē – 72% un 52%, Dānijā 59% un 47%). Tam cēloņi ir nepietiekama orientācija uz praktisko darbu, profesionālās vidējās izglītības ieguves ilgums ir par vienu gadu garāks (četri gadi) nekā vispārējā vidējā izglītībā, profesionālās izglītības iestādes ir salīdzinoši tālu no dzīves vietas un materiālo resursu trūkums liedz dzīvot dienesta viesnīcā (stipendijas vidējais apmērs 8,5 latī mēnesī), profesionālās izglītības iestādes nav „pievilcīgas” novecojošās infrastruktūras dēļ.
74. Dati liecina, ka pieaug to profesionālajā izglītībā iesaistīto audzēkņu īpatsvars, kas mācās profesionālās vidējās izglītības programmās (t.i., iegūst 3.līmeņa profesionālo kvalifikāciju un vidējo izglītību, kas ļauj turpināt izglītību augstākās izglītības pakāpē), attiecīgi 53,4% 2000.gadā un 67% 2004.gadā no visiem audzēkņiem. Attiecībā uz zēnu un meiteņu izvēli atšķirības nav vērojamas - no visiem profesionālajā izglītībā iesaistītajiem vidējās izglītības programmās mācās 66% zēnu un 67% meiteņu⁸. Tomēr progresu šajā virzienā apdraud jauniešu pamatprasmju zemais līmenis pamatizglītības noslēgumā. 2005.gadā PI iestādēs 647 audzēkņi tika uzņemti ar nepabeigtu pamatizglītību, kā arī bija liels no PI iestādēm atskaitīto jauniešu īpatsvars.
75. Atbilstoši Lisabonas stratēģijas un Kopenhāgenas procesa mērķiem atskaitīto audzēkņu īpatsvaram profesionālās izglītības programmās 2010.gadā jābūt mazākam par 10 procentiem. Latvijā atskaitīto audzēkņu īpatsvars pēdējo 4 gadu laikā nav mainījies – 12,9%, neskaitot audzēkņus, kuri pārtraukuši mācības slimības dēļ. Lielākā audzēkņu daļa tiek atskaitīta pirmajos divosursos: 2001.gadā tika atskaitīti 76,4%, 2004.gadā – 71,8% no kopējā atskaitīto audzēkņu skaita. Vērojama pastāvīga tendence, ka no kopējā profesionālās vidējās izglītības programmās atskaitīto skaita zēni ir gandrīz divas trešdaļas (64%). Arī profesionālajā izglītībā kopumā un vispārīzglītojošās dienas skolās atskaitīto vidū vairākums ir zēni.
76. Arodu izglītības ietvaros var apgūt 157 amatus, apgūstot profesiju zeļļa un meistara līmenī, taču no šīm iespējām pašreiz tiek izmantota puse. Zeļļa un meistara diplomu gadā apgūst

⁸ Izglītības un zinātnes ministrijas dati.

vidēji 400 dažāda vecuma cilvēku, no tiem lielākā daļa jauniešu amata zeļļa kvalifikāciju iegūst paralēli mācībām līdzīgās profesionālās izglītības programmās. Latvijā nepietiekami tiek izmantotas iespējas apgūt amatu mācekļa statusā pie amatnieka vai individuāli darba vietā, apvienojot amata apguvi ar mācībām, piemēram, vakarskolā, tādējādi paplašinot darba prasmju apguves iespējas jauniešiem.

Attēls Nr. 5: Atskaitīšanas iemeslu raksturojums (īpatsvars % no kopējā atskaitīto audzēkņu skaita)

Avots: IZM dati⁹

77. Liela daļa audzēkņu profesionālās izglītības iestādēs iestājas ar vājām zināšanām un zemu motivāciju mācīties¹⁰, liels izglītojamo īpatsvars ir no maznodrošinātām vai sociāli nelabvēlīgām ģimenēm. Ļoti liels skaits audzēkņu pārtrauc mācības, jo ģimenes un bāreņu finansiālais stāvoklis nedod iespēju dzīvot izglītības iestādes dienesta viesnīcā un segt transporta izdevumus braucieniem uz mājām. Atšķirībā no augstskolu un koledžu studentiem vidējā izglītības pakāpē kreditēšanas sistēma netiek piemērota. Profesionālās izglītības iestādēm bieži jāveic vairāk sociālu, nekā izglītojošu funkciju.
78. Līdzīgas problēmas ir arī personām ar zemu priekšzināšanu līmeni vai funkcionāliem traucējumiem. Pielāgotu skolu, piemērotu programmu un sociālā atbalsta trūkums liedz šīm personām iegūt darba dzīvei piemērotas zināšanas un prasmes. Šajā aspektā liela nozīme ir profesionālās orientācijas un karjeras izglītības darbam izglītības iestādēs un atbilstošas izglītības pieejamībai personām ar zemu priekšzināšanu līmeni vai funkcionāliem traucējumiem.
79. 2004.gadā bezdarbnieku reģistrā ir reģistrējušies 3,6% PI absolventu, un tas ir 0,46% no kopējā bezdarbnieku skaita (2000.gadā 4,4%, kas bija 0,6% no kopējā bezdarbnieku skaita).
80. Profesionālās izglītības absolventu bezdarbnieku īpatsvars pēdējo 4 gadu laikā ir samazinājies par gandrīz 1%¹¹. Dati rāda, ka jaunieši, kuri iegūst kvalifikāciju, spēj iekļauties darba tirgū vai turpināt izglītību.

Profesionālās izglītības piedāvājumu atbilstība pieprasījumam tautsaimniecībā

⁹ Izglītības un zinātnes ministrijas dati

¹⁰ CSP, Profesionālās izglītības iestāžu pārskati Prof-1.

¹¹ Latvijas Nacionālās observatorijas dati (2004.gads).

81. Profesionālās izglītības programmu pārklājums teritoriālā aspektā ir apmierinošs, nodrošinot profesionālās izglītības pieejamību visos Latvijas reģionos. Tomēr jāņem vērā apstākļi, ka attiecīgajā reģionā esošais profesionālās izglītības piedāvājums ne vienmēr atbilst reģiona un tajā esošo uzņēmumu attīstības vajadzībām, kas savukārt rada jauniešu migrācijas plūsmu prom no reģiona, lai iegūtu nepieciešamo izglītību, un neveicina ekonomiski aktīvo cilvēku skaita un darbaspēka resursu saglabāšanos reģionā.
82. 2004.gadā no PI programmas absolvēja 11374 audzēkņi, no tiem pakalpojumu nozarē 24%, veselības aprūpē 8%, lauksaimniecībā – 2%, inženierzinātnēs (t.sk. materiālu apstrāde un tehnika) – 41%, sociālajās zinātnēs – 15%, humanitārajās zinībās un mākslā – 5%, vispārējās izglītības programmās (izlīdzinošā 1 gada programma) - 2%¹².
83. 2005.gadā ar ESF atbalstu LM uzsāka nacionālās programmas “Darba tirgus pētījumi” īstenošanu, kuras ietvaros tika veikti padziļināti pētījumi par Latvijas darba tirgum nozīmīgām tēmām, tajā skaitā – darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma analīze, darba tirgus ilgtermiņa prognozēšanas sistēmas attīstība, izglītības programmu kvalitāte, pieejamība un atbilstība darba tirgus attīstības tendencēm. Lai arī galējie pētījuma būs pieejami tikai 2007.gada vidū, no starpposma rezultātiem ir secināms, ka darba tirgus piedāvājums tādās nozarēs kā apstrādes rūpniecība, ražošana, mašīnbūve, enerģētika, elektronika, būvniecība un citās inženierzinātnēs, kas svarīgas tautsaimniecības attīstībai, nespēj apmierināt identificēto pieprasījumu. Turklāt uzņēmumi samērā bieži ir spiesti veikt jauno darbinieku praktisko apmācību, lai tie varētu pilnvērtīgi uzsākt darbu uzņēmumā.
84. Pētījumā iegūtā informācija liecina, ka trūkst gan priekšmetu skolotāju, gan materiāltehniskās bāzes, lai audzēkņi apgūtu mūsdienu prasībām atbilstošas profesionālās prasmes un iemaņas. Uzņēmēji uzskata, ka profesionālās izglītības iestādēs būtu nepieciešams audzēkņiem nodrošināt kvalitatīvu pamatzināšanu apguvi un pamatzināšanas par iekārtu praktisko darbību. Ņemot vērā iekārtu dārdzību un nolietojumu, skolas varētu izskatīt iespēju piemērot apmācības ar iekārtu stimulatora palīdzību, savukārt praktiskās zināšanas galvenokārt būtu jāapgūst pie uzņēmumiem speciāli veidotos prasmju un kompetences centros.
85. Piemērs par izglītības absolventiem reģionālajā un nozaru sadaļā pierāda, ka PI programmas piedāvājums ir daļēji apmierinošs, tomēr saistībā ar pakalpojumu pieaugumu pakalpojumu nozarē jāsecina, ka izglītības absolventu skaits pakalpojumu nozarē nav pietiekams. Pastāv augošas prasības pēc kvalificētiem strādniekiem būvniecībā, pārstrādes nozarē, ražošanā un mehāniskajās inženierzinātnēs, enerģētikā, elektronikā un automātiskā, transporta nozarē, informācijas tehnoloģijās, ķīmijas tehnoloģijās un citās nozarēs. Latvijas Lauksaimniecības universitātes mašīnbūves un metālapstrādes apvienības pētījums mašīnbūves un metālapstrādes nozarēs, tāpat kā lauksaimniecībā parāda, ka valsts ekonomikas attīstība pieprasa palielināt arodskolu skaitu un audzēkņu skaitu šajās nozarēs, īpašu uzvaru liekot uz mehānikas un mehānisko inženierzinātņu, materiālzinātņu, mehatronikas programmu attīstību un lauksaimniecības tehnoloģiju attīstību. Valsts ekonomikas attīstības prognozes rāda, ka audzēkņu skaitu elektrotehnoloģijās un enerģētikā vajadzētu palielināt trīs reizes. Līdzīgi secinājumi ir izdarīti par kokapstrādes nozari, kur 40% audzēkņu vajadzētu motivēt iegūt dažādu kokapstrādes ierīču operatoru profesijas. Uzņēmēji ir paziņojuši, ka pastāv nepieciešamība pēc kvalificētiem strādniekiem daudzās tehnisko darbību nozarēs, tomēr arodskolu beidzējiem ir nepietiekamas zināšanas šajās nozarēs. Tādējādi pastāv nepieciešamība modernizēt tehnisko nodrošinājumu izglītības programmās un nodrošināt ar prakses iespējām uzņēmumos, lai sagatavotu nepieciešamos kvalificētos speciālistus.
86. Dati liecina, ka meitenes vairāk izvēlas apgūt humanitāro zinātņu un mākslas profesionālās izglītības programmas (73% no audzēkņiem), sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības (77% no audzēkņiem) un veselības aprūpi un sociālo labklājību (93% no audzēkņiem). Zēni

¹² CSP, 2005.

biežāk nekā meitenes izvēlas studēt inženierzinātnes, ražošanu un būvniecību (87% no audzēkņiem), tehnoloģijas, dabaszinātnes un matemātiku (85% audzēkņu).

87. Tehnisko speciālistu sagatavošanu kavē gan zemas jauniešu sekmes tehniskajos un eksaktajos priekšmetos, gan profesionālās izglītības satura, iestāžu materiāltehniskās bāzes un mācību aprīkojuma neatbilstība, gan tendence, ka no profesionālajām skolām atskaitīto audzēkņu lielu īpatsvaru veido zēni.
88. Palielinot finansējumu inženierzinātņu un dabas zinātņu nozarēs, bet vienlaicīgi neveicot pasākumus, lai popularizētu abu dzimumu vienlīdzīgu iesaisti šo izglītības programmu apgūvē un neuzlabojot jauniešu sekmes tehniskajos un eksaktajos priekšmetos, pastāv drauds, ka kvalificētu speciālistu skaits nepalielināsies.

Profesionālās izglītības programmu saturs

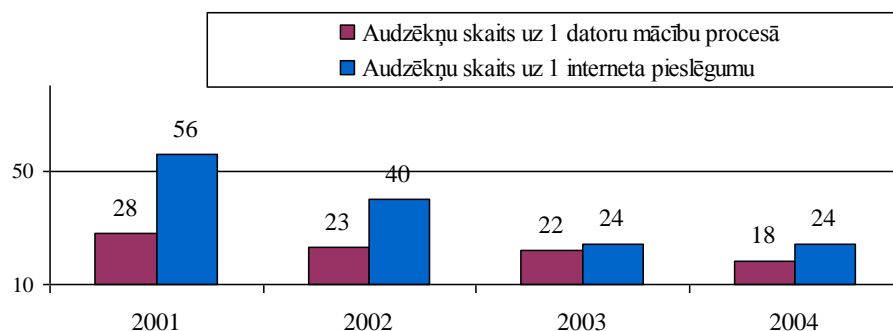
89. Profesionālās izglītības satura atbilstību darba tirgus prasībām sekmē profesiju standartu esamība un aktualitāte. IZM reģistrs liecina, ka profesiju standarti ir apstiprināti 66% kvalifikāciju, ko var iegūt profesionālās izglītības programmās. Tomēr augstais jauniešu bezdarba līmenis (2004.gadā 19% vecumā no 15-24 gadiem) un Nodarbinātības valsts aģentūras rādītāji par bezdarbniekiem – profesionālo izglītības iestāžu absolventiem - liecina, ka jauniešu galvenais bezdarba cēlonis ir nepietiekamā vai darba tirgus prasībām neatbilstošā izglītība, kuru papildina profesionālo prasmju trūkums. Cēloņi profesionālās izglītības satura neatbilstībai darba tirgus prasībām ir – nepietiekamā sadarbība ar darba devējiem (īpaši mācību darba prakšu organizēšanā), kā arī nepietiekami skaidri definēts vidēja termiņa tautsaimniecības pieprasījums pa sektoriem, ko apgrūtina vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēšanas sistēmas neesamība valstī. Darba devēju organizācijas nespēj uzņemties pilnu atbildību par profesiju standartu un kompetenču aprakstu izstrādi nepietiekamās kapacitātes dēļ.
90. Lai veicinātu sadarbību ar sociālajiem partneriem, izveidotas Reģionālās profesionālās izglītības un nodarbinātības padomes Kurzemē, Dienvidlatgalē, Vidzemē un Zemgalē un izstrādāti RPINP darba plāni, kas apstiprināti Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomē. Tomēr materiālā bāze un cilvēkresursu nodrošinājums joprojām ir nepietiekams, lai nodrošinātu RPINP pilnvērtīgu un efektīvu darbību profesionālās izglītības koordinācijā un sadarbību ar vietējām nodarbinātības institūcijām un pašvaldībām reģionos.

Profesionālās izglītības infrastruktūra un materiāli tehniskais nodrošinājums

91. Jau 1997.gadā Pasaules Bankas kredītprojekta ietvaros veiktais profesionālās izglītības iestāžu apsekojums liecināja, ka profesionālās izglītības iestādēm vidējais visu ēku nolietojums bija 56%. Lai veiktu uzlabojumus, kopējās izmaksas pārsniedza 150 milj. latu. Nopietnākie no valsts budžeta finansētie remontu tika saistīti ar jumtu, komunikāciju un logu remontiem.
92. Laikā no 2000. līdz 2003.gadam Pasaules Bankas projekta līdzekļi - aptuveni 3 miljoni latu - tika ieguldīti 17 profesionālās izglītības iestāžu ēku renovācijā. Ikgadējais valsts budžeta finansējums pamatā tiek izmantots, lai segtu izglītības iestāžu kārtējos izdevumus - apkuri un komunālos maksājumus, pedagogu algas u.c. Nopietns ēku kapitālais remonts, iekārtu un mācību līdzekļu iegāde un modernizēšana galvenokārt tiek īstenota, izmantojot starptautisko projektu resursus (no valsts budžeta katru gadu tiek ieguldīti aptuveni 0,2 milj. latu profesionālās izglītības iestāžu infrastruktūras uzlabošanā). 2004.-2006.gada laikā plānots ieguldīt 3,1 milj. latu Eiropas Reģionālās attīstības fonda līdzekļu 28 profesionālās izglītības iestāžu infrastruktūras attīstībā (aptuveni 1/3 daļa no profesionālās izglītības iestādēm), tajā skaitā – 28 profesionālās izglītības programmu materiāli tehniskā nodrošinājuma pilnveidei. Profesionālās izglītības iestāžu infrastruktūra nav pielāgota personām ar funkcionāliem

traucējumiem. Lai nodrošinātu profesionālās izglītības pieejamību, ir jānodrošina, ka katrā reģionā vismaz viena profesionālās izglītības iestāde ir pielāgota personām ar funkcionāliem traucējumiem. Atsevišķs jautājums ir darba aizsardzības prasību ievērošana profesionālās izglītības iestādēs – vienai izglītības iestādei nepieciešams vidēji 0,1 milj. latu. Līdz šim profesionālās izglītības iestādēs nav tikuši būtiski uzlaboti mācību kabineti. Dabaszinātņu kabinetu un laboratoriju iekārtošanai ir nepieciešami vairāk nekā 6 milj. latu. 2004.-2006.gada plānošanas periodā atbalstu dabaszinātņu kabinetu aprīkošanai saņem tikai viena skola.

93. Lai profesionālās izglītības iestādes kļūtu „pievilcīgākas”, celtos to prestižs sabiedrībā un palielinātos audzēkņu skaits profesionālās izglītības programmās, nepieciešams ne tikai uzlabot izglītības programmu saturu, bet arī modernizēt mācību materiāli tehnisko bāzi, sadarbojoties ar darba devējiem, izmantot jaunākās tehnoloģijas mācību praksēs. Lai samazinātu iedzīvotāju skaitu ar zemu pamatprasmju līmeni un izglītības iestāžu nepabeigušo skaitu, nepieciešams izstrādāt un īstenot izlīdzinošas izglītības programmas, kas ļautu apgūt profesionālo izglītību iedzīvotājiem ar nepabeigtu pamatizglītību. Būtiski sekmēt arī izglītības piedāvājuma nodrošinājumu pēc iespējas tuvu dzīves vietai un sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu integrēšanu profesionālās izglītības apgūvē. Būtiski uzlabojot profesionālās izglītības kvalitāti un materiāli tehnisko nodrošinājumu, samazināsies jauniešu bezdarbnieku skaits, darbaspēka kvalifikācija atbildīs darba tirgus prasībām.
94. Profesionālās izglītības iestādēs ir nepietiekams nodrošinājums ar datortehniku un programmatūru, kas ir nopietns šķērslis audzēkņu apmācībai atbilstoši Eiropas datorlietošanas prasmju standartam (ECDL).

Attēls Nr. 6: Profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu nodrošinājums ar datortehniku

Avoti: IZM dati¹³

95. Salīdzinājumam 2001.gadā audzēkņu skaits uz 1 datoru/interneta pieslēgumu: ES vidēji – 8,6/14,9, Nīderlandē – 9,1/15,4, Somijā – 6,8/7,5, Īrijā- 8,3/13,1, Dānijā – 1,5/2,0.

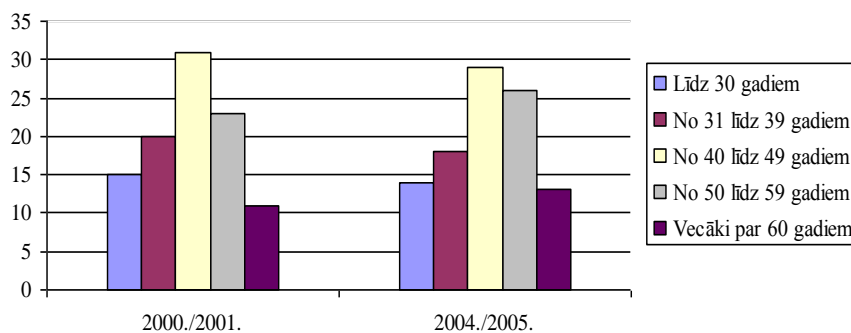
Profesionālās izglītības pedagogi

96. Samazinās jaunu pedagogu un palielinās gados vecāku pedagogu īpatsvars profesionālās izglītības iestādēs (pedagogu vecumā līdz 30 gadiem skaits katru gadu samazinās vidēji par 1,5 procentiem, pedagogu vidējais vecums gada laikā pieaug par 0,4 gadiem). Ņemot vērā izglītības politikas plānošanas dokumentos izvirzīto mērķi palielināt profesionālās izglītības programmās izglītojamo īpatsvaru no 29,6% 2004.gadā līdz 36% 2013.gadā (% no pamatizglītības absolventu skaita gadā), tuvākā nākotnē ir prognozējamās problēmas profesionālās izglītības pedagogu nodrošinājumā, ja netiks veikti laicīgi preventīvi pasākumi. 13% no kopējā profesionālās izglītības iestāžu pedagogu skaita ir pensijas vecumā, esošie

¹³ CSP, Profesionālās izglītības iestāžu pārskati Prof-1.

skolotāji noveco, un nav pietiekams jaunu skolotāju pieplūdums, lai aizvietotu tos, kas ir pensijas vecumā vai tuvākajā laikā aizies pensijā. Līdzīgi kā visā izglītības sistēmā kopumā, profesionālās izglītības iestāžu pedagogu vidū dominē sievietes (70% - 2004./2005.m.g.)¹⁴.

97. Profesionālās izglītības pedagogiem netiek nodrošinātas pietiekamas tālākās apmācības, jo trūkst pedagogu, kas apmācītu profesionālās izglītības pedagogus (kad tiek rīkots kurss 25 klausītājiem, vidēji piesakās 36 klausītāji, tādējādi pieprasījums pārsniedz piedāvājumu par 44%).

Attēls Nr. 7: Pedagogu vecuma struktūra procentos

Avots: IZM dati¹⁵

98. Vairāk nekā 2/3 pedagogu ir vecumā virs 40 gadiem. Tas nozīmē, ka viņi ir beiguši augstskolas pirms vairāk nekā 15 gadiem un viņiem ir bijušas maz iespēju iepazīties ar modernajām ražošanas tehnoloģijām (88% pedagogu ir ar augstāko izglītību, 86% - ar pedagoģisko izglītību).
99. Saskaņā ar Izglītības likumu katram pedagogam, saglabājot pamatalgu izglītības iestādē, kurā pedagogs strādā pamatdarbā, ir tiesības 30 kalendārās dienas triju gadu laikā izmantot savas izglītības un profesionālās meistarības pilnveidei. Pašreizējais finansējuma apjoms paredz izmantot šīs iespējas tikai 25% pedagogu. Tuvākajam laika periodam prioritāte ir pedagogu profesionālo zināšanu un prasmju pilnveide atbilstīgā nozarē. Profesionālās izglītības pedagogiem netiek pietiekoši nodrošināta tālākizglītība (ja tiek piedāvāti kursi 25 klausītājiem, piesakās vidēji 36, pieprasījums pārsniedz piedāvājumu par 44%).
100. Lai to nodrošinātu, ir jārada iespēja profesionālās izglītības iestāžu pedagogiem stažēties uzņēmumos. Sadarbībā ar profesionālās izglītības iestādēm uzņēmumos ir jāveido atbalsta struktūras pedagogu stažēšanās īstenošanai. Ir jāatrod iespēja finansiāli stimulēt uzņēmumu darbiniekus, kuri piedalās izglītošanas procesā.

Kvalifikācijas ieguve

101. Kvalifikācijas eksāmenu rezultāti rāda, ka kvalifikācijas eksāmenu vidējie rādītāji uzlabojas, 2005.gadā kvalifikāciju ieguvušo audzēkņu īpatsvars ir 94% (2004.gadā – 92%). Tomēr darba devējus neapmierina kvalifikācijas eksaminācijas prasību, tajā skaitā materiāltehniskās vides un izmantojamo materiālu, neatbilstība mūsdienu ražošanas prasībām un situācijai, kā arī kvalifikācijas eksāmenu nepietiekamais ilgums, kura laikā nav iespējams pārbaudīt audzēkņu prasmes atbilstoši profesiju standartos noteiktajām prasībām.
102. Galvenās problēmas:

¹⁴ Izglītības un zinātnes ministrijas dati.

- profesionālās orientācijas, jauniešu motivācijas un profesionālās izglītības pievilcības trūkuma dēļ ir nepietiekams PI studējošo īpatsvars. Profesionālajā izglītībā pieaug jauniešu skaits ar zemām pamatprasmēm un zemu motivāciju mācīties, ir augsts no skolas atskaitīto jauniešu īpatsvars, īpaši zēnu. Bieži tas ir saistīts ar ģimenes nabadzību un sociāliem apstākļiem. Profesionālās izglītības iestādes šajos apstākļos bieži veic vairāk sociālu, nekā izglītojošu funkciju,
- profesionālās izglītības saturs, pedagogu kompetence un programmu īstenošanas kvalitāte joprojām neatbilst darba tirgus prasībām, nepietiekamā skaitā tiek sagatavoti kvalificēti strādnieki un tehniķi tautsaimniecības sektoriem, kas strauji attīstās. Profesionālās izglītības programmās ir vērojama audzēkņu dzimumu segregācija, tādejādi pastiprinot horizontālo dzimumu segregāciju nodarbinātībā,
- sadarbība starp profesionālās izglītības iestādēm un darba devējiem ir nepietiekama. Darba devējiem trūkst stimulu ņemt praksē profesionālās izglītības iestāžu audzēkņus un nodrošināt stažēšanās iespējas pedagogiem,
- netiek veikta pietiekama nozaru izpēte, kvalifikāciju struktūru izveidei, profesijas standartu un centralizēto profesionālās kvalifikācijas eksāmenu satura izstrādei un to īstenošanai nepieciešamajā daudzumā,
- profesionālās izglītības iestāžu ēkas ir fiziski novecojušas, ēku uzturēšanai nepieciešami lieli finanšu resursi. Mācību materiālā bāze nedod iespēju apgūt darba tirgum nepieciešamās profesionālās zināšanas un prasmes. Profesionālās izglītības iestādes nav piemērotas personām ar funkcionāliem traucējumiem.

Augstākā izglītība (Terciārā izglītība)

103. 2005.gada sākumā darbojās 56 augstākās izglītības iestādes – 36 augstskolas un 20 koledžas. 2007.gada sākumā darbojās jau 60 augstākās izglītības iestādes – 34 augstskolas un 26 koledžas¹⁶.

Augstākās izglītības studijās iesaistīto raksturojums

104. 2006./2007.a.g. studējošo kopskaits bija 129 503 (no tiem 64% jeb 82 770 sievietes), kas bija par 45% vairāk nekā 1999.gadā. Studentu skaits uz 10 000 iedzīvotājiem 2004./2005.a.g. sākumā bija 556, kas ir otrais augstākais rādītājs pasaulē (salīdzinājumam: ES vidēji – 371, Lietuvā 530, Igaunijā – 490, Somijā – 520, Zviedrijā – 390, Vācijā – 250, Polijā - 410, Krievijā – 410, Baltkrievijā – 320 studējošie uz 10000 iedzīvotājiem). Lai arī šis ir augsts rādītājs, tomēr lielā mērā tas skaidrojams ar zemo vidējās profesionālās izglītības prestižu, ar zemo arodu prestižu un ierobežotas ekonomiskās aktivitātes faktoriem valstī kopumā, kas liek jauniešiem izvēlēties izglītības turpināšanu pēc vidējās izglītības iegūšanas, lai maksimāli nodrošinātu priekšnosacījumus savai tālākai darba dzīvei.
105. Kopumā pozitīvajai iezīmei valsts sociālo slāņu struktūras raksturojumā – augstais studējošo skaits – līdz šim nav sekojusi atbilstoša publiskā finansējuma sadales stratēģija, piešķirtie valsts budžeta līdzekļi augstākajai izglītībai nenodrošina studiju iespējas strauji pieaugušajam studētgrībētāju skaitam (77% no studējošajiem studē par saviem finanšu līdzekļiem).

Tabula Nr. 1: Augstākā izglītība Latvijā

	<i>Latvija</i>	<i>ES vidēji</i>
<i>Studentu skaits uz 10000 iedzīvotājiem</i>	566	371
<i>Augstākās izglītības kopējais finansējums pret IKP</i>	1,4 %	1,1 %
<i>Tajā skaitā publiskais finansējums pret IKP</i>	0,7 %	0,9 %

¹⁶ Izglītības un zinātnes ministrijas dati „Pārskats par Latvijas augstāko izglītību 2006.gadā (skaitļi, fakti, tendences)”.

Avots: Izglītības un zinātnes ministrija

106. Trijās lielākajās augstskolās (Latvijas Universitātē, Rīgas Tehniskajā universitātē un Latvijas Lauksaimniecības universitātē) kopā studē vairāk nekā puse no visiem studentiem. Lielākā daļa augstskolu atrodas un veidojas Rīgā. Ārpus Rīgas augstskolas ir Daugavpilī, Jelgavā, Liepājā, Rēzeknē, Valmierā un Ventpilī. Kā pozitīvu tendenci var atzīmēt esošo augstskolu filiāļu veidošanos un to iesaistīšanos vairāku reģionu attīstībā, kas ļauj cerēt uz reģionu attīstības nevienlīdzības samazināšanos.

Augstākās (terciārās) izglītības piedāvājuma atbilstība pieprasījumam tautsaimniecībā

107. Latvijā ir nepietiekošs studējošo skaits dabas zinātnēs, inženierzinātnēs un tehnoloģijās, kā arī medicīnas un veselības aprūpes studiju programmās, kas nespēj nodrošināt darba tirgū šobrīd pastāvošo pieprasījumu pēc attiecīgo nozaru speciālistiem. Ņemot vērā tautsaimniecības attīstības prognozes, tuvākajos gados pieaugs pieprasījums pēc kvalificētiem un augsti kvalificētiem speciālistiem būvniecības, apstrādes rūpniecības, ražošanas un mašīnbūves, enerģētikas, elektronikas un automātikas, transporta, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju, ķīmijas tehnoloģiju, radošo industriju, veselības aprūpes jomās, kā arī starpdisciplinārās nozarēs.
108. Nepietiekošais studējošo skaits dabas zinātnēs, inženierzinātņu un tehnoloģiju studiju programmās daļēji ir saistīts ar reflektantu nepietiekamo zināšanu līmeni eksaktajos mācību priekšmetos. Salīdzinot ar ES vidējiem rādītājiem Latvijā, tikai 5,2% no kopējā augstskolu studentu skaita studēja dabaszinātņu un matemātikas jomā, kamēr ES vidējais rādītājs 2004.gadā bija 11,8%. Arī studējošo īpatsvars inženierzinātnēs un tehnoloģijās bija viens no zemākajiem ES – tikai 9,5%. Lai arī, salīdzinot ar 2004.gadu, šobrīd minētajās jomās studējošo skaits ir palielinājies (2006.gadā dabaszinātņu un matemātikas jomā - 5,3%, inženierzinātnēs un tehnoloģijās – 10,3% no kopējā augstskolu studentu skaita), tas vēl joprojām ir viens no zemākajiem ES.

Tabula Nr. 2: Studējošo īpatsvars dabaszinātņu un inženierzinātņu jomā

Valsts	Studējošo īpatsvars dabas zinātņu un matemātikas jomā, %	Studējošo īpatsvars inženierzinātnēs un tehnoloģijās, %
Latvija	5,2	9,5
Igaunija	8,7	12,7
Lietuva	4,9	21,6
Slovēnija	5,0	17,5
Dānija	10,1	10,6
Īrija	20,6	14,9
Somija	10,9	25,9
ES(15) vidēji	11,8	14,5

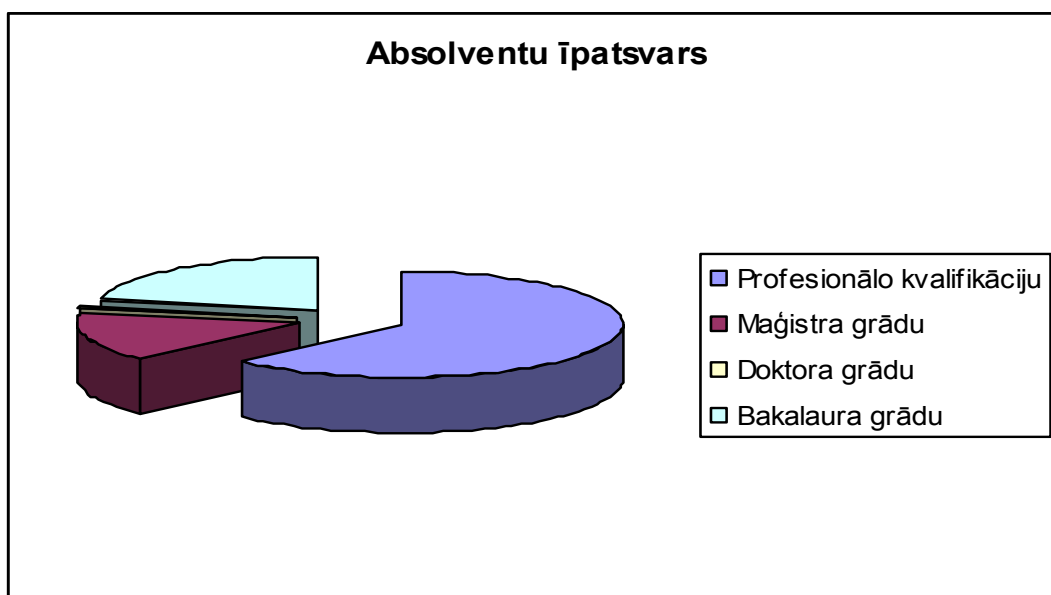
Avots: Izglītības un zinātnes ministrija

109. Kā cēloni augstāk minētajai situācijai, pirmkārt, var minēt faktu, ka valsts izglītības standarti vidējā izglītībā dod iespēju vidusskolniekam izvēlēties arī tādus vidējās izglītības programmu virzienus, kuros dabas zinātņu un eksaktie priekšmeti ir pārstāvēti minimāli. Līdz ar to ievērojamai daļai vidusskolu beidzēju vidējās izglītības dokumentā un centralizēto eksāmenu rezultātos nav novērtējuma priekšmetos, kuri nepieciešami, lai studijās izvēlētos eksakto, dabas zinātņu un inženierzinātņu studiju programmas. Īpaši raksturīgi tas ir sievietēm, kuras pārstāv mazāk kā 30% no visiem dabas un inženierzinātnes studējošajiem. Latvijā kopumā joprojām novērojama studiju nozaru segregācija pēc dzimuma. Lai arī studējošo kopskaitā sieviešu īpatsvaram ir tendence palielināties (64% no kopējā studentu skaita 2006./2007.a.g.), analizējot studējošo īpatsvaru studiju nozarēs dzimumu griezumā, redzams, ka sievietes

dominē izglītības, humanitārās zinātnes un mākslas, kā arī veselības aprūpes un sociālās labklājības tematiskajās grupās, veidojot apmēram 78 – 87% no studentu kopskaita.

110. Darba tirgus un profesionālās asociācijas tikai pēdējā laikā ir sākušas skaidri formulēt prasības speciālistu skaitam un sagatavošanai savās nozarēs un vēršas ar savu pieprasījumu IZM vai pie konkrētām augstskolām un koledžām.
111. Otrs iemesls – studiju vietas izmaksas eksakto, dabas zinātņu un inženierzinātņu studiju programmās ir 2-3 reizes augstākas nekā sociālajās vai izglītības zinātnēs. Tā kā Latvijā 77% studējošo studē par saviem finansu līdzekļiem (par maksu), tad studējošie izvēlas lētākās studiju programmas.
112. Dabas zinātņu un inženierzinātņu zemo prestižu studētgribētāju vidū veicina studiju nepietiekamais, novecojušais aprīkojums un telpu stāvoklis, ko ir plānots modernizēt, izmantojot ES struktūrfondu līdzekļus.
113. Minētais apliecina, ka vidējo izglītību ieguvušajiem ir nepietiekamas zināšanas dabas zinātņu priekšmetos. Tam par iemeslu ir vairāki faktori:
 - neatbilstoši standarti, kas nosaka kā saturu, tā arī nepieciešamo stundu skaitu noteiktā priekšmetā,
 - centralizēto eksāmenu sistēmas nepilnības, ir nepieciešami obligātie centralizētie eksāmeni matemātikā un dabas zinātņu priekšmetos,
 - mācību priekšmetu kabinetu aprīkojums – lielākā daļā skolu tas ir novecojis un ir atjaunojams pilnībā,
 - mācību grāmatu un mācību līdzekļu trūkums skolās. Ir nepieciešams iegādāties mācību grāmatas, lai skolnieki tās varētu saņemt bez maksas,
 - mācību procesā tiek nostiprinātas tradicionālās dzimumu lomas un izpratne par sievietēm un vīriešiem piemērotajām profesijām, kā rezultātā meitenes maz izvēlas eksaktos mācību priekšmetus un līdz ar to turpmāko karjeru šajā jomā.
114. Dati par augstskolu beidzēju skaitu rāda, ka 2006.gadā visvairāk audzēkņu ieguvuši profesionālo kvalifikāciju¹⁷, bet tikai 0,4% ieguvuši doktora grādu. Kā redzams no sekojošā grafika, doktora grādu ieguvušo skaits Latvijā ir niecīgs, salīdzinot ne tikai ar ES valstīm, bet arī ar kaimiņvalstīm Lietuvu un Igauniju. Tas nozīmē, ka valstī ir nepietiekošs speciālistu skaits, kas spēj radīt jaunus produktus ar augstu pievienoto vērtību (t.s. zinātnietilpīgos produktus).

¹⁷ 2006./2007.m.g. 70 % jauniešu no 129 503 studējošiem 60 augstākās izglītības iestādēs ir izvēlējušies studēt profesionālās augstākās studiju programmās. Izglītības un zinātnes ministrijas dati.

Attēls Nr. 8: Absolventu skaits, kas ieguvuši akadēmisko grādu vai kvalifikāciju 2006.gadā

Avots: IZM dati, „Pārskats par Latvijas augstāko izglītību 2006.gadā (skaitļi, fakti, tendences)”

115. Jāņem vērā, ka studējošo skaits un atbilstoši tam grādu un kvalifikāciju ieguvušo personu skaits nākamajos 5-7 gados demogrāfiskās situācijas dēļ var samazināties. Prognozējams, ka 2013.gadā kopējais studējošo skaits valstī varētu būt 90-100 tūkstoši (samazinājums gandrīz par 25%, salīdzinot ar studējošo skaitu 2006./2007.a.g.).
116. Dabas zinātņu un inženierzinātņu studiju programmu kvalitātes vērtējums notiek vispārējā kārtībā akreditācijas procesa rezultātā. Profesionālās un augstākās izglītības programmas nav pietiekami modernizētas, lai piedāvātu kompetences un prasmes atbilstoši tautsaimniecības nozaru attīstības virzieniem. Lielākais šo jomu programmu trūkums ir moderna aprīkojuma, aparatūras, iekārtu un instrumentu (studiju un pētniecības materiālās bāzes) nepietiekamība. Līdz ar to jāsecina, ka kvalitāti ir nepieciešams paaugstināt.

Augstākās izglītības infrastruktūra un materiāli tehniskais nodrošinājums

117. Apmēram 25-30% no kopējām augstskolu telpām ir pietiekami modernas un atbilst mūsdienu prasībām, tajā skaitā 2 augstākās izglītības iestādes ir pieejamas personām ar funkcionāliem traucējumiem, savukārt 20-25% ir apmierinošā stāvoklī¹⁸. Atlikušai pusei no augstskolu un koledžu telpām, kas pamatā pieder valstij, ir nepieciešama renovācija. Lielākā daļa no ēkām ir būvētas pirms 30 gadiem un agrāk, to kapitālie remontu praktiski nav veikti. Telpas nav piemērotas personām ar invaliditāti. Inženierkomunikāciju tīkli, siltummezgli, ūdensapgādes un ventilācijas sistēmas ir stipri nolietojušās. To pašu var teikt par laboratoriju, institūtu iekārtām un aprīkojumu, zinātnisko aparatūru un citu pētniecībai nepieciešamo infrastruktūru, kas ir novecojusi un nolietojusies, tāpēc tās atjaunošana ir ļoti aktuāla problēma praktiski visām valsts augstskolām, it īpaši reģionālajām augstskolām, kurās atsevišķos gadījumos nav pat novecojušos iekārtu.

Tabula Nr. 3: Augstskolu un koledžu Interneta un datoru resursi 2006./2007.ak.gadā

Rādītājs	Kopā	Tajā skaitā

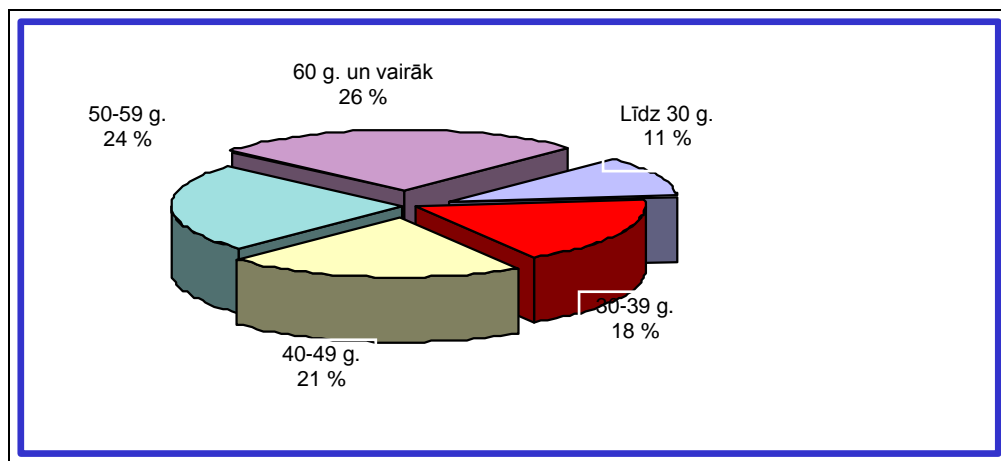
¹⁸ IZM dati.

		Valsts augstskola s	Juridisko personu dibinātās augstskolas	Valsts koledžas	Juridisko personu dibinātās koledžas
Datoru skaits	14054	9702	2625	1455	272
Interneta pieslēgumu skaits	13184	9261	2453	1274	196
Studentu skaits uz vienu datoru	9	9	13	8	20

Avots: IZM dati¹⁹

Akadēmiskais personāls un augstākās izglītības mācību spēki

118. Latvijā kopumā tiek īstenotas 587 studiju programmas, kas ir akreditētas uz 6 gadiem, un 74 studiju programmas, kas ir akreditētas uz 2 gadiem. Saskaņā ar Latvijas, kā arī ES likumdošanu augstākās izglītības jomā studiju programmu kvalitāti nosaka akreditācijas procesā. Augstākās izglītības kvalitāti nosaka gan studiju programmas, to saturs un atbilstība mūsdienu prasībām, gan akadēmiskais personāls un augstākās izglītības mācību spēku kvalifikācija.
119. Šobrīd pastāvošas problēmas ir esošo mācībspēku un akadēmiskā personāla, īpaši profesoru, novecošanās un jaunu mācības spēku, kam ir zinātņu doktora grāds, trūkums. Arī augstākās izglītības mācību spēku kvalifikācija atsevišķās studiju programmās (īpaši inženierzinātnēs un tehnoloģijās), ņemot vērā straujo tautsaimniecības attīstību un nepieciešamo zināšanu izmaiņas, nav pietiekami atbilstoša mūsdienu prasībām.
120. Akadēmiskā personāla vidējais vecums ir 56 gadi. Uz 2005.gadu valstī ir 1428 doktoranti, 452 (11%) profesori, 552 (13%) asociētie profesori, 1041 (25%) docenti, 1492 (36%) lektori, 4410 (11%) asistenti, 204 (5%) pētnieki. Kopumā 48% no akadēmiskā personāla ir zinātniskais grāds (2002.g. – 59%). Lai gan augstākās izglītības mācību iestādēs vairāk docētāju ir sievietes (54,7%) nekā vīrieši (45,3%), tomēr profesūrā ir vairāk vīriešu. Zinātņu nozaru profesoru padomēs un Latvijas Zinātņu padomes vadībā ir izteikts vīriešu pārsvars.

Attēls Nr. 9: Augstskolu akadēmiskā personāla vecuma struktūra valsts augstskolās

Avots: Izglītības un zinātnes ministrija

121. Samazinās akadēmisko personu ar zinātnisko grādu skaits – 48% (2002.g. – 50%). Valsts pagaidām vāji iesaistās stimulu izveidē pētniecības un doktorantūras paplašināšanai augstskolās. Lai arī pēdējos pāris gados pētnieku un vadošo pētnieku skaits augstskolās ir palielinājies, to skaits vēl ir nepietiekošs.

¹⁹ Pārskats par Latvijas augstāko izglītību 2004./2005. mācību gads (2005.gads)

122. Skaidri iezīmējies nepietiekošs augsti kvalificēto jauno speciālistu, it sevišķi doktoru skaits, ņemot vērā to, ka vairāk nekā puse no mācībspēkiem ir vecāki par 50 gadiem. Doktorantūrā studējošo īpatsvars ir tikai 1,4%, salīdzinot ar 5-6% citās Eiropas Savienības valstīs. Doktora grādu ieguvušo skaits ir niecīgs salīdzinājumā ne tikai ar ES dalībvalstīm, bet arī ar mūsu kaimiņvalstīm Lietuvu un Igauniju. Tā 2004.gadā Zviedrijā doktorantūras programmās studēja kopumā 18 000 studentu, kas bija 5,3% no kopējā studentu skaita, Čehijā – 11 500 studentu, kas veido 6,6% no kopējā studentu skaita. Lietuvā un Igaunijā 2004.gadā doktoranti veido vidēji 2,5% no kopējā studentu skaita. Latvijā 2004.gadā doktorantūras studentu kopējais skaits bija 1 428, un tikai 85 no tiem ir ieguvuši doktora zinātnisko grādu, kas ir tikai 0,4% no kopējā studentu skaita. Studentu interese par studijām doktorantūrā pieaug (2006.gadā doktorantūrā studējošo skaits sasniedza 1 797, doktora zinātnisko grādu ieguvušo skaits – 106), taču pieauguma tempi joprojām ir neapmierinoši. Tas ir sevišķi satraucoši, jo arvien vēl ir aktuāla vispārēja zinātniskā personāla novecošanās problēma. Iepriekš minētā rezultātā pašlaik un it sevišķi turpmākajos 2-3 gados būs jūtams akūts zinātniskā personāla trūkums Latvijā, kas varētu kavēt ES struktūrfondu līdzekļu efektīvu izmantošanu zinātnē un pētniecībā. Lai nodrošinātu akadēmiskā un zinātniskā personāla pilnvērtīgu nomaiņu augstskolās un zinātniskajās institūcijās, saskaņā ar Izglītības un zinātnes ministrijas un ekspertu vērtējumu gadā ir nepieciešams sagatavot vismaz 300 jaunus doktorus, bet lai palielinātu to skaitu – gadā ir nepieciešami ne mazāk kā 400-450 jauni doktori.
123. Citi cēloņi, piemēram, ir fakts, ka augstskolu akadēmiskais personāls strādā vienlaikus vairākās augstskolās, kas mazina darba efektivitāti. Taču šī un citu cēloņu novēršanai nav paredzēta ES struktūrfondu izmantošana, tāpēc to analīze nav dota. Šos cēloņus ir iespējams lielā mērā novērst, piemēram, ar likumdošanas palīdzību, tāpēc ir izstrādāts jauns Augstākās izglītības likuma projekts, kura apspriešana notiek.
124. Galvenās risināmās problēmas:
- studējošo un sagatavoto speciālistu skaita lielās disproporcijas - vairāk nekā puse no studējošajiem studē sociālajās zinātnēs, nepietiekošs ir studējošo skaits dabas zinātnēs, inženierzinātnēs un tehnoloģijās,
 - akadēmiskā personāla novecošanās (it sevišķi profesoru un asociēto profesoru vidū), ne vienmēr atbilstoša to profesionālā kvalifikācija, jaunu mācībspēku trūkums, kā arī augstākās kvalifikācijas speciālistu (doktoru un maģistru) trūkums valstī kopumā, it īpaši tas attiecas uz reģioniem ārpus Rīgas,
 - nepieciešamība pilnveidot studiju programmas, izstrādājot jaunus kursus, studiju moduļus un veidojot jaunas darba tirgum atbilstošas integratīvas starpnozaru studiju programmas,
 - novecojusi studiju un pētnieciskā darba materiālā bāze, praktiski nav modernu zinātniskās pētniecības iekārtu un aparātu, reģionālajās augstskolās daudzās studiju jomās dažkārt to nav vispār, kapitālā remonta trūkuma dēļ ir nolietotojušās daudzas ēkas un telpas, inženierkomunikāciju tīkli, siltummezgli, ūdens apgādes un ventilācijas sistēmas,
 - nepietiekams ir augstskolu nodrošinājums ar informācijas tehnoloģijām.

Tālākizglītība

125. Tendence rāda, ka personu tālāka ekonomiskā aktivitāte darba tirgū lielā mērā ir atkarīga no atbilstošas tālākizglītības iespējām, lai nodrošinātu tādu prasmju apguvi, kas atļauj sekmīgi konkurēt darba tirgū. Nevienmērīgā sociāli ekonomiskā attīstība valstī rada atšķirīgas iespējas lauku un pilsētu iedzīvotājiem iegūt kvalitatīvu izglītību mūža garumā.
126. 2005.gada augustā uzsākta nacionālā programma „Mūžizglītības stratēģijas izstrāde un ieviešana”, kuras ietvaros tika veikts pētījums par izglītības pieejamību valstī, tai skaitā reģionālā griezumā.
127. Plašākas tālākizglītības iespējas Latvijā galvenokārt ir maksātspējīgiem cilvēkiem, bet vairāku Latvijā pieaugušo iedzīvotāju, īpaši ārpus Rīgas, nav brīvu līdzekļu, kurus

varētu ieguldīt savā attīstībā. Ārpus nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centriem (republikas pilsētām un rajonu centru pilsētām) mūžizglītības piedāvājums ir salīdzinoši ierobežotāks, kas rada reģionu iedzīvotājiem papildus resursu patēriņu, lai varētu piedalīties mācību programmās,ursos vai semināros, kas notiek republikas pilsētās vai rajonu centros.

128. Mūžizglītībā uzmanība pievēršama gan ekonomiski aktīvajiem, gan neaktīvajiem iedzīvotājiem, tai skaitā cilvēkiem no sociālās atstumtības riskam pakļautām iedzīvotāju grupām:
- cilvēkiem bez pamatizglītības un ar zemu pamatprasmju līmeni;
 - personām ar funkcionāliem traucējumiem;
 - māsaimniecībai piesaistītiem ekonomiski mazaktīviem cilvēkiem;
 - pensijas un pirmpensijas vecuma cilvēkiem;
 - ieslodzītiem un personām, kas atbrīvotas no ieslodzījuma
129. Saskaņā ar Latvijas 2000.gada tautas skaitīšanas rezultātiem 7,4% Latvijas pieaugušo iedzīvotāju (no tiem - 2,9% vīriešu, 4,5% sieviešu) joprojām nav pamata izglītības. Iespējams, šis skaitlis ir vēl lielāks, jo 10% iedzīvotāju tautas skaitīšanā nav norādījuši savu izglītību. Pēdējo gadu laikā pieaudzis to jauniešu skaits, kas pamet skolu, neiegūstot pamatizglītību. 2004./2005.mācību gadā no profesionālās izglītības iestādēm dažādu iemeslu dēļ tika atskaitīti 16% no audzēkņu kopskaita (attiecinīgi 6% meiteņu un 10% zēnu).
130. Ja jauniešiem līdz 18 gadu vecumam ir iespēja atgriezties formālās izglītības sistēmā, tad cilvēkiem pēc 18 gadiem iespēja apgūt pamatizglītību ir ierobežota, jo valstī šobrīd ir tikai 34 vakara/neklātienes vidusskolas. Trūkst alternatīvu iespēju izglītības turpināšanai. Darba devēji aizvien mazāk vēlas piedāvāt darbu cilvēkiem ar zemām pamatzināšanām. Līdz ar to paplašinās sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas apjoms.
131. Iespējas atrast darbu, veiksmīgi iekļauties sabiedrībā lielā mērā ir atkarīgas no izglītības līmeņa, pamatprasmēm un kompetencēm. Latvijā 2004.gadā darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā jauniešiem vecumā 15 - 19 gadi bija 31,2%²⁰(vīrieši 25,5%, sievietes 39,7%), jauniešiem vecumā 20 – 24 gadi bija 14,1% (vīrieši 13,6%, sievietes 17,2%). Bieži šiem cilvēkiem ir zems pamata prasmju un kompetenču līmenis.
132. Zemā darbaspēka ģeogrāfiskā mobilitāte, ko negatīvi ietekmē nepietiekoši attīstītā transporta infrastruktūra ekonomiski mazāk attīstītajos reģionos, rada ierobežotu pieejamību mūžizglītībai lauku iedzīvotājiem, it īpaši māsaimniecībai piesaistītajiem un ekonomiski mazaktīvajiem. Netiek mērķtiecinīgi organizēti sieviešu, kuras kopušas bērnus, izglītība, kas veicinātu viņu sekmīgu atgriešanos un/vai iekļaušanos darba tirgū.
133. Valstī netiek pievērsta pietiekama uzmanība tādai mērķa grupai kā pirmpensijas un pensijas vecuma cilvēki. Nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā 55 līdz 59 gadu diapazonā 2004.gadā bija 63,7% (sievietes 57%, vīrieši 72%), 60 līdz 64 gadu diapazonā 33,8% (sievietes 28%, vīrieši 41%)²¹. Kā tas redzams, tad sievietes pirmpensijas un pensijas vecumā ir krietni mazāk iesaistījušās darba tirgū nekā tāda paša vecuma vīrieši, kaut arī šajās vecuma grupās sieviešu skaits krietni pārsniedz vīriešu skaitu.
134. Ierobežotas izglītības un tālākizglītības iespējas ir personām ar invaliditāti. Latvijā strādājošo invalīdu īpatsvars ir tikai aptuveni 10% no to kopskaita. Tālākizglītības iestādes un to mācībām domātais aprīkojums nav piemērots personām ar invaliditāti, tādējādi samazinās šo personu iespējas iegūt tālākizglītību.
135. Nepietiekama izglītības pieejamība ir personām, kas atrodas ieslodzījuma vietās. Latvijā 2005.gada beigās ieslodzījuma un aresta vietās atradās 6965 cilvēki: 6419 pieauguši vīrieši, 305 pieaugušas sievietes un 241 jaunieši. Aptuveni 1/3 ieslodzīto bija vecumā no 15-25 gadiem, kad gandrīz katrs desmitais bija nepilngadīgais obligātās izglītības iegūšanas vecumā.

²⁰ CSP dati.

²¹ CSP dati.

Lielam skaitam personu ir zems un ļoti zems izglītības līmenis. 2005.gadā 23% notiesāto nebija ieguvuši pamatskolas izglītību un 31% nebija vidusskolas izglītības. 2004/2005. mācību gadā ieslodzītajiem bija iespēja iegūt profesionālo izglītību akreditētās profesionālās izglītības iestādēs tikai 6 ieslodzījuma vietās (kopējais ieslodzījuma vietu skaits Latvijā ir 15).

136. Pieaugušo izglītības sistēmu Latvijā izstrādā Izglītības un zinātnes ministrija. Pieaugušo izglītības mērķi, uzdevumi un politikas sasniegšanas rādītāji ir noteikti „Mūžizglītības politikas pamatnostādņēs 2007.-2013.gadam” (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2007.gada 23.februāra rīkojumu Nr. 111).
137. Pieaugušo tālākizglītība pēdējo gadu laikā ir attīstījusies, jo tās nodrošināšanā iesaistījušās dažādas valsts un privātās izglītības iestādes. Tika dibināti pieaugušo izglītības centri laukos un pilsētās. Tie tika nodibināti gan kā autonomas izglītības iestādes, gan sadarbībā ar reģionālajām izglītības iestādēm. Plānošanas reģioni izstrādājuši rīcības plānus mūžizglītības politikas ieviešanai. Nepieciešams atbalsts šo plānu īstenošanā, saskaņā ar ko ir nepieciešama tālākizglītība 20 000 iedzīvotājiem reģionos, pārsvarā pirmspensijas vecuma cilvēkiem un cilvēkiem, kuriem jāattīsta pamatprasmes.
138. Bezdarbnieku skaits valstī liecina par neatbilstību starp izglītības programmu piedāvājumu un darba tirgus pieprasījumu. Nepietiekamas svešvalodu zināšanas un prasmes izmantot modernās tehnoloģijas, kā arī uzņēmējdarbības principu nezināšana kavē iesaistīšanos mūžizglītībā un darba tirgū. Līdz šim mūžizglītības pieejamība iedzīvotājiem dažādās vecuma grupās nav pietiekama, vāji ir attīstīta neformālās izglītības sistēma (sabiedrībā ir sašaurināta izpratne par neformālo izglītību), ir nepietiekams profesionāli orientētas mūžizglītības piedāvājums.
139. Jau nodarbinātībā esošu darbinieku nepietiekamā tālākizglītība un darba devēju investīcijas cilvēkresursos nenotiek pietiekošā apjomā. Uzņēmumu organizētā un finansētā savu darbinieku apmācība pārsvarā notiek lielajos uzņēmumos (70% no kopējā apjoma).
140. 2004.gadā pieaugušo iedzīvotāju tālākizglītībai tika piedāvātas 5 731 mācību programmas (gan licencētās, gan nelicencētās). Šajās programmās iesaistīto personu skaits bija 266 622 jeb 18% no iedzīvotāju skaita darbspējas vecumā²². Visvairāk mācību programmas tika piedāvātas humanitārās un sociālās zinātnēs, komerczinībās, administrēšanā un tiesībās (kopā 57%), kā arī valodās, jo tām ir salīdzinoši zemākas izmaksas. Savukārt dabaszinātnēs, matemātikā, inženierzinātnēs, ražošanā, būvniecībā un zināšanu ekonomiku atbalstošās jomās piedāvājums un izglītojamo personu skaits bija nepietiekams un tikai daļēji atbilstošs darba tirgus vajadzībām.
141. MVK bieži sastopas ar problēmām personāla izvēlē: nepietiekamām komercdarbības vadības prasmēm, vadības, komercdarbības un tehniskajām zināšanām, lai izstrādātu kvalitatīvus un augstvērtīgus biznesa plānus, nepietiekama līmeņa zināšanām par finanšu, naudas plūsmas vadību, darba attiecību un darba drošības normatīvo aktu piemērošanu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 26.08.2008. rīkojumu nr. 511)
142. 2004.–2006.gada SF plānošanas periodā SF finansēja aktivitātes darbinieku tālākizglītībai. Granti tika piešķirti individuāliem uzņēmumiem, kas ievērojami palielināja birokrātiskās procedūras, ar kurām uzņēmēji saskārās finansējuma saņemšanai un kas bieži ir par pamatu zemai uzņēmēju aktivitātei, piesakoties valsts atbalstam. 2007. – 2013.gada plānošanas periodā cilvēkresursu attīstībai uzņēmumos jāpiedāvā ne tikai individuālie granti, bet specializētas apmācību programmas, kas vērstas uz uzņēmumu apmācību vienā vai vairākās saistītās nozarēs un nodrošinot nozaru specifiskus apmācību projektus.
143. Valstī trūkst vienotas pieejas un sistēmas pedagogu tālākizglītības organizēšanai. Netiek pietiekamā skaitā sagatavoti skolotāju tālākizglītotāji. Arī pedagogu tālākizglītības

²² CSP dati.

programmas ir pārāk sadrumstalotas un nav uz mērķi orientētas. Pedagogiem trūkst zināšanu un prasmju darbam ar dažādām sociālām grupām, izmantojot jaunās tehnoloģijas un mūsdienīgas sadarbības metodes.

144. Lai arī pedagogu tālākizglītības saturs (programmas) tiek izstrādāts pietiekami (uz 2005.gadu ar IZM saskaņotas 848 programmas), netiek pietiekoši nodrošināta tālākizglītības kursu pieejamība (piemēram, profesionālās izglītības pedagogiem, ja tiek piedāvāti kursi 25 klausītājiem, piesakās vidēji 36, pieprasījums pārsniedz piedāvājumu par 44%).
145. Izglītības sistēmas attīstības mērķi ir noteikti dokumentā „Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam”. Pamatnostādnēs noteiktie prioritārie virzieni ir: uzlabot izglītības kvalitāti dabaszinātnēs visās izglītības pakāpēs, attīstīt iedzīvotājus iekļaujošu izglītību visa mūža garumā un uzlabot izglītības piedāvājumu un kvalitāti atbilstoši tautsaimniecības vajadzībām.
146. Galvenās problēmas:
 - nepietiekamas mūžizglītības iespējas iedzīvotājiem dažādās vecuma un sociālajās grupās, nepietiekamas mūžizglītības karjeras iespējas un mūžizglītības politikas instrumentu nepilnības,
 - vāji attīstīta neformālās izglītības sistēma, (sabiedrībā ir nepietiekama izpratne par neformālo izglītību), trūkst elastīguma „otrās iespējas” izglītības ieguvē jauniešiem un pieaugušajiem,
 - pedagogu tālākizglītības sistēma nenodrošina kvalitatīvu, savlaicīgu, sabiedrības vajadzībām atbilstošu izglītības piedāvājumu visiem pedagogiem,
 - nepietiekoša darba devēju līdzdalība cilvēkresursu attīstībā,
 - nepietiekama Latvijas profesionālās izglītības salīdzināmība t.sk. attiecībā uz formālo un neformālo prasmju novērtēšanu un analīzi.

Izglītība bērniem un jauniešiem ar speciālām vajadzībām

147. Ar katru gadu palielinās pirmsskolas vecuma bērnu ar funkcionāliem traucējumiem skaits. Pirmsskolas izglītības speciālās grupas 2004./2005.mācību gadā apmeklēja 4522 bērni ar funkcionālajiem traucējumiem, tajā skaitā 2615 bērni 5-7 gadu vecumā, no tiem bērni ar redzes traucējumiem - 468, intelekta traucējumiem – 481, kustību traucējumiem – 427, bērni ar runas traucējumiem – 2537, ar dzirdes traucējumiem – 71, ar tuberkulozes intoksikāciju – 455. Bērni ar funkcionāliem traucējumiem Latvijā pirmsskolas izglītību varēja iegūt 40 speciālās izglītības iestādēs ar 222 speciālām pirmsskolas izglītības grupām, 95 speciālās pirmsskolas izglītības grupās vispārēja tipa pirmsskolas izglītības iestādēs un 12 speciālās pirmsskolas izglītības grupās pie skolām.
148. 2004.gadā izglītības pakalpojums tiek nodrošināts 9822 (3% no kopējā izglītojamo skaita) bērniem ar funkcionāliem traucējumiem, un tikai 1785 no viņiem ir integrēti vispārīzglītojošās izglītības iestādēs. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir nedaudz pieaudzis skolēnu ar funkcionāliem traucējumiem skaits vispārējās izglītības iestādēs, īpaši Rīgā un Latgales reģionā. Šo skolēnu skaits ir palielinājies arī interešu izglītībā (2004.gadā – 1741), taču samazinājies profesionālās izglītības iestādēs (2004.gadā – 295), lai gan 2004.gadā turpinājās šo izglītojamo integrēšana profesionālās izglītības programmās, kuras apguva 21 audzēknis²³.
149. Izglītības iestādes nodrošina arī pieaugušo, kā arī bezdarbnieku un darba meklētāju, tajā skaitā invalīdu, apmācību. Šīs apmācības bieži nav pieejamas personām ar funkcionāliem traucējumiem, jo izglītības iestāžu telpas un to aprīkojums nav attiecīgi pielāgots. Līdz ar to svarīga ir visu vecumu izglītojamo ar funkcionāliem traucējumiem integrācija vispārējās,

²³ Informatīvais ziņojums par Latvijas Nacionālā rīcības plāna nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai (2004.-2006.) ieviešanas gaitu.

profesionālās, augstākās un interešu izglītības programmās, kā arī turpmākā iesaistīšanās mūžizglītībā, lai veicinātu šo personu nodarbinātības iespējas.

Infrastruktūra

150. Speciālās izglītības programmas apgūst 3,1% izglītojamo. 2004.gadā izglītības pakalpojums tiek nodrošināts 9822 (3% no kopējā izglītojamo skaita) personām ar funkcionāliem traucējumiem un tikai 1785 no viņiem ir integrēti vispārīzglītojošās izglītības iestādēs. Personām ar funkcionāliem traucējumiem ir pielāgotas 9 vispārējās izglītības iestādes, 2 augstākās izglītības iestādes, bet būtu nepieciešamas vismaz 38 iestādes (viena pielāgota izglītības iestāde rajonā un lielajās pilsētās).
151. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir nedaudz pieaudzis skolēnu ar funkcionāliem traucējumiem skaits vispārējās izglītības iestādēs, īpaši Rīgā un Latgales reģionā. Šo skolēnu skaits ir palielinājies arī interešu izglītībā (2004.gadā – 1741), taču samazinājies profesionālās izglītības iestādēs (2004.gadā – 295), lai gan 2004.gadā turpinājās šo izglītojamo integrēšana profesionālās izglītības programmās, kuras apguva 21 audzēknis.
152. Kā būtisks trūkums jauniešu integrācijai kopējā izglītības plūsmā ir tas, ka valstī nav noteikts ekonomiski pamatots finansējums katram bērnam/jaunietim ar speciālām vajadzībām, neatkarīgi no tā, kādā izglītības iestādē viņš mācās. Agrīnā medicīniskā, pedagoģiski psiholoģiskā diagnostika un medicīniskā palīdzība ir nepietiekama. Jauniešiem pēc speciālās izglītības iestādes pabeigšanas ir grūti iekļauties sabiedrībā.
153. Atbilstoši plānotajam darbojas speciālās izglītības attīstības centri, kas nodrošina metodisko atbalstu izglītojamo ar speciālām vajadzībām integrēšanai vispārējās izglītības iestādēs. Audzēkņiem ar kustību traucējumiem pielāgoto izglītības iestāžu skaits ir nepietiekams.
154. Bērnu ar fiziskās un garīgās attīstības traucējumiem integrēšanai vispārīzglītojošajās skolās Latvijā pilnībā inženiertehniski piemērotas piecas izglītības iestādes un daļēji piemērotas deviņas izglītības iestādes bērniem ar kustību traucējumiem, kā arī Valsts pedagoģiski medicīniskās komisijas telpas.
155. Nepieciešams palielināt izglītības iestāžu pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem, kā arī sākt speciālās izglītības iestāžu pārveidošanu par integratīvām izglītības iestādēm. Personām ar funkcionāliem traucējumiem pielāgoto izglītības iestāžu skaits ir nepietiekams.

Pedagogi

156. Skolēnu ar fiziskās un garīgās attīstības traucējumiem integrācijas procesu kavē pedagogu nepietiekamā sagatavotība darbam ar izglītojamiem ar speciālām vajadzībām. Nepieciešams apmācīt pedagoģiskās augstskolās studējošos darbam ar bērniem, kam ir speciālas vajadzības. 2004. – 2006.gada plānošanas periodā ESF projektu ietvaros izglītības iestādes var saņemt atbalstu aktivitātei „Pedagoģisko korekcijas programmu vai atvēršanas programmu un kursu izstrādāšana un ieviešana”.
157. Pedagogu izglītības ieguves nolikums (apstiprināts ar IZM 1996.gada 16.oktobra rīkojumu Nr.74) kā obligātu prasību katrā pedagogu izglītības studiju programmas vispārējā saturā paredz speciālās izglītības kursu. Sakarā ar to nevarētu uzskatīt, ka pedagoģiskās augstskolās studējošie tiek apmācīti darbam ar bērniem, kam ir speciālas vajadzības.
158. Galvenās problēmas:
 - nepietiekams tādu izglītības iestāžu īpatsvars, kur nodrošināta pieejamība izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām,
 - nepietiekama pedagogu sagatavotība darbam ar izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām,

- nepietiekama personu ar funkcionāliem traucējumiem integrēšana kopējā izglītības plūsmā,
- netiek nodrošināta augstākās izglītības pieejamība personām ar funkcionāliem traucējumiem,
- izglītības iestādes netiek nodrošinātas ar atbilstošiem speciālistiem darbam ar personām ar funkcionāliem traucējumiem,
- visos izglītības līmeņos netiek nodrošināta personām ar funkcionāliem traucējumiem atbilstoša materiāli tehniskā bāze,
- zems pedagoga profesijas prestižs.

1.3. Nodarbinātība un bezdarbs

159. Latvijas nodarbinātības politikas mērķis ir nodarbinātības līmeņa paaugstināšana, lai sasniegtu Eiropas Savienības noteiktos stratēģiskos rādītājus, kā arī bezdarba problēmu risināšana, balstoties uz sekmīgu ekonomisko izaugsmi.
160. Latvijas izvirzītais nodarbinātības līmeņa mērķis 2010.gadam nedaudz atpaliek no ES noteiktā līmeņa, jo vairākas problēmas Latvijas darba tirgū liedz noteikt augstākus mērķus.

Nodarbinātība

161. Laika periodā no 1999.-2005.gadam nodarbinātības līmenis Latvijā ir palielinājies par 4,5 procentu punktiem, līdz 0,5 procentu punktiem samazinot starpību ar ES vidējo rādītāju, kurš 2005.gadā bija 63,8 procenti²⁴. Sieviešu nodarbinātības līmenis bija 59,3%, kas ir par 3 procentu punktiem augstāks nekā vidēji ES, bet vīriešu – 67,6%, atpaliekot no ES vidējā rādītāja par 3,7 procentu punktiem²⁵.

Tabula Nr. 4: Nodarbinātības galvenie rādītāji

	LV					Politikas plānošanas dokumentos noteiktie LV mērķi.		LV pārskatītie mērķi pēc 2006.g. DSA rezultātiem		ES 25	ES mērķi	
	2002	2003	2004	2005	2006	2010*	2013**	2010	2013	2005	2005	2010
Nodarbinātības līmenis (15-64)	60,4	61,8	62,3	63,3	66,3	67,0	68,0	68,0	70,0	63,8	67,0	70,0
Nodarbinātības līmenis sievietēm (15-64)	56,8	57,9	58,5	59,3	62,3	62,0	64,0	64,0	66,0	56,3	57,0	60,0
Nodarbinātības līmenis vecākiem cilvēkiem (55-64)	41,7	44,1	47,9	49,5	53,3	50,0	52,0	54,0	55,0	42,5		50,0
Ekonomiskās aktivitātes līmenis (15-64)	68,8	69,2	69,6	69,5	71,3	-	69,6		72,0	70,2		-
Bezdarba līmenis (15-74)	12,2	10,5	10,4	8,9	6,8	<8,0	<7,0	6,0	5,5	8,7		-
Ilgtermiņa bezdarba līmenis (15-74)	5,7	4,3	4,3	4,1	2,5	3,8	3,5	2,3	2,0	3,9		-

Avots: Eurostat,

* Latvijas Nacionālajā Lisabonas programmā 2005.-2008. gadam noteiktie mērķi

** Nacionālajā attīstības plānā 2007.-2013. gadam noteiktie mērķi

162. Pieauguma tendence vērojama arī attiecībā uz mazākumtautību nodarbinātības līmeni, kas 2004.-2006.gada periodā tikai par 1-1,2 procentpunktiem atpaliek no vidējā nodarbinātības līmeņa Latvijā.

Tabula Nr. 5: Nodarbinātības līmenis (vecuma grupā 15-64 gadi),%

	2004	2005	2006
Pavisam Latvijā	62,3	63,4	66,3
Latvieši	62,8	63,9	67,0
Mazākumtautības	61,3	62,4	65,1

Avots: CSP Darbaspēka apsekojuma rezultāti

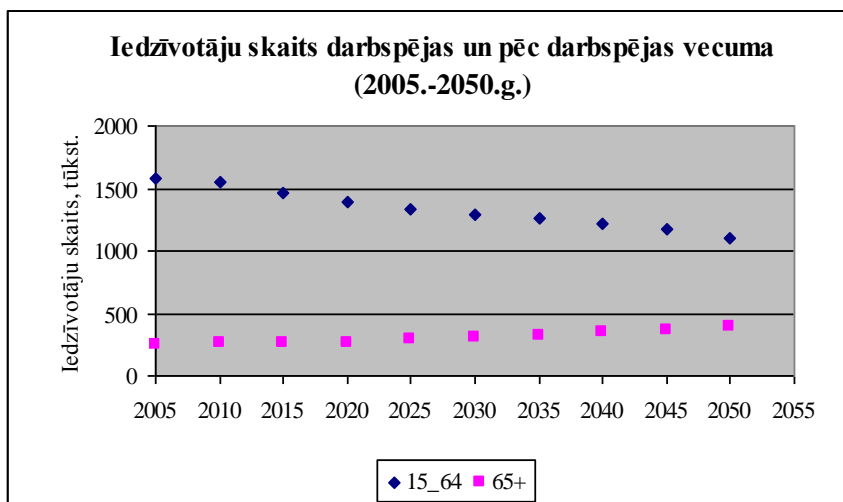
163. Kaut arī sieviešu nodarbinātības rādītāji ir augstāki nekā vidēji ES, joprojām ir vairākas pazīmes, kas liecina par nevienlīdzības izpausmēm darba tirgū. Diskrimināciju darba tirgū

²⁴ Salīdzināti dati par iedzīvotāju nodarbinātības līmeni vecuma grupā 15-64 gadi.

²⁵ Avots: EUROSTAT. CSP „Darbaspēka apsekojuma galvenie rādītāji 2004.gadā” attiecīgi parāda 61,5% vīriešiem un 51,3% sievietēm.

raksturo tādas problēmas kā: sievietes par vienādu darbu vidēji saņem mazāku atalgojumu nekā vīrieši, neinformētība par iespēju sūdzēties par dzimumu diskrimināciju u.c. Viens no galvenajiem kavēkļiem sievietēm iesaistīties darba attiecībās ir darba un ģimenes dzīves apvienošanas grūtības, ko pastiprina arī auklīšu dienestu, bērnudārzu, dienas aprūpes centru, alternatīvās aprūpes centru pieejamības trūkums.

164. Lielu lomu darba un ģimenes dzīves saskaņošanas iespēju pilnveidošanā ieņem elastīgu darba līgumu formu piemērošana, piemēram, iespēja strādāt nepilnu darba laiku, summētās darba stundas, darba pienākumu dalīšana, grupai piemērots elastīgs darba laiks, Tele-darbs, bērnu aprūpes centrs/telpa darba vietā. Nepilnu darba laiku 2005.gadā strādāja 4,8% no kopējā nodarbināto skaita (vīriešiem šis rādītājs bija 3,8%, sievietēm- 5,8%). Latvijas rādītāji nepilna darba laikā nodarbināto ziņā ir būtiski zemāki nekā ES valstīs vidēji (11,4% no kopējā nodarbināto skaita, 4,7% vīriešiem, 17,9% sievietēm)²⁶. Šis rādītājs faktiski atspoguļo ierobežotās elastīga darba laika izvēles iespējas, kā arī sieviešu un vīriešu laika sadalījuma tendences – rūpes par bērniem un citiem ģimenes locekļiem pārsvarā uzņemas sievietes, kas arī nosaka viņu izvēli par labu nepilnam darba laikam. Ierobežoto aprūpes pakalpojumu pieejamības dēļ sociālajiem partneriem, it īpaši darba devējiem, būtu jāpalielina sava loma elastīgu darba līgumu formu pieejamības veicināšanā, kā arī jāveicina lielāka vīriešu iesaiste rūpēs par ģimeni un apgādājamiem.
165. Atbilstoši *Eurostat* veikto iedzīvotāju skaita prognožu aprēķiniem, iedzīvotāju skaits Latvijā samazināsies no 2,29 miljoniem 2006.gadā līdz 2,12 miljoniem 2020.gadā un 2,02 miljoniem 2030.gadā. *Eurostat* prognožu aprēķini rāda, ka arī perspektīvā Latvijā visai strauji turpinās pieaugt iedzīvotāju vidējais vecums. Saskaņā ar prognožu galveno variantu tas pieaugs no 40 gadiem pašlaik līdz 44 gadiem 2030.gadā. Nedaudz samazināsies starpība starp sieviešu un vīriešu vidējo vecumu. Prognozes rāda, ka Latvijā pēc 2010.gada sāks sarukt darbaspējas vecuma iedzīvotāju skaits. Līdz 2010.gadam situācija vēl būs labvēlīga un strādājošo skaits nesamazināsies, jo 20 gadu vecumu, kad jaunieši parasti iekļaujas darba tirgū, sasniegs salīdzinoši daudzskaitlīgie 80.gadu otrajā pusē dzimušie jaunieši. Līdz 2011.gadam darbaspējas vecuma iedzīvotāju īpatsvars pat nedaudz pieaugs uz bērnu skaita samazinājuma rēķina. Taču turpmāk straujš darbaspējas vecuma iedzīvotāju skaita samazinājums nav novēršams. Dzimstības krituma vilnis, kas bijis vērojams pēdējos 15 gados, iespaidos iedzīvotāju sastāvu, pēc 2010.gada sāks izpausties iedzīvotāju novecošanās. 20-39 gadu vecuma iedzīvotāju īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā samazināsies no 30% 2011.gadā līdz 22% 2030.gadā. 65 gadu un vecāku iedzīvotāju īpatsvars palielināsies no 16,8% 2006.gadā līdz 21,3% 2030.gadā.²⁷

²⁶ *Darbaspēka apsekojuma rezultāti, Eurostat.*

²⁷ Labklājības ministrijas 2005.gada Latvijas nacionālais ziņojums par pietiekamām un ilgtspējīgām pensijām.

Attēls Nr. 10: Iedzīvotāju skaits darbaspējas un pēc darbaspējas vecuma (2005. – 2050.gads)

Avots: Labklājības ministrijas aprēķina rādītāji

166. Ņemot vērā tautsaimniecības pārorientēšanos no plānveida uz brīvā tirgus ekonomiku, kā arī nepietiekamās mūžizglītības iespējas, pēdējās desmitgades laikā vērojama aizvien plašāka darbaspēka prasmju un iemaņu neatbilstība darba tirgus prasībām. Lai veiktu darba tirgus monitoringu un konstatētu darbaspēka trūkumu konkrētos tautsaimniecības sektoros un profesiju grupās, Eiropas Sociālā fonda Nacionālās programmas „Darba tirgus pētījumi” ietvaros 2005.-2007.gadā veikts „Detalizēts darbaspēka un darba tirgus pētījums tautsaimniecības sektoros”, kas dod padziļinātu ieskatu par problēmām darba tirgū un priekšlikumus to risināšanai. Pētījuma laikā secināts, ka lielākais darbaspēka pieprasījuma pieaugums sagaidāms būvniecības, apstrādes rūpniecības un ieguves rūpniecības nozarēs, savukārt darbaspēka papildu pieprasījumu varētu samazināt ar kapitāla palielināšanu tādās nozarēs kā lauksaimniecība, zvejniecība, ieguves un apstrādes rūpniecība, vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, transports un sakari un finanšu starpniecība. Secināts, ka darba ražīguma paaugstināšana ir visreālākā iespēja samazināt nodarbināto skaitu tādās nozarēs kā būvniecība, vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, viesnīcas un restorāni. Atzīts, ka prognozēto tautsaimniecības attīstības tempu būs iespējams sasniegt galvenokārt uz nodarbināto skaita palielināšanas rēķina tādās nozarēs kā elektroenerģija, gāzes un ūdens apgāde, operācijas ar nekustamo īpašumu, noma, datorpakalpojumi, zinātne un citi komercpakalpojumi, valsts pārvalde un aizsardzība, izglītība, veselība un sociālā aprūpe, kā arī sabiedriskie, sociālie un individuālie pakalpojumi.
167. Pētījuma dati liecina, ka darba devēji nodarbina uzņēmumos ārvalstu speciālistus vai viesstrādniekus nelielā apmērā (3,4%). Ārvalstnieku nodarbinātības iemeslu analīze parāda, ka to piesaistes pamatmotivācija ir viņu augstāka kvalifikācija (46,8%), kā arī iekšzemes darbaspēka trūkums (22,6%). Analizējot prognozes, redzams, ka strādājošo nepietiekamība 2007.gadā rodas 106 no 120 pētāmajām profesijām. 2013.gadā darbinieku nepietiekamība prognozēta vairs tikai 86 profesijās.
168. Veikto darba tirgus pētījumu un prognožu ilgtspējas nodrošināšanai nepieciešams turpmāks atbalsts darba tirgus monitoringa un prognozēšanas sistēmas izveidei un stiprināšanai, darba tirgus pētījumu veikšanai un darba tirgus monitoringā iesaistīto institūciju kapacitātes stiprināšanai.
169. 2006.gadā par vienu no aktuālākajiem jautājumiem Latvijā kļuva darbaspēka migrācija. Pirmais darbaspēka emigrācijas vilnis sākās 2004.gada 1.maijā, jo līdz ar Latvijas pievienošanos Eiropas Savienībai 2004.gada 1.maijā Latvijas pilsoņiem pavērās iespējas bez ierobežojumiem doties strādāt uz jaunajām dalībvalstīm un trim vecajām dalībvalstīm – Īriju, Lielbritāniju un Zviedriju. Līdz ar darbaspēka emigrācijas jautājumu sabiedrībā arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta arī imigrācijas politikai, vērtējot nepieciešamību ievest darbaspēku no trešajām valstīm. Ņemot vērā arī paredzamo iedzīvotāju novecošanos, Latvijai ir būtiski koordinēti un saskaņoti veidot darbaspēka migrācijas politiku, pievēršot uzmanību arī tādu jautājumu risināšanai kā Latvijas emigrējušo pilsoņu atpakaļ atgriešanai, to reintegrācijai un darba apstākļu uzlabošanai Latvijā.
170. Kā liecina ESF nacionālās programmas „Darba tirgus pētījumi” projekta „Labklājības ministrijas pētījumi” ietvaros veiktā pētījuma „Darbaspēka ģeogrāfiskā mobilitāte” (turpmāk – pētījums) iedzīvotāju aptaujas rezultāti, tad aptaujāto respondentu radinieku skaits vecumā no 15 līdz 65 gadiem, kas ārvalstīs strādā vai mācās, ir ap 86 tūkstošiem cilvēku, no kuriem visvairāk ir izbraukuši uz Lielbritāniju, Krieviju, Īriju, Vāciju. Pētījuma ietvaros veiktās aptaujas rezultāti rāda, ka svarīgākie iemesli, kas veicinātu iedzīvotāju vēlēšanos doties strādāt uz ārvalstīm, ir augstāks atalgojums (84,7%), labi darba apstākļi (30,8%), iespēja iegūt jaunu pieredzi (25,4%). Aptuveni 1/5 daļa respondentu tuvākā gada laikā vēlas doties strādāt

uz ārvalstīm, tomēr tikai aptuveni puse respondentu, kuri vēlas emigrēt, ir kaut ko paveikuši, lai īstenotu šo ieceri. Visbiežāk vēlēšanos braukt strādāt uz ārvalstīm izteikuši jaunieši vecumā līdz 24 gadiem, vīrieši, pamatizglītību un vidējo vispārējo izglītību ieguvušie, Latgales un Zemgales reģionā dzīvojošie. Lai gan kā svarīgākie iedzīvotāju emigrācijas iemesli tiek minēti darba samaksa un darba apstākļi, jāatzīmē arī tādi būtiski aspekti kā nepietiekami attīstītā infrastruktūra – transporta sistēma, bērnudārzu trūkums u.c., kas apgrūtina darbaspēka iekšējo mobilitāti un pilnvērtīgu iesaistīšanos darba tirgū. Tomēr, kā liecina iegūtie aptaujas rezultāti, emigrācijai pārsvarā piemīt īslaicīgs raksturs, un ekonomikas izaugsmes ietekmē ir iespējams paredzēt darbaspēka atgriešanos Latvijā.

171. Kopš Latvijas pievienošanās ES nav statistisko datu par ES/EEZ pilsoņiem izsniegtajām darba atļaujām. Informācija par izsniegtajām uzturēšanās atļaujām, kas izdotas ar tiesībām strādāt, nav pilnīga un darba tirgus situācijas analīzei nav izmantojama. Nav izstrādāta vienota darbaspēka kustības uzraudzības sistēma ES, tas apgrūtina iespējas atspoguļot reālo situāciju Latvijas darba tirgū, t.sk., attiecībā uz ārzemnieku nodarbinātību.
172. Visaugstākais nodarbinātības līmenis ir Rīgas reģionā (2006.gadā – 72%) un Pierīgā (70,2%), bet zemāks – Zemgalē (65,5%), Kurzemē (63,6%), Vidzemē (63%) un Latgalē (56,8 %). Laika posmā no 2004.-2006. gadam nodarbinātības līmenis ir palielinājies visos reģionos – visstraujāk Pierīgas reģionā (par 6,5%) un Zemgalē (par 6,2%), lēnāk Kurzemes reģionā (1,6%) un Latgales reģionā (par 3,2%)²⁸. Atšķirības infrastruktūrā, ģeogrāfiskajā novietojumā un resursu pieejamībā ietekmē tautsaimniecības attīstības ātrumu un konjunktūru reģionos. Darbaspēka ģeogrāfiskā mobilitāte (iekšzemes) ir ierobežota, ņemot vērā nepietiekamo satiksmes infrastruktūru, augstās īres maksas, mazattīstītu dzīvojamo ēku celtniecību, kas mazina teritoriālās kohēzijas iespējas.
173. ESF nacionālās programmas „Darba tirgus pētījumi” ietvaros veiktajā pētījumā “Darbaspēka ģeogrāfiskā mobilitāte” ir teikts, ka Rīgai joprojām ir noteicošā loma migrācijas plūsmās kopā ar Pierīgas reģionu, lai gan ir samazinājies no šiem reģioniem ieceļojošo skaits. Rīgas apkārtnē pārklājas gan intensīvas svārstmigrācijas, gan lielas intensitātes migrācijas areāls. Līdz ar to Pierīgā ir samērā augsta gan pilsētu, gan lauku iedzīvotāju migrācijas un svārstmigrācijas intensitāte. Šim reģionam ir visciešākā saikne ar Rīgu, jo tas atrodas galvaspilsētas aglomerācijas centrālajā zonā. 12 gadu periodā no 1993. līdz 2004.gadam pozitīvs migrācijas saldo ir tikai diviem statistikas reģioniem – Pierīgai un Zemgalei. Pierīgā iedzīvotāju skaits iekšējās migrācijas rezultātā pieaudzis visvairāk - par 27 791, kas ir 7,6% no kopējā iedzīvotāju skaita 2004.gadā. Pētījumā iegūtie iedzīvotāju aptaujas rezultāti dod iespēju analizēt migrantu plūsmas pēdējo 10 gadu laikā. Iegūtie dati norāda, ka Vidzemē (60%), Kurzemē (66%), Zemgalē (61%) un Latgalē (69%) migranti galvenokārt pārvietojušies sava reģiona robežās, Rīgā visvairāk iebraukuši no Pierīgas (32%), savukārt Pierīgā - no Rīgas (65%). Arī pēdējā gada laikā saglabājas iepriekšējās tendences, nedaudz mazinoties iekšreģionālās migrācijas īpatsvaram un pieaugot migrācijas intensitātei starp Rīgu un Pierīgu. Lielāks pieprasījums pēc darbiniekiem ar augstāko izglītību ir Rīgā, to atspoguļo arī tas, ka vairāk nekā puse no citās pašvaldībās strādājošajiem respondentiem ar augstāko izglītību dodas strādāt uz Rīgu. Viņu īpatsvars galvaspilsētas svārstmigrantu vidū ir visaugstākais. Augsta mobilitāte iedzīvotājiem ar augstāko izglītību ir Latgalē strādājošiem (31,2%). Galvenie migrācijas iemesli – darbs, mācības un ģimenes apstākļi. Iedzīvotāji ar augstāku izglītības līmeni un profesionāli izglītotie ir mobilāki nekā iedzīvotāji ar pamata vai vispārējo vidējo izglītību.
174. Neskatoties uz salīdzinoši zemo noteikto minimālo pensionēšanās vecumu, nodarbinātības līmenis 55-64 gadu vecuma grupā Latvijā 2006.gadā bija salīdzinoši augsts – 53,3% (ES-25 dati par 2006.gadu nav pieejami, 2005.gadā vidēji – 42,5%) un ir pieaudzis salīdzinājumā ar 2000.gadu par 17,3 procentu punktiem. Ņemot vērā aktīvās novecošanās politikas prioritāti

²⁸ Centrālās statistikas pārvaldes dati.

ES līmenī, plānoto pensionēšanās vecuma paaugstinājumu līdz 62 gadiem gan vīriešiem, gan sievietēm, kā arī aktīvo nodarbinātības pasākumu spektru, tiek sagaidīta arī turpmāka rādītāju uzlabošanās.

175. 2005.gadā pašnodarbināto īpatsvars nodarbināto iedzīvotāju kopskaitā Latvijā ir 7%, savukārt ES 25 dalībvalstu vidējais rādītājs ir 16% (Latvijā ir viens no viszemākajiem rādītājiem, Igaunijā tas ir 8%, Lietuvā, Dānijā un Slovēnijā – 9%, Grieķijā – 32%).
176. Darba ražīgums pēdējos gados ir palielinājies (2005.gadā darba ražīgums uz vienu nodarbināto salīdzinājumā ar 2000.gadu ir palielinājies par 8,9 procentu punktiem), tomēr tas joprojām būtiski atpaliek un ir tikai 47,3% no vidējā ES 25 dalībvalstu rādītāja.
177. Līdz ar ievērojamu neformālās ekonomikas īpatsvaru IKP, kas ir aptuveni 16-18% un ir viens no augstākajiem rādītājiem ES, Latvijā ir identificēts arī augsts nedeklarētās nodarbinātības līmenis, dažās nozarēs (būvniecības, vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības, akcīzes preču ražošanas, mežsaimniecības un kokmateriālu sagatavošanas, komercpakalpojumu, privāto pakalpojumu) sasniedzot pat 25-30%.²⁹

Bezdarbs

178. Bezdarba līmenis Latvijā vecuma grupā no 15 līdz 74 gadiem ir samazinājies no 14,0% 1999.gadā līdz vidēji 6,8% 2006.gadā (ES-25 vidējais rādītājs 2004.gadā - 9,0%). Bezdarba līmeņa rādītājs vīriešiem 2006.gadā bija par 0,3 procentu punktiem augstāks nekā vidēji ES-25³⁰, savukārt sievietēm par 2,8 procentu punktiem zemāks nekā vidēji Eiropā (ES-25). Pēc NVA datiem, reģistrētā bezdarba līmenis Latvijā 2006.gada beigās bija 6,5%, kas ir par 0,3 procentu punktiem zemāks nekā novērtējums atbilstoši Starptautiskās darba organizācija (SDO) metodoloģijai³¹.
179. Cittautiešu bezdarba līmenis (vecuma grupā 15-64 gadi) 2006.gadā ir samazinājies par 4,7 procentu punktiem salīdzinājumā ar 2004.gadu (no 13,7% līdz 9,0%), un šī tendence apstieidz bezdarba līmeņa samazināšanās tendenci latviešu tautības iedzīvotājiem, kas laikā no 2004. līdz 2006.gadam samazinājās par 2,8 procenta punktiem.

Tabula Nr. 6: Bezdarba līmenis (darba meklētāju īpatsvars) vecuma grupā 15 - 64 gadi,%

	2004	2005	2006
Pavisam Latvijā	10,6	8,8	7,0
Latvieši	8,6	7,5	5,8
Cittautieši	13,7	10,9	9,0

Avots: CSP

180. Vissliktākā bezdarba situācija joprojām ir Latgalē, kur darba meklētāju īpatsvars 2006. gadā sasniedza 10,8%³². Atšķirības starp darba meklētāju līmeni pilsētās un laukos ir gandrīz izzudušas, 2006.gadā darba meklētāju īpatsvars attiecīgi bija 6,9% un 6,7%³³.

Tabula Nr. 7: Darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā

Rādītājs	Rīgas reģ.	Pierīgas reģ.	Vidzemes reģ.	Kurzemes reģ.	Zemgales reģ.	Latgales reģ.
Bezdarba līmenis vidējais 2006.g.	5,8	4,9	6,4	7,5	6,7	10,8

²⁹ Nacionālais 2004.gada rīcības plāns nodarbinātības veicināšanai.

³⁰ Eurostat.

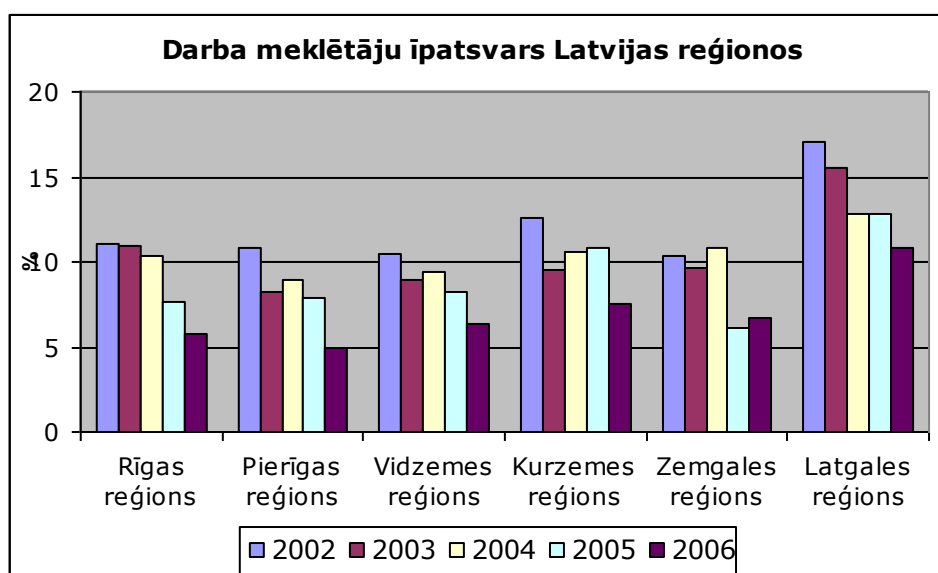
³¹ Šai atšķirībai ir vairāki iemesli: nedaudz atšķiras kritēriji, kam jāatbilst, lai tiktu reģistrēts vai uzskatīts par bezdarbnieku. SDO metodoloģijas izpratnē ne visas personas var saņemt bezdarbnieka pabalstu u.c.

³² Centrālā statistikas pārvalde. Darbaspēka apsekojuma rezultāti.

³³ Centrālā statistikas pārvalde. Darbaspēka apsekojuma rezultāti.

%						
Bezdarba līmenis sievietēm 2006.g. %	6,3	5,1	5,5	6,3	7,5	7,8
Bezdarba līmenis vīriešiem 2006.g.%	5,3	4,8	7,2	8,6	5,9	13,6

Avots: CSP Darbaspēka apsekojumu dati.

Attēls Nr. 11: Darba meklētāju īpatsvara izmaiņas reģionos laika periodā no 2002.līdz 2006.gadam

Avots: CSP Darbaspēka apsekojuma dati

181. Analizējot bezdarba līmeni piecu gadu periodā, visaugstākais bezdarba rādītājs starp reģioniem ir Latgales reģionā, bet zemākais – Rīgas reģionā. Augsto bezdarba līmeni nosaka nepietiekami attīstīta uzņēmējdarbība, mazais pašnodarbināto skaits un vāji attīstīta infrastruktūra, ierobežota darbaspēka mobilitāte.
182. Ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitā 2005.gadā Latvijā bija 4,1%, (2000.gadā – 7,9%), pārsniedzot ES vidējo līmeni par 0,2 procentu punktiem³⁴, savukārt 2006.gadā minētais rādītājs Latvijā samazinājās jau līdz 2,6%³⁵.
183. Salīdzinot ar citām ES dalībvalstīm, Latvijā ir salīdzinoši augsts bezdarba līmenis iedzīvotājiem ar zemu izglītības un prasmju līmeni. Tam par iemeslu ir profesionālās kvalifikācijas trūkums, kā arī neatbilstošās zināšanas un prasmes mūsdienu zināšanu sabiedrības attīstībai: informācijas tehnoloģijas, komunikācijas prasmes, uzņēmējdarbības pamatzināšanas, svešvalodu un valsts valodas zināšanas. 2006.gadā no darba meklētāju kopskaita 29,3% ir ar pamatzglītību, 25,7% - ar vispārējo izglītību, 31,7% - ar arodizglītību vai profesionālo vidējo izglītību.³⁶ Turpretim bezdarba līmenis iedzīvotājiem ar augstāko izglītību 2006.gadā bija 3,9%³⁷.

³⁴ Eurostat dati.

³⁵ Eurostat dati.

³⁶ Centrālā statistikas pārvalde. Darbaspēka apsekojuma dati.

³⁷ Employment in Europe 2004. Eurostat.

184. 2006.gadā vidējais bezdarba līmenis jauniešiem (15-24 gadi) bija 12,2%, un tas ir samazinājies gandrīz divkārt salīdzinājumā ar 23,6% 1999.gadā, kā arī ir par 5,1 procentu punktu zemāks nekā ES vidējais rādītājs (2006. gadā - 17,3%)³⁸. 2006.gadā bezdarba līmenis personām pirmspensijas (55-64 gadi) vecumā bija 6,6%, kas par 2,9 procentpunktiem mazāks nekā 2004.gadā³⁹.
185. Atbilstoši Eiropas Sociālā fonda nacionālās programmas „Darba tirgus pētījumi” projekta „Nodarbinātības valsts aģentūras pētījumi” ietvaros veiktajiem reģionālajiem pētījumiem par bezdarbnieku sociālpsiholoģisko portretu rezultātiem caurmērā Latvijā gandrīz katram ceturtajam bezdarbniekam ir konstatēts vidējs vai augsts alkohola atkarības risks, katram septītajam – vidējs vai augsts narkotisko vielu atkarības risks. Atkarības problēma ir daudz asāka attiecībā uz vīriešiem: kopumā bezdarbnieku vidū 15% sieviešu un 38% vīriešu pieder pie atkarības riska grupas. Starp Latvijas reģioniem vislielākais riska grupu īpatsvars ir Latgalē (37%), kam seko Vidzeme (30%), Kurzeme (23%) un Zemgale (20%). Rīgas reģionā atkarības risks tiek prognozēts katram devītajam bezdarbniekam, bet vīriešu vidū arī šeit riska grupa ir salīdzinoši liela (19%).
186. 2006.gadā ekonomiski neaktīvie iedzīvotāji bija 642,1 tūkstotis cilvēku, un, salīdzinot ar 2005.gadu, to skaits ir samazinājies par 5,3% (2005.gada rādītājs bija 678,2 tūkst.). 2006.gadā divas piektdaļas (40,2%) no tiem veidoja pensionāri, gandrīz trešo daļu (30,1%) skolēni un studenti, divpadsmitā daļa (8,1%) ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju bija ilgstoši slimojoši iedzīvotāji vai invalīdi, nedaudz mazāk (8%) sevi uzskatīja par mājsaimnieku/-ci. Īpaša uzmanība šajā grupā jāpievērš personām, kas ir potenciālie darba meklētāji, bet kuri ir zaudējuši cerības atrast darbu vai arī nezina, kur un kā to meklēt. Darbaspēka apsekojuma rezultāti liecina, ka 2006.gadā valstī tādu cilvēku, kas ir zaudējuši cerības atrast darbu, bija 25,5 tūkst., tas ir 4% no ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju skaita. To skaits, salīdzinot ar 2005.gadu, ir samazinājies par 5,8 tūkst.
187. Tā kā lēmumu iesaistīties darba tirgū ietekmē vairāki faktori kā ģimenes stāvoklis, veselība, sociālekonomiskā situācija, uzņēmējdarbības aktivitātes, infrastruktūras pieejamība un kultūrvide, nepieciešama cieša un koordinēta sadarbība starp dažādām atbildīgajām institūcijām, kas vērtējama kā nepietiekama. Nodarbinātības politikas izstrādē un ieviešanā iesaistīto institūciju (LM, EM, IZM, NVA, PKIVA, VDI, LDDK, LBAS, LPS, NVO) administratīvā kapacitāte ir nepietiekama, un partnerības vietējā līmenī vēl ir vāji attīstītas efektīvai un integrētai nodarbinātības politikas ieviešanai. Nepieciešams izveidot jaunus un pielāgot esošos pasākumus atbilstoši tādu sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu kā personas bez noteiktas dzīvesvietas, personas ar garīgās attīstības traucējumiem, personas bez motivācijas mācīties vai strādāt, personas ar atkarības problēmām, ieslodzītie un personas, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām, specifiskajām vajadzībām.
188. 2004.gadā 28 reģionālajās Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) filiālēs tika izveidotas konsultatīvās padomes, kuru sastāvā iekļauti sociālie partneri, pārstāvji no valsts, pašvaldībām un NVO. To uzdevums ir analizēt nodarbinātības problēmas pašvaldībās un izstrādāt priekšlikumus bezdarba samazināšanai, katru gadu izstrādājot Vietējos nodarbinātības attīstības plānus. Vietējo nodarbinātības partnerību attīstība sekmē situācijas uzlabošanu un veicina sadarbību, attīstot tautsaimniecību reģionos. Vietējās varas pārstāvji vislabāk pārzina situāciju savas administratīvās teritorijas darba tirgū, visprecīzāk spēj izstrādāt vietējiem apstākļiem un reālām iespējām atbilstošus ieteikumus bezdarba samazināšanai, tāpēc vietējo nodarbinātības veicināšanas plānu ieviešanas atbalstam ir īpaša nozīme. NVA un pašvaldību kopīgi izstrādāto nodarbinātības plānu ieviešana palīdz uzlabot sadarbību vietējā līmenī starp pašvaldībām un NVA, analizēt cilvēkresursus pašvaldības teritorijā un apzināt nodarbinātības problēmas pašvaldības teritorijā, analizēt pašvaldību un NVA ieguldījumu iedzīvotāju

³⁸ Eurostat dati.

³⁹ Eurostat dati.

darbspējas veicināšanā, apzināt pašvaldību vēlmes un ieteikumus, kā arī NVA iespējas darbspējas pilnveidošanā un kopīgo pasākumu plānošanā un īstenošanā.

189. 2006.gadā NVA organizētajos aktīvos nodarbinātības pasākumos⁴⁰ piedalījās 166 354 bezdarbnieki. Pastiprināta uzmanība pievērsta sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu⁴¹ bezdarbniekiem un bezdarbniekiem no reģioniem ar augstāku bezdarba līmeni. 2006.gada laikā pastāvīgā darbā iekārtojās un pasākumu noteiktām personām ietvaros iekārtoti darbā uz noteiktu laiku 65 651 bezdarbnieki. Ciešā un sistemātiskā sadarbībā ar darba devējiem gan nacionālā, gan vietējā līmenī notiek pakalpojumu kvalitātes analīze un pilnveidošana. NVA pakalpojumi līdz 2007.gadam vairāk tika vērsti uz sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu pārstāvjiem, kā arī personām ar zemu izglītības līmeni.
190. Saskaņā ar NVA datiem 2005.gadā, līdzīgi kā 2004.gadā darba tirgū vislielākais pieprasījums bija pēc kvalificētiem strādniekiem un amatniekiem (21 660 darba vietas jeb 29,0% no reģistrēto brīvo darba vietu kopskaita), pakalpojumu un tirdzniecības darbiniekiem (11 935 jeb 18,7%). 2005.gadā no reģistrētām brīvām darba vietām 25,6% bija vienkāršo profesiju pārstāvjiem.
191. Sadalījumā pēc profesijām 2005.gadā vairāk bija pieprasīti mazumtirdzniecības veikala pārdevēji (2161 darba vietas), palīgstrādnieki (1144 darba vietas), autoatslēdznieki (1118 darba vietas), zivju apstrādātāji (698 darba vietas), celtnieki (683 darba vietas) un kravas automobiļa vadītāji (614 darba vietas).
192. 2005.gadā, salīdzinot ar 2004.gadu, lielākais NVA reģistrēto bezdarbnieku skaita samazinājums bija profesiju pamatgrupā - vienkāršās profesijas (par 3394 bezdarbniekiem). Savukārt lielākais pieaugums bija vērojams profesiju pamatgrupā bez profesijas (par 895 bezdarbniekiem).

Nodarbināto sadalījums pa sektoriem un nozarēm

193. 2006.gadā no visiem nodarbinātajiem 15,63% strādāja apstrādes rūpniecībā, tikpat tirdzniecības jomā, 10,85% - lauksaimniecībā, medniecībā un mežsaimniecībā, 9,56% - būvniecībā, 9,28% - transporta un sakaru nozarē, nedaudz mazāk - 8,09% - strādāja izglītības jomā, kā arī valsts pārvaldē⁴². Sieviešu un vīriešu īpatsvars šajos sektoros ir ļoti atšķirīgs, kas norāda uz horizontālo profesiju segregāciju.
194. Sievietes dominē tādās nozarēs kā veselība un sociālā aprūpe (86% no nodarbināto kopējā skaita), izglītība (82%) un viesnīcas un restorāni (83%). Turpretī vīrieši dominē tādās nozarēs kā būvniecība (94%), transports, glabāšana un sakari (69%), lauksaimniecība, medniecība un mežsaimniecība (64%)⁴³. Bez tam iedzīvotāju aptaujas liecina, ka sabiedrībā valda izteikti priekšstati par to, kuras profesijas ir piemērotas vienam vai otram dzimumam. Bērnodrūza audzinātājas, mājsaimnieces, sekretāres profesijas tiek uzskatītas par sievietēm piemērotām, kamēr autobusa šofera, militārpersonas, celtnieka profesijas tiek piedēvētas pārsvarā vīriešiem⁴⁴.

⁴⁰ Bezdarbnieku profesionālā apmācība un pārkvalifikācija, profesionālo prasmju uzlabošana, pasākumi konkurētspējas paaugstināšanai, algotie pagaidu darbi, prakses iespējas jauniešiem bezdarbniekiem, subsidētās darba vietas bezdarbniekiem vecumā no 55 gadiem, subsidētās darba vietas bezdarbniekiem- invalīdiem, pasākumi mobilitātes veicināšanai bezdarbniekiem-invalīdiem, pasākumi mazāk konkurētspējīgo bezdarbnieku nodarbināšanai, uc.

⁴¹ Jaunieši (vecumā no 15-24gadiem), iedzīvotāji pirms pensijas vecumā (no 55-64gadiem), darba meklētāji ar zemām pamatprasmēm un izglītību, iedzīvotāji ar invaliditāti, ilgstošie bezdarbnieki, sievietes pēc bērna kopšanas atvaļinājuma un personas, kuras atbrīvotas no ieslodzījuma.

⁴² Centrālā statistikas pārvalde, Darbaspēka apsekojuma rezultāti.

⁴³ Centrālā statistikas pārvalde, Latvijas statistikas gadagrāmata.

⁴⁴ Iedzīvotāju izpratne un attieksme pret dzimumu līdztiesības jautājumiem. Latvijas iedzīvotāju aptauja, SKDS, 2001.

195. Vienlaikus jānorāda, ka vērojama arī vertikālā segregācija – gandrīz visās tautsaimniecības nozarēs vērojama nevienlīdzība sieviešu un vīriešu atalgojumā. Latvijā 2006.gadā sievietes vidējais atalgojums bija par 17,6% mazāks nekā vīriešu vidējais atalgojums. Dažās nozarēs šī atalgojuma atšķirība ir īpaši izteikta, piemēram, finanšu starpniecībā, vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā sievietes saņem par 30,5-43,7% mazāk nekā vīrieši. ES-25 vidējais rādītājs sieviešu un vīriešu atalgojuma atšķirībai ir 15%⁴⁵. Šāda atalgojuma atšķirība ir saistīta ar sieviešu un vīriešu ieņemtajām amata pozīcijām, augstākos amatus ar augstāku atalgojumu pārsvarā ieņem vīrieši, vietnieku un izpildītāju līmenī strādā sievietes. Arī darba devēju vidū dominē vīrieši: 2006.gadā no 37 300 darba devējiem 23300 (jeb 62,5%) bija vīrieši, 14 000 (jeb 37,5%) - sievietes.⁴⁶ Analizējot sieviešu un vīriešu īpatsvaru dažādās profesiju grupās Latvijā, divas trešdaļas no likumdevējiem, valsts vecākajām amatpersonām un vadītājiem ir vīrieši (58,7%), turpretī vecāko speciālistu, speciālistu, kalpotāju un pakalpojumu un tirdzniecības darbinieku vidū vairākums strādājošo ir sievietes (59-83% no kopējā skaita)⁴⁷.

Tabula Nr. 8: Vīriešu un sieviešu skaits nozarēs un darba samaksas salīdzinājums

	Nodarbināto iedzīvotāju gada vidējais skaits pa darbības veidiem 2006.gadā					Vīriešu un sieviešu darba samaksa pa darbības veidiem, latos 2006.gadā		Vidējā sieviešu alga % no vidējās vīriešu algas
	Pavisam	Tūkst. cilv.		% no kopējā		V	S	
	tūkst. cilv.	V	S	V	S			V
PAVISAM	1088	559	528	51%	49%	296	244	82,4
(A) 48	118	76	42	64%	36%	242	211	87,2%
(B)	2			207	149	72,0%
(C+D+E)	196	114	81	58%	41%	278	216	77,7%
(F)	104	98	6	94%	6%	242	226	93,4%
(G)	170	64	106	38%	62%	269	187	69,5%
(H)	29	5	24	17%	83%	210	154	73,3%
(I)	101	70	31	69%	31%	319	283	88,7%
(J)	25	7	18	28%	72%	985	555	56,3%
(K)	61	31	29	51%	48%	317	260	82,0%
(L)	88	46	42	52%	48%	357	355	99,4%
(M)	88	16	72	18%	82%	275	250	90,9%
(N)	51	7	44	14%	86%	301	260	86,4%
(O)	49	20	29	41%	59%	278	195	70,1%

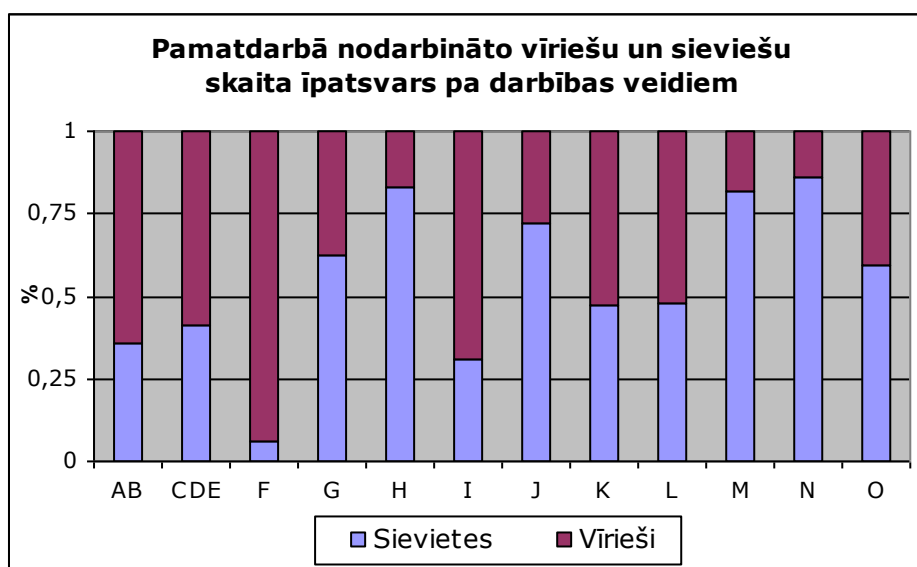
Avots: Centrālā statistikas pārvalde. elektroniskā datu bāze data.csb.lv

⁴⁵ Report on Equality between Women and men 2006. Employment and Social Affairs DG, European Commission 2006.

⁴⁶ Centrālā statistikas pārvalde. Darbaspēka apsekojuma rezultāti 2004.gadā.

⁴⁷ Centrālā statistikas pārvalde. Darbaspēka apsekojuma rezultāti 2004.gadā.

⁴⁸ A-Lauksaimniecība, medniecība un mežsaimniecība, B-Zvejniecība, C- Ieguves rūpniecība, D- Apstrādes rūpniecība, E- Elektroenerģija, gāzes un ūdens apgāde, F-Būvniecība, G-Vairumtirdzniecība, mazumtirdzniecība, H-Viesnīcas un restorāni, I-Transports, glābšana un sakari, J-Finanšu starpniecība, K-Operācijas ar nekustamo īpašumu, datorpakalp., zinātne, u.c. komercpakalpojumi, L-Valsts pārvalde un aizsardzība, M-Izglītība, N-Veselības aprūpe, O-publiekie, sociālie, u.c. pakalpojumi. P-Individuālās mājāsaimniecības ar algotu darbaspēku.

Attēls Nr. 12: Pamatdarbā nodarbināto sieviešu un vīriešu īpatsvars pa darbības veidiem 2006.gadā

Avots: CSP

Darba tirgus politikas ieviešanā iesaistītās institūcijas

196. Apkalpoto klientu skaits NVA vidēji mēnesī pārsniedz 100 tūkst., PKIVA 4 tūkst. Gan pakalpojumu saņēmēju skaitam, gan apkalpoto klientu skaitam pārskata periodā ir tendence pieaugt. NVA un PKIVA infrastruktūras attīstībai laika periodā no 2003.-2007.gadam piesaistīti VIP, PHARE un ES struktūrfondu līdzekļi. Nodarbinātības valsts aģentūras VIP, PHARE un ES struktūrfondu ietvaros izveidota informācijas sistēma BURVIS (Bezdarbnieku uzskaites un reģistrēto vakanču informācijas sistēma), kura nodrošinās operatīvāku informāciju par nodarbinātības stāvokli Latvijā. Bezdarbniekiem būs nodrošināta iespēja ar interneta starpniecību iesniegt savus CV portālā un izvēlēties sev piemērotas vakances, darba devējiem būs nodrošināta iespēja pašiem operatīvi ievietot vakances un atlasīt piemērotus darbiniekus starp portālā reģistrētajiem darba meklētājiem. Aģentūrai ir nodrošināta iespēja apkalpot klientus neatkarīgi no to deklarētās dzīvesvietas un administratīvi teritoriālā iedalījuma.
197. VIP, PHARE un ES struktūrfondu ietvaros NVA darba telpās - 11 NVA filiālēs un 21 sektoros - veikti darba telpu kosmētiskie remontu un renovācija, 11 NVA filiālēs un 1 sektorā veikti NVA darba telpu kapitālie remontu, 12 NVA struktūrvienību (filiāļu un sektoru) telpu pieejamības nodrošināšana personām ar kustību traucējumiem, kā arī NVA filiāļu un sektoru darbinieku darba vietu iekārtošana. Profesionālās karjeras valsts aģentūrā VIP, PHARE un ES struktūrfondu ietvaros veikta 7 jaunu konsultāciju kabinetu izveidošana Latvijas rajonos, 4 reģionālo centru telpu remontu un nodrošināta telpu pieejamība personām ar kustību traucējumiem, PKIVA darbinieku darba vietu aprīkošana, PKIVA informācijas sistēmas attīstība, jaunās mājas lapas izstrāde ([HTTP://WWW.KARJERASCENTRS.LV](http://www.karjerascentrs.lv)). Tomēr esošā infrastruktūra un IT sistēma joprojām nenodrošina vienādas iespējas visu filiāļu un sektoru klientiem un ir pilnveidojama, lai sniegtu mūsdienīgus un kvalitatīvus pakalpojumus, nodrošinātu operatīvu informācijas apmaiņu starp filiālēm un centriem, kā arī vienotu klientu reģistrācijas uzskaites sistēmas darbību. Bez tam, kopš 2004.gada NVA jānodrošina arī reģistru savietojamība ar ES līmeņa datu bāzēm (EURES).
198. Investīciju nepieciešamību IT, datu bāzēm un infrastruktūrai NVA, PKIVA, VDI pamato šādi stratēģiskie dokumenti un pamatotas vajadzības:

- Nodarbinātības valsts aģentūras vidēja termiņa darbības un attīstības stratēģija 2004. – 2007.gadam, kas nosaka uzdevumu nodrošināt informācijas par darba tirgus pieprasījumu un piedāvājumu un par NVA sniegtajiem pakalpojumiem pieejamību un informācijas apmaiņas operativitāti, paaugstināt NVA pakalpojumu kvalitāti un efektivitāti, nodrošināt pakalpojumu pieejamību un pakalpojumu efektīvu administrēšanu, t.sk., atbalstu IT un datu bāzu attīstībai un tehniskā aprīkojuma nodrošināšanai,
- Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūras vidējā termiņa darbības un attīstības stratēģija 2004. – 2007.gadam, kas nosaka uzdevumu attīstīt PKIVA infrastruktūru un paaugstināt PKIVA pakalpojumu un administrēšanas kvalitāti, t.sk., nodrošināt profesionālās orientācijas informācijas pieejamību iedzīvotājiem internetā un atbilstošu datu bāzu izveidi, materiāli tehniskās bāzes pilnveidošanu,
- Valsts darba inspekcijas 2002.-2006.gada stratēģiskais plāns nosaka par prioritāru likumu un noteikumu praktisku iedzīvināšanai praksē, t.sk., efektīvu uzraudzību un kontroli, izmantojot informatīvās kampaņas un konsultācijas, izveidojot datu bāzes un informācijas plūsmas sistēmas, pilnveidojot infrastruktūru.

Darba apstākļi

199. Lai arī līdz 2002.gada beigām tika pabeigta Latvijas darba un darba aizsardzības normatīvo aktu saskaņošana ar ES normatīvo aktu prasībām, tādējādi nodrošinot Latvijas uzņēmumu darbiniekiem līdzvērtīgas tiesības uz drošiem darba apstākļiem, veiktās izmaiņas darba aizsardzības sistēmā un likumdošanā vēl nav ievērojami ietekmējušas darba apstākļus uzņēmumos. Latvijas darba aizsardzības sistēma ir pilnveidojama. Kopējais nelaimes gadījumu darbā skaits pēdējos gados nav mainījies, tā samazināšanās tendence ir neliela.
200. Pēc Valsts darba inspekcijas rīcībā esošās informācijas, 2005. gadā valstī nelaimes gadījumos cieta 1568 darbinieki, no tiem 56 gāja bojā un 275 ieguva smagas traumas. Salīdzinot ar 2004. gada datiem, kopējais nelaimes gadījumos cietušo skaits ir palielinājies par 166 (11,8%), smagi cietušo skaits par – 21 (8%), savukārt, bojā gājušo skaits samazinājies par 5 (8,2%).
201. Analizējot notikušos nelaimes gadījumus darbā pa uzņēmumu grupām, jāsecina, ka visvairāk cietuši darbinieki (551 darbinieki jeb 35%), kuri strādāja vidēja lieluma uzņēmumos (no 50 līdz 249 strādājošiem). Situācija pārsvarā ir izskaidrojama gan ar vidēja lieluma uzņēmumu ievērojamo īpatsvaru valstī, gan ar nepietiekamu darba devēju uzmanību darba aizsardzības jautājumiem, t.sk., darba aizsardzības sistēmas organizācijai un pilnveidošanai.

Tabula Nr. 9: Arodslimību un nelaimes gadījumu skaits

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Arodslimību skaits	224	323	436	563	796	784
Nelaimes gadījumu darbā skaits uz 100 000 nodarbinātajiem	146	140	150	145	136	169
Letālo nelaimes gadījumu darbā skaits uz 100 000 nodarbinātajiem	49	68	56	39	57	56
VDI apsekoto uzņēmumu skaits	10 078	10120	10328	11001	9759	12095
VDI inspektoru skaits	181	181	181	186	186	195

Avots: Valsts darba inspekcijas gada pārskati

202. Latvijā līdz šim atšķirībā no citām ES dalībvalstīm nav nacionālā darba vides institūta, kas sniegtu konsultatīvu, zinātnisku un tehnisku atbalstu (piemēram, Valsts darba inspekcijas inspektoru apmācību par specifiskiem darba vides jautājumiem) politikas veidotājiem un ieviešanas uzraudzītājiem darba aizsardzības jomā.
203. 2005.gadā veiktā sabiedriskās domas pētījuma par darba devēju un darbinieku informētību par Valsts darba inspekciju (VDI), t.sk., darba tiesiskajām attiecībām un darba aizsardzības jautājumiem, rezultāti liecina, ka sabiedrībai trūkst informācijas par darba aizsardzības

jautājumiem. Novērtējot, kāda informācija ir vajadzīga par darba aizsardzības jautājumiem, vairāk nekā puse aptaujāto darba devēju minēja ES prasības šajā jomā. Par citiem jautājumiem (normatīvie akti, apmācības darba aizsardzības jomā, iespējamie sodi šo jautājumu neievērošanas gadījumā, citu uzņēmumu pieredze) informāciju vēlētos saņemt 16%-25% respondentu. Jāatzīmē, ka no VDI informāciju par darba aizsardzības jautājumiem iegūst 30% darba devēju un 7% iedzīvotāju. Sabiedrības informēšana par darba tiesisko attiecību, it īpaši darba samaksas, darba un atpūtas laika, koplīgumu u.c. aktuāliem jautājumiem ilgtermiņā varētu samazināt nedeklarētās nodarbinātības līmeni un darba tiesisko attiecību pārkāpumus.

204. Darba drošības sistēmas pilnveidošana un veselības aizsardzība darbā panākama:
- uzlabojot Valsts darba inspekcijas infrastruktūru un stiprinot administratīvās spējas,
 - paaugstinot sociālo partneru kapacitāti, uzlabojot sadarbības formas, izglītojot un informējot to darbiniekus,
 - izveidojot Latvijas Nacionālo darba vides institūtu un nodrošinot tā darbību.
205. ES pēdējo gadu laikā darba laikam ir tendence samazināties, taču Latvijā tam ir tendence pieaugt. 2004.gadā tas sasniedza 42,8 stundas nedēļā (1999.gadā - 40,3 stundas), kas rada strādājošo pārslodzi un negatīvi ietekmē darba produktivitāti.⁴⁹
206. Latvijas nodarbinātības politikas prioritātes un darbības virzieni ir šādi:
- atbalstīt strādājošo apmācību kvalifikācijas paaugstināšanai vai pārkvalifikācijai uzņēmumos un nozaru darba devēju organizācijās,
 - veicināt iekļaujošu darba tirgu, paplašinot aktīvo nodarbinātības pasākumu klāstu, lai uzlabotu bezdarbnieku, īpaši sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu konkurētspēju darba tirgū, uzlabojot Nodarbinātības valsts aģentūras un darba devēju sadarbību,
 - atbalstīt ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju integrāciju darba tirgū,
 - veicināt ekonomiskās aktivitātes vāji attīstītos reģionos, pilnveidojot uzņēmējdarbības vidi, veicinot komercdarbības un pašnodarbinātības attīstību, atbalstot vietējās nodarbinātības veicināšanas iniciatīvas,
 - attīstīt darba tirgus piedāvājuma un pieprasījuma īstermiņa un ilgtermiņa prognozēšanas sistēmu,
 - turpināt sabiedrības informēšanu un izglītošanu par dzimumu līdztiesību darba tirgū,
 - sekmēt plašāku darba un ģimenes dzīves saskaņošanas iespēju izmantošanu sabiedrībā,
 - intensīvāk risināt nedeklarētā darba problēmu un stimulēt iedzīvotājus darboties formālajā ekonomikā, t.sk., nostiprinot valsts kontroles institūcijas un sociālo partneru apvienības,
 - paplašināt izglītības un apmācību iespējas, īpaši personām ar zemu kvalifikāciju, kā arī attīstīt mūžizglītību, vienlaicīgi uzlabojot izglītības kvalitāti un attīstot profesionālās orientācijas pasākumus,
 - stiprināt darba tirgus institūciju kapacitāti un veicināt nodarbinātības partnerību un sociālo dialogu kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanas nodrošināšanai un darba metožu pilnveidošanai.
207. Galvenās problēmas, kas saistītas ar nodarbinātību un bezdarbu ir:
- darba tirgū vērojamas reģionālās atšķirības,
 - darbaspēka izglītības kvalitāte, prasmes un iemaņas neatbilst darba devēju prasībām,
 - zema darbaspēka iekšējā mobilitāte,
 - relatīvi augsts nedeklarētās nodarbinātības līmenis atsevišķās tautsaimniecības nozarēs (būvniecībā, apstrādes rūpniecībā, lauksaimniecībā un transporta pakalpojumos),

⁴⁹ Eurostat dati.

- paaugstināts bezdarba risks jauniešiem, personām pēc bērna kopšanas atvaļinājuma, iedzīvotājiem ar vājām latviešu valodas zināšanām, invalīdiem u.c. sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupām,
- potenciālais darbaspēka trūkums saskaņā ar demogrāfiskajām prognozēm pēc 2010.gada, kas būs saistīts arī ar būtiskām izmaiņām darbaspēka vecuma struktūrā, strauji samazinoties jauniešu skaitam un pieaugot vecu cilvēku skaitam,
- Latvijā ir salīdzinoši augsts bezdarba līmenis iedzīvotājiem ar zemu izglītības un prasmju līmeni,
- vērojamas dzimumu diskriminācijas pazīmes darba tirgū: sievietes par vienādu darbu vidēji saņem mazāku atalgojumu nekā vīrieši, neinformētība par iespēju sūdzēties par dzimumu diskrimināciju u.c.,
- sieviešu un vīriešu īpatsvars sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm ir ļoti atšķirīgs, kas norāda uz profesiju horizontālo profesiju segregāciju,
- bērnu un citu aprūpējamo personu aprūpes un sociālo pakalpojumu nepietiekamība kavē apgādnieku (parasti sieviešu) iesaistīšanos darba attiecībās,
- Latvijā ir salīdzinoši augsts nelaimes gadījumu īpatsvars darbā, nepietiekama darba devēju un darbinieku informētība par darba aizsardzības jautājumiem,
- nepietiekama nodarbinātības politikas izstrādē un ieviešanā iesaistīto institūciju administratīvā kapacitāte un savstarpējā sadarbība, vāji attīstītas partnerības vietējā līmenī efektīvai un integrētai nodarbinātības politikas ieviešanai,
- kvalificēta darbaspēka trūkums atsevišķās tautsaimniecības nozarēs (piemēram, būvniecībā) un darbaspēka aizplūšana, galvenokārt uz Rietumeiropas valstīm,
- zema iedzīvotāju ekonomiskā aktivitāte un pašnodarbināto iedzīvotāju skaits.

1.4. Sociālā iekļaušana

208. Sociālā atstumtība nozīmē indivīdu vai cilvēku grupu nespēju pilnībā vai daļēji iekļauties sabiedrībā, kad indivīdiem vai cilvēku grupām ir liegta vai apgrūtināta pieeja tādām precēm, pakalpojumiem un/vai darbībām, kas ir vitāli svarīgas personas attīstībai un nodrošina cilvēka pilnvērtīgu funkcionēšanu sabiedrībā.
209. Sociālā iekļaušana ir process, kura mērķis ir nabadzības un sociālās atstumtības risku novēršana un samazināšana un visu cilvēku pilntiesīga iekļaušanās sabiedrībā. Latvijas sociālās iekļaušanas politikas īstenošana tiek veikta saskaņā ar kopējo ES sociālās iekļaušanas procesu, kura mērķis ir līdz 2010.gadam būtiski samazināt nabadzību Eiropā.
210. Pēdējos gados Latvijā ir vērojams mājsaimniecību rīcībā esošo ienākumu pieaugums. Strādājošo ienākumu pieaugums 2005.gadā bija aptuveni 10%. Salīdzinot ar 2003.gadu, 2004.gadā mājsaimniecību rīcībā esošais ienākums pieaudzis par 17% vai par 14 LVL (20 EUR) uz vienu mājsaimniecības locekli mēnesī. Lai arī ienākumi ir palielinājušies, pastāv izteiktas ienākumu atšķirības gan starp pilsētām un laukiem, gan Rīgu un tās reģionu un pārējiem reģioniem. Latgalē vēl joprojām ir viszemākie vidējie mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli mēnesī – 67,2 LVL (96 EUR), savukārt Rīgā tie ir visaugstākie – 135,24 LVL (192 EUR). 2004.gadā vairākās iedzīvotāju grupās audzis risks būt pakļautiem nabadzībai. Ievērojami audzis nabadzības risks pensionāriem (65 gadi un vairāk), kuri dzīvo vieni (2003.gadā – 28%, 2004.gadā – 53%), un ģimenēm ar bērniem, kurus uztur tikai viens apgādnieks, lielākoties - sieviete (2003.gadā – 35%, 2004.gadā – 41%). Būtisks nabadzības risks pastāv arī viena cilvēka mājsaimniecībām (40%) un daudz bērnu ģimenēm, kurās ir 2 pieaugušie ar 3 vai vairāk bērniem - 32%⁵⁰.
211. Lai varētu labāk koordinēt ES sociālās iekļaušanas procesu, veicināt labāku izpratni par nabadzības un sociālās atstumtības jautājumiem, tās aspektiem, kā arī, lai mobilizētu visas iesaistītās puses un sekmētu abpusējo mācīšanos, tiek pielietota atvērtā koordinācijas metode (vadības metode dalībvalstu kompetences jomās, kuras pamatā ir kopēju mērķu noteikšana, informācijas apkopošana un izplatīšana, dalībvalstu sasniegtā progresa salīdzināšana, izvērtēšana un savstarpējā mācīšanās).
212. Latvijā iedzīvotāju grupas, kas sociālās atstumtības riskam pakļautas lielākā mērā nekā citas vai pakļautas vairākiem riskiem vienlaicīgi, ir daudz bērnu un nepilnās ģimenes, invalīdi (personas ar funkcionāliem traucējumiem - redzes, dzirdes, garīga rakstura u.c. traucējumiem) un personas ar draudošu invaliditāti, bezdarbnieki, īpaši ilgstošie bezdarbnieki, jaunieši, kas nemācās un nestrādā, vecie ļaudis (55+), vecāki, īpaši sievietes, pēc bērna kopšanas atvaļinājuma, kā arī vecāki, kuriem ir bērns invalīds, un personas, kurām ir jākopj kāds ģimenes loceklis, ieslodzītie un personas, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām, bezpajumtnieki, vardarbības un cilvēku tirdzniecības upuri, personas ar atkarības problēmām, etnisko minoritāšu pārstāvji.
213. Minētajām iedzīvotāju grupām var būt nepieciešams atbalsts izglītības, nodarbinātības, veselības aprūpes, sociālo pakalpojumu un citās jomās, turklāt vienas grupas ietvaros var būt atšķirīgas problēmas un to cēloņi, kā arī viena persona var būt pakļauta vairākiem sociālās atstumtības riska faktoriem vai multiinvaliditātei, līdz ar to ir nepieciešamas atšķirīgas pieejas un risinājumi.

Nodarbinātības un iekļaujoša darba tirgus veicināšana

214. Analizējot sabiedrības daļu, kuru bezdarbs kā viens no sociālās atstumtības riskiem ietekmē visvairāk, iezīmējas četras galvenās mērķa grupas – ilgstošie bezdarbnieki, jaunieši

⁵⁰ Nacionālais ziņojums par sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģiju 2006.-2008.gadam

bezdarbnieki, pirmspensijas vecuma bezdarbnieki un sievietes pēc bērna kopšanas atvaļinājuma.

215. Ilgstošā bezdarba līmenis no 2002. līdz 2006.gadam Latvijā samazinājies vairāk nekā divas reizes (2006.gadā 2,6% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem bija ilgstošie bezdarbnieki (12 mēnešus vai ilgāk)). 2006.gada beigās procentuāli lielākais NVA reģistrēto ilgstošo bezdarbnieku skaits bija vecumā grupā no 55 līdz pensijas vecumam – 3 275 bezdarbnieki jeb 20,5% no reģistrēto ilgstošo bezdarbnieku kopskaita.

Tabula Nr. 10: Reģistrēto ilgstošo bezdarbnieku sadalījums pa vecuma grupām uz 31.12.2006.

Vecuma grupa	15-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60 +
Ilgstošo bezdarbnieku sadalījums pa vecuma grupām, %	5,4	6,7	9,3	10,9	13,0	16,8	17,4	18,8	1,7

Avots: Nodarbinātības valsts aģentūras dati

216. Salīdzinoši augsts Latvijā ir bezdarba līmenis jauniešiem no 15 līdz 24 gadiem – 12,2% (2006.gads). Kā jauniešiem, tā pirmspensijas vecuma personām galvenais bezdarba cēlonis ir nepietiekamā vai darba tirgus prasībām neatbilstošā izglītība, kā arī profesionālo prasmju trūkums. Abām šīm grupām ir lielāks risks nekā citiem iedzīvotājiem kļūt par ilgstošajiem bezdarbniekiem.
217. Bez iepriekšminētajām grupām, ir vēl trīs iedzīvotāju grupas - invalīdi, no ieslodzījuma vietām atbrīvotās personas un sievietes pēc bērna kopšanas atvaļinājuma, kuras darba devēji dažādu iemeslu dēļ nav motivēti pieņemt darbā. Līdz ar to šīm grupām ir paaugstināts bezdarba risks un samazināta iespēja gūt adekvātus ienākumus no darba.
218. Invalīdu iekļaušanos darba tirgū kavē gan darba devēju motivācijas trūkums, gan invalīdu funkcionālām vajadzībām nepielāgota vide (t.sk., darba vide), kā arī invalīdu salīdzinoši zema izglītības un prasmju līmenis.
219. 2005.gadā no ieslodzījuma vietām tika atbrīvots 2631 ieslodzītais (2004.gadā - 2645). Bijušo ieslodzīto iekļaušanos darba tirgū apgrūtina viņu zema izglītības līmenis, darba tirgus prasībām neatbilstošās prasmes un darba devēju motivācijas trūkums pieņemt viņus darbā. Pētījuma⁵¹ dati liecina, ka bijušie ieslodzītie vairāk nekā citu grupu iedzīvotāji izmanto neformālos kanālus, veidojot savu dzīvi brīvībā, ir mazāk motivēti saņemt informāciju par valsts un pašvaldību piedāvātajām iespējām un ir pasīvāki nekā citas iedzīvotāju grupas aktīvo nodarbinātības pasākumu izmantošanā.
220. Ne visām ieslodzījuma vietām ir pieejami nepieciešamie resursi un tehniskā bāze, lai nodrošinātu ieslodzītajiem iespēju iegūt izglītību. Tas rada nopietnus šķēršļus personu integrācijai darba tirgū pēc atbrīvošanas no ieslodzījuma vietām. 2005.gada 30.decembrī ieslodzījuma vietās atradās 6970 personas (t.sk., 395 sievietes), no tām 192 nepilngadīgas personas. 2004./2005.mācību gadā vispārējo izglītību varēja apgūt deviņās ieslodzījuma vietās, bet sešās ieslodzījuma vietās vispārējās izglītības pasākumi vispār nenotika. Kaut arī 23% notiesāto 2005.gadā nebija pabeigta pamatzglītība un 31% notiesāto ar pamatzglītību nebija iegūta vidējā izglītība, 2005.gada maijā vispārējo izglītību apguva tikai 127 ieslodzītās personas jeb 6% no visiem ieslodzītajiem. Iespēja apgūt vidējo izglītību ir tikai četrās ieslodzījuma vietās. 2004./2005.mācību gadā profesionālo izglītību pēc akreditētām profesionālās izglītības programmām ieslodzītie varēja apgūt tikai sešās ieslodzījuma vietās. 2005.gada maijā deviņu specialitāšu apgūvē bija iesaistīti 220 notiesātie un 27 apcietinātie.⁵²

⁵¹ LU FSI 2003.gada pētījums "Sociālās atstumtības varbūtība un tās iemesli bezdarba riska apdraudētajām iedzīvotāju grupām".

⁵² Ieslodzījuma vietu pārvaldes dati.

221. Sieviešu pēc bērna kopšanas atvaļinājuma atgriešanos darba tirgū apgrūtina kvalifikācijas un prasmju novecošanās pēc bērna kopšanas atvaļinājuma. Darba devēji uzskata, ka bērnu audzināšana pazeminās sievietes darba ražīgumu, un vienlaikus nav motivēti izmantot un/vai ieviest kvalifikāciju atjaunošanas programmas darbiniekiem, kas atgriežas pēc bērna kopšanas atvaļinājuma, ne arī ļaut darbiniecēm strādāt nepilnu darba laiku un veikt darbu mājās (izmantojot IKT u.c.). Savukārt pētījuma dati parāda, ka sievietes pēc bērna kopšanas atvaļinājuma ir ievērojami aktīvākas nekā citu grupu iedzīvotāji, izmantojot NVA piedāvātos darbā iekārtošanās un aktīvās nodarbinātības pasākumus. Vēl viens no faktoriem, kura ietekmē palielinās bezdarba risks sievietēm pēc bērna kopšanas atvaļinājuma, ir lauku teritoriju nepietiekamais nodrošinājums ar sabiedrisko transportu. Tas ne tikai ievērojami palielina laiku nokļūšanai līdz darba vietai, bet arī pazemina iespēju izmantot pirmsskolas bērnu iestāžu pakalpojumus. Arī nepietiekami attīstīts pirmsskolas bērnu un citu aprūpējamo iestāžu pakalpojumu tīkls ir minams kā viens no sieviešu atgriešanās darba tirgū apgrūtinājumiem.
222. Saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras reģionālajiem pētījumiem par bezdarbnieku sociālpsiholoģisko portretu bezdarbnieku iespējas darbaspēka tirgū ir būtiski atkarīgas no viņu iepriekšējās pieredzes un bezdarba ilguma. Pētījuma iegūtie rezultāti ļauj secināt, ka katram sestajam Latvijas bezdarbniekam nav darba pieredzes un katrs ceturtais atrodas uzskaitē gadu un ilgāk, savukārt pie darbu nemeklējušiem pieder katrs ceturtais no Latvijas bezdarbniekiem. Kā liecina ESF nacionālās programmas „Darba tirgus pētījumi” projekta “Nodarbinātības valsts aģentūras pētījumi” ietvaros veiktā pētījuma “Ilgstošo bezdarbnieku kvalitatīvā sastāva atbilstības darba tirgus pieprasījumam izvērtēšanai” aptaujas rezultāti, var izdalīt 3 nozīmīgus faktorus, kas veicina ilgstošā bezdarba pastāvēšanu:
1. sociālais (alga, infrastruktūras problēmas, darba vietu trūkums, ģimenes problēmas, zems izglītības līmenis, kvalifikācijas problēmas u.tml.),
 2. fizioloģiskais (vecums, invaliditāte, veselības problēmas, fiziski trūkumi),
 3. psiholoģiskais (motivācijas trūkums, pasivitāte, psiholoģiskās īpatnības u.tml.).
223. Sabiedrības integrācijas fonda pētījuma „Mazizglītoto mazākumtautību jauniešu integrācija darba tirgū” ietvaros veiktās darba devēju aptaujas parādīja, ka nepastāv būtiskas atšķirības starp latviešiem un cittautiešiem, ja salīdzina viņu zināšanas un darba motivāciju, kā arī to, kā viņi gūst panākumus darbā. Kopumā pētījumos iegūtie rezultāti ļauj secināt, ka viens no iemesliem, kāpēc cittautiešu vidū bezdarba līmenis ir augstāks nekā latviešu vidū, ir valsts valodas zināšanu trūkums, kas ierobežo piemērota darba izvēli. Saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras reģionālajiem pētījumiem par bezdarbnieku sociālpsiholoģisko portretu no Latvijas bezdarbniekiem, kuriem latviešu valoda nav dzimtā, mazāk nekā viena trešdaļa novērtē savas latviešu valodas zināšanas kā labas, un gandrīz tikpat lielai daļai ir vājas latviešu valodas zināšanas. No visu bezdarbnieku skaita vidēji valstī vājas latviešu valodas zināšanas ir katram astotajam bezdarbniekam. Tāda pati proporcija ir Rīgas reģionā (12,2%), Latgalē tā ir divreiz augstāka (23,1%), bet Vidzemē, Kurzemē un Zemgalē nepārsniedz 4%. Pētījums liecina par to, ka vājas latviešu valodas zināšanas samazina darba meklēšanas intensitāti. Cits faktors, kas izskaidro, kāpēc cittautiešu vidū bezdarba līmenis ir augstāks nekā latviešu vidū, varētu būt iedzīvotāju nevienmērīgs teritoriālais sadalījums: piemēram, cittautiešu augsta koncentrācija Latgalē, kur bezdarba līmenis ir augstāks nekā citur.

Tabula Nr. 11: Latvijas bezdarbnieku valsts valodas zināšanas (%)

	Reģions					Kopā Latvija
	Rīgas reģions	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale	
Dzimtā valoda	47.0	78.6	75.0	70.1	42.9	55.9
Labi	17.8	11.6	11.7	16.0	12.3	14.3
Viduvēji	23.0	7.2	9.1	10.2	21.8	17.3
Vāji vai nemaz	12.2	2.6	4.2	3.7	23.1	12.4

Kopā	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Avots: Nodarbinātības valsts aģentūras pētījumi

224. Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem, Latvijā 2006.gadā bija 8512 čigānu, kas ir 0,4% no Latvijas iedzīvotājiem. Augsts ir to čigānu bērnu īpatsvars, kuri neiegūst pat pamatizglītību. Ir pamats uzskatīt, ka šīs etniskās grupas pārstāvjiem ir zemāks izglītības līmenis - 40% čigānu ir tikai 4 klašu vai zemāka izglītība un daudzi ir lasīt un rakstīt nepratēji. Līdz ar to ierobežota ir viņu pieeja darba tirgum – oficiālās darba attiecībās stājušies mazāk par 5% darbaspējīgo čigānu, oficiāli kā bezdarbnieki reģistrēti aptuveni 10% no darbaspējīgajiem čigāniem. Čigāniem ir zemāki ienākumi un sliktāks veselības stāvoklis nekā vidēji valstī. Atšķirībā no citu etnisko minoritāšu pārstāvjiem čigānu zemā konkurētspēja darba tirgū nav saistīta ar nepietiekošo valsts valodas prasmi.
225. Galvenās problēmas:
- jauniešiem un pirmspensijas vecuma cilvēkiem ir lielāks risks nekā citiem iedzīvotājiem kļūt par ilgstošajiem bezdarbniekiem viņu nepietiekamo prasmju un darba tirgum neatbilstošās izglītības dēļ,
 - bijušie ieslodzītie nav motivēti saņemt informāciju par valsts un pašvaldību piedāvātajām iespējām un ir pasīvāki nekā citas iedzīvotāju grupas aktīvo nodarbinātības pasākumu izmantošanā,
 - sievietes pēc bērna kopšanas atvaļinājuma atgriešanos darba tirgū apgrūtina kvalifikācijas un prasmju novecošanās pēc bērna kopšanas atvaļinājuma, kā arī darba devēju uzskati par sievietes darba ražīguma krišanos un negatīva attieksme pret kvalifikāciju atjaunošanas programmām un elastīgu darba formu ieviešanu,
 - nepietiekami attīstīta pirmsskolas vecuma bērnu un citu aprūpējamo personu aprūpes pakalpojumu infrastruktūra.

Sociālo pakalpojumu pieejamība

226. Sociālo pakalpojumu nodrošināšana nav iespējama bez profesionāļiem – sociālā darba speciālistiem. Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem kvalificētu sociālā darba speciālistu skaits pašvaldību sociālajos dienestos vai domēs/padomēs (t.i., pašvaldībās) turpina pieaugt. Ja 2003.gadā no 1212 sociālā darba speciālistiem, kas strādāja pašvaldībās, atbilstoša pirmā vai otrā līmeņa profesionālā augstākā vai akadēmiskā izglītība bija 291 sociālā darba speciālistam, tad uz 2005.gada 1.janvāri no 1254 sociālā darba speciālistiem ar atbilstošu izglītību bija 397 darbinieki. Papildus tam 32% darbinieku studē, lai iegūtu atbilstošu izglītību. Kaut arī pašvaldībās pieaug sociālā darba speciālistu skaits un darbinieku skaits ar atbilstošu kvalifikāciju, Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā noteiktā prasība - ar 2008.gada 1.janvāri katrā pašvaldībā jābūt vienam profesionālam sociālā darba speciālistam uz katriem 1000 iedzīvotājiem – ir izpildīta par 54%. Latvijā ir 130 pašvaldības, kurās sociālā darba speciālisti savus pienākumus veic kā papildus darbu (piemēram, deputātu komitejas, pagasttiesu priekšsēdētāji, pašvaldības priekšsēdētāji vai pašvaldības sekretāre).
227. Iedzīvotāju skaits uz vienu sociālā darba speciālistu rajonos svārstās amplitūdā no 911 (Dobeles rajonā) līdz 2281 (Valmieras rajonā). Kopaina rāda, ka lielāka noslogotība attiecībā pret iedzīvotāju skaitu ir republikas pilsētās (piemēram, Rēzeknē 1:4653, Daugavpilī 1:4440, Jūrmalā 1:3466, Jelgava 1:2754, Rīgā 1:2484) nekā rajonos. Sadalījumā pa reģioniem vislielākā noslogotība ir Rīgas reģionā – uz vienu sociālā darba speciālistu ir nepilni 2,5 tūkstoši iedzīvotāju, tam seko Latgales reģions ar vienu sociālā darba speciālistu uz katriem 2038 iedzīvotājiem. Minētajos reģionos ir vislielākais iedzīvotāju skaits.
228. Neskatoties uz līdz šim sniegto atbalstu sociālā darba speciālistu izglītošanai, profesionālu sociālā darba speciālistu skaits pašvaldībās, kā arī citās sociālo pakalpojumu sniedzēju institūcijās darbam ar sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām joprojām nav pietiekams.

229. Lai sociālos dienestus un sociālo pakalpojumu sniedzējus nodrošinātu ar profesionāliem sociālā darba speciālistiem, kuriem ir būtiska loma darbā ar sociālās atstumtības un nabadzības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām, 2004.gadā tika izstrādāta un MK akceptēta Profesionāla sociālā darba attīstības programma 2005.-2011.gadam. Programmas mērķis ir veicināt profesionālu sociālā darba attīstību valstī, tādējādi nodrošinot iedzīvotājiem iespēju saņemt kvalitatīvus un viņu vajadzībām atbilstošus pakalpojumus.
230. Sociālās rehabilitācijas pakalpojumi ir vērsti uz sociālās funkcionēšanas spēju atjaunošanu vai uzlabošanu ar mērķi nodrošināt sociālā statusa atgūšanu un iekļaušanos sabiedrībā. Sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām paredzēto valsts sociālās rehabilitācijas programmu skaits 2006.gadā salīdzinājumā ar 2005.gadu kopumā palicis nemainīgs. 2006.gadā valsts nodrošināja sociālo rehabilitāciju institūcijās, sociālo rehabilitāciju no vardarbības cietušiem bērniem, bērniem, kuriem izveidojusies atkarība no narkotiskajām, toksiskajām vai cita veida apreibinošām vielām, redzes un dzirdes invalīdiem, personām ar funkcionāliem traucējumiem un cilvēktirdzniecības upuriem. 2004.gadā sociālās rehabilitācijas pakalpojumus saņēma 9910 personas, 2005.gadā - 15970, 2006.gadā - 17821. Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu pieejamība, īpaši personām ar smagu invaliditāti, nav pietiekama sociālās atstumtības mazināšanai.
231. 2005.gada beigās valsts finansējuma ietvaros 30 institūcijas (t.sk. 24 valsts, 5 pašvaldības un 1 privāta institūcija) nodrošināja pakalpojumus 4133 personām ar garīga rakstura traucējumiem (2004.gadā – 4 381), kā arī viena institūcija - 213 pirmās vai otrās invaliditātes grupas redzes invalīdiem. Pieprasījums pēc pakalpojuma personām ar smagiem garīga rakstura traucējumiem pārskata periodā ir nemainīgi augsts (750 – 800 pakalpojumu gaidošas personas gadā). Lai nodrošinātu klientu individuālajām vajadzībām un kvalitātes prasībām atbilstošus, daudzveidīgus un efektīvus sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus visos Latvijas reģionos, samazinātu sociālo atstumtību, veicinot sociālās atstumtības riskam pakļauto grupu un viņu ģimenes locekļu iekļaušanos darba tirgū, papildus ir nepieciešams attīstīt arī institūcijām alternatīvus sociālās aprūpes pakalpojumus, kas tiktu sniegti iespējami tuvu personas dzīvesvietai.
232. Dienas centros tiek nodrošināta aprūpe, prasmju attīstība, izglītošana un brīvā laika pavadīšanas iespējas gados veciem cilvēkiem, personām ar garīga rakstura traucējumiem, invalīdiem u.c. Dienas centru izvietojums reģionos ir nevienmērīgs. 2005.gadā valstī visos reģionos darbojās 77 dienas centri, kurus apmeklēja 23222 personas. Lai sekmētu alternatīvas aprūpes formu attīstību, pirmajos četros darbības gados valsts sniedz finansiālu atbalstu dienas centriem personām ar garīgās attīstības traucējumiem. Dienas centros 2006.gadā 203 personām ar garīga rakstura traucējumiem tika nodrošināti sociālās aprūpes pakalpojumi atbilstoši katras personas fiziskajam un garīgajam stāvoklim.
233. Dienas centru skaits personām ar garīga rakstura traucējumiem ir nepietiekošs, kopā valstī - 13, kā arī nav centru personām ar psihiskām saslimšanām, kuriem nepieciešams tāds sociālais pakalpojums kā brīvā laika pavadīšana, sociālo iemaņu apmācība u.c. Dienas centru skaits ir nepietiekams, īpaši Vidzemes un Kurzemes reģionā, un tas ir saistīts ar nelielu iedzīvotāju blīvumu lauku apvidos, kā arī ar speciālistu trūkumu un nepietiekošo pašvaldību finansējumu un cilvēkresursu kapacitāti.
234. Lai pilnveidotu invalīdu sociālās aizsardzības sistēmu un mazinātu personu ar draudošu invaliditāti risku kļūt par invalīdiem, 2005.gadā valdība atbalstīja ilgtermiņa politikas plānošanas dokumentu “Invaliditātes un tās izraisīto seku mazināšanas politikas pamatnostādnes 2005.-2015.gadam”. Šī dokumenta ietvaros paredzēts īstenot invaliditātes profilakses pasākumu kompleksu attīstību, pilnveidot invaliditātes noteikšanas sistēmu un invalīdu sociālās nodrošināšanas sistēmu, veicināt invalīdu nodarbinātību. Tiek plānota jaunu sociālā atbalsta pasākumu ieviešana rehabilitācijas, nodarbinātības, sociālo pakalpojumu jomā, lai nodrošinātu nepieciešamo atbalstu, kas ļautu personām ar draudošu invaliditāti

neklūt par invalīdiem, bet personām ar smagiem funkcionāliem traucējumiem mazināt sociālās atstumtības risku.

235. Invaliditātes noteikšana sistēma Latvijā balstās uz medicīnisko diagnožu principu, kas nenodrošina personas ar draudošu invaliditāti (vai invalīda) funkcionālo traucējumu un individuālo vajadzību izvērtēšanu. Tādējādi nenotiek savlaicīga rehabilitācijas u.c. pakalpojumu nodrošināšana, kas mazinātu invaliditātes risku vai tās smaguma pakāpi konkrētajai personai. Jaunās sistēmas ieviešanai trūkst materiālās un zinātniski tehniskās bāzes darbības un funkcionālo traucējumu izvērtēšanai, t.sk., nav aprobēts un piemērots Latvijas vajadzībām ICF klasifikators, izstrādāta metodika personas darbības un funkcionālo traucējumu pakāpes izvērtēšanai, metodika personas vajadzību pēc papildus pakalpojumiem izvērtēšanai, kā arī nepieciešamo pakalpojumu pieejamība.
236. Gadā invaliditāte pirmreizēji vai atkārtoti tiek noteikta vairāk nekā 40 000 personām darbībasīgā vecumā, no kurām aptuveni 4% Veselības un darbības ekspertīzes ārstu valsts komisija un tās struktūrvienības sniedz atzinumu par nepieciešamību apgūt jaunu profesiju (2005.gadā 2227 invalīdiem). Tiesības saņemt šo pakalpojumu ir aptuveni 2000 personām vecumā no 16 līdz 55 gadiem (vidēji valstī gadā). Valsts pamatbudžetā 2006. gadā paredzētais finansējums profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu lāva nodrošināt pakalpojumus vidēji 310 invalīdiem gadā 15 programmās, kaut arī nepieciešamība bija 7 reizes lielāka. Profesionālās rehabilitācijas pakalpojumi nav pietiekoši pieejami visas valsts teritorijā, t.sk., nav pietiekami pilnveidota infrastruktūra, ir mazs profesionālās rehabilitācijas programmu skaits un pakalpojumu saņēmēju personu skaits.
237. Profesionālās rehabilitācijas pakalpojumi ir vērsti uz to, lai nodrošinātu profesionālo zināšanu un prasmju atjaunošanu vai attīstīšanu, arī jaunas profesijas apgūšanu atbilstoši personas funkcionālo traucējumu veidam, smaguma pakāpei un iepriekš iegūtās izglītības un kvalifikācijas līmenim. Profesionālā rehabilitācija dod iespēju invalīdiem pēc pakalpojuma saņemšanas atgriezties darba tirgū un no pakalpojumu saņēmējiem kļūt par nodokļu maksātājiem.
238. 2005.gada laikā ir palielinājies sociālās rehabilitācijas programmu skaits personām, kuras atbrīvotas no ieslodzījuma vietām. Minētā gada laikā 178 personas no ieslodzījuma vietām saņēma Valsts probācijas dienesta (turpmāk – VPD) apmaksātus sociālās rehabilitācijas pakalpojumus. 2005.gadā VPD noslēdza sadarbības līgumus ar deviņiem pakalpojuma sniedzējiem, kuri izveidoja 10 sociālās rehabilitācijas centrus (SRC) Rīgā un tās apkārtnē, Liepājā, Valmierā un Jaungulbenē. SRC kopā ir 152 vietas, kur no ieslodzījuma vietām atbrīvotās personas bez dzīvesvietas, profesionālām zināšanām un prasmēm, saņem atbalstu sociālo problēmu (t.sk., dzīvokļa jautājumu) risināšanā, kā arī tiek apmācīti arodam un vēlāk iekārtoti darbā.
239. Bezpajumtniecības problēma ir kļuvusi vēl aktuālāka, jo salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu 2004.gadā Rīgā (ņemot vērā, ka bezpajumtniecības problēma visaktuālākā ir tieši Rīgā) naktspatversmes un patversmes pakalpojumus saņēmušo personu skaits sasniedza 1716 (2003.gadā - 1491) (no tiem 1342 vīrieši, 246 sievietes, 56 bērni). 2004.gadā Rīgas patversmē sociālā darba speciālisti klientiem snieguši 11606 konsultācijas⁵³.
240. Atbilstoši pieejamo pētījumu⁵⁴ rezultātiem dati par etnisko minoritāšu proporciju darba tirgū neliecina, ka šajā vidē pastāv izteikta diskriminācija pēc etniskās piederības. Tomēr ir acīmredzams etniskās paritātes trūkums atsevišķās institūcijās vai nozarēs. Veiktie pētījumi un statistikas dati norāda, ka nabadzības un sociālās atstumtības rādītāji latviešiem un nelatviešiem būtiski neatšķiras, izņemot skaitliski nelielo čigānu minoritāti.

⁵³ Rīgas Domes Labklājības departamenta dati un informācija.

⁵⁴ 2002.gads A. Pabriks, Sorosa fonda Latvija stipendiātu programmas ietvaros, „Etniskās proporcijas, nodarbinātība un diskriminācija Latvijā”, 2004.gads Baltijas Sociālo Zinātņu institūts, Latvijas ZA Ekonomikas Institūts, „Sabiedrības integrācija un uzņēmējdarbība: etniskais aspekts”.

241. 2004.gadā tika uzsākta pasākumu „Valsts programmas cilvēku tirdzniecības novēršanai 2004.-2008.gadam” īstenošana. 2004.gadā uzsākās informatīvās kampaņas realizēšana, lai pievērstu sabiedrības uzmanību cilvēku tirdzniecības jautājumiem. 2005.gadā izveidots tiesiskais pamats sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņemšanai cilvēku tirdzniecības upuriem⁵⁵, apmācīti 60 speciālisti. 2006.gadā tika uzsākta valsts nodrošināta cilvēku tirdzniecības upuru rehabilitācija.
242. Pasākumi nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai tiek mērķtiecīgi plānoti un iespēju robežās īstenoti, bet objektīvai esošās situācijas un sasniegto rezultātu novērtēšanai un turpmākās politikas pilnveidošanai trūkst pētījumu par Nacionālā rīcības plāna nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai ieviešanas gaitu, īstenoto pasākumu efektivitāti un to pilnveidošanas iespējām.
243. Galvenās problēmas:
- sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi un infrastruktūra netiek nodrošināti pietiekamā apjomā, daudzveidībā, kvalitātē un pietiekami tuvu dzīvesvietai,
 - nepietiekams profesionāli izglītotu sociālā darba speciālistu skaits sociālajos dienestos un sociālo pakalpojumu sniedzēju institūcijās,
 - invalīdu profesionālās rehabilitācijas pakalpojumi un infrastruktūra netiek nodrošināta pietiekamā apjomā,
 - bijušo ieslodzīto nespēja integrēties darba tirgū un sabiedrībā kopumā,
 - cilvēkiem ar saslimšanām, kas var izraisīt funkcionālos traucējumus un invaliditāti, netiek veikta individuālo vajadzību novērtēšana, jo trūkst tam nepieciešamo instrumentu un infrastruktūras. Līdz ar to nav iespējams savlaicīgi sniegt rehabilitācijas pakalpojumus, kas mazinātu invaliditātes smaguma pakāpi,
 - nav visaptverošu pētījumu par Nacionālā rīcības plāna nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai ieviešanas gaitu, pasākumu efektivitāti un to pilnveidošanas iespējām.

Veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām

244. Savlaicīgu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība ir svarīgs priekšnoteikums sociālās atstumtības riska mazināšanai visām iedzīvotāju grupām, bet īpaši svarīga savlaicīgas un kvalitatīvas medicīniskās palīdzības un rehabilitācijas nodrošināšana ir personām ar draudošu invaliditāti.
245. Tiek veikti vairāki pasākumi iedzīvotāju veselības uzlabošanā, to skaitā vēršot īpašu uzmanību arī sociālās atstumtības riskam pakļautām personām un personām ar draudošu invaliditāti. Veselības uzlabošanas pasākumi kopumā ir vērsti uz veselības aprūpes pakalpojumu kvalitātes uzlabošanu sabiedrības veselības, vides veselības, veselības veicināšanas, kā arī pārtikas un uztura jomā. Iepriekšminētajām sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām prioritāri sniedzamie veselības aprūpes pakalpojumi attiecas uz sabiedrības veselības jomu un veselības veicināšanu - tiek veikta infekcijas slimību kontrole atbilstoši epidemioloģiskās uzraudzības sistēmai, kas noteikta ar Epidemioloģiskās drošības likumu 1997.gadā, pastiprināti tiek veikti infekcijas slimību izplatības ierobežošanas pasākumi, t.sk., īpaši HIV/AIDS epidēmijas mazināšanai.
246. Veselības ministrijas informatīvajā ziņojumā Ministru kabinetam par HIV/AIDS izplatības ierobežošanas programmas izpildi 2003. un 2004.gadā ir sniegts HIV infekcijas epidemioloģiskās situācijas raksturojums un informācija par veiktajiem pasākumiem programmā noteikto uzdevumu izpildei. Kaut arī ir panākta jauno HIV infekcijas gadījumu skaita (2004.gadā – 323 gadījumi) samazināšanās, salīdzinot ar iepriekšējo gadu (2003.gadā –

⁵⁵ Ministru kabineta 22.11.2005 noteikumi Nr.882 „Noteikumi par kārtību, kādā cilvēku tirdzniecības upuri saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, un prasībām sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniedzējiem”.

403 gadījumi), situācija joprojām ir apdraudēta. Īpaši HIV/AIDS apdraud personas, kas ir saistītas ar infekcijas izplatīšanu seksuālās transmisijas ceļā – liela daļa jaunatnes un it īpaši jaunas sievietes, kā arī ieslodzījumā atrodošās personas.

Tabula Nr. 12: Ar infekcijas slimībām slimojošo ieslodzīto skaits

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Tuberkuloze						
– gada laikā	562	518	491	344	278	249
– uz 31.decembri	301	265	222	168	135	112
HIV inficētie						
– gada laikā	290	544	766	803	700	585
– uz 31.decembri	197	385	522	468	454	410
– % no visiem ieslodzītajiem	2,15 %	4,32 %	6,15 %	5,7 %	5,9%	5,6%
AIDS						
– gada laikā	2	10	23	59	51	72
– uz 31.decembri	2	5	19	32	30	45
AIDS + TB uz 31.decembri	0	5	16	24	11	19

Avots: Veselības ministrija

247. Nav pietiekami attīstīta sociālā atbalsta un palīdzības sniegšanas sistēma personām, inficētām ar HIV/AIDS, kā arī viņu ģimenes locekļiem un tuviniekiem. Līdz ar to ir vērojama HIV/AIDS inficēto personu diskriminācija sabiedrībā un šo personu motivācijas trūkums terapijas saņemšanai. Minētās sabiedrības riska grupas pārsvarā ir personas ar zemiem ienākumiem, kas nespēj iegādāties ārstēšanai nepieciešamos medikamentus, un, nesaņemot savlaicīgu ārstēšanos, pasliktinās viņu veselības stāvoklis, kā arī pazeminās šo cilvēku darba spējas un iespējas atrast darbu, kas rada papildus šķēršļus izklūšanai no nabadzības.
248. Galvenās problēmas:
- nepietiekami nodrošināta valsts garantēto veselības aprūpes pakalpojumu minimuma pieejamība sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām (ģimenēm ar bērniem, veciem ļaudīm, invalīdiem, ieslodzītajiem un bijušajiem ieslodzītajiem, HIV inficētajām personām),
 - vāji attīstīti medicīniskās rehabilitācijas un sociālās rehabilitācijas procesi stacionāros, ambulatorās iestādēs,
 - nav nodrošināta rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanas sistēma personas dzīvesvietā,
 - neefektīvs ārstniecības procesa un rehabilitācijas kontroles mehānisms,
 - nav pietiekami attīstīta sociālā atbalsta un palīdzības sniegšanas sistēma personām, inficētām ar HIV/AIDS, kā arī viņu ģimenes locekļiem un tuviniekiem.

1.5. Darbaspēka kvalitāte - veselības aprūpe

249. Saskaņā ar demogrāfisko situāciju valstī Latvijā ir novērojama iedzīvotāju un arī darbaspēka novecošanas tendence. Ņemot vērā, ka veselības aprūpes kvalitāte un pieejamība vistiešākā mērā ietekmē darbaspēka produktivitāti un konkurētspēju, ir skaidrs, ka būs nepieciešami pasākumi, lai saglabātu pēc iespējas vairāk darba spējīgo iedzīvotāju darba tirgū un samazinātu darba nespējas riskus saslimšanas dēļ, tāpēc šo jautājumu risināšanai būs nepieciešamas investīcijas iedzīvotāju veselības aprūpē, t.sk., nozares infrastruktūras sakārtošanai, veselības veicināšanai un slimību ārstēšanai. Veselības aprūpes kvalitāte un pieejamība vistiešākā mērā ietekmē darbaspēka produktivitāti un konkurētspēju. Katra indivīda veselību ietekmē bioloģiskie, sociālie, ekonomiskie, vides, kā arī ar dzīvesveida paradumiem saistītie faktori. Tie nosaka arī visas sabiedrības veselību, kas ir nozīmīgs ilgtspējīgas sabiedrības attīstības rādītājs. Lai radītu priekšnosacījumus labai veselībai mūža garumā, nepieciešams popularizēt un attīstīt preventīvos un profilaktiskos pasākumus, veidot tādu sabiedrisko domu, kurā veselīgs dzīvesveids un tā savienošana ar darbu ir vērtība.

Latvijas iedzīvotāju veselības stāvoklis

250. Salīdzinot ar citu ES valstu iedzīvotāju veselības stāvokli, Latvijas iedzīvotāju veselības stāvoklis ir neapmierinošs. Latvija 2003.gadā bija pirmajā vietā (Latvija katru gadu ir 1.vietā kopš 2000.gada) starp ES dalībvalstīm mirstības ziņā vecuma grupā līdz 64 gadiem (501,5 uz 100 000 iedzīvotājiem, ES vidējais rādītājs ir 228,2)⁵⁶. Pasaules Veselības organizācijas dati liecina, ka Latvijā ir viens no zemākajiem paredzamā mūža ilguma rādītājiem Eiropas Savienības dalībvalstīs. 2003.gadā Latvijā paredzamais mūža ilgums bija 71,4 gadi: vīriešiem – 65,9 gadi un sievietēm – 76,9 gadi. Šo dzimumatšķirību raksturo arī saslimstības un mirstības rādītāji – vīriešiem tie ir augstāki nekā sievietēm, vīrieši mirst agrāk nekā sievietes. Pēdējos gados, uzlabojoties dzīves līmenim Latvijā, šim rādītājam tomēr ir tendence palielināties.
251. 2004.gadā Latvijas iedzīvotāju mirstība saglabājusies iepriekšējo gadu līmenī – mirušo skaits uz 100 000 iedzīvotājiem ir 1385,4 (2003.gadā – 1394,9, 2002.gadā – 1389,6). Dabiskais pieaugums uz 1 000 iedzīvotājiem 2005.gadā bija mīnus 4,89 (2004.gadā – mīnus 5,05).
252. Negatīvais dabiskais pieaugums ir iemesls bažām valsts attīstības plānotājiem, dažāda līmeņa speciālistiem, kā arī Latvijas iedzīvotājam. Par galveno problēmu tiek uzskatīta zemā dzimstība – samazinās iedzīvotāju skaits, populācija noveco, valstij ar katru gadu palielinās sociālais slogs.
253. Salīdzinoši augsts ir to iedzīvotāju skaits, kas mirst darbības vecumā, īpaši vīrieši. Mirstību darbības vecumā raksturo potenciāli zaudēto dzīves gadu rādītājs. Kopējais potenciāli zaudēto dzīves gadu rādītājs līdz 65 gadu vecumam uz 100 000 iedzīvotājiem 2003.gadā Latvijā bija 7 749 gadi: vīriešiem 11 305 gadi, sievietēm 4 386 gadi uz 100 000 iedzīvotājiem. Tātad vīriešiem šis rādītājs ir gandrīz 3 reizes lielāks nekā sievietēm. Tas vēlreiz norāda uz to, ka vīrieši mirst agrāk nekā sievietes iespējams gan neveselīgāka dzīvesveida, gan attieksmes pret savu veselību dēļ.
254. Galvenais iedzīvotāju mirstības cēlonis Latvijā ir asinsrites sistēmas slimības. 2004.gadā mirstība no asinsrites sistēmas slimībām bija 773,8 gadījumi uz 100 000 iedzīvotājiem. Mirstība vīriešiem no asinsrites sistēmas slimībām darbības vecumā ir visaugstākā – 261,7 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju, bet sievietēm 73,4 gadījumi uz 100 000 iedzīvotājiem. Latvija pēc mirstības no asinsrites sistēmas slimībām 2004.gadā ir negatīvajā pirmajā vietā starp ES valstīm.

⁵⁶ Pēc Eiropas veselības atlanta (Atlas of Health in Europe).

255. Veselības saglabāšanā un uzlabošanā liela nozīme ir regulāriem un savlaicīgiem profilaktiskiem pasākumiem, piemēram, arteriālā asinsspiediena un holesterīna līmeņa asinīs mērīšanai. Asinsspiedienu 2004.gada laikā kontrolējuši 76% sieviešu un 60% vīriešu, savukārt holesterīna līmeni pēdējā gada laikā pārbaudījuši kopumā tikai 20% respondentu, no tiem 21% sieviešu un 18% vīriešu.
256. Mirstība no audzējiem 2004.gadā saglabājas augstā līmenī – 251,3 uz 100 000 iedzīvotājiem, kas ir nedaudz palielinājies, salīdzinot ar iepriekšējo gadu (249,6 uz 100 000). Biežākās audzēju lokalizācijas, kas izraisa mirstību vīriešiem, ir plaušu vēzis, tad seko prostatas un kuņģa vēzis. Savukārt sievietēm mirstības struktūrā dominē krūts vēzis, kuņģa un resnās zarnas vēzis.
257. Trešais biežākais nāves cēlonis ir ārējās iedarbības sekas, kura dēļ tiek zaudēts arī visvairāk potenciālo dzīves gadu, tāpēc ka šo cēloņu dēļ iet bojā daudz iedzīvotāju darbības vecumā (71,3%). Tie galvenokārt ir satiksmes negadījumi, pašnāvības, slepkavības, noslīkšanas. Ārējās iedarbes dēļ bojā gājušo dzimumstruktūrā dominē vīrieši (73%). Šo cēloņu dēļ mirušo vīriešu īpatsvars vislielākais ir 45 līdz 49 gadu vecumā, sievietēm visvairāk mirušo ir 60 līdz 64 gadu vecumā. 2004.gadā vislielākā mirstība ārējās iedarbes seku dēļ ir no pašnāvībām – 24,3 uz 100 000 iedzīvotājiem, kam seko mirstība transporta negadījumos – 23,3 uz 100 000 iedzīvotājiem.
258. Pēdējos gados saslimstība ar tuberkulozi ir samazinājusies, taču tā joprojām saglabājas augsta salīdzinājumā ar ES vidējiem rādītājiem. (2000.gadā - 83 gadījumi uz 100 000 iedzīvotājiem, 2003.gadā - 72 gadījumi uz 100 000 iedzīvotājiem, ES vidējais rādītājs 2003.gadā - 12,9 gadījumi uz 100 000 iedzīvotājiem).
259. Saslimstībai ar akūtām zarnu infekcijas slimībām ir mainīgs raksturs, kas lielā mērā ir atkarīgs no grupveida saslimšanas gadījumiem un epidemioloģiskās situācijas kopumā. 2004.gadā reģistrēts par 26% mazāk saslimšanas gadījumu nekā iepriekšējā gadā. Par 59% samazinājušies ar pārtikas produktu lietošanu saistīto akūto zarnu infekciju uzliesmojumu skaits.
260. Pārtika ir nozīmīgs faktors, kas ietekmē cilvēka veselību. Vislielākā neatbilstība pārtikas drošuma prasībām 2004.gadā tika noteikta pienam un piena produktiem – 10,3 % (no 416 izmeklētajiem paraugiem), arī nestandarta produkcijai – 7,6% (no 1829 izmeklētajiem paraugiem) un konditorejas izstrādājumiem – 7,6% (no 669 izmeklētajiem paraugiem). Sabiedriskās ēdināšanas un ražošanas uzņēmumi epidemioloģiski ir saistīti ar kontaminētas pārtikas lietošanu uzturā, kas izraisa saslimstību ar akūtām zarnu infekcijām. Pēdējos gados saslimstība ar šigellozi samazinās. Salīdzinot ar 2004.gadu (24,0 gadījumiem uz 100 000 iedzīvotājiem), 2005.gadā tā ir samazinājusies līdz 7,9 gadījumiem uz 100 000 iedzīvotājiem. Saslimstība ar salmonelozi, salīdzinot ar 2004.gadu, ir pieaugusi no 20,8 līdz 26,7 gadījumiem uz 100 000 iedzīvotājiem. 2005.gadā saslimstības līmenis ar vīrusu ierosinātām zarnu infekcijām ir pieaudzis salīdzinot ar 2004.gadu, no 83,4 līdz 102,4 gadījumiem uz 100 000 iedzīvotājiem.
261. Nekvalitatīvas pārtikas izplatības iemesli ir novecojis pārtikas uzņēmumu aprīkojums, pieaugušais pārtikas uzņēmumu skaits, kuru darbībā vērojams profesionālo un higiēnas iemaņu trūkums, kā arī pārtikas apriti reglamentējošas likumdošanas neievērošana. Pēc akūto zarnu infekcijas saslimšanas gadījumu epidemioloģiskās izmeklēšanas, var secināt, ka iedzīvotājiem ir nepietiekošas higiēnas iemaņas, uzturā tiek lietoti apšaubāmas kvalitātes produkti vai produkti ar beigušos derīguma termiņu, netiek ievēroti pārtikas produktu uzglabāšanas un apstrādes noteikumi sadzīvē.
262. Vērojama tendence, ka pēdējos gados pieaugusi saslimstība ar vīrushepatītiem. 2004.gadā tā ir pieaugusi par 17%. Tas, galvenokārt, ir saistīts ar jaunatklāto hronisko B un C hepatītu gadījumu skaita pieaugumu. Šī tendence nelabvēlīgi ietekmē darbaspēka kvalitāti un būtu

svarīgi samazināt saslimstības līmeni turpmāk. Starp Baltijas valstīm Latvijā ir otrais augstākais saslimstības ar vīrushepatītu C rādītājs.

263. Lai novērstu infekcijas slimību (t.sk., tuberkulozes, HIV/AIDS un citu ar asinīm pārnesamu infekcijas slimību) izplatību, nepieciešams izstrādāt epidemioloģiskās uzraudzības programmas, kas vērstas uz prevencijas un profilakses pasākumu attīstīšanu, labākas sadarbības un epidemioloģiskās uzraudzības pasākumu saskaņotu veikšanu (t.sk. laboratoriju infrastruktūras, veselības aprūpes un sociālās aprūpes darbinieku kapacitātes uzlabošanu) un pakalpojumu pieejamības nodrošināšanu.
264. Svarīgu vietu ieņem modernu veselības veicināšanas metožu izmantošana, ņemot vērā, to saistību ar sociāliem, uzvedības un dzīvesveida faktoriem.

Tabula Nr. 13: Saslimstības galvenie rādītāji

<i>Slimība</i>	<i>Mērvienība</i>	<i>2001</i>	<i>2002</i>	<i>2003</i>	<i>2004</i>
Visu formu tuberkuloze	uz 100 000 iedzīvotājiem	72,9	65,9	63,3	59
	absolūtie skaitļi	1729	1540	1481	1373
Elpošanas orgānu tuberkuloze	uz 100 000 iedzīvotājiem	69,4	63,2	62	57
	absolūtie skaitļi	1647	1477	1451	1325
Salmoneloze	uz 100 000 iedzīvotājiem	35,3	39,6	34,3	20,6
	absolūtie skaitļi	836	927	799	480
Šigeloze	uz 100 000 iedzīvotājiem	75,7	33,1	59,5	23,9
	absolūtie skaitļi	1792	773	1388	55
Vīrushepatīti	uz 100 000 iedzīvotājiem	69,4	55	59,2	71,5
	absolūtie skaitļi	1642	1287	1380	1662
Akūts vīrushepatīts A	uz 100 000 iedzīvotājiem	5,1	1,5	1,1	3
	absolūtie skaitļi	121	36	25	69
Akūts vīrushepatīts B	uz 100 000 iedzīvotājiem	35,5	21	14,5	9,2
	absolūtie skaitļi	839	492	337	214
Akūts vīrushepatīts C	uz 100 000 iedzīvotājiem	8,7	6,4	5,2	4,9
	absolūtie skaitļi	205	149	121	113
Jaunatklāts hronisks C vīrushepatīts	uz 100 000 iedzīvotājiem	15,1	21,6	32,9	48,8
	absolūtie skaitļi	358	506	768	1134
Jersinioze	uz 100 000 iedzīvotājiem	3,9	2,7	1,2	1,1
	absolūtie skaitļi	91	63	28	25
Leptospiroze	uz 100 000 iedzīvotājiem	1,7	0,9	0,4	0,6
	absolūtie skaitļi	39	22	10	13
Ērču encefalīts	uz 100 000 iedzīvotājiem	12,8	6,5	15,7	10,8
	absolūtie skaitļi	303	153	365	251
Laima slimība	uz 100 000 iedzīvotājiem	16	14	30,6	30,5
	absolūtie skaitļi	379	328	714	710
HIV	uz 100 000 iedzīvotājiem	34,1	23,1	17,3	13,9
	absolūtie skaitļi	806	542	403	323
AIDS	uz 100 000 iedzīvotājiem	1,7	2,4	3,2	3,3
	absolūtie skaitļi	40	56	75	77
Sifiliss	uz 100 000 iedzīvotājiem	25,1	29	33,6	25,1
	absolūtie skaitļi	594	679	784	584
Gonoreja	uz 100 000 iedzīvotājiem	23,3	23,7	20,6	23,1
	absolūtie skaitļi	551	555	481	537
Dermatomikoze	uz 100 000 iedzīvotājiem	22,4	21,1	21,4	18,9
	absolūtie skaitļi	530	492	500	440

<i>Slimība</i>	<i>Mērvienība</i>	<i>2001</i>	<i>2002</i>	<i>2003</i>	<i>2004</i>
Kašķis	uz 100 000 iedzīvotājiem	46,5	35,7	31,7	34,1
	absolūtie skaitļi	1100	835	738	794

265. Pēc Veselības statistikas un medicīnas tehnoloģiju valsts aģentūras apkopotajiem datiem ir noteikti iedzīvotāju mirstības cēloņi Latvijā 2004. gadā lielāko pilsētu un rajonu griezumā.

Tabula Nr. 14: Iedzīvotāju mirstības cēloņi Latvijā 2004. gadā (uz 100 000 iedzīvotājiem)

Pilsētas, rajoni	Visi cēloņi	Tajā skaitā								
		Infekcijas un parazitāras slimības	Audzēji	Simptomi un nenoskaidroti stāvokļi	Asinsrites sistēmas slimības	Elpošanas sistēmas slimības	Gremošanas sistēmas slimības	Uroģenitālās sistēmas slimības	Iedzimtas anomālijas	Ievainojumi, saindēšanās, ārējas iedarbības sekas
L A T V I J A	1385,4	12,6	251,3	74,6	773,8	34,6	44,9	13,9	3,8	137,5
RĪGA	1340,0	15,0	269,0	31,5	752,0	36,5	50,4	14,3	2,9	132,5
DAUGAVPILS	1292,4	19,0	233,7	72,2	715,7	33,4	54,1	9,9	0,0	115,5
JELGAVA	1252,4	7,6	219,3	99,8	661,0	30,3	62,0	12,1	4,5	119,5
JŪRMALA	1456,9	9,0	288,1	88,2	824,8	30,6	30,6	21,6	5,4	113,5
LIEPĀJA	1346,5	11,6	261,7	13,9	780,4	35,9	46,3	24,3	1,2	129,7
RĒZEKNE	1526,6	8,1	240,5	37,8	937,6	24,3	51,3	5,4	0,0	175,6
VENTSPILS	1223,0	15,9	197,4	120,3	648,9	45,4	31,8	4,5	11,3	90,8
AIZKRAUKLES	1405,0	17,0	198,6	121,1	765,5	31,5	24,2	12,1	2,4	184,1
ALŪKSNES	1472,3	0,0	233,5	102,9	858,8	43,5	35,6	19,8	4,0	126,6
BALVU	1909,8	14,0	280,3	259,3	932,1	59,6	73,6	14,0	0,0	178,7
BAUSKAS	1240,7	17,3	227,3	17,3	772,6	15,4	38,5	13,5	3,9	113,7
CĒSU	1310,1	5,2	227,5	46,5	768,8	32,8	43,1	19,0	1,7	125,8
DAUGAVPILS	1714,1	22,0	264,5	122,4	1026,0	49,0	22,0	4,9	7,3	159,2
DOBELES	1353,1	7,7	236,2	218,2	639,3	53,9	56,5	15,4	5,1	74,5
GULBENES	1493,5	7,4	220,7	47,8	963,8	36,8	47,8	14,7	3,7	110,4
JELGAVAS	1359,2	8,1	175,3	169,9	760,5	24,3	27,0	8,1	5,4	132,1
JĒKABPILS	1492,3	14,9	297,7	134,0	725,7	33,5	55,8	14,9	7,4	167,5
KRĀSLAVAS	1909,1	8,6	329,7	212,1	974,6	48,7	57,3	22,9	2,9	220,7
KULDĪGAS	1348,8	13,6	230,7	165,6	754,5	35,3	32,6	10,9	8,1	62,4
LIEPĀJAS	1493,1	13,3	215,5	95,5	915,4	28,9	35,5	6,7	4,4	140,0
LIMBAŽU	1312,3	0,0	279,9	89,9	670,3	33,4	33,4	12,8	2,6	136,1
LUDZAS	2215,4	9,1	242,8	60,7	1423,3	57,7	54,6	15,2	6,1	294,4
MADONAS	1470,8	4,5	267,6	24,7	928,8	29,2	33,7	9,0	4,5	137,2
OGRES	1160,9	7,9	207,2	88,6	613,6	19,0	34,8	9,5	3,2	140,8
PREIĻU	1740,0	12,6	301,7	103,1	942,9	45,3	52,8	27,7	7,5	201,2
RĒZEKNES	1885,6	9,5	228,8	45,3	1168,0	54,8	59,6	11,9	4,8	286,1
RĪGAS	1116,3	21,1	227,5	54,7	564,4	30,3	38,2	7,9	5,9	133,8
SALDUS	1225,2	5,3	196,7	71,8	720,2	23,9	42,5	18,6	5,3	103,7
TALSU	1509,2	4,2	263,0	171,2	851,7	23,0	23,0	14,6	4,2	129,4
TUKUMA	1410,1	10,8	263,9	110,3	743,0	28,9	47,0	25,3	3,6	133,8
VALKAS	1540,2	15,3	290,3	149,7	837,4	21,4	36,7	12,2	6,1	143,6
VALMIERAS	1271,0	3,4	255,2	116,6	684,5	27,0	32,1	11,8	1,7	103,1
VENTSPILS	1241,8	0,0	197,6	141,1	606,8	49,4	28,2	28,2	14,1	127,0

*Pagaidu dati

Avots: Veselības statistikas un medicīnu tehnoloģiju valsts aģentūra

266. Latvijā pēdējos gados strauji pieaug arodslimnieku skaits. 2004. gadā Latvijā konstatēti 796 pirmreizējie arodslimnieki. Turklāt vienam cilvēkam bieži vien ir konstatētas vairākas saslimšanas, tāpēc reģistrēto arodslimību skaits ir daudz lielāks par arodslimnieku skaitu. Straujo arodslimnieku skaita pieaugumu var saistīt ar kaitīgiem darba apstākļiem pirms vairākiem gadiem, kā arī ar nesakārtoto darba vidi⁵⁷. 2004. gadā visvairāk diagnosticēto

⁵⁷ Valsts darba inspekcijas 2004. gada pārskats (<http://www.vdi.gov.lv/>).

arodslimību ir skeleta, muskuļu un saistaudu sistēmas slimības – 46,3% no visām diagnosticētajām arodslimībām (2003.gadā – 32,3%). Otra biežāk sastopamā arodslimību grupa ir nervu sistēmas slimības (26,7%), tālāk seko elpošanas sistēmas slimības (11,8%), saindēšanās un citu ārēju iedarbību sekas (9,5%), infekcijas (1,7%). Saskaņā ar Valsts Darba inspekcijas sniegto informāciju, reģistrēto arodslimnieku skaits Latvijā 2004. gadā ir par 41% lielāks nekā 2003.gadā. Pamatojoties uz iepriekšminēto, izstrādājot Vides veselības pamatnostādnes (2008.-2013.gadam), ir nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību dažādu fizikālo faktoru (vibrācijas, trokšņa, elektromagnētisko starojuma, jonizējošās radiācijas, mikroklimatisko apstākļu u.c.) ietekmes samazināšanai uz cilvēka veselību.

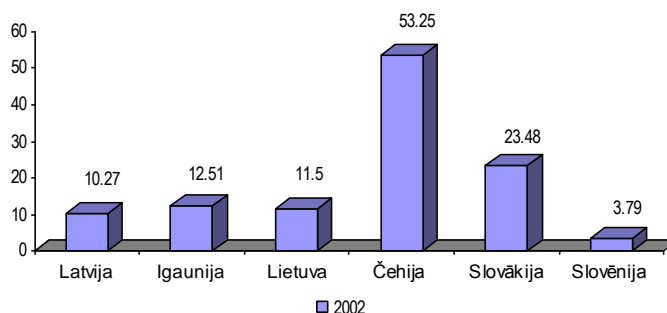
267. Darbinieku darba nespējas iemesls ir arī nelaimes gadījumi darba vietās. Visbīstamākie darba apstākļi, ko pierāda arī Valsts darba inspekcijas dati, ir būvniecības nozarē. 2005.gadā reģistrēti 23 smagi nelaimes gadījumi, 7 letāli. 2004.gadā notika 10 letāli gadījumi (2003.gadā – 12; 2002.gadā – 8), kas bija 17,5% no kopējā letālo nelaimes gadījumu skaita valstī. Seko apstrādes rūpniecība un transporta un sakaru nozare. Augstais nelaimes gadījumu skaits liecina par to, ka darba vietās netiek nodrošināti apstākļi darbinieku apmācībai. Raksturīgākie iemesli ir nepietiekama darba drošības instrukciju prasību ievērošanas kontrole un darba izpilde, nepietiekama darbinieku apmācība un instruēšana drošības un veselības jautājumos, kā arī neapmierinošas darba vietas izveide.
268. Slimību pabalsta skaitam, ko sedz no sociālās apdrošināšanas speciālā budžeta līdzekļiem ir tendence pieaugt, ko raksturo dati par slimības pabalstu:
- 2002.gads – 138 844 (apdrošināto skaits 1008 tūkst., vidēji uz 1 apdrošināto 0,137),
 - 2003.gads – 160 842 (apdrošināto skaits 1049 tūkst., vidēji uz 1 apdrošināto 0,153),
 - 2004.gads – 193 112 (apdrošināto skaits 1088,7 tūkst., vidēji uz 1 apdrošināto 0,177).
269. Nenoliedzami, ka pieaugot darba samaksai, kopumā pieaug arī iemaksas sociālās apdrošināšanas budžetā un līdz ar to lielāks līdzekļu apjoms tiek novirzīts slimību pabalstu segšanai. Vienlaikus slimības pabalstu izmaksu pieaugums ir saistīts ar efektīva ārstniecības procesa un rehabilitācijas kontroles mehānisma trūkumu, kas ļautu novērst nevajadzīgu ilgtermiņa darbnespējas un invaliditātes risku.
270. Smēķēšana ir saistīta ar sirds un asinsvadu, elpošanas orgānu, audzēju un citu hronisku slimību izplatību, kas ir galvenās sabiedrības veselības problēmas Latvijā. Latvija ir starp tām valstīm, kur smēķēšana joprojām ir plaši izplatīta. Veselības veicināšanas valsts aģentūras 2004.gada veiktajā FINBALT pētījumā iegūtie dati liecina, ka ik dienas smēķē 51,3% vīriešu un 19,2% sievietes, savukārt, par neregulāriem smēķētājiem uzskatāmas 6,0% vīriešu un 4,9% sievietes. Pasīvajai smēķēšanai darbā vismaz 1 stundu diennaktī joprojām ir paļauti 25,5% vīriešu un 10% sievietes, bet mājās – 46% sievietes un 54% vīrieši.
271. Pārmērīga alkoholisko dzērienu lietošana atstāj nevēlamu fizisku, psihisku un sociālu ietekmi kā uz pašu indivīdu, tā uz viņa ģimeni un sabiedrību kopumā. Vismaz 6 alkohola devas (1 deva: 40 ml stipro alkoholisko dzērienu vai 100 ml vīna, vai 1 pudele (500 ml) alus) vienu reizi nedēļā lieto 22% vīriešu un 5% sievietes. (FINBALT aptaujas dati, 2004.).
272. Skolēnu ieradumu pētījumi liecina par sliktu stāju un līdz ar to fizisko veselību, kaitīgiem ēšanas paradumiem. Veselības veicināšanas programmu realizācija veicina sabiedrības izglītošanu saistībā ar veselību ietekmējošiem faktoriem un veselību kā vērtību. Veselības veicināšanas programmas ietver valsts politikas veidošanu un sadarbības uzlabošanu ar pašvaldībām, likumdošanas pilnveidošanu, sabiedrības informācijas kampaņas (TV un radio klipus izveide un translēšana, informatīvi materiāli, vides reklāma u.c.), speciālistu izglītošanu. Programmas sekmīga realizēšanai valstī ir izveidota veselības veicināšanas infrastruktūra ar reģionālajiem koordinatoriem Latvijas pašvaldībās.
273. Nepareizs uzturs un nepietiekama fiziskā aktivitāte ir vieni no svarīgākajiem riska faktoriem aptaukošanās un liekā svara gadījumos. Liekā ķermeņa masa un aptaukošanās ir viena no galvenajām veselības problēmām, kas strauji ietekmē daudzu slimību attīstību un mirstības

līmeni. Ar liekā svara problēmām sirgst 27,4 % iedzīvotāju, aptaukošanās pazīmes ir 13,4 % iedzīvotāju. Pēc FINBALT pētījuma 2004.gada datiem, no visiem respondentiem normāla ķermeņa masa ir tikai 52,7% (2002.gadā – 56,5%). To iedzīvotāju īpatsvars, kuri brīvajā laikā veic vismaz 30 minūtes ilgus fiziskos vingrinājumus vismaz 2 reizes nedēļā, ir 36,0%. Arī skolēnu fiziskā aktivitāte pietiekama ir tikai 37% zēnu un 23% meiteņu.

274. FINBALT pētījumos regulāri tiek konstatēts, ka Latvijas iedzīvotāji nepietiekami savā uzturā lieto dārzeņus un augļus. Ik dienas uzturā svaigus dārzeņus lieto 22% vīriešu un 27% sieviešu, kas ir uzskatāms par nepietiekamu, jo uztura speciālisti iesaka svaigus dārzeņus un augļus lietot uzturā ik dienas vismaz 5 porcijas. 39% iedzīvotāju lieto pienu ar tauku saturu 3,2% un vairāk. 70% iedzīvotāju uzturā nelieto graudu un kliju maizi (2004.).

Veselības aprūpes sistēma un pakalpojumu kvalitāte

275. Latvijā veselības aprūpi nodrošina primārā, sekundārā un terciārā līmenī:
- primārā veselības aprūpe (PVA) - veselības aprūpes pakalpojumu kopums, ko primārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēji sniedz personai ambulatorajās ārstniecības iestādēs vai personas dzīvesvietā,
 - sekundārā veselības aprūpe - veselības aprūpes pakalpojumu kopums, ko ārstniecības persona sniedz personai ambulatorajās ārstniecības iestādēs, stacionāro ārstniecības iestāžu ambulatorajās nodaļās, neatliekamās medicīniskās palīdzības iestādēs, ja tajās organizēta ambulatorās palīdzības sniegšana, dienas stacionāros, slimnīcā,
 - terciārā veselības aprūpe – augsti specializēta veselības aprūpe, kuru sniedz specializētos ārstniecības centros vai iestādēs vienas vai vairāku medicīnisko nozaru ārstniecības personas ar papildus kvalifikāciju (sertifikāciju noteiktā metodē).
276. Neatliekamā medicīniskā palīdzība (NMP) ir palīdzība, ko cietušajiem (saslimušajiem) dzīvībai vai veselībai bīstamā kritiskā stāvoklī sniedz šādiem gadījumiem īpaši sagatavotas (apmācītas, ekipētas) personas ar atbilstošu kvalifikāciju medicīnā. Neatliekamā medicīniskā palīdzība tiek sniegta visos trijos līmeņos.
277. Pēc 2004.gada Latvijas veselības statistikas gadagrāmatas datiem kopējais ārstu skaits Latvijā ir nostabilizējies. Katru gadu palielinās ģimenes ārstu īpatsvars. Liela uzmanība tiek veltīta internistu un pediatru apmācībai par vispārējās prakses jeb ģimenes ārstiem. Visi strādājošie ģimenes ārsti ir sertificēti. Tas kopumā liecina par primārās veselības aprūpes nostiprināšanos valstī.
278. Ģimenes ārstu skaits uz 10 000 iedzīvotājiem Latvijā ir viens no zemākajiem Eiropas Savienības jaunajās dalībvalstīs, kas rada lielu darba slodzi ārstiem un apgrūtina veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem. Jāņem vērā fakts, ka ģimenes ārsts pēc būtības ir „vērtu vērējs” sistēmas iekšienē un viņa kvalitatīvs darbs rada arī sistēmas ekonomisko efektivitāti, jo tikai laicīgi un profesionāli noteikta diagnoze tiek ārstēta īsāku laiku periodu un ārstēšanas izmaksas ir salīdzinoši nelielas, kā arī nav ilglaicīgu darba laika zudumu darbaspēkam kopumā.

Attēls Nr. 13: Ģimenes ārstu skaits uz 10 000 iedzīvotājiem

Avots: Eurostat

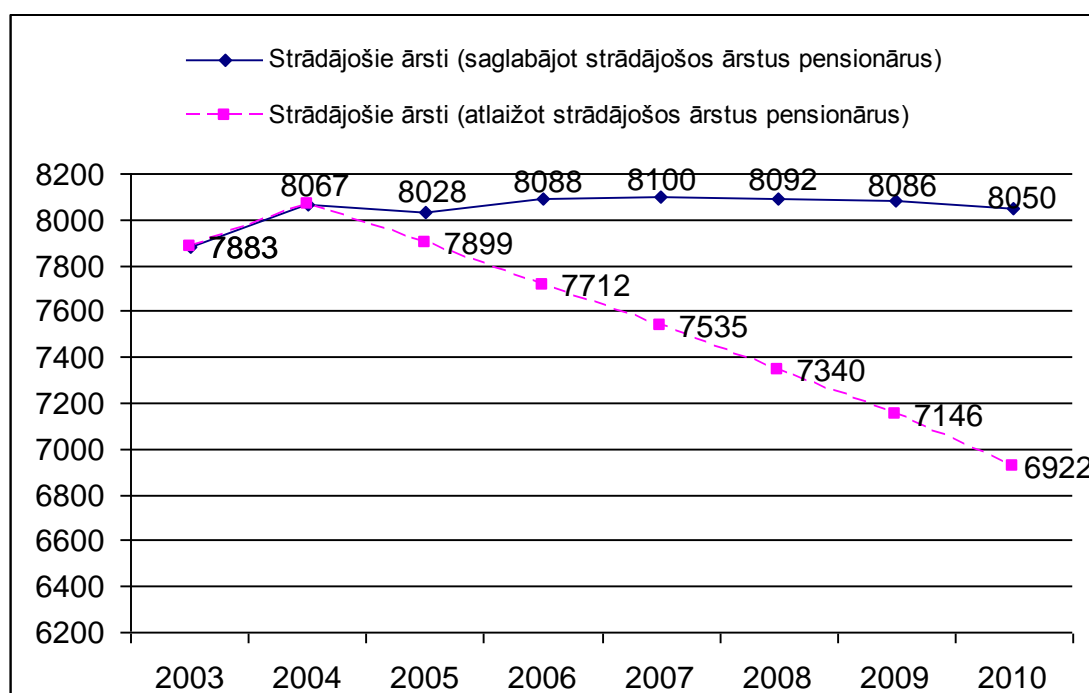
279. Ārstu izvietojums ir blīvāks Rīgā un tās apkārtnē, ko veicina gan augstāka iedzīvotāju blīvuma struktūra, gan medicīnisko tehnoloģiju pieejamība un reģiona ekonomiskā aktivitāte. 2003.gadā Rīgā bija lielākais ārstu skaits uz 10 000 iedzīvotājiem – 58,8, kas ir par 24,9 ārstu vairāk uz 10 000 iedzīvotāju nekā vidēji valstī.
280. Pēc ārstniecības personu reģistra datiem no 7055 nodarbinātajiem ārstiem 1114 jeb 15,8% ārstu vecums ir 63 un vairāk gadi, 1129 jeb 16% - no 55 līdz 62 gadiem ieskaitot, tajā pat laikā tikai 11,45% jeb 808 nodarbināto ārstu vecums ir robežās no 25 – 35 gadiem.

Tabula Nr. 15: Ārstu sadalījums pa vecuma grupām

Vecums	2005.gada 1. janvāris kopējais ārstu skaits (absolūtos skaitļos)	2005.gada 1. janvāris kopējais ārstu skaits (%)
25 līdz 35 gadi	808	11.5 %
35 līdz 55 gadi	4004	56.8 %
55 līdz 62 gadi	1129	16.0 %
Vairāk kā 63 gadi	1114	15.8 %
Kopā:	7055	100%

Avots: Veselības ministrija

281. Faktiski gandrīz 32% no nodarbinātajiem ārstiem ir pirmspensijas vai pensijas vecumā, kas tuvāko 10 gadu laikā pensionēsies, un tos pakāpeniski nomainīs ārsti vecuma grupā līdz 35 gadiem, kura ir skaitliski mazāka - tikai 11,5%.

Attēls Nr. 14: Strādājošo ārstu plūsma, ja strādāt turpina 100% rezidenti

Avots: Veselības ministrija

282. Veselības aprūpes cilvēkresursu skaita dinamika laika periodā no 2000.gada līdz 2004.gadam nav ar izteiktu negatīvu tendenci, bet, ņemot vērā vecuma struktūru un prognozējamo speciālistu aiziešanu no darba tirgus sakarā ar pensionēšanos, salīdzinot Latvijas statistikas datus ar ES valstīm nepieciešamo speciālistu skaita ziņā, kā arī speciālistu nevienmērīgo izvietojumu Latvijas reģionos, var secināt, ka cilvēkresursu skaits ir nepietiekams, lai nodrošinātu kvalitatīvu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību visiem Latvijas iedzīvotājiem. Pamatnostādnēs „Cilvēkresursu attīstība veselības aprūpē” noteikta valsts

politika, kuras mērķis ir nodrošināt cilvēkresursus un to attīstību veselības aprūpes nozarē ilgtermiņā (2005. – 2015.gadam).

283. Plānotais un esošais primārās veselības aprūpes ārstu prakšu skaits valstī saskaņā ar Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmu, kas apstiprināta ar Ministru kabineta 2004.gada 20.decembra rīkojumu Nr.1003, iekļauts tabulā:

Tabula Nr. 16: Plānotais un esošais primārās veselības aprūpes ārstu prakšu skaits valstī

Statistiskais reģions	2004.gads			2010.gads		
	Iedzīvotāju skaits ⁵⁸	PVA prakšu skaits	Vidējais iedzīvotāju skaits uz praksi	Iedzīvotāju skaits ⁵⁹	PVA prakšu skaits	Vidējais iedzīvotāju skaits uz praksi
Rīgas	739 232	419	1764	736 993	425	1 734
Pierīgas	358 885	213	1685	359 461	214	1 680
Zemgales	315 555	189	1670	317 643	191	1 663
Kurzemes	291 326	171	1704	286 057	171	1 673
Vidzemes	251 665	149	1689	247 853	149	1 663
Latgales	374 817	208	1802	367 102	219	1 676
Latvijā	2 331 480	1349	1728	2 315 109	1369	1 691

Avots: Veselības ministrija

284. Kā visā veselības aprūpes sistēmā kopumā, tā arī primārā veselības aprūpē ir nepietiekams ārstniecības personu ar vidējo medicīnisko izglītību skaits. Līdz ar to ārstu un ārstniecības personu ar vidējo medicīnisko izglītību skaita attiecība ir ļoti zema. 2003.gadā tā bija 1,9 (salīdzinot ar Eiropas valstīs pieņemto optimālo attiecību 5,0). Tas nozīmē, ka ārsti tiek noslogoti ar vidējā ārstniecības personāla darba pienākumiem, un tas nelabvēlīgi ietekmē ārsta darba kvalitāti un pacientu aprūpi.
285. Salīdzinot ar ES valstīm, pacientu skaits uz vienu primārās veselības aprūpes ārsta praksi ir viens no lielākajiem, īpaši lauku rajonos. Latvijā uz vienu primārās veselības aprūpes ārsta praksi ir no 1700 līdz 2100 pacientu, Igaunijā – 1500, Norvēģijā – 1205 un Vācijā – 679.
286. Pašreiz valstī ir nepietiekama pieejamība primārās veselības aprūpes pakalpojumiem, it sevišķi lauku teritorijās, kā arī slimnīcu izvietojuma tīkls ir ļoti blīvs un dabiskās stacionāru apkalpošanas zonas vairākkārt pārklājas. Līdz ar to slimnīcas nav pietiekoši noslogotas, un resursi netiek izmantoti racionāli. Ne tikai valstī kopumā, bet arī viena reģiona ietvaros pastāv liela atšķirība slimnīcu gultu noslogojumā un vidējos ārstēšanās ilgumos. Pamatā ārstniecībā izmantojamās tehnoloģijas koncentrējas Rīgas un atsevišķu lielāko pilsētu ārstniecības iestādēs. Lielākā daļa esošo tehnoloģiju tiek izmantotas neracionāli un finansiāli nepamatoti: notiek dublējošu tehnoloģiju koncentrācija un nepilnīgs to noslogojums. Arī NMP dienesta koordinācija ir vāja, kas apgrūtina pacientiem savlaicīgi saņemt palīdzību īpaši lauku rajonos. Iemesls tam ir lielie attālumi, sliktais autoceļu stāvoklis, nepietiekošs NMP brigāžu skaits, ir ievērojama atšķirība starp brigāžu materiāli – tehnisko nodrošinājumu dažādos rajonos. Lauku rajoni nav nodrošināti ar operatīvajiem medicīniskajiem transportlīdzekļiem, kuri būtu piemēroti braukšanai pa lauku ceļiem.
287. Atbilstoši Latvijas Veselības aprūpes statistikas gadagrāmatas 2002.gada un 2003.gada datiem, izpildītais NMP izsaukumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem ir palielinājies no 212,6 izsaukumiem 2001.gadā līdz 218,2 izsaukumiem 2003.gadā. Arī ārstu brigāžu izpildītais

⁵⁸ Iedzīvotāju skaits Latvijā uz 2003.gada 1.janvāri. – 2 331 480, pēc LRCSP "Statistikas biļetens", 2003, (iedzīvotāju skaita sadalījums vecumu grupās reģionālo un lokālo daudzprofilu slimnīcu tabulās ir veikts pēc LRCSP rekomendētās proporcijas (0-17g.v – 20,2%, 18g.v. un vecāki – 79,8%).

⁵⁹ Latvijas Universitātes Demogrāfijas centrs, "Latvijas demogrāfiskās attīstības prognozes: 1998. 2025.gads" Rīga, 1999.

izsaukumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem ir palielinājies no 93,7 izsaukumiem 2001.gadā līdz 96,2 izsaukumiem 2003.gadā. Kā arī, izvērtējot primārās NMP struktūru, redzams, ka ir palielinājies traumu un nelaimes gadījumu biežums no 20,3% 2001.gadā līdz 21,1% 2003.gadā.

288. Izdzīvošanas pamatā ir savlaicīga NMP sniegšana. Latvijā pirmsslimnīcas posma NMP sistēma ir decentralizēta. Pirmsslimnīcas NMP nodrošina galvenokārt pašvaldību institūcijas (7 NMP iestādes, 36 ārstniecības iestāžu NMP struktūrvienības), no kurām 37 vietās darbojas atšķirīgas kapacitātes dispečerdienesti (notiek izsaukumu pieņemšana, nodošana brigādēm, rezultātu apkopošana) un 80 vietās ir izvietotas NMP brigādes. 80% pēkšņas koronārās nāves (piemēram, sirds apstāšanās infarkta gadījumā, sirds ritma traucējumi, sirds asinsvadu aizsprostojumi) gadījumu notiek mājās, 15% gadījumu - uz ielas. Pēkšņas koronārās nāves attīstības mehānismu analīze rāda, ka 65-85% no dokumentētajām epizodēm ir saistītas ar sirds ritma traucējumiem, kas efektīvi novēršami pirmajās 4 minūtēs. Katra pirmajās 4 minūtēs nokavēta sirds ritma atjaunošanas minūte samazina pacienta izdzīvošanas iespēju par 5%.
289. Veselības aprūpes pakalpojumi, kuriem nepieciešami gan augstas klases speciālisti, gan īpaša aparatūra, tiek sniegti reģionālās daudzprofilu slimnīcās, lokālās daudzprofilu slimnīcās, kā arī specializētajos centros un specializētajās slimnīcās. Šādu iestāžu īpašnieks, kas sniedz valsts apmaksātos veselības aprūpes pakalpojumus iedzīvotājiem, var būt valsts, pašvaldība, kā arī privātpašnieki. Lielākā daļa specializēto centru atrodas Rīgā. Terciārās veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā liela nozīme ir mūsdienīgai medicīnas aparatūrai, kā arī videi kur šis pakalpojums tiek sniegts. Nodrošinājums ar to ir visai atšķirīgs: ir aparatūra, kas nodrošina pasaules līmenim atbilstošu izmeklēšanu un ārstniecību, bet vairākās nozarēs stāvoklis ir neapmierinošs - nodrošinājums ar staru terapijai nepieciešamo aprīkojumu ir tādā līmenī, ka apmierināt patreizējo pieprasījumu pēc minētā pakalpojuma iespējams, tikai pagarinot aparatūras ekspluatēšanas laiku uz vakara stundu un brīvdienu rēķina.
290. Jautājums par aparatūras iegādi, lai nodrošinātu valsts apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem, ir ietverts Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmas ieviešanas plānā 2005.-2010.gadam., tāpat sasaistē ar veselības nozares svarīgāko politikas plānošanas dokumentu - Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmu. Pamatojoties uz ES valstu pieredzi līdzīgu veselības aprūpes politikas plānošanas dokumentu ieviešanā, Latvijā veselības aprūpes pakalpojumu kvalitātes uzlabošana un nodrošināšana tiek veikta optimālas infrastruktūras izveides kontekstā tāpat kā citās ES dalībvalstīs. Pirmsākumi šim darbam jau veikti 2000.gadā, kad Pasaules Bankas finansētā Veselības reformas projekta ietvaros konsultantu kompānija veica apsekojumus par nepieciešamajām investīcijām visās veselības aprūpes institūcijās, kas sniedz valsts apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus. Šai pētījumā gan netika ietverta informācija par primāro veselības aprūpi, jo to pārsvarā nodrošina privātās ārstniecības iestādes, kā arī informācija par atsevišķām budžeta iestādēm kā, piemēram, Valsts Asinsdonoru centrs, Katastrofu medicīnas centrs, Sporta medicīnas valsts aģentūra u.c. Tā, piemēram, tehnoloģiju nodrošināšanai tiek iepirkti 4 angiogrāfi un ir skaidri zināms, ka nākošajos 2 gados būs nepieciešams nomainīt staru diagnostikas aparatūru (lineāros paātrinātājus) Liepājā, Daugavpilī un Rīgā – vietās kur tiek sniegta specializētā onkoloģiskā palīdzība.
291. Izstrādātajā Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmas ieviešanas plānā 2005.-2010.gadam projektā ir norādītas kopējās platības, ko nepieciešams remontēt, nojaukt un no jauna būvēt, lai uzlabtu slimnīcu infrastruktūru, sakārtojot to atbilstoši ES standartiem.

Tabula Nr. 17: Slimnīcu infrastruktūras sakārtošanas vajadzības atbilstoši ES standartiem

Slimnīcu klasifikācijas grupa	Jaunbūvējamā platība (m2)	Remontējamā platība(m2)	Nojaucamā platība(m2)
Reģionālās daudzprofilu slimnīcas	122 992	207 426	8 387
Lokālās daudzprofilu slimnīcas	8 294	105 628	1 875
Specializētie centri	3 490	50 246	490
Specializētās slimnīcas	10 240	60 939	810
KOPĀ	145 016	424 238	11 562

Avots: Veselības ministrija

292. Lai noteiktu stratēģiskos virzienus informācijas tehnoloģiju un telekomunikāciju attīstībai veselības aprūpes jomā turpmākajiem 10 gadiem, ir izstrādātas pamatnostādnes „E- veselība Latvijā”.
293. E-veselības mērķis ir operatīva veselības aprūpes informācijas apmaiņa starp sabiedrību, pacientu, veselības aprūpes profesionāļiem un politikas veidotājiem un realizētājiem, izmantojot moderno informācijas tehnoloģiju sniegtās iespējas, lai uzlabotu veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāti.
294. Noris Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūras (VOAVA) Vadības informācijas sistēmas projekta ieviešana, kura galvenais mērķis ir izveidot Latvijā efektīvu veselības aprūpes informācijas un statistikas sistēmu, kura balstītos uz mūsdienīgas informācijas tehnoloģiju bāzes, izveidojot vienotu reģistru, klasifikatoru sistēmu, savstarpējo norēķinu vienotu uzskaiti, panākt operatīvu atkaišu sagatavošanu un vienotu programmatūras ieviešanu.

Veselības aprūpes reforma, nozares politika

295. Lai uzlabotu un izveidotu efektīvu veselības aprūpes sistēmu un racionāli izmantotu piešķirtos valsts budžeta līdzekļus tiek veikta veselības aprūpes reforma. Reformas galvenais mērķis - uz pacientu vērsta, racionālas un iedzīvotājiem pieejamas veselības aprūpes sistēmas ieviešana.
296. Izstrādātā Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programma paredz samazināt pašreiz esošo slimnīcu skaitu no 112 līdz 46, apvienojot, pārveidojot vai slēdzot esošās slimnīcas, lai efektīvāk izmantotu esošos limitētos finanšu resursus. Nepieciešams arī domāt par speciālas aprūpes nodrošināšanu veciem cilvēkiem, jo vērojama strauja sabiedrības novecošanās.
297. Minētā programma paredz 20 jaunu primārās aprūpes ārstu (ģimenes ārstu) prakšu izveidi un 50 primārās aprūpes ārstu (ģimenes ārstu) prakšu pārveidošanu un uzlabošanu, tādējādi nodrošinot medicīnisko palīdzību maksimāli tuvu iedzīvotājam. Tiek paredzēts arī uzlabot neatliekamās medicīniskās palīdzības brigāžu darbu, veidojot vienotu dispečerdienu valstī, kā arī papildus veidojot 48 jaunas brigādes.
298. Lai ieviestu Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmu, īpaša uzmanība ir jāpievērš arī cilvēkresursu jautājumam, jo, piemēram, jaunu ģimenes ārstu prakšu izveidei nepietiek tikai ar prakses vietas izveidi, bet ir nepieciešams arī ārsts, kas tajā strādās. Šī problēma īpaši aktuāla ir lauku rajonos. Tāpat trūkst arī atsevišķu specialitāšu ārstu un cita medicīnas personāla.
299. Galvenās problēmas veselības aprūpes sistēmā:
- Latvijā ir augstākais mirstības līmenis starp ES dalībvalstīm,
 - salīdzinājumā ar ES vidējiem rādītājiem Latvijā ir kritiska situācija ar saslimstības līmeni analizējot dažādas slimības (tuberkuloze, AIDS, onkoloģiskās slimības u.c.) ar tendenci pēdējos 4 gados pieaugt,
 - Latvijā pēdējo 4 gadu laikā ir dubultojies reģistrēto arodslimību skaits,
 - neatbilstoša primārās veselības pakalpojumu kvalitāte un pieejamība lauku teritorijās - Latvijā primārās aprūpes ārstiem ir pārāk liels pacientu skaits salīdzinājumā ar citām ES

valstīm, kas liecina par lielo PVA ārstu noslogotību. Primārās veselības aprūpes tīklam ir nepieciešama optimizācija,

- neatbilstošs neatliekamās medicīniskās palīdzības pakalpojuma līmenis - ir nepietiekošs brigāžu skaits, ir ievērojama atšķirība starp brigāžu materiāli – tehnisko nodrošinājumu dažādos rajonos. Lauku rajoni nav nodrošināti ar operatīvajiem medicīniskajiem transportlīdzekļiem, kuri būtu piemēroti braukšanai pa lauku ceļiem,
- iedzīvotāju veselības stāvokļa pašnovērtējums ir neatbilstošs,
- tuvākajā laikā veselības aprūpes jomā sagaidāma cilvēkresursu trūkuma problēma,
- neatbilstoša sekundārā un terciārā veselības aprūpes infrastruktūra neļauj nodrošināt valsts apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu kvalitatīvu sniegšanu iedzīvotājiem.

1.6. Publiskās pārvaldes administratīvās spējas uzlabošana

Labāka regulējuma (Better regulation) principu ieviešana publiskajā pārvaldē

300. Labāka regulējuma politika ir viena no ES ierosinātām publiskās pārvaldes darbības kvalitātes un efektivitātes paaugstināšanas iniciatīvām, kas aptver publiskās politikas veidošanas sistēmas uzlabošanu, politikas ietekmes novērtēšanu, administratīvo šķēršļu samazināšanu un likumdošanas vienkāršošanu.

Publiskās politikas veidošana, politikas ietekmes izvērtēšana

301. Laikā kopš 2000.gada ir izveidota politikas plānošanas sistēma tiešās pārvaldes līmenī, kurā ir noteikti politikas izstrādes galvenie posmi, politikas plānošanas dokumentu veidi un hierarhija, to iesniegšanas un saskaņošanas procedūras Ministru kabinetā. Politikas plānošanas jautājumi kopumā ir regulēti Ministru kabineta 2002.gada 12.marta noteikumos Nr. 111 "Ministru kabineta kārtības rullis". Politikas plānošanas sistēmas uzlabošanas ietvaros īpaša uzmanība ir pievērsta politikas ietekmes novērtēšanas procedūru un metodikas izstrādei un ieviešanai.
302. Visi kopš 1991.gada akceptētie valsts politikas plānošanas dokumenti ir apkopoti Politikas dokumentu datu bāzē, kas uz 2006.gada sākumu saturēja 304 spēkā esošus rīcībpolitikas plānošanas dokumentus un ir pieejama Ministru kabineta mājas lapā. Daļēji ir sakārtotas procedūras politikas plānošanas sasaistei ar valsts budžeta plānošanas procesu, tomēr ievērojot to, ka šīs procedūras nav nostiprinātas likumā, ikgadējā budžeta veidošanas procesā noteiktā kārtība ne vienmēr tiek ievērota.
303. Politikas plānošanas sistēma ir orientēta uz vidēja termiņa plānošanu. Nepietiekama ir sasaiste ar nacionālā līmeņa un ilgtermiņa politikas plānošanas dokumentiem – Nacionālo attīstības plānu, Ilgtermiņa ekonomiskās attīstības stratēģiju u.c., kā arī horizontālā sasaiste starp nozaru dokumentiem, jo īpaši prioritāšu un veicamo aktivitāšu noteikšanas un finanšu plānošanas aspektos, kā arī sasaiste starp rīcībpolitikas plānošanas procesu nacionālajā, reģionālajā un vietējā pārvaldes līmenī. Attiecībā uz ilgtermiņa plānošanu nav arī skaidri noteikta institūciju atbildība un izveidots koordinācijas mehānisms.
304. Politikas plānošanas sistēmas ieviešanas gaitā ir nodrošināta ierēdņu apmācība, tomēr profesionālā kvalifikācija šajā jomā ir nepietiekama. Lai uzlabotu politikas izstrādi un ieviešanu, ir jāpilnveido politikas ietekmes izvērtēšanas metožu izmantošana. Sadarbībā ar augstskolām ir veicināma politikas analīzes speciālistu sagatavošana atbilstošās studiju programmās. Kā atzīmēts 2005.gada SIGMA novērtējuma ziņojumā „labāka regulējuma vadības kapacitāte Latvijā” – „lai gan politikas ietekmes novērtēšanas instrumenti tiek lietoti, to pielietojuma kvalitāte ir atšķirīga. Atšķirīga ir ministriju kapacitāte labāka regulējuma politikas pielietošanā. Ja šī politika tiek ieviesta vispārējā kārtībā, uzmanība ir jāpievērš atbildīgo ierēdņu skaitam. Šādiem uzdevumiem nav brīvu cilvēkresursu, dažos gadījumos ir vērojama ierēdņu pārslodze jau esošo uzdevumu izpildē”⁶⁰.
305. Valsts kanceleja sadarbībā ar Ekonomikas un Finanšu ministrijām ir uzsākusi darbu pie EK iniciatīvā „Labāks regulējums” noteikto instrumentu plašākas izmantošanas nacionālā līmenī. Īpaša uzmanība tiks pievērsta šīs iniciatīvas institucionālā vadības mehānisma risinājuma izstrādei, kā arī administratīvo šķēršļu novērtēšanas metodikas izstrādei, kuru plānots integrēt jau eksistējošajā tiesību aktu projektu ietekmes novērtēšanas sistēmā. 2007.gadā sadarbībā ar Somijas partneriem tiks realizēts Twinning Light projekts (LV/2005/OT-03TL) „Eiropas Savienības iniciatīvas Better regulation (labāka regulācija) noteikto instrumentu pielietošanas

⁶⁰ Report on Regulatory Management Capacities in Latvia. SIGMA, 2005, Draft, page 26.

veicināšana rīcībpolitiku izstrādē ministrijās” (Widening the use of different tools foreseen in the EU „Better regulation” initiative in policy making process in ministries), kura ietvaros paredzēts izstrādāt koncepciju „Labāka regulējuma” politikas īstenošanas vadībai nacionālajā līmenī, kā arī veikt nepieciešamās atbildīgo ierēdņu apmācības, tostarp sagatavojot metodisku materiālu darbam pie administratīvo šķēršļu novērtēšanas.

306. 2005.gada 8.februārī Ministru kabinets akceptēja pirmos visaptverošos politikas dokumentus pilsoniskās sabiedrības attīstības veicināšanai valstī - “Pilsoniskās sabiedrības stiprināšanas politikas pamatnostādnes 2005.-2014.gadam” un valsts programmu “Pilsoniskās sabiedrības stiprināšana.2005.-2009.gads”. Dokumenti izstrādāti, ņemot vērā pētījumus par situāciju valstī, par tiem notikušas plašas konsultācijām ar iedzīvotājiem, sabiedriskajām organizācijām un speciālistiem.
307. Veiksmīga politikas ieviešana ir lielā mērā atkarīga no pašas nevalstiskā sektora iniciatīvas, jo tā veidota ievērojot “dilstošā atbalsta” un papildinātības principus – publiskās varas tiešais finanšu atbalsts nevalstiskā sektora attīstībai samazinās atbilstoši sektora darbības ilgtspējas pieaugumam, un ir papildinājums esošajiem sektora resursiem, nevis visu sektoram nepieciešamo resursu nodrošinājums. Būtiskākais politikas rezultāts ir, sniedzot zināšanas, prasmes un informāciju valsts pārvaldes darbiniekiem, iedzīvotājiem, uzņēmējiem un sabiedriskajām organizācijām, novēršot administratīvos šķēršļus, atbalstot inovatīvas iniciatīvas grantu veidā, attīstīt labvēlīgu vidi pilsoniskās sabiedrības ilgtspējai. Līdz ar to palielinātos to cilvēku skaits, kas formāli un neformāli sadarbojas savu un sabiedrības mērķu vārdā, paaugstinātos sabiedrības līdzdalība valsts pārvaldes procesos un pieaugtu nevalstisko organizāciju administratīvā un finanšu kapacitāte.

Attīstības plānošana reģionālajā un vietējā līmenī

308. Reģionālās attīstības likuma grozījumi (spēkā no 2006.gada 1.augusta) nosaka plānošanas reģionam atvasinātas publiskas personas statusu. Likumā ir noteikta plānošanas reģionu kompetence - nodrošināt reģionu attīstības plānošanu un koordināciju, nosakot plānošanas reģiona ilgtermiņa attīstības galvenos principus, mērķus un prioritātes, nodrošinot plānošanas reģiona attīstības koordināciju atbilstoši reģionālās attīstības plānošanas dokumentos noteiktajiem galvenajiem pamatprincipiem, mērķiem un prioritātēm, vadot un uzraugot plānošanas reģionu attīstības programmu un teritoriju plānojumu izstrādi un ieviešanu. Ņemot vērā plānošanas reģionu jauno statusu un lomu, plānošanas reģioniem ir nepieciešams atbalsts attīstības plānošanas dokumentu izstrādē, ieviešanā un uzraudzībā. Likuma „Par pašvaldībām” 14.pantā, Reģionālās attīstības likuma 13.pantā un Teritorijas plānošanas likuma 5.pantā noteikts, ka pašvaldībām ir pienākums izstrādāt pašvaldības teritorijas attīstības programmu un teritorijas plānojumu, nodrošinot teritorijas attīstības programmas realizāciju un teritorijas plānojuma administratīvo pārraudzību. Izveidojoties novadu pašvaldībām valsts teritorijā, vietējām pašvaldībām būs nepieciešams atbalsts attīstības programmu un teritorijas plānojumu izstrādei.
309. Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību darbinieku kapacitāte izstrādāt kvalitatīvus attīstības plānošanas dokumentus ir ierobežota, ņemot vērā plānošanas speciālistu trūkumu. Par to liecina fakts, ka 2006.gada beigās 4 no 5 plānošanas reģioniem bija izstrādāti vidēja termiņa attīstības plānošanas dokumenti, kā arī izstrādes stadijā bija visu plānošanas reģionu teritorijas plānojumi. 2006.gada beigās izstrādes stadijā bija 251 no 492 vietējo pašvaldību teritorijas plānojumi, t.sk., 22 no 35 novadu pašvaldību teritorijas plānojumiem.

Administratīvo šķēršļu novēršana

310. Uzmanība administratīvo šķēršļu samazināšanai Latvijā galvenokārt ir pievērsta saistībā ar uzņēmējdarbības vides uzlabošanu. 1999.gadā Latvijas Attīstības aģentūra sadarbībā ar

Ārvalstu investīciju konsultatīvo dienestu un Pasaules Banku veica pilotprojektu "pašnovērtējuma instrumentu" izstrādāšanai, lai novērtētu pastāvošos administratīvos šķēršļus investīcijām. Atkārtots pētījums tika veikts 2002.gadā. Kā parāda atkārtotā pētījumu datu analīze, tad " lai gan politikas un juridiskās reformas kā daļa no iestāšanās ES procesa ir uzskatāmas par principā veiksmīgām, pazīmes liecina, ka jauno metožu praktiskai ieviešanai ne vienmēr ir bijusi pozitīva ietekme uz uzņēmējiem, kam joprojām bieži nākas cīnīties ar sarežģītām un neskaidrām procedūrām, kas nevajadzīgi palielina izmaksas un riskus". Kā nozīmīgās jomas, kurās pastāv šķēršļi uzņēmējdarbībai minētas nodokļu likmes, likumu un noteikumu nestabilitāte un to izmaiņu neprognozējamība, nodokļu likumdošana/administrācija, infrastruktūras pakalpojumu izmaksas, konkurence ar ēnu ekonomiku, inflācija, korupcija valsts sektorā, personiskā un īpašuma drošība, favorītisms, licenču iegūšana, konkurenci ierobežojošas darbības⁶¹.

311. 2003.gada nogalē un 2004.gada sākumā veiktajā pētījumā "Administratīvo un regulējošo izmaksu aptauja" tika konstatēts:
- Kopš 2001.gada dažādu uzņēmējdarbības kavēkļu izkārtojums pēc izplatības uzņēmēju vidū palicis lielākoties nemainīgs, taču daži kavēkļi, piemēram, konkurence ar ēnu ekonomiku un zemes pieejamība kļuvuši akūtāki. Gan likumu un noteikumu nepastāvīgums, gan nodokļu likmes bija visizplatītākie šķēršļi (aktuāli vairāk nekā 70% uzņēmējiem) kā 2001.gadā, tā 2004.gada sākumā.
 - Salīdzinot 2001. un 2004.gada aptaujas, visbūtiskāk pieauguši tādi šķēršļi kā inflācija (nozīmība uzņēmējiem no 39% līdz 48%), nodokļu administrēšana (no 54% līdz 57%), infrastruktūras pakalpojumu izmaksas (no 45% līdz 47%), preču un pakalpojumu sertifikācijas standarti (no 16% līdz 21%), telpu inspekcijas (no 16% līdz 20%), vides aizsardzības likumi un noteikumi (no 11% līdz 14%). Visbūtiskāk samazinājušies tādi faktori kā korupcija valsts sektorā (no 35% līdz 29%), konkurence ar ēnu ekonomiku (no 45 līdz 40%), personīgā un īpašuma drošība (no 32% līdz 27%), būvatļauju saņemšana (no 21% līdz 19%). Tomēr jāņem vērā, ka arī šo samazinājušos šķēršļu nozīmīgums uzņēmēju vērtējumā paliek nozīmīgs⁶².
312. Administratīvo slogu un izmaksas publiskajai pārvaldei, iedzīvotājiem un uzņēmējiem var būtiski samazināt efektīvi izmantojot IKT, ieviešot e-pārvaldi, pilnveidojot iedzīvotāju un publiskās pārvaldes darbinieku prasmes IKT sniegto iespēju pilnīgākai izmantošanai, kā arī modernizējot publiskās pārvaldes pakalpojumus, nodrošinot to labāku pieejamību un pielietojot uz klientiem orientētu pieeju. Saskaņā ar pētījumu⁶³, galvenie šķēršļi, kas traucē iedzīvotājiem un uzņēmumiem saņemt publiskās pārvaldes pakalpojumus, ir informācijas par pakalpojumiem trūkums (to kā galveno šķērslī min 57,3% uzņēmumu un 60% iedzīvotāju), izpratnes par pakalpojumiem trūkums (t.sk. par e-pakalpojumiem) un motivācijas trūkums pakalpojumus izmantot, kā arī pieejas internetam trūkums (36% iedzīvotāju), lai saņemtu e-pakalpojumus. Ievērojot to, ka daļu no pakalpojumiem izmanto gan iedzīvotāji, gan uzņēmumi un to, ka nav pieejami citi speciāli pētījumi, var pieņemt, ka administratīvie šķēršļi iedzīvotājiem būtiski neatšķiras no šķēršļiem uzņēmumiem. Netieši uz minēto norāda arī citā pētījumā iedzīvotāju izteiktā vēlme saņemt e-pakalpojumus (77,2% aptaujāto iedzīvotāju, jaunu cilvēku (15-24 gadi) vidū šis pieprasījums ir vēl augstāks (92,7%))⁶⁴.
313. Galvenās problēmas:

⁶¹ Pašnovērtējuma pētījums par administratīvo procedūru ietekmi uz uzņēmējdarbības vidi Latvijā. LAA, FIAS, 2003., lpp.VII.

⁶² Administratīvo un regulējošo izmaksu aptauja. Aptaujas rezultātu kopsavilkums. LLA, lpp1.

⁶³ „Mazo un vidējo uzņēmumu un iedzīvotāju grupu problēmas, saņemot un izmantojot publiskās pārvaldes un e-komercpakalpojumus”, ĪUMEPLS, 2006

⁶⁴ Pētījums "Elektronisko pakalpojumu pieejamības un efektivitātes novērtējums Latvijā", ĪUMEPLS, 2005.

- Nepietiekama politikas plānošanas sasaiste ar nacionālā līmeņa un ilgtermiņa politikas plānošanas dokumentiem, jo īpaši prioritāšu noteikšanas un finanšu plānošanas aspektos.
- Vāja reģionālā un vietējā līmeņa pārvaldes attīstības plānošanas dokumentu savstarpējā sasaiste, kā arī to sasaiste ar nacionālajā līmenī definētajām valsts attīstības prioritātēm.
- Zema izstrādāto teritorijas un attīstības plānošanas dokumentu kvalitāte un integrētā skatījuma trūkums uz teritoriju attīstību.
- To cilvēku skaits, kas formāli un neformāli sadarbojas savu un sabiedrības mērķu vārdā ir neliels. Ir nepietiekama sabiedrības līdzdalība valsts pārvaldes procesos un nevalstisko organizāciju administratīvā un finanšu kapacitāte.
- Uzņēmējdarbības šķēršļu uzskaitījumā kā lielākie kavēkļi tiek minēti konkurence ar ēnu ekonomiku un zemes pieejamība, likumu un noteikumu nepastāvīgums, nodokļu likmes.

Darba organizācijas process publiskajā pārvaldē

Kvalitātes vadības sistēmu ieviešana publiskajā pārvaldē

314. Darba organizācijas process iestādē un ar to saistītie jautājumi, kuriem ir nozīme pakalpojuma ātrai, efektīvai un kvalitatīvai sniegšanai, ir sistemātisks, to iespējams padarīt iespējami optimālu. Kvalitātes vadības sistēmas ieviešana publiskajā pārvaldē būtu nozīmīgs instruments pārvaldes institūciju darbības uzlabošanai.
315. 2001.gada 4.decembrī izdoti MK noteikumi Nr. 501 „Noteikumi par kvalitātes vadības sistēmas ieviešanu valsts pārvaldes iestādēs” un MK 2001.gada 11.decembra ieteikumi Nr.1 „Ieteikumi kvalitātes vadības sistēmas ieviešanai valsts pārvaldes iestādēs”. Kvalitātes vadības sistēmu ieviešana Latvijas valsts pārvaldē ir decentralizēts un brīvprātīgs process, kas arī nosaka to, ka tiek lietoti dažādi kvalitātes sistēmu paraugi, pieejas, lai gan MK noteikumi nosaka, ka kvalitātes vadības sistēmas ir ieviešanas saskaņā ar Latvijas nacionālajā standartā LVS NE ISO 9001 „Kvalitātes vadības sistēmas. Prasības” noteiktajām prasībām, ciktāl tās piemērojamas attiecīgajai iestādei. Ievērojot to, ka kvalitātes vadības sistēma tiek definēta kā „iestādes vadības plānots pasākumu kopums iestādes darba organizācijas sistematizēšanai, lai īstenotu tiesību aktos noteiktās prasības un citos vadības dokumentos noteiktos mērķus” ir acīmredzama kvalitātes vadības sistēmu ciešā saistība ar iestādes darbības stratēģijām – līdz ar to ir uzskatāms, ka kvalitātes vadībai un darbības kvalitātes nodrošināšanai publiskajā pārvaldē ir jāklūst par vienu no stratēģiskās plānošanas sistēmas integrētām sastāvdaļām.
316. Valsts kancelejas veiktā aptauja⁶⁵ parāda, ka no aptaujātajām 172 tiešās valsts pārvaldes iestādēm 42,5% uzskata, ka ievieš kvalitātes vadības sistēmu. Datu kvalitatīvā analīze rāda, ka visbiežāk tas ir tikai kāds kvalitātes vadības sistēmas elements un ka iestādes nesaista kvalitātes vadību ar iestādes stratēģisko vadību kopumā. Savukārt, vairāk kā puse no institūcijām, kurās kvalitātes vadības sistēma vēl nav ieviesta, apzinās tās nepieciešamību un plāno nākotnē ieviest (65,9%). Tā kā nav veikti centralizēti pētījumi par kvalitātes vadības ieviešanu pašvaldībās, balstoties uz informāciju par tiešās valsts pārvaldes iestādēm, var pieņemt, ka pašvaldību skaits, kas ievieš kvalitātes vadības sistēmu vai tās elementus, ir lielāks. Administratīvo šķēršļu novēršanas uzņēmējdarbībai aktivitāšu ietvaros ir izstrādāta iestāžu pašnovērtēšanas metodika uzņēmējiem sniegto pakalpojumu kvalitātes novērtēšanai, 2004.gadā Pasaules Bankas Izglītības attīstības projekta ietvaros ir izstrādāta vispārējās izglītības iestāžu pašnovērtēšanas metodika un to ir plānots papildināt padarot to par universālu kvalitātes vadības instrumentu visām izglītības iestādēm, pašnovērtēšanas instruments ir iekļauts arī augstskolu studiju programmu akreditācijas prasībās.

⁶⁵ Aptauja “Kvalitātes vadības ieviešana un pakalpojumu kvalitātes vērtēšana tiešās valsts pārvaldes iestādēs”, Valsts kanceleja, 2005.gada 4.ceturksnis

317. Lai arī šīs atsevišķās aktivitātes liecina par publiskās pārvaldes iestāžu interesi par savas darbības kvalitātes uzlabošanu, tomēr valsts institūciju un pašvaldību aktivitāte kvalitātes sistēmu veidošanā ir neliela. Par to liecina arī tas, ka Latvijas Kvalitātes asociācijas ikgadējo Latvijas Kvalitātes balvu saņem privātā sektora organizācijas. Latvijas Kvalitātes balva tiek pasniegta katru gadu ikgadējās starptautiskās kvalitātes vadības jautājumiem veltītās konferences noslēgumā. Atbilstoši balvas nolikumam, tiek izdalītas trīs nominācijas - Lielie uzņēmumi, Mazie un vidējie uzņēmumi, Publiskā sektora organizācijas (balva publiskā sektora uzņēmumiem līdz šim nav piešķirta).
318. Aktivizējot publiskās pārvaldes institūciju darbību kvalitātes vadības sistēmu ieviešanā pirmām kārtām būtu jānodrošina skaidra sasaiste ar stratēģiskās plānošanas procesu tiešās pārvaldes līmenī, labākās pieredzes apmaiņas pasākumi, kā arī institūciju vadības un iesaistīto speciālistu apmācības pasākumi.

Publisko pakalpojumu kvalitātes uzlabošana

319. Uzņēmējiem un iedzīvotājiem ir jānodrošina iespēja saņemt ātru un kvalitatīvu pakalpojumu, līdz ar to pakalpojuma pieejamībai un tā atrašanās vietai iespējami tuvu iedzīvotāja dzīvesvietai jābūt pārdomātai.
320. Publisko pakalpojumu kvalitātes uzlabošana daļēji ir apskatīta jau sadaļā par administratīvo šķēršļu novēršanu. Tā ir tieši saistīta ar e-pārvaldes ieviešanu, jo viena no nozīmīgākajām iniciatīvām pakalpojumu kvalitātes un pieejamības nodrošināšanā ir to piedāvājums elektroniskā veidā. Tomēr savu aktualitāti nezaudē arī jautājums par publisko pakalpojumu kvalitāti un pieejamību tradicionālajā formā, ievērojot interneta pieslēguma pieejamības ierobežojumus visā Latvijas teritorijā, to, ka daļai iedzīvotāju, īpaši vecāka gadagājuma iedzīvotājiem, ir nepietiekamas prasmes lietot mūsdienu informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, kā arī to, ka daudzi pakalpojumi, piemēram, veselības un sociālās aprūpes jomā, pēc būtības nav elektronizējami.
321. Valsts un pašvaldību institūcijas sniedz iedzīvotājiem aptuveni 900 dažādu pakalpojumu. Iedzīvotājiem ir nepieciešama vienkārša, pastāvīga piekļuve informācijai un sniegtajiem pakalpojumiem. Lai gan trūkst pētījumu par pakalpojumu kvalitātes novērtējumu kopumā, ievērojot lielo pakalpojumu skaitu, tomēr nozaru politiku ietvaros pakalpojumu kvalitāte tiek vērtēta un šie novērtējumi ir tieši saistīti ar institūciju darbības novērtējuma, tās rezultātīvajiem rādītājiem stratēģiskās plānošanas procesā. Kā piemēru var minēt 2002.gada pētījumu „Ierobežošanas sistēmas sūces: veselības sektors un licencēšana Latvijā”⁶⁶, kas norāda uz publisko pakalpojumu kvalitātes raksturīgām problēmām. Tikai ¼ daļa no aptaujātajiem uzskatīja, ka viņiem ir pieejama nepieciešamā informācija par veselības pakalpojumu saņemšanu. Tikai 21% no veselības pakalpojumu saņēmējiem zināja par sūdzības iesniegšanas iespējām un procedūru. Tikai 19% aptaujāto novērtēja veselības pakalpojumus kā labus vai ļoti labus, 44% tos novērtēja kā nedz labus, nedz sliktus, 37% kā sliktus vai ļoti sliktus. Neskatoties uz to 81% no tiem, kas bija kontaktējušies ar publiskajiem veselības pakalpojumu sniedzējiem, aprūpi novērtēja kā apmierinošu, tikai 9% kā neapmierinošu.
322. Pētījums ietvēra uzņēmēju aptauju par valdības atbalstu uzņēmējdarbībai – tikai 8% to novērtē kā labu, 23% kā sliktu un 19% kā ļoti sliktu. Tikai 12% uzņēmēju novērtē korupciju valdības aktivitātēs kā zemu, 55% to novērtē kā augstu vai ļoti augstu., bet vienlaikus tikai 6% ir paši saskārušies ar kukuļu vai dāvanu došanu.
323. No aptaujātajām māsasaimniecībām 8% pēdējo 5 gadu laikā bija saskārušās ar nepieciešamību saņemt licenci vai atļauju pārvaldes institūcijā. Izplatītākais pakalpojums bija autovadītāju

⁶⁶ *Curbing system leakages: health sector and licensing in Latvia. Ciet International A.Cockcroft, S.Paredes, M.Roches, N.Andersson. 2002.*

tiesību saņemšana. Šajā gadījumā 85% aptaujāto bija apmierināti ar tiesību saņemšanas procesu, tikai 7% neapmierināti.

324. Minētie pakalpojumu novērtējumi norāda uz to jautājumu loku, kas būtu izvērtējami veicot publisko pakalpojumu sociālo auditu un noskaidrojot sabiedrības apmierinātības līmeni ar pakalpojumu kvalitāti un pieejamību. Šādu pētījumu iniciēšana galvenajās publisko pakalpojumu jomās ir nepieciešams solis pakalpojumu kvalitātēs uzlabošanai ilgtermiņā.

Publisko pakalpojumu pieejamība un kvalitāte pašvaldībās

325. Latvijā pašvaldību sistēma ir sadrumstalota – 2006.gada beigās Latvijā bija 527 pašvaldības (7 republikas pilsētas un 53 rajonu pilsētas, 432 pagasti, 35 novadi) un 26 rajonu pašvaldības. Lai novērstu pašvaldību sistēmas sadrumstalotību kā vienu no svarīgākajiem šķēršļiem efektīvai, ilgtspējīgai pašvaldību attīstībai, valstī tiek īstenota administratīvi teritoriālā reforma. Administratīvi teritoriālās reformas ietvaros tiek veidoti pakalpojumu centri, tomēr to darbību ierobežo darbinieku nepietiekamā kvalifikācija. Pašvaldību apsekojumi liecina, ka pašvaldību darbiniekiem nepieciešamas apmācības, tajā skaitā programmatūras un Valsts reģistra datu bāzes lietošanā. Administratīvi teritoriālā reforma dod iespēju paaugstināt vietējo pašvaldību (t.sk. attīstības centru un kompetenču centru) darbības kapacitāti un līdzsvarot izmaksas, bet paralēli ir nepieciešams intensīvs apmācību kurss, pieredzes apmaiņa pašvaldību deputātiem un izpildinstitūcijām.
326. Lielai daļai vietējo pašvaldību, lai izpildītu normatīvajos aktos noteiktās funkcijas, ir salīdzinoši augsts pārvaldes izdevumu īpatsvars, zema administratīvā un nepietiekama finansiālā kapacitāte. Tādējādi netiek nodrošināta pašvaldību attīstība. 2004.gadā pašvaldību pārvaldes vidējie izdevumi bija 9% no kopējiem vietējo pašvaldību izdevumiem. Visaugstākais rādītājs bija 54.08% (Vecates pagasts- 601 iedzīvotāji), bet viszemākais 3.13% (Ikšķiles novads- 6 713 iedzīvotājs) un 3.70% (Zasas pagasts – 1094 iedzīvotāji). Salīdzinoši Rīgas pilsētai šie izdevumi veidoja 9,68% (735 241 iedzīvotājs)⁶⁷. Lai pašvaldības iedzīvotājiem varētu sniegt pakalpojumus, kas pēc satura, apjoma un kvalitātes atbilstu normatīvajos aktos noteiktajam, ir nepieciešams ar likumu definētajam standartam ieviest kvalitātes vadības sistēmas, tādējādi paaugstinot pašvaldību darbības efektivitāti.
327. Administratīvi teritoriālās reformas īstenošana rada nepieciešamību analizēt publiskās pārvaldes sistēmu, lai konstatētu katras funkcijas īstenošanai optimālāko pārvaldes līmeni, ievērojot subsidiaritātes principu. Pašvaldībām nav vienotas izdevumu uzskaites un pārskatu sistēmas, kas atspoguļotu pašvaldību izdevumus saistībā ar pašvaldību funkcijām. Netiek analizētas pašvaldību autonomo funkciju (likums „Par pašvaldībām”15.pants) izmaksas, izpildes apjoms un kvalitāte, kā arī izmaksas tajos gadījumos, kad pašvaldībām no valsts tiek deleģētas vai ar likumu noteiktas jaunas funkcijas. Tajā pašā laikā valsts institūciju reģionālās filiāles ir izvietotas dekoncentrēti un nevienmērīgi (Centrālās statistikas pārvaldes- 26, uzņēmumu reģistra reģionālās nodaļas-9, Reģionālās vides pārvaldes – 9, Valsts darba inspekcijas struktūrvienības- 7)⁶⁸, kas nenodrošina optimālu pieejamību valsts pārvaldes pakalpojumu saņemšanai reģionālā un vietējā līmenī.
328. Galvenās problēmas:
- zema valsts pārvaldes institūciju interese par kvalitātes sistēmu veidošanu, modernas politikas veidošanu un administrēšanas formu piemērošanu
 - neapmierinoša publisko pakalpojumu kvalitāte atsevišķās nozarēs
 - pakalpojumu vājā organizācija, zemā kvalitāte un efektivitātes trūkumi pašvaldībās

Cilvēkresursu attīstība valsts pārvaldē

⁶⁷ Dati: <http://www.vkase.gov.lv/index.php?sadala=224>.

⁶⁸ Reģionālā administratīvi teritoriālā iedalījuma reformas problēmas Latvijā, 2001.

329. Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2005.gada beigās no 1036 tūkst. (vecumā 15-74 gadi) valstī nodarbināto valsts sektorā ir nodarbināti 354.6 tūkstoši un privātajā sektorā 681.7 tūkstoši cilvēku.⁶⁹ Valsts pārvaldē, aizsardzībā un obligātās sociālās apdrošināšanas jomā ir 7,9% nodarbināto, izglītībā – 8,7%, 5,5% - veselības un sociālās aprūpes jomā. Valsts tiešās pārvaldes iestādēs 2005.gada beigās strādā 28491 ierēdnis, no tiem 6858 vispārējā civildienestā, 21633 specializētajā civildienestā.

Cilvēkresursu vadības attīstība

330. Latvijas valsts pārvalde pastāvīgi saņem Eiropas Savienības pārmetumus par nepietiekošo administratīvo kapacitāti un neprasmi sadarboties ar sabiedrību un ierēdņu starpā, kā arī Latvijas iedzīvotāju aptaujas un politiķu izteiktie viedokļi rāda neapmierinātību ar ierēdņu darbību. Lai gan trūkst pētījumu par iedzīvotāju uzticību valsts pārvaldei kopumā, tomēr regulārajās socioloģiskajās aptaujās ir iekļauti jautājumi par uzticību atsevišķiem valsts pārvaldes dienestiem. 2005.gada maija aptaujas rezultāti parāda, ka Muitai neuzticas 54,4%, valsts ieņēmumu dienestam 43,9%, Pašvaldībām 34,8%, Robežsardzei 30,2% aptaujāto iedzīvotāju. Ministru kabinetam neuzticas 64,1% iedzīvotāju, kas, iespējams, vairāk raksturo uzticību izpildvaras politiskajam līmenim, bet, kas netieši norāda arī uz valsts pārvaldes attiecībām ar sabiedrību.
331. Personālvadība ir decentralizēta iestāžu līmenī. Zema personāla atlases un citu personālvadības funkciju izpildes kvalitāte – personālvadības funkcija tiek nodrošināta formalitāšu kārtības līmenī, trūkst stratēģiskas pieejas, cilvēkresursu attīstības plānošanas, netiek izmantotas privātajā sektorā plaši lietotās mūsdienīgās personālvadības pieejas.
332. Izvirzot par mērķi vienotu civildienestu ar vienotu izpratni par mūsdienīgas personāla vadības sniegto ieguldījumu iestādes darbības efektivitātes paaugstināšanā, nepieciešams veikt pasākumus personāla vadības prakses attīstīšanai un izlīdzināšanai iestāžu starpā, personāla vadības procedūru attīstīšana, pilnveidojot personāla atlases un darba izpildes novērtēšanas procesus, kā arī vadošā personāla kompetenci un iesaistīšanos personāla vadībā,
333. IT procesu un resursu izmantošana valsts pārvaldes personālvadībā vēsturiski ir veidojusies iestāžu līmenī, novedot pie savstarpēji nesavietojamām sistēmām un grūtībām nodrošināt nepieciešamos datus gan darba samaksas sistēmas, gan valsts pārvaldes cilvēkresursu attīstības plānošanai. Valsts civildienesta pārvaldes datu bāzē tiek apkopota informācija par valsts pārvaldes iestādēs strādājošajiem ierēdņiem (100 iestādes). Darba samaksas informācija tiek apkopota Finanšu ministrijas datu bāzē. Abas informācijas sistēmas nav savietojamas, lielā mērā dublējas (dublēto datu apjoms ir ~70-80%) un ir nepietiekami nodrošinātas ar analīzes instrumentiem. Nespējot izmantot centralizētas datu bāzes, atsevišķas iestādes attīsta savas personālvadības informācijas sistēmas, investējot ievērojamus papildus resursus un veidojot nesavietojamas sistēmas. Kā parādīja 2004.gadā VK sadarbībā ar Pasaules Banku veiktais pētījums par Valsts sektora institūciju, personāla un atalgojuma vadības IT sistēmām, trūkumi un nesavietojamība attiecas ne tikai uz personālvadības, bet gan uz daudz plašāku funkciju un procesu loku.

Valsts sektorā strādājošo kompetence

334. Valsts pārvaldē strādājošo formālās izglītības bāze ir daudzveidīga un kopumā tā atbilst ieņemamā amata profesionālajām prasībām – pamatā strādājošo profesionālo kvalifikāciju veido ne tikai atsevišķas apgūtās studiju programmas, bet bieži vien to kombinācijas, ieskaitot arī ārvalstu augstskolās iegūtu izglītību un tālākizglītību, apvienojumā ar dažādās jomās

⁶⁹ *Sabiedriskais sektors statistikā ir valsts un pašvaldību iestādes un uzņēmumi, uzņēmēj sabiedrības ar valsts vai pašvaldību kapitāla daļu 50% un vairāk apmērā un sabiedriskās organizācijas.*

iegūtu darba pieredzi. Pēc Izglītības un zinātnes ministrijas datiem 2005.-2006. akadēmiskajā gadā valsts pārvaldes amatiem nepieciešamā izglītība tiek piedāvāta 41 koledžas programmā (4692 studējošais), 43 bakalaura studiju programmās (7309 studējošie), 42 profesionālajās pamatstudiju programmās (15 835 studējošie), 45 maģistra studiju programmās (2710 studējošie), 46 Augstākā līmeņa profesionālajās studiju programmās (2352 studējošie), 51 doktora studiju programmā (380 studējošie). Kopumā valsts pārvaldes amatiem atbilstošu izglītību 2005/2006. mācību gadā iegūst 33278 studējošie, no tiem 10 562 par maksu, 816 par valsts budžeta līdzekļiem. Minētie dati ļauj secināt, ka izglītības sistēmas piedāvājums ir vērtējams kā pietiekošs.

335. Lai gan informācijas sistēmu sadrumstalotības dēļ trūkst apkopotas informācijas par valsts pārvaldē strādājošo izglītību kopumā, tomēr prakse liecina par nepieciešamību uzlabot augstskolu sadarbību ar valsts pārvaldes institūcijām, nodrošinot sākotnējo valsts pārvaldes profesionālajai darbībai nepieciešamo zināšanu un prasmju apguvi jau augstākās izglītības studiju programmu ietvaros. Attiecīgo profesiju profesionālās kompetences ir daļēji iekļautas profesiju standartos. Profesiju standartu reģistrā ir iekļauti 332 profesiju standarti, no kuriem 155 attiecas uz profesijām, kas ir sastopamas valsts pārvaldē. Tomēr profesiju standartu sistēma un amatu klasifikācijas sistēma ir nesavietojamas un pārāk sadrumstalotas, tās tikai daļēji var izmantot nepieciešamo studiju kursu un tālākizglītības projektēšanai.
336. Valsts civildienesta ierēdņu tālākizglītību nodrošina Valsts kancelejas pārraudzībā esošā Valsts administrācijas skola (VAS). Apmācība tiek organizēta Rīgā (82.6% kursu)⁷⁰ un 10 reģionu mācību centros (17.4% kursu). Kopumā mācībās 2006.gadā piedalījušies 6998 dalībnieku. 2006.gadā VAS kursus ir apmeklējuši 5732 dalībnieki. Ievērojot to, ka valsts civildienestā ir nodarbināti vairāk kā 28 000 ierēdņu, kursi ir pieejami tikai katram – ceturtajam-piektajam ierēdnim. Ievērojot 2006.gadā veikto valsts pārvaldes institūciju ierēdņu un darbinieku mācību vajadzību aptaujas rezultātus, mācību vajadzības ir apmierinātas par aptuveni 70%.
337. Viena VAS kursa apmeklētāju skaits no dažiem desmitiem līdz vairāk kā 500 dalībniekiem. Kursi kopumā tiek vērtēti pozitīvi – vidējais vērtējums ir no 8,9 no 10 punktiem, taču trūkst sistēmas, lai novērtētu, cik lielā mērāursos iegūtās zināšanas tiek pielietotas praksē un vai tās uzlabo ierēdņu profesionālās darbības kvalitāti. Lai nodrošinātu apmācību ietekmes novērtēšanu un iegūtos rezultātus izmantotu mācību kursu pilnveidošanā, Valsts kanceleja ir uzsākusi darbu pie apmācību novērtējuma metodikas izstrādes. Tajā tiks paredzēta gan apmācību dalībnieku, gan viņu darba devēju aptauja par mācībās gūto zināšanu un prasmju pielietojumu un ietekmi uz darbinieka profesionālo sniegumu.
338. Vidējais VAS kursu izstrādes un ieviešanas laiks ir 2002.gads, kas nozīmē, ka daļai kursu ir nepieciešama izvērtēšana un aktualizācija, atsevišķi kursi tiek pasniegti jau kopš 1999.gada vai pat ilgāk. Tomēr jaunu kursu izstrāde ir apgrūtināta cilvēkresursu un skaidri noteiktu procedūru trūkuma dēļ. Līdzšinējā praksē jauna kursu satura izstrāde pamatā tiek nodrošināta ar dažādu projektu piesaistīto līdzekļu palīdzību. Paralēli VAS nodrošinātajai apmācībai, daudzas ministrijas un iestādes organizē savus apmācības pasākumus dažādu projektu ietvaros gan arī par budžeta līdzekļiem.
339. Valsts pasūtījumu kārtējā gada mācību nodrošinājumam izstrādā Valsts kanceleja, nosakot prioritātes mācību satura izstrādei. Valsts pasūtījuma izstrādes pamatā ir ikgadējās ierēdņu novērtēšanas rezultātā apkopotā informācija par mācību vajadzībām. Tomēr mācību vajadzību noteikšanai nav skaidras metodikas, tā ir pārāk vispārīga un rezultātā iegūtais mācību vajadzību spektrs ir vāji prioritizēts un neparāda tiešu sasaisti ar darbinieku profesionālajiem pienākumiem. Tikai apmēram trešajā daļā aptaujāto 165 valsts pārvaldes iestāžu ir izstrādāts mehānisms darbinieku un ierēdņu mācību vajadzību plānošanai⁷¹. Lai pilnveidotu

⁷⁰ Šeit un turpmāk „Valsts administrācijas skolas pārskats par 2004.gada mācību darbu”.

⁷¹ Valsts kancelejas pētījums „Cilvēkresursu attīstība valsts pārvaldē”, 2005.gads

profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanas sistēmu un iegūtu precīzākus instrumentus strādājošo mācību vajadzību noteikšanai, Valsts kanceleja ir uzsākusi kompetenču modeļa izstrādi valsts pārvaldes amatu profesionālajām saimēm.

Valsts pārvaldē strādājošo motivācijas sistēma

340. Viens no valsts sektora cilvēkresursu attīstības izšķirošajiem jautājumiem ir motivācija, kas nosaka profesionālu speciālistu saglabāšanos valsts pārvaldē, kā arī spēju piesaistīt labākos jaunos profesionāļus. Līdzās valsts sektora darba samaksas konkurētspējai ar privātā sektora atalgojumu, nozīmīgi izvēlei par labu darbam valsts sektorā ir arī citi motīvi. Kā parāda VK 2005.gadā pasūtītais pētījums „Ierēdņu sociālpsiholoģiskais profils un motivācija”⁷², motīvu ranžējums lejupejošā kārtībā ir – atalgojums, vadības atzinība, klientu paldies un kolēģu novērtējums (pēdējie divi vienādi nozīmīgi).
341. Pētījums norāda arī uz to, ka viens no nozīmīgiem faktoriem, kas pozitīvi ietekmē attieksmi pret darbu valsts pārvaldē ir darba vietas drošība – valsts pārvaldē šis drošības indekss ir 63,3, kamēr privātajā sektorā 46,6. Tomēr vienlaikus pētījums norāda uz to, ka arī valsts pārvaldē strādājošie plāno savas karjeras izaugsmi (vidēji 14-15 gadi), paredzot mainīt pašreizējo darba vietu vidēji 5 gadu periodā. Minētais liecina par nepieciešamību attīstīt karjeras izaugsmes iespēju nodrošināšanu. Uz to norāda arī tas, ka lielas karjeras izaugsmes iespējas un prestižs var pārspēt nozīmībā lielu algu, bet visnozīmīgākais motivators ir tieši izaugsmes iespējas. Nepietiekama karjeras iespēju nodrošināšana pārvaldē līdzās atalgojuma atšķirībām starp valsts pārvaldes iestādēm ir viens no augstu personāla mainību izraisošiem faktoriem.
342. Lai gan nav pieejami dati par personāla mainību publiskajā pārvaldē kopumā, Valsts kancelejas veiktā aptauja⁷³ liecina, ka laika periodā no 2002.līdz 2005.gadam personāla mainība valsts pārvaldes iestādēs svārstās vidēji no 9 - 13%. Turklāt katru gadu tai ir tendence palielināties. Atsevišķu iestāžu sniegtā informācija liecina, ka personāla mainība variē no, piemēram, 6% Iekšlietu ministrijas specializētā civildienesta iestādēs, līdz pat 70% atsevišķās ministrijās. Lai gan dati par personāla mainību ietver arī iestāžu reorganizācijas izmaiņas, tomēr personāla mainība 30% līmenī ir tipisks rādītājs ministriju centrālajos aparātos uz ko norāda arī tas, ka daudzās ministrijās strādājošie ar darba pieredzi attiecīgajā institūcijā līdz vienam gadam sastāda vairāk kā 30%.
343. Viens no būtiskākajiem rādītājiem, kas ietekmē cilvēku izvēli par labu darbam valsts vai privātajā sektorā ir attiecīgās profesionālās darbības novērtējums sabiedrībā – „profesijas tēls”. Kā parāda minētais pētījums, būtiskākas atšķirības pastāv starp valsts sektorā strādājošo pašvērtējumu un ārējo vērtējumu. Tikai četrās pozīcijās valsts pārvaldes un sabiedrības uzskati sakrīt – ka ierēdņi ir entuziasti, ka viņi var būt lepnī par savu darbu, ka viņu darbs ir atbildīgs un ka viņi ir izglītoti cilvēki. Vislielākās atšķirības, kurās sabiedrībai ir radikāli negatīvāks viedoklis ir, ka ierēdņiem ir papildus ienākumi, ka viņi ir pirmspensijas cilvēki, ka viņi neko nedara bez kukuļa, ka viņi tikai izliekas, ka strādā, kā arī darbojas neefektīvi”⁷⁴. Minētā novērtējuma atšķirība norāda uz nepieciešamību veicināt valsts pārvaldes profesiju pozitīvo vērtību atpazīstamību plašākā sabiedrībā.
344. Galvenās problēmas:
- Zema personāla atlases un citu personālvadības funkciju izpildes kvalitāte, trūkst stratēģiskas pieejas, cilvēkresursu attīstības plānošanas, netiek izmantotas privātajā sektorā plaši lietotās mūsdienīgās personālvadības pieejas.
 - IT procesu un resursu izmantošana valsts pārvaldes personālvadībā vēsturiski ir veidojusies iestāžu līmenī, novedot pie savstarpēji nesavietojamām sistēmām un grūtībām

⁷² Pētījums „Ierēdņu sociālpsiholoģiskais profils un motivācija”, Gala ziņojuma projekts, lpp 46. 2005.

⁷³ Valsts kancelejas pētījums „Cilvēkresursu attīstība valsts pārvaldē”, 2005.gads

⁷⁴ Turpat, lpp 31. 2005.

nodrošināt nepieciešamos datus gan darba samaksas sistēmas, gan valsts pārvaldes cilvēkresursu attīstības plānošanai.

- Trūkst sistēmas, lai novērtētu, cik lielā mērā Valsts administrācijasursos iegūtās zināšanas tiek pielietotas praksē un vai tās uzlabo ierēdņu profesionālās darbības kvalitāti
- Mācību vajadzību noteikšanai nav skaidras metodikas, tā ir pārāk vispārīga, mācību vajadzību spektrs ir vāji prioritizēts un neparāda tiešu saistību ar darbinieku profesionālajiem pienākumiem.
- Nepietiekama karjeras iespēju nodrošināšana pārvaldē līdzās atalgojuma atšķirībām starp valsts pārvaldes iestādēm ir viens no augstu personāla mainību izraisošiem faktoriem.

1.7. Teritoriju līdzsvarota attīstība

345. Latvijas teritorija iedalās piecos plānošanas reģionos – Kurzemes, Latgales, Rīgas, Vidzemes un Zemgales. 2006.gada beigās Latvijā pavisam bija 553 pašvaldības: 527 vietējās pašvaldības (7 republikas pilsētas un 53 rajonu pilsētas, 432 pagasti, 35 novadi) un 26 rajonu pašvaldības.
346. Latvijas apdzīvoto vietu tīklā ir aptuveni 74 000 apdzīvoto vietu. Saskaņā ar normatīvajiem aktiem apdzīvotās vietas iedala pilsētās un lauku apdzīvotajās vietās (viensētas, ciemi). 2006.gada sākumā Latvijā bija 77 pilsētas, t.sk., kā atsevišķas administratīvās teritorijas 7 republikas pilsētas un 53 rajonu pilsētas, no kurām 20 ir rajonu centri, 19 pilsētām ir lauku teritorijas, kā arī 17 pilsētas ir novadu centri. 2006.gada beigās Latvijā bija 450 lauku pašvaldības (t.sk., 432 pagasti un 18 novadi, kuru teritorijā neietilpst pilsētas).
347. Reģionālās attīstības likumā (spēkā no 23.04.2002) ir noteikts reģionālās attīstības mērķis – veicināt un nodrošināt līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts attīstību, ievērojot visas valsts teritorijas un atsevišķu tās daļu īpatnības un iespējas, samazinot nelabvēlīgās atšķirības starp tām, kā arī saglabāt un attīstīt katras teritorijas dabai un kultūrvidei raksturīgās iezīmes un attīstības potenciālu. Līdz ar ģeogrāfiskā izvietojuma, kultūrvēsturiskām un saimniecības tradīcijām, dažādās valsts teritorijās iespējams atšķirīgs izaugsmes modelis, izmantojot konkrētai teritorijai raksturīgās iezīmes jeb potenciālu. Neprasme izmantot šo potenciālu ir radījusi nelabvēlīgas sociālekonomiskās atšķirības starp valsts teritorijām, kas vienlaicīgi kavē Latvijas konkurētspēju Eiropas Savienībā.

Tabula Nr. 18: Plānošanas reģionu sociālekonomisko rādītāju attiecība pret vidējo rādītāju valstī % 2004.gadā (vidējais valstī 100%)

Sociālekonomiskie rādītāji	Kurzemes plānošanas reģiona	Latgales plānošanas reģions	Rīgas plānošanas reģions	Vidzemes plānošanas reģions	Zemgales plānošanas reģions
IKP uz 1 iedzīvotāju	88,41	46,46	142,96	59,61	51,71
Nefinanšu investīcijas uz 1 iedzīvotāju	96,80	47,60	135,30	67,90	66,90
Demogrāfiskās slodzes līmenis	104,55	102,92	95,70	109,09	101,34
Ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaits uz 1000 iedz	67,60	102,00	147,40	62,00	52,80
Bezdarba līmenis	116,13	196,77	61,29	108,06	108,06

Avots: RAPLM

348. Saskaņā ar CSP datiem plānošanas reģionu vidū sociālekonomiski attīstītākais ir Rīgas plānošanas reģions. To nosaka galvaspilsētas Rīgas ietekme. 85% no IKP Rīgas plānošanas reģionā tiek saražots Rīgā.⁷⁵
349. Iekšzemes kopprodukts:
350. Viens no nozīmīgākajiem kompleksajiem rādītājiem, kas raksturo reģionu ekonomiskās attīstības līmeni, ir iekšzemes kopprodukts (IKP). IKP ir valsts teritorijā saražoto gala produktu un pakalpojumu summārā vērtība gada laikā. IKP uz vienu iedzīvotāju Rīgas

⁷⁵ Rīgā koncentrējas 76% no visām nefinanšu investīcijām, 82% no reģiona ekonomiski aktīvajiem uzņēmumiem un uzņēmēj sabiedrībām. 72% iedzīvotāju ienākuma nodokļa Rīgas reģionā maksā Rīgas pilsētas iedzīvotāji.

plānošanas reģionā 2000.gadā 2,9 reizes pārsniedza Latgales reģiona rādītāju, 2002.gadā – 3,0 reizes, 2003.gadā – 2,7 reizes, bet 2004.gadā – 3,1 reizes.

351. Nefinanšu investīcijas:

352. Nefinanšu investīciju apjoms uz 1 iedzīvotāju 2004.gadā valstī vidēji bija 880,00 Ls. Rīgas reģionā šis rādītājs (1190.00 Ls) bija lielāks par vidējo vērtību valstī, bet pārējos četros reģionos – ievērojami mazāks. Vismazākās nefinanšu investīcijas uz 1 iedzīvotāju bija Latgales reģionā – 389.2 Ls, kas ir 2.3 reizes mazāk nekā vidēji valstī un 3.1 reizi mazāk nekā Rīgas reģionā.

353. Lai gan nefinanšu investīciju apjomi laika periodā no 1999.gada līdz 2004.gadam pieauguši visos plānošanas reģionos, saglabājušās reģionālās atšķirības. Nepietiekamā finanšu kapacitāte nav nodrošinājusi strukturāli un reģionāli efektīvu ekonomisko un sociālo attīstību valstī. Būtu nepieciešams pievērst īpašu uzmanību reģionāli vērstai finanšu investīciju politikai, lai sekmētu līdzsvarotas attīstības iespējas katrā no reģioniem un izmantotu katra reģiona specifisko attīstības potenciālu.

354. Ekonomiski aktīvie uzņēmumi:

355. Latvijā uzņēmējdarbības aktivitāte vēl nav pietiekoši augsta. Laika periodā no 1999. līdz 2004.gadam ekonomiski aktīvo uzņēmumu un uzņēmējdarbības skaits valstī palielinājās par 13.8 tūkst. Jeb 36.7%. Rīgas plānošanas reģionā to skaits ir palielinājies par 49.7%, bet pārējos reģionos par 11-16% (Zemgales reģionā – par 15.8%, Kurzemes reģionā – par 14.7%, Vidzemes reģionā – par 12.0% un Latgales reģionā – par 11.3%).

356. Plānošanas reģionu ekonomiski aktīvo uzņēmumu un uzņēmējdarbības īpatsvars kopējā uzņēmumu skaitā valstī ir ļoti atšķirīgs. Rīgas reģionā 2004.gadā bija 70.2% no uzņēmumu un uzņēmējdarbības kopskaita valstī, Kurzemes reģionā – 9.1%, Latgales reģionā – 7.5%, Vidzemes un Zemgales reģionā – 6.6%. Salīdzinot 2004.gadu ar 1999.gadu, Rīgas reģiona uzņēmumu skaita īpatsvars kopējā uzņēmumu skaitā valstī palielinājās par 6.1%, pārējos četros reģionos – samazinājās par 1-2% katrā.

357. Bezdarba līmenis:

358. Vērtējot bezdarba izmaiņas sešu gadu laikā, novērots, ka visos reģionos bezdarba līmenis 2005.gada sākumā, salīdzinot ar 2000.gada sākumu, ir samazinājies. Salīdzinot ar 2004.gada sākumu, bezdarba līmenis ir pieaudzis tikai Rīgas reģionā – par 0.1 procentpunktu, Latgales reģionā bezdarba līmenis saglabājās nemainīgs, bet Vidzemes, Kurzemes un Zemgales reģionā nedaudz samazinājies par 0.1 līdz 0.5 procentpunktiem.

359. Sešu gadu laikā plānošanas reģionu grupā visaugstākais bezdarbs saglabājies Latgales reģionā. Reģionālās atšķirības šajā laikā tikai palielinājušās: bezdarba līmenis Latgales reģionā 2000.gada sākumā bija 2.9 reizes augstāks nekā Rīgas reģionā, bet 2005.gada sākumā - jau 3.1 reizi augstāks.

360. Teritorijas attīstības indekss:

361. Atšķirības starp reģioniem ir būtiskas, un tās veido dažādi faktori, t.sk. IKP uz vienu iedzīvotāju, bezdarba līmenis, iedzīvotāju ienākuma nodokļa lielums u.c. parametri, kas ietverti attīstības indeksa parametros. Atšķirības plānošanas reģionu sociālekonomiskajā attīstībā sešu gadu laikā ir nedaudz pieaugušas. Ja salīdzina Rīgas plānošanas reģiona attīstības indeksu ar viszemāko - Latgales plānošanas reģiona attīstības indeksu, tad 1999.gadā starpība bija 2.690, 2002.gadā – 2.833, bet 2004.gadā – 2.982.

362. Atbilstoši ekonomiskās attīstības līmenim atšķirības starp plānošanas reģioniem no 1999.gada līdz 2004.gadam ir palielinājušās pēc gandrīz visiem rādītājiem. Plānošanas reģionu vidū īpaši izceļas Rīgas plānošanas reģions. Tā attīstību galvenokārt ietekmē galvaspilsēta Rīga.

363. Rīgas pilsēta dominē arī visas valsts ekonomiskajā attīstībā. To daļēji nosaka arī augsta valsts iedzīvotāju koncentrācija galvaspilsētā. 2004.gada sākumā Rīgā dzīvoja 31,7% valsts

iedzīvotāju. Ekonomiskajām aktivitātēm koncentrējoties Rīgā un tās tuvākajā apkārtnē, tiek veicināta monocentriskas apdzīvojuma struktūras attīstība.

364. Līdzsvarota un ilgtspējīga valsts un atsevišķu tās teritoriju attīstība ir sasniedzama, veicinot policentrisku (daudzcentru) attīstību. Policentrisks attīstības balstās uz attīstības centru ekonomiskā un sociālā potenciāla izmantošanu un tā paaugstināšanu ar mērķi veidot reģionu attīstības virzītājspēku tīklu. Attīstības centrs ir apdzīvota vieta, kurā ir resursu (tai skaitā cilvēkresursu), sociālo un ekonomisko aktivitāšu un pakalpojumu koncentrācija un kas veicina apkārtējās teritorijas attīstību. Attīstības centru tīklu veidošanās notiek tiem diferencējoties pēc nozīmes reģiona/nacionālajā apdzīvojuma sistēmā, specializējoties noteiktas ievirzes ekonomiskajā darbībā, aktivizējot dažādu centru savstarpējo sadarbību un saliedējot ap sevi apkārtējās lauku teritorijas.⁷⁶ Atbilstoši minētajam nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru līmenī ir republikas pilsētas un rajonu centri. Savukārt, novadu un vietējas nozīmes attīstības centru līmenī ietilpst rajonu pilsētas, novadi, pagasti un ciemi.
365. Analizējot plānošanas reģionu attīstības potenciālu, tika secināts, ka Kurzemes plānošanas reģionu šķērso nozīmīgi transporta koridori – automaģistrāles un dzelzceļa līnijas, maģistrālie dabas gāzes vadi un naftas cauruļvadi. Reģionā ir spēcīgas un vienmērīgi izvietotas rajona pilsētas, kas savienotas ar teritoriāli attīstītu autoceļu tīklu. Bet tā kā attālums starp attīstības centriem ir relatīvi liels, tad to savienojošās ceļu infrastruktūras kvalitāte ir būtiski jāpalielina. Par nozīmīgākajiem attīstības centriem var uzskatīt Liepāju un Ventspili, bet reģionā nākotnē par nozīmīgiem attīstības centriem varētu izveidoties Kuldīga, Talsi un Saldus. Kā piekrastes reģionam Kurzemes mazajām un lielajām ostām ir jāklūst par kompleksiem uzņēmējdarbības attīstības centriem. Reģiona attīstības potenciālu veido lielo un mazo ostu infrastruktūra, zvejniecība, zivsaimniecība un zivju pārstrāde, apstrādes rūpniecība, informācijas tehnoloģijas, tūrisms, kā arī kaļķakmens un māla krājumi, kas nodrošina labvēlīgas iespējas būvmateriālu ražošanai.
366. Latgales plānošanas reģionā vēsturiski ir veidojusies laba satiksme ar lieliem centriem kaimiņvalstīs. Latgali šķērso stratēģiski nozīmīgi transporta koridori – valsts galvenās automaģistrāles un dzelzceļa līnijas, maģistrālie dabasgāzes un naftas cauruļvadi, kas dod iespējas saiknēm rietumu – austrumu un ziemeļu – dienvidu virzienos. Reģionā ekonomiskā aktivitāte ir koncentrēta Rēzeknē un Daugavpilī. Par reģiona jaunajiem attīstības centriem jau veidojas Krāslava, Balvi, Ludza, Preiļi un Līvāni Piemēram, Līvānos pēdējo gadu laikā ir vērojams visaugstākais teritorijas attīstības indeksa pieaugums (0.567) starp nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centriem (atskaitot galvaspilsētu Rīgu), tādējādi apliecinot Līvānu izaugsmes potenciālu, t.sk., no pagasta centra kļūstot par nozīmīgu ekonomisko un administratīvo centru, kur koncentrējās uzņēmējdarbība, noieta tirgus apkārtējo mazpilsētu un lauku teritorijās saražotajām precēm un pakalpojumiem. Līvānu izaugsmes pamatā ir tranzītkoridora tuvums, kas ļauj attīstīt ar tranzītu saistītiem pakalpojumiem. Reģiona attīstības potenciāls ir rūpnieciskās ražošanas un amatniecības tradīcijas, zemās ražošanas izmaksas, saglabāta mašīnbūves nozare. Latgales plānošanas reģiona klimatiskie apstākļi rada priekšnosacījumus specializētās lauksaimniecības attīstībai. Savukārt ekoloģiski tīrā vide, daudzveidīgie dabas resursi veicina tūrisma, t.sk., sakrālā tūrisma attīstību.
367. Rīgas plānošanas reģiona priekšrocība ir tā izdevīgais ģeogrāfiskais izvietojums pret citiem plānošanas reģioniem. Rīgas reģions ir nozīmīgs valsts un starptautiskais transporta mezgls, kas nodrošina priekšnosacījumus loģistikas centru attīstībai. Rīgas reģionā ir mūsdienu prasībām atbilstošas sakaru un komunikāciju sistēmas, augsta informācijas tehnoloģiju izmantošanas pakāpe. Rīgas plānošanas reģions izceļas ar iedzīvotāju, pakalpojumu un ražošanas koncentrāciju, ko nodrošina Rīgas kā nozīmīga attīstības centra ietekme. Reģionu raksturo augsts zinātniski tehniskais potenciāls, šeit ir koncentrēti augsti kvalificēti speciālisti – zinātnieki, inženieri, tehniķi, strādnieki un vadītāji atsevišķās zināšanu ietilpīgās un augsto

⁷⁶ *Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013.gadam.*

tehnoloģiju nozarēs – programminženierijā, aparāt būvniecībā, farmakoloģijā, biotehnoloģijā. Kvalificēta darbspēka resursi Rīgas reģionam tiek piesaistīti arī no citiem valsts reģioniem. Rīgas plānošanas reģionam nākotnē ir vadošā loma tautsaimniecības attīstības orientācijai uz zināšanām bāzētas produkcijas ražošanu (informācijas un komunikāciju tehnoloģijas, biotehnoloģijas, farmakoloģija, ekoloģiski tīra pārtika, dziļā koksnes pārstrāde) un pakalpojumi ar lielu pievienoto vērtību (tranzīts, tūrisms, finanšu pakalpojumi, biznesa vadība, preču un pakalpojumu distribūcija). Nākotnē Rīgas plānošanas reģionam ir būtiska nozīme valsts starptautiskās konkurētspējas veicināšanai.

368. Vidzemes plānošanas reģionu šķērso nozīmīgas valsts galvenās automaģistrāles un dzelzceļa līnijas, maģistrālais dabasgāzes cauruļvads. Teritoriju šķērso starptautiskas nozīmes autoceļi, kas savieno reģionu ar Igaunijas Republiku un Krievijas Federāciju. Līdz ar to, atbalstot tranzīta infrastruktūru, ir iespējams aktivizēt uzņēmējdarbību reģionā. Reģionā ekonomiski aktīvi ir vairāki rajonu centri - Valmiera, Cēsis, Alūksne, Madona, Gulbene, kā arī Smiltene, kas kopā veido līdzsvarotas, policentriskas apdzīvojuma struktūras pamatu. Šobrīd strauji attīstās Valmiera, kas nākotnē varētu nostiprināties kā spēcīgs ekonomiskās attīstības centrs. Savukārt, pierobežas zonā savus attīstības virzienus ir atradusi Gulbene, kurā pēdējo gadu laikā ir vērojams viens no augstākajiem uzņēmumu uz 1000 iedzīvotājiem pieaugums (29%) un kas kļuvusi par nozīmīgu apkārtējo teritoriju administratīvo pakalpojumu centru. Pilsēta ir kļuvusi par reģiona kokapstrādes un energoefektivitātes inovāciju un pakalpojumu centru. Reģiona pērle – Cēsis – izmantojot savu atrašanās vietu starp diviem transporta koridoriem, kultūrvēsturisko mantojumu, kļūst par Vidzemes kultūras dzīves centru ar pievilcīgu pilsētvidi, attīstītu kultūrvēsturisko un dabas potenciālu kā ienākumu avotu. Tuvumā esošais transporta koridors uz Krieviju Smiltenei ir devis iespēju pozicionēt sevi kā vadošo reģiona ceļu būves un uzturēšanas nozarē. Pēdējo gadu laikā Smiltēnē ir konstatēts viens no augstākajiem iedzīvotāju ienākuma nodokļiem uz vienu iedzīvotāju (196,8 Ls). Reģiona potenciālu veido tradīcijas lauksaimniecībā, attīstīta lauksaimniecības produktu pārstrāde un pārtikas ražošana, kā arī tūrisma infrastruktūra un tūrisma objekti - maz pārveidotā dabas vide un Gaujas Nacionālais parks.
369. Zemgales plānošanas reģionu šķērso nozīmīgi transporta koridori, kas dod izeju rietumu – austrumu (Rīga – Maskava) un ziemeļu – dienvidu virzienos („VIA Baltica”). Vienlaikus jāatzīmē sliktā ceļu un tiltu infrastruktūra, kas kavē satiksmes un apdzīvotu vietu attīstību. Par spēcīgākajiem reģiona ekonomiskās un sociālās attīstības centriem var uzskatīt Jelgavu, Jēkabpili un Aizkraukli. Par reģiona attīstības centriem ir uzskatāmi arī Dobeles un Bauska. Latvijas Lauksaimniecības universitātes zinātniskais un pētnieciskais potenciāls, Rīgas tuvums, Latvijā auglīgākā lauksaimniecībā izmantojamā zeme un augsta industriālā ražošana veido reģiona attīstības potenciālu.
370. Attīstības centru tīklā ir svarīgi attīstīt pilsētas, kuras gan Eiropas Savienības, gan nacionālā (dalībvalstu) līmenī ir atzītas par nozīmīgiem valsts attīstības un katra reģiona attīstības virzītājspēkiem, kas nodrošina teritoriju līdzsvarotu attīstību (Kohēzijas politika), kā arī sniedz ievērojamu ieguldījumu izaugsmes un nodarbinātības mērķu sasniegšanā (Lisabonas stratēģija). Vienlaikus attīstības centru tīklā svarīgi ir nodrošināt lauku teritoriju attīstību, jo tajās koncentrējas resursi (cilvēkresursi, ražošanas resursi, dabas resursi u.c.) pilsētu izaugsmes nodrošināšanai.
371. Latvijā ir raksturīga augsta urbanizācijas pakāpe, t.i. koncentrēšanās pilsētās (2004.gada janvārī Rīgas reģionā pilsētu iedzīvotāji veidoja 84% no visiem reģiona iedzīvotājiem, Vidzemes reģionā – 42,1%, Kurzemes reģionā – 62,1%, Latgales reģionā – 57,6%, savukārt Zemgales reģionā – 47,8%). Tomēr Latvijā, līdzīgi kā starp plānošanas reģioniem, arī starp pilsētām, ir vērojamas negatīvas sociālekonomiskās attīstības tendences, kas kavē policentriskas attīstības iespējas. Kā vienu no nozīmīgiem ekonomiskās aktivitātes rādītājiem, kas norāda uz negatīvām atšķirībām starp pilsētām, var minēt pilsētu pašvaldību budžeta

ieņēmumus. Piemēram, 2005.gadā 7 republikas pilsētu (Rīgas, Daugavpils, Liepāja, Jelgava, Rēzekne, Ventspils, Jūrmala) pašvaldību budžeta ieņēmumi veidoja 54% no visu pašvaldību budžeta ieņēmumiem⁷⁷. 2004.gadā 7 republikas pilsētas (Rīga, Daugavpils, Liepāja, Jelgava, Rēzekne, Ventspils, Jūrmala) kopumā veidoja 73%⁷⁸ no valsts iekšzemes kopprodukta.

372. Bezdarba līmeņa atšķirības starp pilsētām ar augstāko un zemāko rādītāju piecu gadu periodā ir bijušas visai ievērojamas, turklāt ar tendenci palielināties – 9,2 reizes 2000.gada sākumā, 12,6 reizes 2004.gada sākumā. Vislielākās atšķirības un izmaiņas piecu gadu periodā atbilstoši iedzīvotāju ienākuma nodokļa īpatsvaram ir vērojamas iedzīvotāju skaita ziņā mazo un vidējo pilsētu grupā. Kopumā, ir vērojama sakarība starp pilsētu iedzīvotāju skaitu un attīstības indeksa vērtību⁷⁹. Vidējais attīstības indekss ar vislielāko negatīvo vērtību ir pilsētu grupās ar vismazāko iedzīvotāju skaitu.
373. No visas valsts teritorijas 89% aizņem lauku teritorijas, savukārt no kopējā iedzīvotāju skaita tikai 32% iedzīvotāju dzīvo laukos. Laukos ir vērojamas strukturālas izmaiņas lauku ekonomikā, īpaši lauksaimniecībā. Lauksaimniecības nozares īpatsvars iekšzemes kopproduktā ir neliels (2004.gadā – 4%). Laukos, līdzīgi kā valstī kopumā, ir zema uzņēmējdarbības aktivitāte. Uzņēmējdarbība attīstās galvenokārt tādos virzienos kā tirdzniecība, transporta pakalpojumi, agroserviss, pārstrāde, kokapstrāde un amatniecība, lauku tūrisms. Maz attīstītas ir netradicionālās lauksaimniecības un nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības formas. Lielākie investori un jaunu darba vietu radītāji ir pārtikas un kokapstrādes uzņēmumi, kas ir nozīmīgākie un ekonomiski spēcīgākie laukos.
374. 2004.gada sākumā bezdarba līmenis Latvijas pagastos bija vidēji 8,0 % par 0,9 procentu punktiem zemāks nekā 2000.gada sākumā (8,9%), bet salīdzinot ar 2003.gada sākumu (7,4%) tas bija palielinājies par 0,6 procentu punktiem. Vidējais bezdarba līmeņa rādītājs Latvijas pagastos 2000.-2003.gada periodā ir par 1,5-1,8 procentu punktiem lielāks nekā pilsētās.
375. Zemais ienākumu līmenis, finanšu kapitāla un saimnieciskās pieredzes trūkums ir ietekmējis ekonomiski aktīvāko iedzīvotāju emigrāciju no laukiem uz pilsētām un ārpus Latvijas, tā rezultātā veidojas mazapdzīvotas teritorijas, kas ietekmē lauku teritoriju kopējo attīstību⁸⁰. Iedzīvotāju emigrācija no lauku teritorijām uz pilsētām rada nepieciešamību nodrošināt papildus pakalpojumu pieejamību pilsētās (darba vieta, mājoklis, transports u.c.), kā arī atbalstu nolietotās infrastruktūras atjaunošanai un attīstībai.
376. Policentriskai valstij ir jānodrošina iedzīvotāju ekonomiskā un sociālā aktivitāte, kā arī pakalpojumu pieejamība visos Latvijas reģionos un ikvienam iedzīvotājam pieņemamā attālumā, īstenojot līdzsvarotas attīstības scenāriju, kas paredz vienmērīgu valsts teritoriju attīstību, ievērojot to īpatnības un iespējas, saglabājot konkrētai teritorijai raksturīgās iezīmes. Lai Latvijā īstenotos līdzsvarotas attīstības scenārijs, ir nepieciešama vispārēja valsts politikas ievirze uz attīstības centru ekonomiskā un sociālā potenciāla paaugstināšanu. Tas ir iespējams, īstenojot pasākumus, kas vērsti uz cilvēkresursu saglabāšanu, ekonomiskās aktivitātes veicināšanu un daudzveidīgu pakalpojumu pieejamības un sasniedzamības nodrošināšanu, kas savukārt nodrošina apdzīvotas vietas pievilcību un dzīves kvalitāti.
377. Pakalpojumu pieejamību nosaka vairāki faktori:
- pietiekoša cilvēkresursu kapacitāte,
 - infrastruktūra, kas nepieciešama pakalpojumu sniegšanas organizēšanai,

⁷⁷ VRAA avots

⁷⁸ Latvijas Statistikas gada grāmata 2006, CSP, Rīga, 2006

⁷⁹ Pavisam Latvijā ir 12 pilsētas ar iedzīvotāju skaitu, kas ir mazāks par 2 tūkst., 19 pilsētas ar iedzīvotāju skaitu no 2 līdz 4 tūkst., 15 pilsētas – no 4 – 8 tūkst., 18 pilsētas no 8 – 16 tūkst., 6 pilsētas no 16 – 32 tūkst., 3 pilsētas no 32 līdz 64 tūkst., Rīga – 700 tūkst.

⁸⁰ Pilsētu un lauku iedzīvotāju skaita attiecību pārmaiņas no 2000. līdz 2004.gadam reģionos atšķiras. Pilsētu iedzīvotāju īpatsvars Rīgas reģionā ir samazinājies par 0,9%, Latgales reģionā – par 0,1%, bet Vidzemes reģionā ir palielinājies par 0,6%, Zemgales reģionā – par 0,5% un Kurzemes reģionā – par 0,2%.

- attālums līdz pakalpojuma centram, kas paredz optimālu un sakārtotu autoceļu tīklu, attīstītu sabiedrisko transportu,
 - iespējas saņemt pakalpojumus, neatstājot savu dzīvesvietu (t.sk., e-pakalpojumi),
 - pakalpojumu saņemšanas izmaksas.
378. Bez pakalpojumu pieejamības apdzīvotas vietas pievilcību un iedzīvotāju dzīves kvalitāti sekmē:
- labvēlīgi priekšnoteikumi uzņēmējdarbībai,
 - izklaides un atpūtas iespējas,
 - sakārtota mājokļu sistēma,
 - sakārtota kultūras infrastruktūra, kvalitatīvi kultūras pakalpojumi un to pieejamība,
 - izglītības iespējas, tajā skaitā pirmsskolas izglītības iestādes.
379. Lai nodrošinātu atbalsta iespējas visu valsts teritoriju izaugsmei, veicinot apdzīvotas vietas pievilcību un iedzīvotāju dzīves kvalitātes celšanos, ir jāpiedāvā savstarpēji papildinošs atbalsta instrumentu klāsts, nodrošinot reģionālās un nozaru politiku savstarpējo koordināciju. Piedāvātajiem instrumentiem ir jābūt teritoriāli diferencētiem un tematiski prioritāri sakārtotiem.
380. Statistikas datu analīze attīstības centru līmeņos liecina, ka nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru līmenī ir raksturīga augsta valsts iedzīvotāju koncentrācija (62% no visiem iedzīvotājiem), augstāko izglītības iestāžu koncentrācija (100%), zemāki demogrāfiskās slodzes rādītāji (~545) – salīdzinājumam novadu nozīmes attīstības centru līmenī ~655. Tikai nacionālas nozīmes attīstības centru līmenī vien koncentrējas ~65% no ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaita, te arī raksturīgs augsts strādājošo skaits pamatdarbā (67% no visiem pamatdarbā nodarbinātajiem). Efektīvi izmantojot nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centru potenciālu, sniedzot tiem papildus finansiālo un metodisko atbalstu, tie kļūs par spēcīgiem reģionu un visas valsts attīstības virzītājspēkiem, tādējādi veicinot līdzsvarotas valsts attīstības priekšnosacījumu veidošanu.
381. Galvenās risināmas problēmas:
- būtiskas un arvien pieaugošas sociāli ekonomiskās atšķirības starp galvaspilsētu Rīgu un pārējo Latvijas teritoriju,
 - negatīvas sociāli ekonomiskās attīstības tendences pilsētās, kas kavē policentriskas attīstības iespējas,
 - monocentriska valsts attīstība,
 - nepietiekama attīstības centru struktūras attīstība, kur līdzās nacionālas nozīmes attīstības centriem nozīmīgu vietu ieņemtu reģionālās, novadu un vietējas nozīmes attīstības centri, veicinot policentrisku valsts attīstību,
 - attīstības centru nespēja nodrošināt adekvātu pakalpojumu līmeni uzņēmējiem un iedzīvotājiem, kā arī to nepietiekamā pievilcība investoriem,
 - cilvēkresursu trūkums un to zemā kapacitāte,
 - zema uzņēmējdarbības aktivitāte reģionos un vāji attīstīta infrastruktūra, tajā skaitā informāciju un sakaru tehnoloģijas,
 - vāja valsts un pašvaldību iestāžu darbības koordinācija,
 - vāja valsts, pašvaldību iestāžu, uzņēmēju un izglītības iestāžu savstarpējā sadarbība.

1.8. Rīgas starptautiskā konkurētspēja

382. Rīga jau šobrīd ir Latvijas politiskās, ekonomiskās un kultūras dzīves centrs un Baltijas valstu reģiona centrālā metropole, taču tās loma ir būtiska mazāka plašāku reģionu, piemēram, Baltijas jūras valstu vai Eiropas Savienības, kontekstā. Lai arī Rīgai ir daudzi būtiski priekšnosacījumi – izdevīgs ģeogrāfiskais novietojums starp Austrumiem un Rietumiem, izveidojies Baltijas valstīs nozīmīgākais transporta, komunikāciju, ekonomisko aktivitāšu un kultūras centrs – , kas tai dod iespēju kļūt par metropoli plašākā ģeogrāfiskā kontekstā, ir nepieciešamas mērķtiecīgas investīcijas, kas stiprinātu Rīgu kā sociālekonomisku un kultūras centru un tādējādi attīstītu to par plašāka reģiona darījumu zinātnes un kultūras izcilības centra metropoli. Rīga jau šobrīd ir Latvijas ekonomikas dzinēj spēks un tās starptautiskā konkurētspējas stiprināšana dos būtisku ieguldījumu visas Latvijas sociālekonomiskajā attīstībā nākotnē, radot lielāku nodokļu bāzi, kas būtu izmantojama negatīvo sociāli ekonomisko atšķirību samazināšanai reģionos.
383. Nacionālajā attīstības plānā 2007-2013⁸¹ ir noteikts, ka Rīgas, kā Eiropas un Baltijas jūras reģiona mēroga darījumu, zinātnes un kultūras izcilības centra attīstības veicināšana ir nozīmīga Latvijas konkurētspējas stiprināšanai globālā mērogā. Savukārt, Rīgā radītās izcilības, potenciāla un resursu tālāka pārnese uz pārējiem Latvijas reģioniem, ir būtisks priekšnosacījums teritoriju līdzsvarotai attīstībai un dzīves kvalitātes uzlabošanai.
384. Rīgas starptautiskās konkurētspējas stiprināšana ietver divus savstarpēji saistītus virzienus:
- Rīgas kā vienas no Baltijas jūras reģiona metropolēm attīstību;
 - Rīgas kā vienu no stiprākajām ES galvaspilsētām attīstību.
385. Rīgas situāciju salīdzinājumā ar Baltijas jūras valstu reģiona metropolēm, kā Stokholmu, Kopenhāģenu un Helsinkiem, šobrīd raksturo šādi svarīgākie rādītāji:
- Gan Rīgas, gan Stokholmas, Kopenhāģenas un Helsinku ģeogrāfiskā novietojuma priekšrocība ir atrašanās Baltijas jūras krastā. Kamēr Kopenhāģena ir tuvāk Eiropas politiskajam un ģeogrāfiskajam centram un lielākajām Eiropas metropolēm, savukārt, Helsinku metropoles reģions ir būtiskākais attīstības centrs visā Somijā, Rīgas priekšrocība ir tās atrašanās Austrumu – Rietumu un Dienvidu – Ziemeļu tranzīta koridora krustpunktā. Tomēr attīstoties transporta tehnoloģijām, nākotnē Rīga var zaudēt savas ģeogrāfiskās priekšrocības.
 - 2005.gada sākumā Rīgas iedzīvotāju skaits bija 731 762, kas ir 31,7% no valsts iedzīvotāju kopskaita. Vidēji ES galvaspilsētās un lielpilsētās dzīvo daudz vairāk iedzīvotāju, taču metropoļu un reģionālo centru vidū ir arī tādas Baltijas jūras valstu galvaspilsētas kā, piemēram, Kopenhāģena ar apmēram 500 000 iedzīvotājiem, Helsinki ar 559 718 iedzīvotājiem un Stokholma ar 750 000 iedzīvotājiem. Savukārt, tik liela valsts iedzīvotāju koncentrācija vienā pilsētā nav raksturīga citām lielpilsētām ES.
 - Rīgas platība ir 307 km², kas ir vairāk kā Kopenhāģenā (88 km²) un Stokholmā (216 km²), taču mazāka nekā kopējā Helsinku platība (686 km²).
 - Iedzīvotāju blīvums Rīgā ir viens no zemākajiem Baltijas jūras lielpilsētu vidū (2004.gadā Rīgā tas bija 2845 cilvēki uz km², Helsinkos – 2984, Stokholmā – 4048, Kopenhāģenā – 5871). Taču Rīgas pilsētā sauszemes dabas teritorijas un dabiskās virszemes ūdens sistēmas aizņem 16 652 ha jeb 54,2%, kas rada ekoloģiski tīru vidi un priekšrocības iedzīvotājiem.
 - Bezdarba līmenis 2004.gadā Rīgā bija 3,4%. Salīdzinoši Kopenhāģenā šajā laika posmā tas bija 7,1% un Stokholmā – 4%.

⁸¹ *Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013.gadam.*

- Visvairāk nodarbināto ir tirdzniecības sektorā (2004.gadā: 18,8% no kopējā nodarbināto skaita), otrajā vietā ir rūpniecība (2004. gadā: 18,3% no kopējā nodarbināto skaita). Attiecīgi Stokholmā un Kopenhāgenā visvairāk nodarbināto (gandrīz 50%) ir tādos sektoros kā finanšu darījumi un nekustamie īpašumi (20-24%) un tirdzniecība, transports un komunikācijas (20-23%).
- Uzņēmumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem Rīgā ir 40, kas līdzinās vidējam rādītājam ES, tostarp Baltijas jūras reģiona valstu vidū. Turklāt Rīgā ir reģistrēti 56% (2003. gada dati) no visiem valstī reģistrētajiem uzņēmumiem, kas ir visaugstākais rādītājs Baltijas jūras reģiona galvaspilsētu vidū.
- Rīgas osta ir ceturta lielākā osta Baltijas jūras austrumu piekrastē kravu apgrozījuma ziņā. Kravu apgrozījumam ir tendence pieaugt, 2004.gadā sasniedzot gandrīz 25 000 000 tonnu. Taču pasažieru pārvadājumu ziņā Rīgas osta uzrāda vienu no zemākajiem rādītājiem Baltijas jūras reģiona pilsētu vidū.
- Rīgā ir lielākā lidosta Baltijas valstu vidū pēc apkalpoto pasažieru skaita. Rīgas starptautiskās lidostas apkalpoto pasažieru skaits 2005.gadā sasniedza 1 878 000, salīdzinājumam Stokholmas Ārlandes lidostas apkalpoto pasažieru skaits 2004. gadā bija 17 000 000, bet Kastrupes lidostā Kopenhāgenā - 20 000 000 pasažieri. Helsinku piepilsētā Vantaa atrodas nozīmīga starptautiskā lidosta, kura nodrošina tiešos reisus ne tikai Somijas un ES ietvaros, bet arī ar Tālo Austrumu pilsētām un Ziemeļameriku.
- Rīgā koncentrējas lielākā daļa no Latvijā veiktajām ārvalstu investīcijām un 2005.gada sākumā ārvalstu investīciju apjoms Rīgā reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālā sasniedzis gandrīz 1 miljardu latu, ko veikuši vairāk nekā 12 tūkstoši investoru no dažādām valstīm.
- Rīga ir Latvijas visvairāk ārvalstu tūristu apmeklētā vieta. 2004.gadā Rīgā ieradās 50% no visiem ceļotājiem. 2004.gadā salīdzinājumā ar 2000.gadu tūristu skaits Rīgā ir palielinājies par 32%. 2004.gadā Rīgu apmeklējuši vairāk nekā 1 miljons viesu. Kopenhāgenā 2004.gadā apmeklēja 15 milj. tūristu, bet Stokholmu – apmēram 17 milj. Bez tam Rīgā aizvien vairāk pieaug darījumu tūrisms – pēdējo trīs gadu laikā par 15%, sasniedzot 350 000 darījumu tūristu skaitu 2004.gadā. Kopenhāgena un Stokholma kā darījumu tūrisma centri ir bijuši pievilcīgāki, darījuma tūristu skaitam vidēji esot līdz pat astoņām reizēm augstākam. Helsinku pilsētas struktūru balsta labi izplānots, pārskatāms ceļu un ielu tīkls (8% no sauszemes teritorijas), kuru metropoles reģiona ietvaros papildina divi apvedceļi loka veidā, attiecīgi nodrošinot labu sasniedzamību visa metropoles reģiona ietvaros.
- Rīga ir lielākais zinātnes un augstākās izglītības centrs Latvijā, jo pilsētā koncentrēti nozīmīgākie zinātnes un pētniecības centri, kā arī studentu skaits Rīgas augstskolās sasniedz 80%. Salīdzinoši ar citām Baltijas jūras reģiona metropolēm, Rīgā ir koncentrēts daudz lielāks valsts zinātniskais, pētnieciskais un izglītības potenciāls.
- Rīga ir nozīmīgākais kultūras centrs Latvijā, jo te atrodas nozīmīgākie nacionālie kultūras centri un aizvien biežāk pilsētā notiek ne vairs tikai nacionāla mēroga, bet arī reģionāla un starptautiska mēroga kultūras, sporta un darījumu pasākumi.
- Salīdzinot ar Stokholmu, Helsinkiem un Kopenhāgenā, Rīgas pilsētvide šobrīd nav tik pievilcīga kā Kopenhāgenā, Helsinkos vai Stokholmā. Tas saistīts ar daudziem aspektiem, piemēram, vides piesārņojumu, drošību, publisko pakalpojumu infrastruktūras kvalitāti un citiem aspektiem. Turklāt gan Rīgas centrā, gan ārpus tā, šobrīd ir iezīmējušās vairākas degradētās teritorijas, kurām trūkst priekšnosacījumu „dabiskai” attīstībai un kur uzņēmēji nesaskata iespējas to pārveidei tikai ar pašu līdzekļiem. Degradētajās teritorijās ar nolietoto infrastruktūru koncentrējas arī sociālās problēmas – bezdarbs, sociālā atstumtība, narkomānija, nepilngadīgo tiesību pārkāpumi u.c. Savukārt, Helsinku pilsētai ir raksturīga tendence, ka bijušās rūpnieciskās teritorijas tiek transformētas par darījumu un pakalpojumu teritorijām (piem., Ruoholahti). Jaunās pilsētas attīstības zonas, galvenokārt, koncentrējas gar pieūdus teritorijām.

386. No augstāk minētā izriet, ka stiprās puses un izaugsmes iespējas nosaka tās augošā ekonomika un tūrisms, zinātnes un pētniecības potenciāls, neizmantotā telpa, kā arī Rīgas kā nozīmīga transporta mezgla veidošanās.
387. Svarīgākie Rīgas starptautisko konkurētspēju kavējošie faktori ir nepietiekami attīstīta infrastruktūra, augsta inflācija, zems IKP salīdzinājumā ar pārējām Baltijas jūras valstu reģiona metropolēm.
388. Pēc ekspertu vērtējuma, maģistrālo ielu tehniskais stāvoklis Rīgā var tikt novērtēts kā labs 35% gadījumu, kā apmierinošs 51%; un slikts 14% gadījumu. Tā kā Rīgas ielās intensitāte ir 15 reižu lielāka nekā vidēji valstī, tad seguma, kas izbūvēts atbilstoši vienotiem standartiem, izmantojot vienādas tehnoloģijas un materiālus kalpošanas laiks ir īsāks nekā autoceļiem. Kopumā Rīgā ir 100 tilti, satiksmes pārvadi un gājēju tuneļi, no kuriem 36 objekti ir labā stāvoklī, 46 sliktā, bet 17 neapmierinoša stāvoklī.⁸²
389. Plānojot Rīgas pilsētas attīstību, jāņem vērā tas, ka Rīga ir nozīmīgs centrs, caur kuru tiek uzturēta Austrumu tirgus saikne ar Eiropas Savienības tirgiem un otrādi, tāpēc, attīstot pilsētu, liels uzsvars noteikti ir jāliek uz transporta un sakaru infrastruktūras attīstību, tādējādi palielinot Rīgas kā Eiropas austrumu “vārtu pilsētas” nozīmi. Līdz ar to, būtiski ir veikt transporta infrastruktūras modernizēšanu, kas veicinās pilsētas kā loģistikas un tirdzniecības centra attīstību. Vienlaikus svarīgi ir apzināties, ka Rīgas funkcionālās darbības un ietekmes telpa sniedzas pāri tās administratīvajām robežām, līdz ar to Rīgas attīstība ir jāanalizē Rīgas aglomerācijas attīstības, kā arī Latvijas un Baltijas jūras reģiona attīstības kontekstā.
390. 2004.gadā inflācija bija lielākā pēdējo sešu gadu laikā, sasniedzot 7,3%, precēm cenas pieauga par 7,8%, pakalpojumiem – par 6,1%. Salīdzinoši augstā inflācija negatīvi ietekmē uzņēmējdarbības vidi, jo tiek apgrūtināta uzņēmējdarbības plānošana un kredītsaistības.
391. IKP uz vienu iedzīvotāju Rīgā ir 1,4 reizes lielāks nekā vidēji Latvijā, taču tas ir līdz pat septiņām reizēm mazāk kā citās Baltijas jūras reģiona pilsētās. Kaut gan IKP pieaugums Rīgas pilsētā, sākot no 1998.gada, ir noritējis straujāk kā Latvijā kopumā, tomēr IKP apjoms joprojām atpaliek no Eiropas Savienības metropoļu vidējiem rādītājiem. Zems IKP neļauj saražot pietiekami daudz finanšu resursu neciešamajām investīcijām.
392. Svarīgākie Rīgas starptautisko konkurētspēju veicinošie faktori ir izdevīgs ģeogrāfiskais novietojums, ar pieeju pie jūras, atrašanās austrumu–rietumu tranzīta koridora krustpunktā, multikulturāla sabiedrība, izstrādāts Rīgas Pilsētas attīstības plāns.
393. Rīgas pasažieru osta ir ļoti ērts pārvadājumu mezgls gan Skandināvijas, gan Rietumeiropas virzienā. Rīgas ostā pēdējo astoņu gadu laikā nosūtīto un saņemto kravu apjoms ir gandrīz trīskāršojies.
394. Rīgas kā starptautiskās nozīmes attīstības centra attīstību sekmē tās izdevīgais ģeogrāfiskais novietojums – pie Baltijas jūras, Daugavas krastos starp plašajiem Rietumu un Austrumu tirgiem. Turpmāk jāveicina Rīgas kā loģistikas un tirdzniecības centra attīstība un jāpalielina Rīgas kā nozīmīgas „vārtu pilsētas” loma Eiropā, sekmējot transporta un sakaru infrastruktūras modernizēšanu un attīstību.
395. Rīgā dzīvo daudznacionāla sabiedrība. Rīga ir viena no retajām pilsētām, kur liela daļa iedzīvotāju pārzina trīs valodas (latviešu, krievu un angļu).
396. Ir izstrādāta Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025.gadam un Rīgas attīstības plāns 2006.-2018.gadam, kas sastāv no Attīstības programmas (7 gadiem) un Teritorijas plānojuma (12 gadiem). Pilsētas attīstības plānā ir definēti galvenie mērķi un uzdevumi, kas Rīgai ir jāsasniedz ilgtermiņā.
397. Lai stiprinātu Rīgas konkurētspēju starptautiskajā līmenī, izmantojot Rīgas stiprās puses un iespējas, nepieciešams:

⁸² *Satiksmes ministrijas dati*

- Sakārtot transporta infrastruktūru un izveidot jaunas transporta sistēmas;
- Attīstīt uz austrumu – rietumu saikni balstītu ekonomiku;
- Pārvietot pilsētas administratīvo centru ārpus pilsētas vēsturiskā centra, padarot vecpilsētu par pievilcīgāku vidi tūristiem;
- Attīstīt valsts un privāto partnerību;
- Veicināt mazo un vidējo uzņēmumu attīstību;
- Pilnveidot Baltijas jūras reģiona metropoļu sadarbību ar Rīgu;
- Izveidot Rīgu par vienu no Eiropas Savienības administratīvajiem centriem;
- Attīstīt darījumu tūrismu;
- Attīstīt zinātnes, tehnoloģiju un inovāciju jomu;
- Veicināt Rīgas pilsētas tēla veidošanu un pilnveidot mārketinga stratēģiju.

2. DARBĪBAS PROGRAMMAS „CILVĒKRESURSI UN NODARBINĀTĪBA” STRATĒGIJA

2.1. Darbības programmas SVID analīze

398. SVID analīze (stiprās un vājās puses, iespējas un draudi) ir plaši pielietota metode, kas ļauj koncentrētā veidā apskatīti situācijas analīzes ietvaros izdarītas svarīgākās konstatācijas.
399. SVID ir strukturēta atbilstoši atbalsta jomu un horizontālo prioritāšu saturam un to ietvaros apskatāmiem pamata jautājumiem, daļa no kuriem ir izdalīta apakšvirzienos. Informācija par administratīvo kapacitāti ir iekļauta SVID kā atsevišķa sadaļa ierobežotas pieredzes šī jautājuma risināšanā un tā horizontālā rakstura dēļ.

<i>Joma</i>	<i>Stiprās puses</i>	<i>Vājās puses</i>	<i>Iespējas</i>	<i>Draudi</i>
<i>Cilvēkresursi un nodarbinātība</i>				
- demogrāfiskas tendences	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Augsts darbības vecuma iedzīvotāju īpatsvars 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Saglabājas augsts emigrācijas līmenis ▪ Iedzīvotāju dabiskais pieaugums ir negatīvs 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Valsts materiālā atbalsta palielināšanās ģimenēm ar bērniem veicinās demogrāfisko situāciju ▪ Ekonomikas izaugsmes ietekmē var paredzēt darbības atgriešanos Latvijā 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Emigrācijas pieaugums administratīvo barjeru atcelšanas rezultātā
- darbības kvalifikācija un konkurētspēja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Atsevišķās nozarēs ir pieejams augsti kvalificēts darbības ▪ Zemas darbības izmaksas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zems darba ražīgums ▪ Darbības prasmju un iemaņu neatbilstība darba tirgus prasībām ▪ Uzņēmēji nav motivēti investēt esošo un potenciālo darbinieku 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Valsts un sešu reģionālo mūžizglītības stratēģiju izstrāde veicinās darbības kvalitāti un mobilitāti ▪ Valsts piedāvāto iniciatīvu rezultātā pieaug darba devēju motivācija 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Globalizācijas ietekmē zemās darbības izmaksas kļūst par īstermiņa attīstības priekšrocību ▪ Zemu kvalificēto darba ņēmēju nespēja pietiekami īsā laikā apgūt jaunas

<i>Joma</i>	<i>Stiprās puses</i>	<i>Vājās puses</i>	<i>Iespējas</i>	<i>Draudi</i>
		apmācībā	nodrošināt darba ņēmējus ar kvalifikācijas celšanas iespējām <ul style="list-style-type: none"> Nodarbinātības valsts aģentūras īstenoto pasākumu rezultātā tiek paaugstināta bezdarbnieku un darba meklētāju konkurētspēja 	prasmes, kas nepieciešamas mainīgajam tirgum.
- nodarbinātība un bezdarbs	<ul style="list-style-type: none"> Augsta sieviešu nodarbinātība Stabila un ilgtspējīga sociālās apdrošināšanas, sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu sistēma 	<ul style="list-style-type: none"> Augsts ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars Augsts jauniešu (15-24 gadi) bezdarba līmenis Zems iedzīvotāju pašnodarbinātības līmenis, nepietiekamas zināšanas uzņēmējdarbības uzsākšanai nedeklarētā nodarbinātība Ievērojama sociālā atstumtība un tās risks Vērojama dzimumu diskriminācija Ierobežotas iespējas darba un ģimenes dzīves saskaņošanai Izteikta studiju virzienu 	<ul style="list-style-type: none"> Attīstās valsts un pašvaldību institūcijām alternatīvie sociālās aprūpes pakalpojumi Integrēta pieeja dzimumu un vecumu līdztiesībai visās valsts politikās Pieaug aktīvi nodarbinātības pasākumu rezultativitāte un efektivitāte, tādējādi sniedzot ieguldījumu bezdarba samazināšanā Valsts piedāvāto pasākumu un iniciatīvu rezultātā pieaug uzņēmējdarbības aktivitāte Elastības un drošības darba attiecībās veicināšana (elastīgu darba līgumu 	<ul style="list-style-type: none"> Sociālās atstumtības pieaugums var atsaukties ar bērnu, kuri nav ieguvuši pamatizglītību, skaita pieaugumā Būtisks sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības saņēmēju īpatsvara pieaugums

<i>Joma</i>	<i>Stiprās puses</i>	<i>Vājās puses</i>	<i>Iespējas</i>	<i>Draudi</i>
		<p>dzimumu segregācija, kas sekmē arī darba tirgus un profesionālo dzimumu segregāciju</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nepietiekama nodarbinātības un sociālās politikas izstrādē un ieviešanā iesaistīto institūciju administratīvā kapacitāte un infrastruktūra ▪ Vietējā līmenī vāji attīstītas partnerības efektīvai un integrētai nodarbinātības politikas ieviešanai 	<p>formu piemērošana, iespēja strādāt nepilnu darba laiku, sociālo partneru lomas palielināšana elastīgu darba līgumu formu pieejamības veicināšanā).</p>	
- izglītība un apmācība	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Attīstīts augstākās un profesionālās izglītības iestāžu tīkls visā Latvijas teritorijā ▪ Augsts iedzīvotāju vispārējais izglītības līmenis ▪ Liels augstākajā izglītībā studējošo īpatsvars (viens no augstākajiem rādītājiem Eiropā un pasaulē) ▪ Kvalitatīva, pieejama un konkurētspējīga izglītība 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nav sistemātiska tautsaimniecības vidēja termiņa pieprasījuma profesionālajā un augstākajā izglītībā analīzes, darba tirgus prasībām neatbilstoša nacionālās kvalifikāciju sistēma un izglītības programmas ▪ Ierobežota izglītības sistēmas kapacitāte, noteikta ar infrastruktūras novecojumu visos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uzlabotais izglītības saturs dabaszinātnēs un ieviesta centralizēto eksāmenu sistēma vidējā izglītībā ▪ Plašas starptautiskas (īpaši ES) pieredzes izmantošana izglītības sistēmas pilnveidošanai un dalība izglītības kvalitātes salīdzinošajos pētījumos ▪ Pieprasījums pēc kvalificētiem nozaru speciālistiem, kas savukārt 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Negatīvs iedzīvotāju dabiskais pieaugums, kā rezultātā samērā straujš izglītojamo un studējošo skaita samazinājums visos izglītības līmeņos ▪ Pedagogu novecošanās un iespējamais pedagogu trūkums ▪ Sagatavoto jauno speciālistu emigrācija uz citām valstīm ▪ Izglītības pakalpojumu

<i>Joma</i>	<i>Stiprās puses</i>	<i>Vājās puses</i>	<i>Iespējas</i>	<i>Draudi</i>
	<p>izvirzīta kā viena no svarīgākajām valdības un valsts prioritātēm</p> <ul style="list-style-type: none"> Izstrādāti nacionālie politikas plānošanas dokumenti izglītības un mūžizglītības attīstībai 2007.-2013.gadam Pieredze mazākumtautību un bilingvālās izglītības īstenošanā Mūsdienīga izglītības sistēmas normatīvā bāze 	<p>izglītības līmeņos</p> <ul style="list-style-type: none"> Nepietiekams vispārējās izglītības pedagogu skaits un kvalifikācija Akadēmiskā personāla novecošanās un nepietiekama to kvalifikācijas paaugstināšanas aktivitāte Nepietiekams maģistra un doktora studiju programmās studējošo skaits un doktora grādu ieguvušo skaits Nav pietiekoši attīstīta profesionālā orientācija jauniešiem Neefektīvā sadarbība starp profesionālās izglītības iestādēm un darba devējiem Zems profesionālās izglītības prestižs un nepietiekama izglītības kvalitāte, zems profesionālajā izglītībā studējošo gribētāju skaits Zems studējošo īpatsvars dabaszinātņu, tehnoloģiju, 	<p>veicina izglītības piedāvājuma attīstību un pilnveidošanu</p> <ul style="list-style-type: none"> Salīdzinoši liels pašu studējošo vai kredītresursu līdzekļu ieguldījums augstākās izglītības ieguvē, kas liecina par izglītības pieprasījumu un prestižu valstī Ārpusklases un interešu izglītības iespējas Mūžizglītības pamatnostādņu un reģionālo rīcības plānu ieviešana, attīstīts tālākizglītības piedāvājums Pieejama izglītības infrastruktūra mūžizglītības vajadzībām Tiek paaugstināta Latvijas izglītības kvalitāte un atbilstība darba tirgus prasībām, nodrošinot ciešāku izglītības iestāžu sadarbību ar darba devēju pārstāvjiem un ieguldot līdzekļus sistēmas attīstībā 	<p>izmaksu pieaugums</p> <ul style="list-style-type: none"> Izglītības sistēmas ilgstoša nespēja piemēroties darba tirgus prasībām

<i>Joma</i>	<i>Stiprās puses</i>	<i>Vājās puses</i>	<i>Iespējas</i>	<i>Draudi</i>
		<p>inženierzinātņu un veselības aprūpes jomās</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ierobežotas mūžizglītības (tālākizglītības) iespējas, kā arī ierobežotas izglītības iespējas sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām, piemēram, ieslodzītajiem ▪ Nepietiekama infrastruktūra un pedagogu kvalifikācija izglītojamo ar īpašām vajadzībām integrācijai ▪ Neatbilstoša izglītības infrastruktūra un iekārtas ▪ Izglītības sistēmas ilgstoša nespēja piemēroties darba tirgus prasībām 		
- veselības aprūpe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Veiksmīgi norit veselības aprūpes sistēmas reforma ▪ Augsts medicīniski zinātniskais potenciāls ▪ Valstī ir noteikta politika veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstībai, nodrošinot 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Slikts iedzīvotāju veselības stāvoklis ▪ Strauji pieaug arodslimību gadījumu skaits, augsts nelaimes gadījumu īpatsvars darbā ▪ Nevienlīdzīga pieejamība primārai, sekundārai un 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uzlabojot sabiedrības izpratni par veselīgu dzīves veidu tiks veicināta darbaspēka kvalitāte un tiks nodrošināta pēc iespējas vairāk darba spējīgo iedzīvotāju darba tirgū saglabāšana ▪ Izpētot un izvērtējot 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nepietiekošs finansējums veselībai darbā politikas plānošanas dokumentu aktivitāšu ieviešanai. ▪ Nav nodrošināta veikto veselības veicināšanas pasākumu darbavietā nepārtrauktība un

<i>Joma</i>	<i>Stiprās puses</i>	<i>Vājās puses</i>	<i>Iespējas</i>	<i>Draudi</i>
	<p>integrētas veselības aprūpes sistēmas turpmāku attīstību</p> <ul style="list-style-type: none"> Izstrādāta valsts politika cilvēkresursu nodrošināšanai un to attīstībai veselības aprūpes nozarē ilgtermiņa posmā Izstrādāta valsts politika tuberkulozes un HIV infekcijas izplatības ierobežošanai, tabakas izstrādājumu pieprasījuma samazināšanai un piedāvājuma ierobežošanai, sabiedrības izglītošanai par veselīga uztura jautājumiem un alkohola patēriņa mazināšanai un alkoholisma ierobežošanai 	<p>neatliekamai medicīniskai palīdzībai</p> <ul style="list-style-type: none"> Veselības aprūpē nepietiekoši tiek uzsvērta veselības veicināšana un profilakse Veselības aprūpes nozare nav nodrošināta ar cilvēkresursiem nepieciešamajā skaitā, izvietojumā un pieprasījumam atbilstošā kvalifikācijā Nepietiekamā līmenī nodrošināta sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu pieeja veselības aprūpes pakalpojumiem 	<p>situāciju sabiedrības veselības nozarē, tiks paaugstināta investīciju efektivitāte veselības aprūpes infrastruktūrā, cilvēkresursos un veselības veicināšanas pasākumos</p> <ul style="list-style-type: none"> Attīstot veselības aprūpes un veselības veicināšanā iesaistīto personālu, tiks nodrošināta kvalitatīvāka veselības aprūpes pakalpojumu sniegšana un tiks veicināta sadarbība starp veselības aprūpes iestādēm un darba devējiem Sakārtojot primāro, sekundāro un terciāro veselības aprūpi un neatliekamo medicīnisko palīdzību, tiks uzlabota veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāte un pieejamība 	<p>pēctecība.</p> <ul style="list-style-type: none"> Veselības nozares kā valsts nozīmes prioritātes maiņa, mainoties politiskiem „spēlētājiem”. Nesaskaņotība sabiedrības veselības attīstībā iesaistīto institūciju darbībā, īstenojot vienotu mērķi.
- zinātne	<ul style="list-style-type: none"> Zinātniskās darbības tradīcijas Sekmīga zinātnisko institūciju darbība ES IP un citās starptautiskās 	<ul style="list-style-type: none"> Nepietiekams zinātnē un pētniecībā strādājošo skaits, nelabvēlīga strādājošo vecuma struktūra un neproporcionāls sadalījums 	<ul style="list-style-type: none"> Doktorantu skaita pieaugums pēdējos gados Zinātnes menedžmenta kultūras attīstība Zinātnes infrastruktūra 	<ul style="list-style-type: none"> Izglītotu speciālistu un zinātnieku aizplūšana uz ārzemēm Studējošo skaita samazinājums augstākajā

<i>Joma</i>	<i>Stiprās puses</i>	<i>Vājās puses</i>	<i>Iespējas</i>	<i>Draudi</i>
	<p>sadarbības programmās</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Starptautiski atzīti izgudrojumi un patenti medicīniskajā ķīmijā, gēnu inženierijā ▪ LU CFI ieguvis ES Ekselences centra statusu ▪ Sekmīgi uzsākta zinātnes, pētniecības un uzņēmēju sadarbība kokapstrādes un kokrūpniecības sektoros, farmācijā, informācijas tehnoloģijās un materiālzinātnē 	<p>starp augstākās izglītības un pētniecības sektoru</p> <ul style="list-style-type: none"> • Novecojusi zinātniskā infrastruktūra • Nepietiekama ir sadarbība starp privāto sektoru, ražotājiem, zinātniskajām institūcijām un augstskolām • Nepietiekams lietišķo pētījumu skaits un vāji attīstīta tehnoloģiju pārnese • Ierobežotas zināšanu komercializācijas iespējas un prasmes ▪ Zems starptautiski atzītu publikāciju (SCI) un pieteikto starptautisko patentu skaits. 	<p>atbilst privātā sektora P&A vajadzībām</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ieguldījumi zinātniskajā infrastruktūrā ▪ Valsts budžeta finansējums zinātnei un pētniecībai ▪ Zinātniskajām iestāžu juridiskais statuss paplašina to rīcības iespējas ▪ Turpmāka dalība Ietvara programmā un starptautiskās sadarbības projektos ▪ Zinātnes un industrijas sadarbības nozaru – klāsteru tālāka attīstība perspektīvajās nozarēs – kokapstrādē, ķīmijas rūpniecībā, farmācijā, informācijas tehnoloģijās, materiālzinātnē 	<p>izglītībā</p>
-publiskā pārvalde	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Daudzās valsts pārvaldes jomās ir ieviestas modernas reformas ▪ Valsts pārvaldē izveidota un darbojas politikas plānošanas sistēma ▪ Uzlabots un attīstīts dialogs 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nepietiekama valsts pārvaldē un pašvaldībās strādājošo profesionālā kvalifikācija ▪ Nav ieviesta vienota sistēma publiskās pārvaldes cilvēkresursu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pāreja uz vidēja termiņa valsts budžeta plānošanu. ▪ ES iniciatīvas un prioritāšu noteikšana publiskās pārvaldes jomā, ▪ iesaistīšanās ES valstu publiskās pārvaldes 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Publiskā sektorā strādājošo aizplūšana uz citiem sektoriem, valstīm ▪ Administratīvi teritoriālās reformas realizācijas lēnā norise

<i>Joma</i>	<i>Stiprās puses</i>	<i>Vājās puses</i>	<i>Iespējas</i>	<i>Draudi</i>
	<p>starp valsti un pašvaldībām</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Valsts līmenī ir izveidotas sadarbības struktūras ar sociālajiem partneriem ▪ Sabiedrisko organizāciju aktīva darbība reģionos ▪ Valsts pārvaldē attīstīti vairāki e-pārvaldes elementi ▪ Nostiprināts plānošanas reģiona statuss valsts pārvaldes sistēmā 	<p>attīstībai, personāla vadībai</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nepilnīgi koordinēta un neefektīva publiskajā pārvaldē strādājošo tālākizglītība ▪ Nav ieviesta kvalitātes vadības sistēma ▪ Nepilnīga politikas veidošanas sasaiste ar ilgtermiņa plānošanas dokumentiem ▪ Nepietiekama sabiedrības iesaiste publiskās pārvaldes procesos ▪ Nav visaptverošas informācijas par iedzīvotāju apmierinātību ar publiskiem pakalpojumiem ▪ Reģionu un pašvaldību vadībai trūkst zināšanu un iemaņu attīstības plānošanā ▪ Sociālā partnerība nav pietiekami attīstīta 	<p>sadarbības tīklos,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ pieredzes apmaiņa ar citām valstīm un organizācijām publiskās pārvaldes jomā. ▪ ES un citu sadarbības partneru atbalsts valsts pārvaldes snieguma uzlabošanā ▪ Labāka regulējuma politikas instrumentu attīstība ▪ Pieaugoša plānošanas reģionu loma valsts attīstības plānošanā un atbalsta pasākumu ieviešanā 	
Ilgspējīga attīstība	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kvalitatīva, ekoloģiski tīra, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vāja vides politikas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jaunu naftas un gāzes 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tehnogēno risku izvērtējuma un stratēģijas

<i>Joma</i>	<i>Stiprās puses</i>	<i>Vājās puses</i>	<i>Iespējas</i>	<i>Draudi</i>
	<p>nepārblīvēta vide</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Apmierinoši meža, zemes un ūdens resursi ▪ Saglabāta dabas daudzveidība 	<p>integrācija nozaru politikās</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ievērojams vides infrastruktūras īpatsvars neatbilst ES prasībām 	<p>iegulu apguve</p>	<p>trūkums</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pārrobežu piesārņojums
Makroekonomiskā stabilitāte	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Augsts IKP pieaugums ▪ Zems budžeta deficīts ▪ Zems valsts parāds 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Straujš inflācijas palielinājums 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Labvēlīga investīciju vide un privāto investīciju augsti pieauguma tempi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ekonomikas pārkāršanas risks
Teritorijas līdzsvarota attīstība	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vienmērīgs pilsētu izvietojums ▪ Transporta infrastruktūras izvietojums ir vienmērīgs ▪ Galvaspilsētas Rīgas izdevīgais ģeogrāfiskais izvietojums ▪ Republikas pilsētu atrašanās primāro transporta koridoru tuvumā 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pastāv izteiktas negatīvas sociālekonomiskās attīstības tendences starp Rīgu un pārējo Latvijas teritoriju, kā arī starp plānošanas reģioniem ▪ Būtiskas atšķirības pakalpojumu pieejamības ziņā ▪ Cilvēkresursu aizplūšana no lauku teritorijām uz lielajām pilsētām, ārzemēm ▪ Nepietiekošas darbaspēka iekšējās mobilitātes iespējas ▪ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pilsētu tīklojuma nostiprināšanās un vienmērīga attīstība ▪ Integrēta teritoriju attīstība (t.sk., pilsētu - lauku sadarbība, starpnozaru koordinācija) ▪ Rīga – Baltijas jūras reģiona metropole ▪ Eiro reģionu, pārrobežu sadarbība 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Iedzīvotāju skaita tālāka samazināšanās atsevišķās valsts teritorijās ▪ Sociāli ekonomisko attīstības atšķirību starp Rīgu un pārējo Latvijas teritoriju pieaugums /nesamazināšanās ▪ Spēcīga konkurence ar galvaspilsētu
Vienādas iespējas	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Augsts sieviešu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Salīdzinoši zema 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Izglītoti dažādu jomu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nepietiekama politikas

<i>Joma</i>	<i>Stiprās puses</i>	<i>Vājās puses</i>	<i>Iespējas</i>	<i>Draudi</i>
	<p>nodarbinātības līmenis salīdzinājumā ar ES vidējo</p> <ul style="list-style-type: none"> Pilnveidota likumdošana vienlīdzīgu tiesību un iespēju nodrošināšanai 	<p>sabiedrības izpratne par dzimumu līdztiesības aspektu nozīmi dažādās dzīves jomās</p> <ul style="list-style-type: none"> Personām ar funkcionāliem traucējumiem nepielāgota vide (tai skaitā, izglītības ieguvei, nodarbinātībai) 	<p>speciālisti par dzimumu līdztiesības jautājumiem un to nozīmi</p> <ul style="list-style-type: none"> Radīti priekšnoteikumi dzimumu līdztiesības integrētās pieejas īstenošanai (izveidots mehānisms) Aktīvas sabiedriskās organizācijas invalīdu un citu sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu jautājumu risināšanā Saskaņota un stratēģiska pieeja sociālās iekļaušanas veicināšanai 	<p>veidotāju izpratne par dzimumu līdztiesības integrētās pieejas izmantošanas nepieciešamību</p> <ul style="list-style-type: none"> Palielinās iedzīvotāju skaits, kas pakļauti sociālās atstumtības riskam Darba devēji nav motivēti nodarbināt invalīdus, no ieslodzījuma vietām atbrīvotās personas un citas sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas
Informācijas sabiedrība	<ul style="list-style-type: none"> Stabili izaugsmes tempi IT nozarē Augsti Interneta lietotāju skaita pieauguma tempi Ir izveidotas visu būtisko valsts reģistru informācijas sistēmas Augsti e-komercijas attīstības tempi 	<ul style="list-style-type: none"> Nevienmērīgi attīstīta IKT infrastruktūra, ierobežota pieeja internetam, īpaši platjoslas tīkliem Nepietiekošs e-pārvaldes pakalpojumu klāsts neveicina informācijas sabiedrības veidošanos Nepietiekošas IKT iemaņas visiem informācijas sabiedrības procesos iesaistāmajiem 	<ul style="list-style-type: none"> Konkurences ietekmē uzlabosies IKT pakalpojumu pieejamība un kvalitāte 	<ul style="list-style-type: none"> Elektronisko sakaru nozares monopolizācija Digitālās plaisas palielināšanas

<i>Joma</i>	<i>Stiprās puses</i>	<i>Vājās puses</i>	<i>Iespējas</i>	<i>Draudi</i>
Rīgas starptautiskā konkurētspēja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rīga kopā ar piepilsētām ir lielākā aglomerācija iedzīvotāju skaita ziņā Baltijas – Skandināvijas reģionā ▪ Rīga ir nozīmīgs transporta un komunikāciju krustpunkts ▪ Augoša ekonomika un tūrisms ▪ Zems bezdarba līmenis ▪ Telpiskās attīstības iespējas ▪ Rīgā koncentrējas lielākā daļa Latvijas ārvalstu investīciju ▪ Rīgā koncentrējas zinātnes un pētniecības potenciāls ▪ Rīga ir ostas pilsēta ▪ Multikulturāla vide ▪ Rekreācijas iespējas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zems IKP uz vienu iedzīvotāju ▪ Augsta inflācija ▪ Nepievilcīga infrastruktūra ▪ Vietējo energoresursu neesamība 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rīga kā Baltijas valstu centrālā metropole ▪ Rīga kā pilsēta ar sakoptu un sakārtotu pilsētvidi un sabiedrisko infrastruktūru ▪ Rīga kā kultūras, darījumu un tūrisma centrs ▪ Uz starptautisku tirgu orientētu pakalpojumu un ražošanas sektora attīstība ▪ Lietišķās zinātnes rezultāta komercializācija, inovācijas un tehnoloģiju pārnese ▪ Ārzemju investīcijām pievilcīgs centrs ▪ Uz starptautisko tirgu orientētas ražošanas un pakalpojumu sfēras attīstība 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Starptautisko transporta koridoru attīstība, apejot Rīgu ▪ Kvalificēta darbaspēka aizplūšana uz ārzemēm ▪ Ģeogrāfisko priekšrocību mazināšanās attīstoties tehnoloģijām ▪ Ekonomikas „pārkāršana” ▪ Ārpolitiskās situācijas pasliktināšanās

2.2. Stratēģijas izklāsts

400. DP stratēģijas uzdevums ir noteikt ESF finansētās programmas apguves mērķus un prioritātes 2007.-2013.gadu plānošanas periodam. Stratēģija balstās uz pamatnostādņiem, kas ietvertas KSP, NAP, LNL, TVS, Nacionālajā ziņojumā par sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģiju un Padomes Ieteikumos Latvijai par tās nodarbinātības politikas īstenošanu, lai nodrošinātu ESF ieguldījumu Eiropas Nodarbinātības stratēģijā.
401. DP stratēģija aptver tikai tās prioritātes, kuru īstenošanā paredzēts piesaistīt ESF atbalstu. Tomēr stratēģijas īstenošana nav skatāma atrauti no kopējās valsts attīstības politikas un pasākumiem, kas tiks īstenoti pārējās divās ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda līdzfinansētajās darbības programmās, kā arī pasākumiem, kas tiks īstenoti neatkarīgi no fondu atbalsta, piemēram, pasākumiem, kas tiks finansēti no valsts, pašvaldību un citiem finanšu avotiem, vai pasākumiem, kas nav tiešā veidā saistīti ar finansiālām investīcijām, bet ar izmaiņām nozaru politikās, normatīvajos aktos vai administrācijā. Minētie pasākumi tiek aplūkoti NAP, LNL, TVS un citos politikas plānošanas dokumentos.
402. Stipro un vājo pušu, kā arī iespēju un draudu analīze identificē virkni izaicinājumu un attīstības problēmu cilvēkresursu jomā. Latvijai jāreķinās ar nelabvēlīgu demogrāfisko situāciju, salīdzinoši zemu nodarbinātības līmeni, augstiem bezdarba rādītājiem un sociālās atstumtības riskiem, kas norāda uz esošām vai potenciālām cilvēkresursu problēmām. Īpaši augstu risku valsts ilgtermiņam ekonomiskai izaugsmei var radīt darbaspēka trūkums, kura cēloņi meklējami gan demogrāfiskajā situācijā, gan arī saistāmi ar darbaspēka izceļošanu uz citām ES dalībvalstīm. Tendences cilvēkresursu tirgū arī norāda uz to, ka Latvijas darbaspēks nav gatavs strādāt par zemajām algām, kādas tiek piedāvātas nekvalificētiem cilvēkresursiem. Tajā pašā laikā šiem cilvēkresursiem trūkst prasmes, iemaņas, informācijas un mobilitātes iespēju, lai aizpildītu tukšās kvalificētās darba vietas. Efektīvu cilvēkresursu izmantošanu varētu traucēt neatbilstība starp darbaspēka piedāvājumu un pieprasījumu, kuras cēlonis galvenokārt ir nepilnības izglītības sistēmā. Izglītības kvalitāte, iedzīvotāju ierobežotās prasmes un nepietiekamās iespējas papildināt zināšanas rada papildus risku valsts tautsaimniecības restrukturizācijai, pārejot no cilvēkresursu ietilpīgām jomām uz zināšanu un kapitāla ietilpīgajām jomām. Kopējo cilvēkresursu un darbaspēka kvalitāti apdraud arī sliktais sabiedrības veselības stāvoklis. DP stratēģijas uzdevums ir identificēt ESF investīciju virzienus, kas veicinātu minēto problēmu risināšanu.

Stratēģijas pamatprincipi

403. *Pēctecība* – uzsākot ESF ieviešanu 2004.gadā, Latvija ir nospraudusi sasniedzamos vidēja un ilgtermiņa mērķus, kā arī virkni prioritāšu, kas atspoguļotas Vienotajā programmdokumentā 2004.-2006.gadu finansēšanas periodam. ESF intervencei ir jāturpina uzsāktās investīcijas tajās jomās, kur reformu vai restrukturizācijas mērķi vēl nav sasniegti. 2007.-2013.gada ESF atbalstam jābūt loģiskam turpinājumam investīcijām, kas jau ir veiktas vai notiek DP sagatavošanas laikā, un jābalstās uz 2004. – 2006.gada periodā iegūtās pieredzes un sasniegtajiem rezultātiem.
404. *Stratēģiskā pieeja un daudzgadu plānošana* – fondu apguves stratēģijai jābalstās uz septiņu gadu politikas plānošanas ciklu, un tā izriet no esošās situācijas analīzes, identificētām problēmu jomām, uz kurām balstoties, izstrādāta attīstības investīciju stratēģija, kā arī noteikti izmērāmi sasniedzamie mērķi un rezultāti.
405. Savukārt stratēģiska pieeja fondu apgūšanai var tikt nodrošināta tikai tad, ja tiks ievērots *koncentrācijas princips*. Lai arī Latvijai pieejamais ES finansiālais atbalsts ir ievērojams, tas joprojām tikai līdzfinansē valsts finansiālo ieguldījumu attīstības problēmju risināšanai. Tādēļ, lai panāktu maksimālu atdevi un jūtami straujāku struktūrfondu atbalstīto investīciju ietekmi uz valsts ekonomisko un sociālo izaugsmi, Latvijai piešķirtais finansējums

jāizmanto mērķtiecīgi, prioritizējot atbalstāmās jomas un koncentrējot fondu atbalstu tur, kur tā nepieciešamība un līdztekus arī atdeve ir vislielākā. Jāapzinās, ka gan finanšu resursi, gan administratīvā kapacitāte un laika resursi 2007.-2013.gada periodam ir ierobežoti, kas neizbēgami prasa izdarīt izvēli par labu noteiktam skaitam būtiskāko atbalsta jomu un pasākumu, kuros varētu sasniegt nospraustos attīstības mērķus.

406. *Papildinātība* – ESF investīcijas valsts attīstībā nedrīkst aizstāt tās investīcijas attīstībā, ko valsts līdz šim ir veikusi no sava budžeta. ESF atbalstam ir jābūt papildus atbalstam tām jomām, kur valsts jau iegulda savu finansējumu, vai arī tām jomām, kurās valsts ir skaidri nospraudusi uz ekonomisko un sociālo izaugsmi vērstu reformu un attīstības stratēģiju un ESF līdzekļi var palīdzēt to īstenot.

Kopējā ES fondu apguves stratēģija

407. Kopējā ES fondu (struktūrfondu un Kohēzijas fonda) apguves stratēģija ir noteikta Valsts stratēģiskajā ietvardokumentā (VSID). ES fondu atbalsta uzdevums 2007.-2013.gados ir veicināt ātrāku valsts ekonomisko izaugsmi un tuvošanos ES dalībvalstu vidējam labklājības līmenim. Šis mērķis ir mērāms kā vēlme sasniegt ES dalībvalstu vidējo iekšzemes kopprodukta (IKP) līmeni uz vienu iedzīvotāju. Lai šo rādītāju sasniegtu, Latvija LNLP, kā arī ES fondu intervencei 2007.-2013. gados izvirza sekojošus sasniedzamos rezultātus:

- ikgadēji saglabāt stabilu IKP pieauguma tempu 6-8% līmenī (bāzes vērtība 2006.gadā – 11,9%);
- paaugstināt nodarbinātības līmeni līdz 70%, tajā skaitā, sieviešu nodarbinātības līmeni – līdz 66% un vecāku cilvēku nodarbinātības līmeni – līdz 55% (bāzes vērtība 2006.gadā – 66,3%, sieviešu nodarbinātības līmenis – 62,3% un vecāku cilvēku nodarbinātības līmenis – 53,3%);
- bezdarba līmeni samazināt zem 6% (bāzes vērtība 2006.gadā – 6,8%);
- ilgstošo bezdarba rādītāju samazināt līdz 2% no ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita (bāzes vērtība 2006.gadā – 2,5%);
- sasniegt 1,5% no IKP līmeni iekšzemes izdevumiem pētniecībai un attīstībai (bāzes vērtība 2005.gadā- 0,57%);
- panākt, ka 85% no jauniešiem vecumā no 20-24 gadiem ir vismaz vidējā izglītība (bāzes vērtība 2004.gadā- 76,9%);
- sasniegt vismaz 53% no ES vidējā produktivitātes rādītāja (IKP pēc PPS uz vienu strādājošo) (bāzes vērtība 2005.gadā- 47,9%).

408. Lisabonas stratēģisko mērķu izpildei tiks piešķirti aptuveni 83,4 % (461 164 438 EUR) no darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” kopienas finansējuma.

409. Lai Latvija varētu panākt pārējo ES attīstībā, ar fondu palīdzību ir jāīsteno valsts attīstības stratēģija, ko valdība noteikusi Nacionālajā attīstības plānā. NAP valsts attīstības stratēģijas priekšplānā izvirza izglītotu, radošu un uzņēmīgu cilvēku, bet kā galveno mērķi nosaka veidot uz izglītību, zinātni un konkurētspējīgiem uzņēmumiem balstītu tautsaimniecību. Līdz ar to ES fondu atbalsts 2007.-2013.gados primāri tiks virzīts uz iedzīvotāju izglītību, uzņēmumu tehnoloģisko izcilību un elastību, kā arī zinātnes un pētniecības attīstību, lai veicinātu zināšanu ietilpīgas ekonomikas veidošanos valstī. Līdztekus šim stratēģiskajam mērķim svarīgi ir nodrošināt to, ka ar ES fondu atbalstu tiek stiprināti arī citi nepieciešamie priekšnoteikumi ilgtspējīgai ekonomiskai attīstībai un cilvēku dzīvei Latvijā kopumā.

410. Lai sasniegtu augstāk minēto vispārējo mērķi, ES fondu investīcijas tiek plānotas atbilstoši trim tematiskām asīm:

- cilvēku resursu attīstība un efektīva izmantošana,
- konkurētspējas palielināšana un virzība uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku,
- publisko pakalpojumu un infrastruktūras uzlabojumi kā priekšnoteikums valsts un tās teritorijas līdzsvarotai attīstībai.

411. Līdztekus šīm trim tematiskajām asīm SF un KF apgūvē svarīgas ir arī horizontālās prioritātes - teritorijas līdzsvarota attīstība, Rīgas starptautiskā konkurētspēja, makroekonomiskās stabilitātes, ilgtspējīgas attīstības nodrošināšana, vienādu iespēju, kā arī informācijas sabiedrības attīstība.
412. Investīcijas no DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” pamatā saistāmas ar tematisko asi nr.1. „Cilvēkresursu attīstība un efektīva izmantošana”, tomēr vienlīdz svarīgi ir nodrošināt papildinātību ar otro un trešo tematisko asi, kurām finansējums pamatā tiks nodrošināts no ERAF un KF finansētajām DP.

DP stratēģiskie mērķi

413. Latvija ir apņēmusies sasniegt Lisabonas stratēģijā nospraustos nodarbinātības mērķus: pilna nodarbinātība, darba apstākļu kvalitāte un produktivitāte, kā arī sociālās atstumtības novēršana. Vienlaicīgi NAP kā prioritāti izvirza atbalstu izglītotam un radošam cilvēkam, kam pamatā ir šādi rīcības virzieni :
- kvalitatīva pamatizglītība, obligāta vidējā un pieejama augstākā izglītība,
 - izglītības infrastruktūras modernizācija,
 - darbaspēka sagatavošana atbilstoši darba tirgus pieprasījumam,
 - cilvēka radošā potenciāla pilnvērtīga izmantošana un attīstīšana mūža garumā.
414. Ņemot vērā to, ka VSID stratēģija atzīst izglītību un zināšanas kā svarīgāko resursu, uz kura valsts var balstīt tālāko ekonomisko izaugsmi, kā arī to, ka demogrāfiskā situācija rāda, ka cilvēku resursi kvantitatīvi valstī tuvākajās desmitgadēs nepieaugs, un tautsaimniecības attīstību apdraud darbaspēka trūkums, lielākā uzmanība 2007.-2013.gadu periodā jāpievērš esošo cilvēku resursu efektīvai izmantošanai un tālākai attīstībai. Stratēģiskie mērķi ir saskaņoti ar Padomes 2007.gada martā pieņemtajiem Ieteikumiem Latvijai par nodarbinātības politikas īstenošanu: pastiprināt centienus, lai palielinātu darbaspēka pieejamību un ražīgumu, uzlabojot reģionālo mobilitāti, panākot izglītības un apmācības sistēmu pielāgošanos attiecīgi darba tirgus vajadzībām un ieviešot mūžizglītības sistēmu, galveno uzmanību pievērst uzņēmējdarbības izglītības veicināšanai, aktīvu darba tirgus politiku īstenošanai, kā arī labākai bērnu aprūpes pieejamībai.
415. Cilvēku resursa efektīvai izmantošanai svarīgs nosacījums ir iedzīvotāju nodrošinājums ar atbilstošu izglītību un prasmēm un jaunā darbaspēka sagatavošana. 2007.-2013.gadā svarīgākais uzdevums ir panākt izglītības sistēmas atbilstību mainīgajām darba tirgus prasībām, kā arī tās spēju sagatavot darbaspēku atbilstoši nākotnes ekonomikas attīstības tendencēm un virzībai uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku. Tā sasniegšanai ir nepieciešami būtiski uzlabojumi gan izglītības kvalitātē, gan pieejamībā, tajā skaitā, izglītības pieejamībā sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām. Kvalitātes uzlabojumi izglītībā prasa SF atbalstu gan izglītības saturam, infrastruktūrai, materiāli tehniskajam nodrošinājumam (mācību līdzekļiem, aprīkojumam, iekārtām, aparatūrai), gan mācību spēku kontingenta un kvalifikācijas uzlabošanai, bet īpaši - akadēmiskā un pielietojamās zinātnes personāla atjaunošanai. Gan augstākās izglītības attīstībai un zinātniskā potenciāla nostiprināšanai, gan arī efektīvas zināšanu pārneses nodrošināšanai kritisks jautājums būs pietiekošs augsti kvalificētu speciālistu un darbinieku skaits, tādēļ ESF resursi izmantotāji, lai mazinātu šo speciālistu aizplūšanu no valsts, veicinātu emigrējušo speciālistu atgriešanos, kā arī piesaistītu papildus cilvēku resursu no ārvalstīm. Īpaši svarīgs ESF investīcijas cilvēku kapitālā būtu tām tautsaimniecības nozarēm, kurās Latvijā ir izveidojies noteikts izaugsmes potenciāls un ir iespējams piedāvāt starptautiski konkurētspējīgus produktus un pakalpojumus. Starp zinātnes nozarēm kā perspektīvās „izgudrojumu nozares” Latvijā var identificēt medicīnisko ķīmiju, gēnu inženieriju, kā arī MHD metalurģiju. Savukārt uzņēmējdarbības jomā var izcelt vairākas perspektīvās sadarbības nozares jeb klasterus – kokapstrāde, ķīmiskā rūpniecība (farmācija), metālapstrāde, transports un loģistika, sakari

(informācijas un komunikāciju pakalpojumi). Kā perspektīvas Latvijā tiek uzskatītas arī tās nozares, kam raksturīga maza dabisko resursu ietilpība un kuras tiek balstītas uz intelektuālo īpašumu. Izglītības un zinātnes jomā atbalstam publisko pakalpojumu un infrastruktūras uzlabojumiem (trešā tematiskā ass) un investīcijām cilvēku kapitālā (pirmā tematiskā ass) jābūt savstarpēji koordinētiem un papildinošiem. Lai veicinātu visas valsts teritorijas attīstību, nostiprināmi ir arī cilvēku kapitāla izaugsmes centri ārpus Rīgas.

416. Vienlīdz svarīgi ir veicināt ekonomiski aktīvo cilvēku kvalifikācijas celšanu un pilnveidošanu, tādā veidā paaugstinot individuālu uzņēmumu un valsts kopējo konkurētspēju. Tas veicams, atbalstot darbinieku pārkvalifikāciju un tālākizglītību, sniedzot atbalstu uzņēmumu darbinieku kvalifikācijas celšanai dažādās apmācību programmās unursos. Darbaspēka produktivitātes un ekonomiskās aktivitātes veicināšanai SF atbalsts svarīgs arī izglītībai, motivācijas pasākumiem, apmācībām un finansiālam atbalstam uzņēmējdarbības uzsācējiem. Šajā jomā atbalstam konkurētspējas palielināšanā (otrā tematiskā ass) un investīcijām cilvēkresursu attīstībā jābūt savstarpēji koordinētiem un papildinošiem.
417. Uzstādītais mērķis saglabāt nodarbinātības līmeņa pieauguma tempus un sasniegt 2013.gadā 70% nodarbinātības līmeni pieprasa, lai Latvija īstenotu iekļaujoša darba tirgus veicināšanas pasākumus. Ar mērķi maksimāli izmantot kā valsts attīstības resursu visu darbaspējas vecumā esošo iedzīvotāju grupu svarīgi ir piesaistīt SF atbalstu, lai veicinātu ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju, bezdarbnieku, īpaši, jauniešu bezdarbnieku, darba meklētāju, iedzīvotāju ar vājām latviešu valodas zināšanām un citu sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu atgriešanos un integrāciju darbaspēka tirgū, kā arī stimulētu pirmspensijas vecuma cilvēku ekonomisko aktivitāti. Šī mērķa sasniegšanai nepieciešams gan uzlabot un dažādot aktīvo nodarbinātības pasākumu klāstu un kvalitāti, gan attīstīt tādu sociālo pakalpojumu sistēmu, kas ļautu mērķa grupām labāk iesaistīties darbaspēka tirgū. Jebkāda veida diskriminācijas izskaušana darbaspēka tirgū ir efektīvs pasākums nodarbinātības līmeņa celšanai. Līdztekus jāmin arī nepieciešamība samazināt nelabvēlīgās atšķirības nodarbinātības un bezdarba rādītājos starp dažādām valsts teritorijas daļām. Balstoties uz ilgtermiņa prognožu rezultātiem, jāizstrādā elastīgi pakalpojumi, lai reaģētu uz sagaidāmo demogrāfisko tendenču sekām darba tirgū pēc 2010.gada. Papildus minētajiem pasākumiem ir jānodrošina atbilstošs tehniskais atbalsts (trešā VSID stratēģijas tematiskā ass) svarīgākām institūcijām, kas sniedz nodarbinātības, sociālos pakalpojumus, lai paaugstinātu to darbības efektivitāti.
418. Svarīgs apstāklis tautsaimniecības nodrošināšanā ar darbaspēku ir arī iedzīvotāju veselība. Ar SF palīdzību īstenojot gan darbaspēka veselību veicinošus un preventīvus pasākumus, gan arī pasākumus, kas vērsti uz veselības aizsardzības pakalpojumu uzlabošanu un pieejamības nodrošināšanu, būtu jāpanāk, ka valsts darbaspēka un cilvēku resursi kopumā arvien mazāk ciestu no zaudējumiem, ko rada veselības problēmas. Šajā jomā atbalstam publisko pakalpojumu un infrastruktūras uzlabojumiem (trešā tematiskā ass) un investīcijām cilvēku kapitālā (pirmā tematiskā ass) jābūt savstarpēji koordinētiem un papildinošiem.
419. Publiskajā pārvaldē iesaistīto institūciju – valsts, reģionālā un vietējā līmeņa kapacitātes stiprināšana attīstības plānošanā, kā arī attīstības plānošanas dokumentu ieviešanā, uzraudzībā un to savstarpējā sasaistē un sasaistē ar nacionālā līmeņa plānošanas dokumentiem ir kritisks priekšnoteikums valsts attīstībai. Tādēļ svarīga ir SF piesaiste administratīvās kapacitātes stiprināšanai, investējot publiskās pārvaldes cilvēku kapitālā. Īpaša uzmanība 2007.-2013.gadu periodā būtu pievēršama to institūciju kapacitātes stiprināšanai, no kuru izstrādātās un īstenotās politikas ir atkarīga valsts un tās teritoriju attīstība un virzība uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku. Reģionālā līmenī ir jāstiprina plānošanas reģionu kapacitāte, lai nostiprinātu plānošanas reģionu lomu valsts pārvaldē. Vietējā līmenī īpaša uzmanība būtu jāpievērš institūcijām, kuras veidosies un nostiprināsies administratīvi teritoriālās reformas rezultātā.

420. Lai īstenotu Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2007-2013 izvirzīto policentriskās attīstības stratēģiju, ir svarīgi nodrošināt investīciju koncentrāciju pilsētu, kā reģionu attīstības virzītājspēku, izaugsmes un konkurētspējas veicināšanai, ievērojot integrētu pieeju teritoriju attīstībai (ievērojot teritoriālās un starpnozaru integritātes principus). Līdz ar to, pilsētām ir jāpiedāvā papildus stimuli to izaugsmes veicināšanai, ļaujot tām īstenot inovatīvus attīstības problēmu risinājumus, kas efektīvi papildinātu šīs tematiskās ass ietvaros plānoto atbalstu nodarbinātības veicināšanai, kā arī izglītības, sociālo un veselības aizsardzības pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai un administratīvās kapacitātes veicināšanai.
- 420.¹ Rīcības plāns, kas ir pielikums Eiropas Komisijas komunikācijai par ES stratēģiju Baltijas jūras reģionam (publiskots 2009.gada 10.jūnijā), identificē prioritārās jomas un labāko projektu paraugus. Šīs darbības programmas aktivitātēm, kas attiecas uz Baltijas jūras reģiona stratēģiju, katras prioritārās ass ietvaros, ja nepieciešams, tiks piemēroti jauni sadarbības mehānismi papildus tiem, kas jau ir izveidoti darbības programmas ieviešanas un uzraudzības procesā. Vairāki šīs darbības programmas projekti attiecīgo aktivitāšu ietvaros dod vai dos ieguldījumu Baltijas jūras reģiona stratēģijas rīcības plāna ieviešanā. Katru gadu kārtējā ziņojumā par darbības programmas ieviešanu tiks aprakstīts un komentēts dažādu prioritāro asu aktivitāšu ieguldījums attiecīgajās Baltijas jūras reģiona stratēģijas rīcības plāna prioritātēs un apakšprioritātēs, ieskaitot projektu skaitu un tam atbilstošo finanšu apmēru (kopējās plānotās izmaksas un veikto maksājumu apmērs).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 07.01.2011. rīkojumu nr.5)

DP saikne ar VSID horizontālajām prioritātēm

421. *Teritorijas līdzsvarota attīstība* – valsts līdzsvarotai un ilgtspējīgai attīstībai svarīgi ir mazināt nelabvēlīgās attīstības rādītāju atšķirības starp dažādām valsts teritorijas daļām, īpaši starp galvaspilsētas reģionu un pārējo teritoriju, īstenojot policentrisku attīstības modeli. ESF DP uzdevums būtu veicināt līdzsvarotu teritorijas attīstību, veicinot kvalitatīvu izglītības un kompetences centru veidošanos arī reģionālā līmenī, kā arī īpaši pievēršot uzmanību nodarbinātības un sociālās iekļaušanas problēmu risināšanai teritorijās, kuras cieš no augstiem bezdarba rādītājiem.
422. *Rīgas starptautiskā konkurētspēja* – Rīgas kā Baltijas jūras reģiona mēroga darījumu, zinātnes un kultūras izcilības centra nostiprināšanās ir izšķirošs faktors arī visas valsts straujai izaugsmei. Galvaspilsētas ekonomiskā potenciāla un starptautiskās konkurētspējas nostiprināšana, kā arī pilsētas straujās izaugsmes efekta pārnese uz pārējo valsts teritoriju ir arī ES fondu investīciju uzdevums. ESF DP ietvaros īpaša uzmanība tiks pievērsta Rīgas kā starptautiska mēroga izglītības un zinātnes centra nostiprināšanai.
423. *Makroekonomiskā stabilitāte* – valsts makroekonomiskā stabilitāte ir atkarīga no tautsaimniecības spējas saglabāt ekonomiskās izaugsmes tempus un nodrošināt šādas izaugsmes ilgtspēju. Līdz ar to ES fondu investīcijām ir pamatā jābūt vērstām uz produktīvajām nozarēm, kas vidējā un ilgā termiņā var garantēt ieguldījumu ekonomikas kopapjoma pieaugumā. ESF DP investīcijām ir izšķiroša loma, lai mazinātu draudus ilgtspējīgai ekonomiskai izaugsmei, ko tai rada esošais un potenciālais darbaspēka deficīts.
424. *Vienādas iespējas* – jēlkāda veida diskriminācijas dzimuma, rases, etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, seksuālās orientācijas, vecuma dēļ izskaušana un vienādu iespēju nodrošināšana dažādām sabiedrības grupām kā horizontāls princips ir ievērojams visās ES fondu intervences jomās. ESF DP gan ar specifisku aktivitāšu palīdzību, gan ieviešot īpaši mērķētus projektu atlases kritērijus, risinās jautājumus, kas skar dzimumu līdztiesību darba tirgū, kā arī veicinās to, lai veselība, vecums un citi faktori netraucētu indivīdam iekļauties darbaspēka tirgū.
425. *Informācijas sabiedrība* – informācijas sabiedrības attīstība ir cieši saistīta ar virzību uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku un zināšanu sabiedrību, jo no tās ir atkarīga piekļuve zināšanām

kā galvenajam valsts attīstības resursam. ESF DP uzdevums ir veicināt IKT pielietojumu izglītības ieguves procesā un iekļaujoša darba tirgus attīstībā, mazināt „digitālās plaisas” rašanās risku, īpaši sociālās atstumtības riska grupām, kā arī palielināt cilvēku spējas un prasmes izmantot IKT resursus.

Saikne starp DP stratēģiju un prioritātēm

426. Lai sasniegtu iepriekš izklāstītos stratēģiskos mērķus un tajā pašā laikā nodrošinātu efektīvu ESF vadību, darbības programmā ir iekļautas sekojošas prioritātes:
427. *Augstākā izglītība un zinātne.* Prioritāte ir vērsta uz augstākās izglītības kvalitātes un pieejamības uzlabošanu, motivācijas veicināšanu zinātniskajai darbībai un cilvēkresursu piesaisti augstākai izglītībai, zinātnei un pētniecībai, lai nodrošinātu augsti kvalificētu speciālistu sagatavošanu tautsaimniecības attīstībai svarīgās nozarēs un veicinātu zinātnes un pētniecības potenciāla attīstību
428. *Izglītība un prasmes.* Prioritāte vērsta uz vispārējās un profesionālās izglītības kvalitātes un pieejamības uzlabošanu, lai nodrošinātu zinoša, prasmīga un darba tirgus prasībām atbilstoša darbaspēka sagatavošanu un sniegtu iespējas attīstīt un papildināt zināšanas mūža garumā visām sabiedrības grupām, kā arī paredz par izglītību un mūžizglītību atbildīgo institūciju kapacitātes un sadarbības stiprināšanu izglītības politikas veidošanā un īstenošanā.
429. *Nodarbinātības veicināšana un veselībai darbā.* Prioritāte vērsta uz iedzīvotāju sekmīgu iekļaušanos un noturēšanos darba tirgū, ar aktīvo nodarbinātības pasākumu un citu instrumentu atbalstu nodrošinot tam nepieciešamās prasmes, paaugstinot drošību un līdztiesību darba tirgū, kā arī uzlabojot darbaspēka veselības stāvokli.
430. *Sociālās iekļaušanās veicināšana.* Prioritāte ir vērsta uz nabadzības un sociālās atstumtības risku mazināšanu, atbalstot sociālās iekļaušanas pasākumus un veicinot iekļaujoša darba tirgus attīstību.
431. *Administratīvās kapacitātes stiprināšana.* Prioritāte vērsta uz valsts, reģionālā un vietējā līmeņa pārvaldes institūciju kapacitātes stiprināšanu, paaugstinot to efektivitāti un piesešumu valsts ekonomiskai un sociālai izaugsmei, kā arī veicināt valsts, reģionālā un vietējā līmeņa pārvaldes, sociālo partneru un nevalstisko organizāciju savstarpējo sadarbību labākas, uz sabiedrības vajadzībām vērstas politikas veidošanā un ieviešanā.
432. *Tehniskā palīdzība.* Prioritāte līdzfinansēs programmas vadības funkciju nodrošināšanu.
433. Katras DP prioritātes ietvaros tiks atbalstīti pasākumi un aktivitātes, kas atbilst regulās pieļautajām atbalsta jomām un šeit nospraustās stratēģijas īstenošanai. Īstenojot katru no prioritātēm, ir jānodrošina arī izvirzīto horizontālo prioritāšu sasniegšana. Horizontālo prioritāšu ievērošana un īstenošana tiek panākta, ieviešot katrā no pasākumiem īpašas uz kādu no horizontālajām prioritātēm mērķētas aktivitātes, izstrādājot specifiskus projektu atlases kritērijus, kā arī nodrošinot horizontālo mērķu sasniegšanas rezultatīvo rādītāju uzraudzību.

DP saikne ar ESF pamatprincipiem

434. *Partnerība-* Darbības programmas izstrādes gaitā notikusi apspriešanās ar reģionāliem un sociālajiem partneriem, kā arī nevalstisko sektoru. Partneri tiks iesaistīti arī darbības programmas uzraudzībā. Ir izveidotas aktivitātes partneru administratīvās spējas stiprināšanai, kā arī 3.1.pasākuma „Nodarbinātība” ietvaros izveidota aktivitāte, ko ieviešis sociālie partneri saistībā ar darba ņēmēju un uzņēmumu pielāgošanās spēju - 3.aktivitāte „Darba attiecību un darba drošības likumdošanas praktiska piemērošana un uzraudzības pilnveidošana” (tai skaitā, 8,4 milj. EUR ESF līdzekļu plānoti sociālo partneru projektiem). 5.prioritātes „Administratīvās kapacitātes celšana” ietvaros plānotas divas aktivitātes sociālo partneru kapacitātes celšanai. ESF investīciju pamatā tiks novirzītas sociālo partneru cilvēkresursu kapacitātes nostiprināšanai to dalībai politikas plānošanā un īstenošanā nacionālā un ES

līmenī (1.5.1.1.aktivitāte un 1.5.2.2.aktivitāte) un sociālā dialoga attīstībai reģionālā līmenī (1.5.2.2.aktivitāte). (Kopā 5.prioritātes ietvaros sociālo partneru projektiem plānoti 2,7 milj. EUR ESF līdzekļu). 1.2.prioritātes „Izglītība un prasmes” 1.2.1.pasākuma „Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība” 1.2.1.1.aktivitātes ietvaros ir paredzēts atbalsts sociālo partneru kapacitātes stiprināšanai. Minētajā aktivitātē sociālie partneri (darba devēju organizācijas, darba ņēmēju organizācijas, profesionālās organizācijas) ir paredzēti kā potenciālie finansējuma saņēmēji, kuri būs atbildīgi par kapacitātes stiprināšanas un sadarbības uzlabošanas pasākumu īstenošanu⁸³. 1.2.2.pasākuma „Mūžizglītības attīstība un izglītībā un mūžizglītībā iesaistīto institūciju rīcībspējas un sadarbības uzlabošana” 1.2.2.1.aktivitātes ietvaros sociālie partneri (darba devēji, profesionālās organizācijas) ir plānoti kā potenciālie finansējuma saņēmēji, kuri būs atbildīgi par profesionālās kvalifikācijas uzlabošanas un eksaminācijas centru, kā arī neformāli iegūto profesionālo prasmju novērtēšanas un atzīšanas sistēmas attīstību. Vairākās aktivitātēs sociālai partnerībai tiek paredzēta arī projektu partneru loma. Tā piemēram, 1.prioritātes „Augstākā izglītība un zinātne” 1.1.2.pasākuma „Augstākās izglītības attīstība” 1.1.2.2.aktivitātes ietvaros tiks īstenota augstākās izglītības programmu uzlabošana sadarbībā ar darba devējiem un profesionālajām organizācijām. Minētajās aktivitātēs sociālo partneru kapacitāte tiek stiprināta, iesaistot tos projektu īstenošanā. (Kopā 1. un 2.prioritātes ietvaros sociālo partneru projektiem plānoti 5,2 milj. EUR ESF līdzekļu).

435. *Dzimumu līdztiesība un vienādas iespējas*- Principa ieviešanai noteikta horizontālā prioritāte „Vienādas iespējas”, par kuras īstenošanas koordināciju noteikta atbildīgā institūcija-Labklājības ministrija. Labklājības ministrija, kā atbildīgā institūcija par dzimumu līdztiesības un vienādu iespēju veicināšanu, piedalījās konsultācijās, situācijas analīzes un attiecīgo DP prioritāšu un pasākumu aprakstu izstrādē. Konsultāciju rezultātā programmēšanas dokumentos izmantotie dati, atbilstoši sniegtajiem ieteikumiem, tika norādīti dzimumu griezumā, prioritāšu un pasākumu apraksti tika papildināti, atspoguļojot to saskaņu ar horizontālo prioritāti „Vienādas iespējas”. 3.1.pasākuma „Nodarbinātība” ietvaros definēta specifiska aktivitāte dzimumu līdztiesības principa īstenošanai (6.aktivitāte. Atbalsts dzimumu līdztiesības veicināšanai darba tirgū). Lai nodrošinātu dzimumu līdztiesības un vienādu iespēju principa īstenošanu ESF projektos, tiks izmantoti projektu vērtēšanas kritēriji. Lai panāktu adekvātu projektu atbilstības horizontālai prioritātei „Vienādas iespējas” vērtēšanu, projektu vērtēšanas ekspertiem tiks nodrošināta metodika un konsultācijas. Labklājības ministrijas, kā par horizontālās prioritātes „Vienādas iespējas” koordinēšanu atbildīgās institūcijas, pārstāvis ir nominēts dalībai darbības programmu uzraudzības komitejā.
436. *Inovācija*- ESF atbalsts turpinās EQUAL programmas ietvaros aizsāktās iniciatīvas, kā, piemēram, saistītu problēmu un jautājumu analīzi ESF atbalsta jomās, tādu jomu identificēšanu, kuras var ietekmēt sociālās inovācijas, jaunu pieeju attīstību, testēšanu un izmaiņu uzraudzību šajās jomās, labās prakses izvērtēšanu, gūtās pieredzes nodošanu ieinteresētajām pusēm. Darbības programmas ietvaros paredzēta īpaša aktivitāte inovatīvu darbību veicināšanai un integrēšanai nodarbinātības jomā, risinot elastības un drošības darba vietā jautājumus, kā arī migrācijas jautājumu vadību nodarbinātības kontekstā. (3.1.pasākums „Nodarbinātība” 8.aktivitāte. Atbalsts labāko inovatīvo risinājumu meklējumiem un labas prakses piemēru integrēšanai darba tirgus politikās un ieviešanas instrumentārijos.) Minētās tēmas noteiktas, ņemot vērā, ka šajās jomās ir nepieciešamība pēc izmaiņām likumdošanā un tās ieviešanā. Tie ir starpnozaru jautājumi, kas prasa dažādu politikas jomu pārstāvju iesaisti jaunu pieeju attīstībā un testēšanā. Tikai tad, kad pierādītas jauno pieeju priekšrocības pār līdzšinējo praksi, tās integrējamas politikā un praksē nacionālā mērogā. EQUAL programmas

⁸³ Kapacitātes stiprināšana ir tikai viena no komponentēm nacionālās kvalifikācijas sistēmas uzlabošanas aktivitātē un cieši saistīta ar citām komponentēm, tādējādi tai nevar assignēt noteiktu summu.

Īstenošana gaitā gūtā integrētās pieejas piemērošanas pieredze tiks izmantota, lai identificētu, novērtētu un tālāk nodotu inovāciju rezultātus. Tā kā aktivitātes ieviešanas noteikumu izstrāde plānota 2008.gadā, būs pieejami EQUAL novērtēšanas rezultāti, lai veidotu efektīvu mehānismu inovāciju vadībai.

437. *Starpvalstu un starpreģionu sadarbība*- Novērtējot tās priekšrocības, ko sniedz mācīšanās no citu pieredzes, darbības programmas prioritāšu un aktivitāšu īstenošanā ir integrēts starpvalstu sadarbības aspekts. Pamatojoties uz EQUAL programmas pieredzi, atbalsts starpvalstu sadarbībai veicinās darbības programmas stratēģisko mērķu sasniegšanu:
- veicinot pētījumu, tehnisko un praktisko pieeju un pieredzes apmaiņu, tādējādi stimulējot un atbalstot inovācijas,
 - kā izmaksu efektīvs līdzeklis pieredzes izvērtēšanai un pārņemšanai, izvairoties no nevajadzīgas eksperimentu dublēšanas un nodrošinot plašas iespējas salīdzināšanai un standartu un normu noteikšanai,
 - palielinot iesaistīto organizāciju kapacitāti,
 - veicinot vienotu standartu noteikšanu un dodot plašākas iespējas izvērtēt rezultātus un idejas.
438. Programmēšanas posmā tika identificētas šādas atbalstāmās jomas:
- labā prakse un inovācijas darba drošības jomā (3.1.pasākums „Nodarbinātība” 3.aktivitāte. Darba attiecību un darba drošības likumdošanas praktiska piemērošana un uzraudzības pilnveidošana),
 - inovatīvas pieejas un to integrēšana nodarbinātības politikā, risinot drošības un elastības darbā jautājumus, kā arī migrācijas vadība nodarbinātības kontekstā (3.1.pasākums „Nodarbinātība” 8.aktivitāte. Atbalsts labāko inovatīvo risinājumu meklējumiem un labās prakses piemēru integrēšanai darba tirgus politikās un ieviešanas instrumentārijos),
 - darba tirgus institūciju kapacitātes palielināšana (3.1.pasākums „Nodarbinātība” 4.aktivitāte. Kapacitātes celšana darba tirgus institūcijām),
 - sociālo pakalpojumu attīstība (4.1.pasākums „Sociālā iekļaušana” 2.aktivitāte. Darbspēju vērtēšanas sistēmas un sociālo pakalpojumu ieviešanas sistēmas pilnveidošana),
 - ESF vadošo iestāžu un ieviešanas institūciju partnerības (6.1.pasākums „Atbalsts darbība programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” vadībai”).
439. Starpvalstu sadarbības izmaksas tiks noteiktas kā attiecināmas, jo īpaši izmaksas saistībā ar informācijas, pieredzes, rezultātu un labas prakses apmaiņu, kā arī papildu metožu attīstību un koordinētu vai kopīgu darbību. ESF līdzekļi starpvalstu sadarbībai nav iezīmēti, izmaksas, kas attiecas uz augstākminēto starpvalstu sadarbību ir novērtētas 1,5 milj. Euro, tie tiks apstiprināti līdz ar attiecīgajiem ESF projektiem, ja šādu līdzekļu nepieciešamība projektā tiks pietiekami pamatota. ESF projekta īstenošanai tiks pieprasīts apliecinājums, lai nodrošinātu, ka ESF atbalsts netiek sniegts tādām projekta aktivitātēm, kas saņem atbalstu no citām Kopienas programmām. Starpvalstu sadarbībai nav plānota īpaša uzraudzības un vadības struktūra, izņemot nacionālā koordinatora noteikšana.

3. PRIORITĀŠU UN PASĀKUMU APRAKSTI

3.1. 1. prioritāte „Augstākā izglītība un zinātne”

440. Prioritāte ir vērsta uz augstākās izglītības kvalitātes un pieejamības uzlabošanu, motivācijas veicināšanu zinātniskajai darbībai un cilvēkresursu piesaisti augstākai izglītībai, zinātnei un pētniecībai, lai nodrošinātu augsti kvalificētu speciālistu sagatavošanu tautsaimniecības attīstībai svarīgās nozarēs un veicinātu zinātnes un pētniecības potenciāla attīstību.
- 440.¹ Prioritātes sadalījums aktivitātēs, tai skaitā aktivitāšu apraksts (aktivitātes nosaukums, aktivitātes mērķis, aktivitātes mērķa grupa un finansējuma saņēmēji), ir indikatīvs. Latvijai ir tiesības aktualizēt aktivitāšu saturu, precizējot to nacionāla līmeņa plānošanas dokumentos.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

Prioritātes pamatojums

441. Esošās situācijas analīze ļauj identificēt sekojošas stiprās un vājās puses, kā arī draudus un iespējas, kas pamato investīcijas šīs prioritātes ietvaros.

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> • Attīstīs augstākās izglītības iestāžu tīkls visos Latvijas reģionos • Augsts iedzīvotāju vispārējās izglītības līmenis, kas norāda uz lielas sabiedrības daļas interesi iegūt izglītību • Liels augstākajā izglītībā studējošo īpatsvars (viens no augstākajiem rādītājiem Eiropā un pasaulē) • Kvalitatīva, pieejama un konkurētspējīga izglītība izvirzīta kā viena no svarīgākajām valdības un valsts prioritātēm • Mūsdienīga izglītības sistēmas normatīvā bāze • Izstrādāti nacionālie politikas plānošanas dokumenti izglītības un mūžizglītības attīstībai 2007.-2013.gadam • Starptautiski atzīti izgudrojumi un patenti medicīniskajā ķīmijā, gēnu inženierijā • Sekmīga zinātnisko institūtu darbība ES IP un citās starptautiskās sadarbības programmās • LU CFI ieguvis ES Ekselences centra statusu • Zinātniskās darbības tradīcijas • Sekmīgi uzsākta zinātnes, pētniecības 	<ul style="list-style-type: none"> • Darbspēka prasmju un iemaņu neatbilstība darba tirgus prasībām • Nav sistemātiskās tautsaimniecības vidēja termiņa pieprasījuma profesionālajā un augstākajā izglītībā analīzes, darba tirgus prasībām neatbilstoša nacionālās kvalifikācijas sistēma un izglītības programmas • Zems studējošo īpatsvars dabaszinātņu, tehnoloģiju, inženierzinātņu un veselības aprūpes jomās • Akadēmiskā personāla novecošanās un nepietiekama to kvalifikācijas paaugstināšanas aktivitāte • Nepietiekams maģistra un doktora studiju programmās studējošo skaits un doktora grādu ieguvušo skaits • Nepietiekams zinātnē, pētniecībā un attīstībā strādājošo skaits, nelabvēlīga strādājošo vecuma struktūra un neproporcionāls sadalījums starp augstākās izglītības un pētniecības sektoru • Nepietiekama motivācija zinātniskai darbībai un zema sabiedrības izpratne par zinātnes nozīmi • Nepietiekama sadarbība starp privāto sektoru, ražošanu un zinātniskajām

un uzņēmēju sadarbība koksnēs, pārstrādes un kokrūpniecības sektoros, farmācijā, informācijas tehnoloģijās un materiālzinātnēs	institūcijām un augstskolām
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> • Augstākās un profesionālās izglītības pieejamības un kvalitātes pieaugums veicina tautsaimniecības attīstību, īpaši zināšanu un tehnoloģiju ietilpīgajās nozarēs • Pieprasījums pēc kvalificētiem nozaru speciālistiem, kas savukārt veicina izglītības piedāvājuma attīstību un pilnveidošanu • Salīdzinoši liels pašu studējošo vai kredītresursu līdzekļu ieguldījums augstākās izglītības ieguvē, kas liecina par izglītības pieprasījumu un prestižu valstī • Doktorantu skaita pieaugums pēdējos gados • Līdzšinējie ieguldījumu zinātniskajā infrastruktūrā • Pieaudzis valsts budžeta finansējums zinātnei un pētniecībai • Turpmāka dalība Ietvara programmā un starptautiskās sadarbības projektos • Jauni izgudrojumi perspektīvajās „izgudrojumu nozarēs” - medicīniskā ķīmija, gēnu inženierija, MHD metalurģija • Zinātnes un industrijas sadarbības nozaru – klasteru tālāka attīstība perspektīvajās nozarēs – kokapstrāde, ķīmijas rūpniecība, informācijas tehnoloģijas, materiālzinātnes 	<ul style="list-style-type: none"> • Dzimstības tempu samazināšanās un straujš absolventu skaita kritums visos izglītības līmeņos • Izglītības pakalpojumu izmaksu pieaugums • Akadēmiskā personāla novecošanās un iespējama to trūkums nākotnē • Izglītotu speciālistu un zinātnieku aizplūšana uz ārzemēm

442. Latvijas galvenais valsts attīstības resurss ir zināšanas, jaunrade, inovācijas un prasme izmantot savas zināšanas ekonomisko un sociālo mērķu sasniegšanai. Lai nodrošinātu pamatu ilgtspējīgai valsts ekonomiskai izaugsmei, nepieciešams veikt ieguldījumus cilvēku kapitālā, uzlabojot izglītības kvalitāti un pieejamību, kā arī piesaistot kvalificētus cilvēku resursus augstākai izglītībai, zinātnei un pētniecībai.

Prioritātes mērķis

443. Prioritātes mērķis ir nodrošināt augsti kvalificētu speciālistu sagatavošanu tautsaimniecības attīstībai svarīgās nozarēs un nostiprināt cilvēku potenciālu zinātnes un pētniecības attīstībai, uzlabojot augstākās izglītības kvalitāti un pieejamību, piesaistot cilvēkresursus augstākai izglītībai, zinātnei un pētniecībai, palielinot studējošo skaitu maģistra un doktora studijās un veicinot motivāciju zinātniskajai darbībai.

Prioritātes pasākumi

444. Prioritātes ietvaros tiks ieviesti divi pasākumi. Pasākuma "Zinātnes un pētniecības potenciāla attīstība" ietvaros tiks veicināta zinātnes un inovāciju politikas veidošanas un administratīvās kapacitātes stiprināšana un zinātnes intelektuālā potenciāla attīstība, piesaistot cilvēkresursus zinātnei un pētniecībai, radot jaunas darba vietas zinātniekiem un veidojot jaunas zinātniskās grupas zinātnes projektu un pētījumu īstenošanai, atbalstot zinātnisko institūciju starptautiskās sadarbības iniciatīvas un veicinot sabiedrības izpratni par zinātnes nozīmi. Pasākums "Augstākās izglītības attīstība" ir vērst uz augstākās izglītības kvalitātes un tās atbilstības darba tirgus prasībām uzlabošanu, sniedzot atbalstu gan augstākās izglītības mācību programmu uzlabošanai un to pielāgošanai darba tirgus prasībām, gan veicinot akadēmiskā personāla profesionālās kvalifikācijas atbilstošu paaugstināšanu, kā arī atbalstot doktorantūras un maģistrantūras studijas valsts attīstībai vitālās nozarēs.

Sinergija un demarkācija

445. Prioritāte ir tieši saistīta ar ERAF sniegto atbalstu zinātnes un inovāciju attīstībai darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” ietvaros, kā arī ar ERAF sniegto atbalstu augstākās izglītības infrastruktūrai darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” ietvaros, tādējādi nodrošinot mērķtiecīgu, visaptverošu un savstarpēji papildinošu atbalstu.
446. Prioritātes pasākums „Zinātnes un pētniecības potenciāla attīstība” ir saistīts ar atbalstu „Lauku attīstības programmas 2007.-2013.gadam” pasākuma „Arodapmācības un informācijas pasākumi” ietvaros un „Rīcības programmas Eiropas Zivsaimniecības fonda atbalsta ieviešanai Latvijā (2007. – 2013.g.)” 3.Ass pasākuma „Kopējas rīcības pasākumi” ietvaros. Minēto plānošanas dokumentu pasākumos tiks nodrošināta plānoto aktivitāšu nepārklāšanās, ievērojot katra plānošanas dokumenta pasākumos noteikto atbalstāmo mērķgrupu un apmācību un informācijas pasākumu tematiku.

Rādītāji

447. Iznākuma rādītāji:
- Papildus zinātnei piesaistīto un atbalstīto pilnu darba laiku strādājošo zinātnisko darbinieku skaits, tai skaitā darba vietas nodrošinājums, – 1000 (bāzes vērtība 2004.gadā – 0) (avots – IZM dati)⁸⁴ (1.1.pasākums);
 - Doktorantu un maģistrantu skaits, kas saņēmuši ESF atbalstu studijām, – 4100 (bāzes vērtība 2004.gadā – 0) (avots – IZM dati) (1.2.pasākums):
 - maģistrantu skaits, kas saņēmuši ESF atbalstu studijām, – 2500;
 - doktorantu skaits, kas saņēmuši ESF atbalstu studijām, – 1600;
 - Izvērtēto studiju programmu skaits augstākajā izglītībā – 651 (bāzes vērtība 2004.gadā – 0) (avots – IZM dati) (1.2.pasākums).
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 07.01.2011. rīkojumu nr.5, 28.09.2011. rīkojumu nr.486)
448. Rezultāta rādītāji:
- Doktorantu īpatsvars, kas pirms iestāšanās doktorantūrā saņēmuši ESF atbalstu studijām maģistrantūrā, pret kopējo doktorantūras studentu skaitu – 50 % (bāzes vērtība 2004.gadā – 0%) (avots – IZM dati) (1.2.pasākums);
 - Doktorantu īpatsvars, kuri saņēmuši ESF atbalstu studijām doktorantūrā, pret kopējo doktorantūras studentu skaitu – 80 % (bāzes vērtība 2004.gadā – 0%) (avots – IZM dati) (1.2.pasākums);

⁸⁴ 2004.gadā pilnu darba laiku strādājošo zinātnisko darbinieku skaits - 3324, ESF atbalsta rezultātā paredzēts papildus piesaistīt zinātniekus (doktorantus, emigrējušos zinātniekus un zinātniekus no ārvalstīm) PLE darbam zinātnē un pētniecībā.

- Pilnu darba laiku nodarbināto pētnieku īpatsvars, kuri saņēmuši ESF atbalstu, pret kopējo zinātnē un pētniecībā nodarbināto skaitu – 10 % (bāzes vērtība 2004.gadā – 0%) (avots – CSP un Eurostat dati) (1.1.pasākums).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 28.09.2011. rīkojumu nr.486)

449. Ietekmes rādītāji:

- Pieaudzis zinātnē un pētniecībā strādājošo īpatsvars % no darbspējīgo iedzīvotāju skaita valstī - 1% (bāze 2004.gadā – 0,73%)⁸⁵, (avots – CSP un Eurostat) (1.1.pasākums un 1.2.pasākums);
- Pieaudzis gadā sagatavoto doktoru skaits – 425 (bāze 2004.gadā – 85) (avots – IZM, augstākās izglītības iestāžu ikgadēji apkopotie dati) (1.2.pasākums);
- Pieaudzis studējošo īpatsvars inženierzinātņu, tehnoloģiju, dabaszinātņu izglītības tematiskajās grupās % no kopējā studējošo skaita – 18,6% (bāze 2004.gadā – 14,6%) (avots – IZM, augstākās izglītības iestāžu apkopotie dati) (1.2.pasākums).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 28.09.2011. rīkojumu nr.486)

⁸⁵ Zinātnē un pētniecībā strādājošos veido pilnu un nepilnu darba laiku strādājošie zinātniskie darbinieki, zinātnē un pētniecībā nodarbinātais administratīvais un tehniskā atbalsta personāls

1.1.pasākums „Zinātnes un pētniecības potenciāla attīstība”

Ievads

450. Latvijas galvenais resurss valsts attīstības mērķu sasniegšanai ir zināšanas, jaunrade, inovācijas un prasme izmantot savas zināšanas savu mērķu sasniegšanai, līdz ar to izvēloties uz cilvēku centrētu un bāzētu attīstības ceļu. Jaunas zināšanas un to racionāla un mērķtiecīga izmantošana ir vērtīgākais mūsu resurss, lai sasniegtu attīstītajām valstīm raksturīgu visas sabiedrības un katra indivīda dzīves kvalitāti. Kopienas Stratēģiskās pamatnostādnes kā vienu no galvenajām prioritātēm nosaka uz zināšanām balstītas ekonomikas attīstību, ceļot pētniecības un attīstības kapacitāti. Savukārt saskaņā ar Latvijas Nacionālo Lisabonas stratēģiju zinātnes un pētniecības attīstība ir viens no galvenajiem faktoriem, kas veicina valsts ekonomisko attīstību un konkurētspēju, kā arī ceļ sabiedrības labklājību. Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2007.-2013.gadam zinātnes un pētniecības attīstība ir noteikta kā viens no valsts attīstības stratēģijas pīlāriem.

Pasākuma mērķis

451. Pasākuma mērķis ir nodrošināt zinātnes un inovāciju politikas un pārvaldības uzlabošanu, tajā skaitā veicot zinātnes sistēmas ārējo izvērtēšanu, un cilvēkresursu piesaisti zinātnei, veidojot jaunas zinātniskās grupas, sadarbību ar universitātēm, pētniecības centriem un uzņēmumiem un veicinot sabiedrības izpratni par zinātnes nozīmi.

Pasākuma pamatojums un apraksts

452. Latvija atrodas vienā no pēdējām vietām Eiropas Savienībā pēc tādiem pētniecības un attīstības (P&A) kritērijiem kā valsts investīciju apjoms P&A attiecībā pret iekšzemes kopproduktu (IKP), privātā kapitāla ieguldījums, zinātnieku skaits, zinātnisko publikāciju skaits, patentēto izgudrojumu skaits u.c. Kā viens no cēloņiem ir zems zinātnē strādājošo skaits, kā arī neliels līgumdarbu skaits ar vietējiem un ārvalstu uzņēmumiem.
453. Tādēļ šī pasākuma ietvaros ir paredzēta atbalsta programma starpdisciplināriem zinātniskajiem pētījumiem saskaņā ar zinātnes prioritātēm, uzsvāru liekot uz cilvēkresursu problēmas risināšanu kontekstā ar zinātnes attīstību kopumā. Tiks sekmētas zinātnes un pētniecības potenciāla iespējas reģionos, lai palielinātu augstas kvalifikācijas darbaspēka iesaistīšanu darba tirgū, tādējādi veicinātu nodarbinātību un reģionu attīstību.
454. Viena no galvenajām problēmām ir cilvēkresursu problēma zinātnē, kas radusies zinātnieku zemā atalgojuma un daļēji nesakārtotas likumdošanas rezultātā. Kopš 1991.gada vairāk nekā četras reizes ir samazinājies kopējais P&A nodarbināto zinātnieku skaits (2004.gadā P&A atbilstoši pilna laika ekvivalentam bija nodarbināti 3324 zinātnieki). Attiecībā pret kopējo pētniecībā nodarbināto skaitu ir samazinājies gadus jaunu zinātnieku īpatsvars, kā arī mazs ir doktorantūras studiju beidzēju skaits, īpaši dabas zinātnēs un inženierzinātnēs. Arī zinātnieku skaits uz 1000 nodarbinātajiem 2003.gadā bija tikai 3,01, kas ievērojami atpaliek no citām ES dalībvalstīm - vidēji ES - 5,4, savukārt Somijā - 16,2, bet Zviedrijā – 10,2 zinātnieki uz 1000 nodarbinātajiem (European Commission, Key Figures 2005).
455. Efektīvai zinātnes, tehnoloģiju un inovāciju attīstībai trūkst vienotas valsts politikas un objektīva pašreizējās situācijas vērtējuma. Lai risinātu minēto problēmu, pasākuma ietvaros ir paredzēts veikt zinātnes un inovāciju politikas visaptverošu ārējo izvērtējumu, sagatavojot priekšlikumus vienotas politikas izstrādei un ieviešanai, kā arī sniegt atbalstu atbildīgo institūciju rīcībspējas uzlabošanai.
456. Zinātnē un pētniecībā pastāvošo cilvēkresursu trūkuma mazināšanai pasākumā atbalsts ir paredzēts jaunu darba vietu izveidei zinātniekiem un jaunu zinātnisko grupu izveidei zinātnes

projektu īstenošanai un starpdisciplināriem pētījumiem eksakto, sociālo un humanitāro zinātņu virzienos, kā arī sadarbības pasākumiem starp zinātniskajām institūcijām un uzņēmumiem. Savukārt pasākuma ietvaros plānotie informatīvie pasākumi veicinās sabiedrības, t.sk. jauniešu, uzņēmēju un citu sabiedrības pārstāvju, izpratni par zinātnes nozīmi un motivāciju iesaistīties inovāciju un zinātnes potenciāla izmantošanā un attīstībā atbilstoši katra spējām, iespējām un nodarbinātības raksturam.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

457. Pasākuma mērķa grupas ir zinātniskās institūcijas (zinātniskie institūti, augstskolas, augstskolu zinātniskie institūti), valsts pārvaldes institūcijas, zinātnieki, jaunie zinātnieki, doktoranti un maģistri, izglītojamie un studenti, komercsabiedrības un uzņēmēji, darba devēji un profesionālās organizācijas, izglītības iestādes, pašvaldības un valsts institūcijas.

Plānošanas dokumentu ietvars

458. Zinātnes un inovācijas potenciāla attīstību nosaka vairāki Eiropas līmeņa un Latvijas politikas dokumenti:
- Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007.-2013.gadam (VSID) norāda, ka Latvijas zinātnes un pētniecības (P&A) potenciāla pilnvērtīgai izmantošanai un tālākai attīstībai izšķiroši ir izmantot SF līdzekļus, lai atbalstītu zinātniskos centrus un nozares, kuras var skaidri demonstrēt savu pētniecisko potenciālu arī starptautiskā mērogā, kā arī attīstības perspektīvu.
 - Eiropas Padomes un Parlamenta lēmums par 7.Ietvara programmu pētniecībā un tehnoloģiju attīstībā un EURATOM 7.Ietvara programmu pētniecībā un rezultātu demonstrēšanā (2007.-2013.), kas nosaka 7.Ietvara programmas struktūru un darbības principus.
 - Zinātniskās darbības likums, kura mērķis ir nostiprināt valsts rūpes par zinātni kā svarīgu sabiedrības attīstības faktoru un kas uzdod palielināt valsts investīciju zinātniskajai darbībai apmēru līdz tam sasniedzot 1% no IKP, kā arī veicināt starptautisko zinātnisko sadarbību.
 - Latvijas Nacionālā Lisabonas programma 2005.-2008.gadam (LNLP) uzsver P&A un uzņēmumu veidošanas noteicošo lomu tautsaimniecības attīstībā, kā arī konstatē, ka inovāciju sistēma ir vāji attīstīta un nenodrošina valsts konkurētspēju.
 - LR Saeimas 2005.gada 26.oktobrī apstiprinātais ilgtermiņa konceptuālais dokuments "Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā", kas nosaka uz cilvēku centrētu Latvijas izaugsmes modeli, kurās galvenais izaugsmes resurss ir iedzīvotāju zināšanas un gudrība, kā arī to prasmīga izmantošana.
 - Nacionālais attīstības plāns 2007. – 2013. gadam, kas uzsver zinātnes potenciāla attīstību un integrāciju vienotajā Eiropas zinātnes telpā.
 - Augstākās izglītības, zinātnes un tehnoloģiju attīstības vadlīnijas 2002.-2010.gadam.

Iepriekšējais atbalsts

459. Kopš 1993.gada Izglītības un zinātnes ministrija īsteno Tirdzniecības orientēto pētījumu programmu, kuras mērķis ir veicināt zinātnes un ražošanas integrāciju pētniecisko rezultātu ieviešanu, uz zināšanām bāzētu nozaru attīstību, tehnoloģiski orientētu mazo un vidējo uzņēmumu veidošanu, kvalitātes nodrošinājuma sistēmas uzlabošanu un jaunu darba vietu radīšanu kvalificētiem darbiniekiem.

460. 1999.gadā tika uzsākta aktīvā darbība pie ES Ietvara programmām (IP), kad savu darbību uzsāka ES 5.IP, kuras ietvaros tika atbalstīti 178 projekti. 2002.gadā tika uzsākta ES 6.IP programma.
461. Sākot ar 2004.gadu, zinātnes attīstībai kļuva pieejami ES struktūrfondu līdzekļi 25 000 000 EUR apmērā realizācijai laika periodā no 2004.-2006.gadam. 2004.gada 17.jūnijā tika saskaņota Nacionālā programma „Atbalsts zinātniskās infrastruktūras modernizēšanai valsts zinātniskajās institūcijās”, kuras ietvaros Latvijas zinātnes attīstībā no 2004.-2006.gadam kopumā tiks ieguldīti 15 800 000 EUR. Pārējais finansējums 9 200 000 EUR apmērā laikā no 2006.-2008.gadam tiks izlietots lietišķās pētniecības projektu realizācijas atbalstam, kuri tika apstiprināti atklātajā projektu iesniegumu konkursā, kas ir noslēdzies 2005.gadā.

Sinergija un demarkācija

462. Pasākuma „Zinātnes un pētniecības potenciāla attīstība” aktivitātes jaunu zinātnieku piesaistei zinātniskajai darbībai dos pozitīvu ietekmi uz darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” pasākumu „Zinātne, pētniecība un attīstība” un pasākumu „Inovācijas”. Atbalstot jaunus zinātniekus, tiks stiprināta zinātnes un pētniecības potenciāla kapacitāte praktiskās ievirzes pētniecības projektu īstenošanai, inovatīvu risinājumu izstrādei un ar to saistītai uzņēmējdarbībai, tādejādi stimulējot produktu ar augstāku pievienoto vērtību radīšanu un tautsaimniecības attīstību. Darbības programmā „Cilvēkresursi un nodarbinātība” atbalsts tiks sniegts jauno zinātnisko grupu izveidošanai un darbībai, savukārt praktiskās ievirzes pētījumiem nepieciešamā aprīkojuma iegāde zinātniskajām grupām ir paredzēta darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” ietvaros.
463. Pasākuma aktivitātes ir savstarpēji saistītas arī ar darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” pasākumu „Augstākās izglītības attīstība”, veicinot augstākās izglītības sasaisti ar valsts zinātniskajiem institūtiem un privāto sektoru, sekmējot un motivējot studentu, maģistru un doktoru iesaistīšanos zinātniskajā darbībā. Īpaši tiks veicināta jauno doktoru un doktorantūrā studējošo iesaistīšanās jauno zinātnisko grupu izveidē un darbībā.
464. Zinātnes un pētniecības potenciāla attīstības pasākumu izvirzītais tiešais mērķis – attīstīt zinātnes un pētniecības potenciālu, dos pozitīvu ietekmi arī uz darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” finansētiem pasākumiem, kas saistīti ar pētniecības infrastruktūras modernizāciju, panākot sinerģijas efektu. Atbalstot zinātnes un pētniecības infrastruktūras uzlabojumus gan augstskolās, gan zinātniskajos institūtos, tiks nodrošināti zinātniskajai darbībai un pētījumu veikšanai pievilcīgi un motivējoši darba apstākļi ar modernu zinātnes aprīkojumu, sniedzot pozitīvu ietekmi uz cilvēkresursu piesaisti zinātniskajai darbībai.
465. Pasākumu papildina EZF 3.prioritārā virziena „Kopējās ieinteresētības pasākumi” 3.1.pasākuma „Kopējas rīcības pasākumi” aktivitāte „Profesionālo iemaņu, partnerattiecību, sadarbības un pieredzes apmaiņas veicināšana” un ELFLA pasākums „Arodapmācības un informācijas pasākumi”. Pasākumu īstenošanā tiks nodrošināta demarkācija, ESF pasākuma ietvaros atbalstu sniedzot izglītības iespējām visām sabiedrības grupām dažādās jomās, izņemot kopīgas rīcības projektiem profesionālām apmācībām zivsaimniecībā (tiks atbalstīti EZF ietvaros) un lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārstrādes nozares profesionālajām apmācībām grupās, kas tiks atbalstītas ELFLA ietvaros.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

466. Pasākuma ietvaros atbalsts tiks sniegts starptautiskā vidē konkurētspējīgām zinātniskajām institūcijām un cilvēkresursu piesaistei zinātnei visā Latvijas teritorijā, līdz ar to atbalsts būs pieejams pētījumu bāzes un nodrošinājuma ar cilvēkresursiem uzlabošanai arī zinātniskajām institūcijām ārpus Rīgas. Pasākums kopumā dos ieguldījumu reģionu konkurētspējas palielināšanā, uzlabojot augsti kvalificētu speciālistu piesaisti reģionu un visas valsts vajadzībām un veicinot darbaspēka pārstrukturēšanos. Pasākuma ietvaros netiks noteiktas reģionālās kvotas. Visiem reģioniem un zinātniskajām institūcijām tiek piemērotas vienādas struktūrfonda līdzfinansējuma likmes.

Makroekonomiskā stabilitāte

467. Pasākums ir vērsts uz zinātnes un pētniecības cilvēkresursu potenciāla stiprināšanu, veicinot zināšanu ietilpīgas ekonomikas attīstību, pieaugošas inovatīvo uzņēmumu aktivitātes un valsts ekonomisko attīstību un konkurētspēju, rezultātā sekmējot eksporta pieaugumu un ārējās bilances uzlabošanu.

Ilgtermiņgā attīstība

468. Pasākuma ietvaros īstenojamās aktivitātes tieša veidā neietekmēs vidi, bet uzlabojot zinātnes un pētniecības potenciāla kapacitāti un veicinot jaunu zinātnieku darba grupu veidošanos, attiecīgi tiks sekmēta arī vides zinātnes un vides zināšanu attīstība, kā arī veicināta ilgtermiņgā attīstības nosacījumu ievērošana inovatīvu risinājumu izstrādē un ieviešanā.

Vienādu iespēju nodrošināšana

469. Pasākuma aktivitātēs nav paredzēti nekādi ierobežojumi dzimuma un vienādu iespēju aspektā. Atbilstība horizontālajām prioritātēm un diskriminācijas (dzimuma, rases, etniskās izcelsmes, reliģijas, invaliditātes u.c.) nepieļaušana būs viens no nosacījumiem potenciālajiem projektu ieviešējiem, tādējādi nodrošinot vienādu iespēju ievērošanu. Vērtēšanas kritērijos tiks iekļauts kritērijs par atbilstību horizontālajām prioritātēm, kurš sniegs priekšrocības projektiem vai dos iespēju veicināt to projektu realizāciju, kuros šie principi tiks ievēroti. Kritērijs paredzēs nosacījumu par abu dzimumu iesaisti projekta realizācijā.

Informācijas sabiedrība

470. Aktīvi tiks sekmēta IKT izmantošana zinātnē, pētniecībā un inovācijās, veicinot zinātnisko institūciju sadarbību, integrāciju un starptautisko konkurētspēju. Informācijas sabiedrības attīstību nodrošinās pasākuma sinerģija ar darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” pasākumu „Zinātne, pētniecība un attīstība”, kura ietvaros tiks uzlabota informācijas tehnoloģiju infrastruktūra un informācijas sistēmas zinātniskajai darbībai.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

471. Pasākuma ietvaros atbalsts tiks sniegts starptautiskā vidē konkurētspējīgām zinātniskajām institūcijām (finansējuma saņēmēju atlases kritērijos tiks paredzēti nosacījumi attiecībā uz zinātnisko institūciju starptautisko konkurētspēju). Tā kā minētās zinātniskās institūcijas galvenokārt (apmēram 80% gadījumu) ir lokalizētas Rīgā, tā rezultātā tiks veicināta Rīgas kā galvenā zinātnes attīstības centra valstī starptautiskā konkurētspēja.

Indikatīvās aktivitātes

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

472. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.1.1.1.aktivitāte. Zinātnes un inovāciju politikas veidošanas un administratīvās kapacitātes stiprināšana.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
473. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Veikt zinātnes un inovāciju politikas ieviešanas ārējo izvērtēšanu un sekmēt zinātnes, tehnoloģiju un inovāciju attīstību, stiprinot administratīvās sistēmas, institūciju sadarbību un kapacitāti.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
474. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Valsts pārvaldes institūcijas, zinātniskās institūcijas.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
475. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Valsts pārvaldes iestāde.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
476. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.1.1.2. aktivitāte. Cilvēkresursu piesaiste zinātnei.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
477. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Veicināt papildus cilvēkresursu piesaisti zinātnei, veidojot jaunas zinātniskās grupas un sadarbību ar augstskolām, pētniecības centriem un uzņēmumiem, piesaistot zinātniskajam un pētnieciskajam darbam zinātniekus, kas atgriežas darbā Latvijā, un ārvalstu zinātniekus, un veicinot jaunu zinātnieku iesaistīšanos projektos un to vadībā, īpaši starpdisciplināros pētījumu virzienos.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
478. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Valsts zinātniskās institūcijas, zinātnieki, jaunie zinātnieki, doktoranti un maģistri.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
479. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Valsts zinātniskās institūcijas: valsts zinātniskie institūti, valsts augstskolas, valsts augstskolu zinātniskie institūti.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
480. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.1.1.3. aktivitāte. Motivācijas veicināšana zinātniskajai darbībai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
481. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Informēt un veidot sabiedrības, īpaši jauniešu un studentu, izpratni par zinātnes sasniegumiem un inovācijām, to nozīmi sabiedrības dzīvē un attīstības potenciālu, un veicināt uzņēmēju interesi par zinātnes pētījumu rezultātu komerciālo potenciālu un inovatīvo risinājumu izstrādi.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
482. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: izglītojamie un studenti, komercsabiedrības un uzņēmēji, darba devēji un profesionālas organizācijas, izglītības iestādes, pašvaldības un valsts institūcijas.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
483. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Latvijas Republikā reģistrētas juridiskas personas.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

1.2.pasākums „Augstākās izglītības attīstība”

Ievads

484. Viens no Latvijas ekonomiskās politikas pamatmērķiem ir izveidot efektīvu, konkurētspējīgu un uz zināšanām balstītu ekonomiku. Latvijas ekonomikas attīstībai un konkurētspējas pieaugumam ir jārada priekšnoteikumi pārejai no ekonomikas modeļa, kas balstās uz mazkvalificēta darbaspēka izmantošanu un zemas pievienotās vērtības produkcijas ražošanu, uz inovatīvo (zināšanu) attīstības modeli. Šī mērķa īstenošanai ir nepieciešams uzlabot augstākās izglītības kvalitāti, nodrošinot darba tirgus prasībām atbilstošu, augstas kvalifikācijas speciālistu sagatavošanu, un veicināt cilvēka potenciāla attīstību zinātnes un pētniecības jomā, kas sniegtu ieguldījumu progresīvu tehnoloģiju, produktu un pakalpojumu izstrādē.
485. Kopienas Stratēģiskās vadlīnijas nosaka uz zināšanām balstītas ekonomikas attīstību, šī mērķa īstenošanai izvirzot šādus uzdevumus: augstākās izglītības modernizācija, pielāgojot izglītības sistēmu jaunajām prasībām pēc zināšanām, un cilvēka potenciāla attīstība zinātnes, pētniecības un inovāciju jomā. Latvijas Nacionālā Lisabonas programma paredz palielināt augstākās izglītības pieejamību, kvalitāti un atbilstību darba tirgus prasībām. Savukārt Nacionālajā attīstības plānā 2007.-2013.gadam kā risināmie uzdevumi ir noteikta augstākās izglītības kvalitātes uzlabošana un studiju modernizācija, atbalsts maģistra un doktora studijām un akadēmiskā personāla profesionālās un pētnieciskās kvalifikācijas paaugstināšana, lai nodrošinātu zinošu, augsti kvalificētu speciālistu sagatavošanu tautsaimniecības attīstībai un piesaistītu jaunus cilvēkresursus augstākajā izglītībā, zinātnē un pētniecībā.

Pasākuma mērķis

486. Pasākuma mērķis ir uzlabot augstākās izglītības studiju un programmu kvalitāti, palielināt studējošo skaitu maģistra un doktora studijās un paaugstināt akadēmiskā personāla profesionālo un pētniecisko kvalifikāciju.

Pasākuma pamatojums un apraksts

487. Valsts stratēģiskā ietvardokumentā 2007. – 2013.gadam un darbības programmā „Cilvēkresursi un nodarbinātība” esošās situācijas analīzē ir identificētas šādas problēmas augstākās izglītības attīstībai:
- Nav sistemātiskas analīzes tautsaimniecības vidēja termiņa pieprasījumam profesionālajā un augstākajā izglītībā,
 - Nepietiekama augstākās izglītības kvalitāte un augstākās izglītības iestāžu un darba devēju sadarbība, lai nodrošinātu speciālistu sagatavošanu atbilstoši darba tirgus pieprasījumam,
 - Zems studējošo īpatsvars dabaszinātņu, tehnoloģiju, inženierzinātņu un veselības aprūpes jomās,
 - Nepietiekams maģistra un doktora studiju programmās studējošo skaits un doktora grādu ieguvušo skaits,
 - Akadēmiskā personāla novecošanās un nepietiekama to kvalifikācijas paaugstināšanas aktivitāte.
488. Lai arī studentu skaits augstākajā izglītībā Latvijā uz 10 000 iedzīvotāju 2006/2007.a.g. sākumā bija 566, kas ir otrais augstākās rādītājs pasaulē, kopumā pozitīvajai tendencei - augstajam studējošo skaitam - nav sekojusi atbilstoša publiskā finansējuma sadales stratēģija - 77% no studējošajiem studē par saviem līdzekļiem. Studējošie, kas paši finansē savas studijas, izvēlas studēt galvenokārt sociālās zinātnes, kas ir radījis tautsaimniecības attīstībai nelabvēlīgu attiecību dabaszinātnēs, inženierzinātnēs un tehnoloģijās, vides zinātnēs

un medicīnā salīdzinot ar sociālajām zinātnēm (Latvijā - 5,2% no kopējā studējošo skaita studēja dabaszinātņu un matemātikas jomā, ES vidēji - 11,8%, Latvijā 9,5% no kopējā studējošo skaita studēja inženierzinātnēs un tehnoloģijās, ES vidēji – 14,5%). Nepietiekamais publiskā finansējuma apjoms augstākajā izglītībā (0,7% no iekšzemes kopprodukta) līdz šim nav ļāvis ieguldīt atbilstošus līdzekļus augstākās izglītības iestāžu un to programmu attīstībā.

489. Attīstību kavējošs faktors ir nepietiekoši augstu kvalificētu speciālistu, it sevišķi zinātņu doktoru skaits, kas nozīmē, ka Latvijā kritiski mazs ir to cilvēku skaits, kas spēj izstrādāt produktus ar augstu pievienoto vērtību, t.s., augstas tehnoloģijas produktus. Akadēmiskā personāla vecuma struktūra turpina pasliktināties, vairāk kā 50% no augstākās izglītības iestāžu mācībspēkiem ir vecāki par 50 gadiem, kā arī samazinās akadēmiskā personāla ar zinātnisko grādu skaits – 48% (2002.g. – 50%).
490. Nepietiekami tiek izmantotas augstākās izglītības iespējas reģionos, lai palielinātu ekonomiski aktīvo iedzīvotāju līdzdalības iespējas darba tirgū, veicinātu uzņēmējdarbību un reģionu attīstību.
491. Nepietiekama sadarbība starp augstāko izglītību un darba devējiem tautsaimniecības sektoru izglītības vajadzību noteikšanā, satura veidošanā, prakses un praktisko mācību nodrošināšanā un eksaminācijā samazina formālās izglītības ietvaros iegūto prasmju atbilstību strauji augošās ekonomikas vajadzībām.
492. Lai risinātu identificētās problēmas augstākās izglītības attīstībai, pasākumā plānots uzlabot studiju programmu saturu un īstenošanas kvalitāti tautsaimniecības attīstībai prioritāros virzienos (dabaszinātņu, matemātikas, informācijas tehnoloģiju, inženierzinātņu, veselības aprūpes, vides zinātņu u.c. studiju programmās), nodrošinot profesionālo studiju programmu atbilstību darba tirgus vajadzībām un tuvinot studējošo profesionālo zināšanu un prasmju apguvi praktiskajiem nozares darbības apstākļiem. Studiju programmu un kursu uzlabošana tiks īstenota sadarbībā ar darba devējiem un profesionālajām organizācijām, stiprinot studiju darba saikni ar tautsaimniecības attiecīgās nozares uzņēmumiem. Lai veicinātu resursu koncentrāciju un ieguldījumu efektivitāti, atbalsts plānots akadēmiskā vidē konkurētspējīgām augstākās izglītības institūcijām - universitātēm, augstskolām un koledžām. Līdztekus, ņemot vērā reģionu ekonomiskās attīstības tendences, atbalstu paredzēts sniegt arī jaunu studiju programmu izveidei tematiski prioritārajās jomās, īpaši reģionālajās augstskolās.
493. Pasākumā atbalsts ir paredzēts doktora un maģistra studiju programmās studējošo skaita palielināšanai, tādejādi nodrošinot augstākās kvalifikācijas speciālistu sagatavošanu progresīvu tehnoloģiju, produktu un pakalpojumu izstrādei un tautsaimniecības attīstībai, paralēli risinot arī jautājumus, kas saistīti ar akadēmiskā personāla novecošanos un nepietiekamajiem cilvēkresursiem zinātnē un pētniecībā.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

494. Pasākuma mērķa grupas ir augstākās izglītības institūcijas, augstākās izglītības studiju programmu studenti, maģistranti un doktoranti, augstākās izglītības iestāžu akadēmiskais personāls, profesionālās organizācijas un darba devēji, par augstāko izglītību atbildīgās valsts institūcijas.

Plānošanas dokumentu ietvars

495. Nepieciešamie pasākumi augstākās izglītības attīstībai, kas tiks īstenoti prioritātes „Augstākā izglītība un zinātne” ietvaros, ir saskaņā ar šādos nozīmīgākajos politikas plānošanas dokumentos noteikto:
 - Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007.-2013.gadam;

- LR Saeimas 26.10.2005. apstiprinātais ilgtermiņa konceptuālais dokuments “Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā”;
- Nacionālais attīstības plāns 2007. – 2013. gadam;
- Latvijas Nacionālā Lisabonas programma 2005.-2008.gadam;
- Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam;
- Augstākās izglītības, zinātnes un tehnoloģiju attīstības vadlīnijas 2002.-2010.gadam;
- Pamatnostādnes „Cilvēkresursu attīstība veselības aprūpē”.

Iepriekšējais atbalsts

496. ES struktūrfondu 2004. - 2006.gada plānošanas periodā izglītības attīstībai no Eiropas Sociālā fonda ir pieejams finansējums 69 miljoni eiro apjomā. No minētā finansējuma pasākuma „Izglītības un tālākizglītības attīstība” ietvaros 29 miljoni EUR tiek novirzīti augstākās izglītības attīstībai, uzlabojot studiju procesa kvalitāti un studiju programmu īstenošanu dabaszinātņu un tehnoloģiju ietilpīgās nozarēs, t.sk. uzlabojot esošās un izstrādājot jaunas augstākās izglītības studiju programmas, kā arī sniedzot atbalstu doktorantūras un pēcdoktorantūras pētījumiem. Taču ņemot vērā nepietiekamo augstākās izglītības studiju procesa uzlabošanas sakarā ar straujo ekonomikas attīstību valstī un darba tirgus prasību izmaiņām, arī turpmāk ir nepieciešami ievērojami līdzekļi, lai nodrošinātu kvalitatīvu un prasībām atbilstošu augstāko izglītību.

Sinergija un demarkācija

497. Pasākuma „Augstākās izglītības attīstība” aktivitātes ir cieši saistītas ar darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” pasākumu „Zinātne, pētniecība un attīstība” un pasākumu „Inovācijas”, veicinot augsta līmeņa speciālistu sagatavošanu tautsaimniecības attīstībai svarīgiem sektoriem, augstākās izglītības sasaisti ar pētniecības institūtiem un privāto sektoru, tādejādi veicinot produktu ar augstāku pievienoto vērtību radīšanu. Pasākuma aktivitāte „Atbalsts doktora un maģistra studiju programmu īstenošanai” papildina darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” pasākuma „Zinātnes un pētniecības potenciāla attīstība” ietvaros plānotās aktivitātes un pasākuma „Nodarbinātība” aktivitāti „Augstas kvalifikācijas darbinieku piesaiste”, nodrošinot augstas kvalifikācijas nozaru speciālistu sagatavošanu, veicinot to iesaisti zinātniskajā darbībā, attīstot cilvēkkapitālu pētniecības un inovāciju jomā un sekmējot zinātniskā potenciāla izaugsmi Latvijā.
498. Pasākumā plānotās aktivitātes ir cieši saistītas ar darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” aktivitāti „Augstākās izglītības iestāžu telpu un iekārtu modernizēšana, tajā skaitā, nodrošinot izglītības programmu apgūšanas iespējas arī personām ar funkcionāliem traucējumiem”, kuras ietvaros tiks sniegts atbalsts augstākās izglītības institūcijām studiju programmu īstenošanai nepieciešamās infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošanai un pielāgošanai personām ar funkcionāliem traucējumiem, nodrošinot papildinātību šī pasākuma aktivitātēm „Atbalsts doktora un maģistra studiju programmu īstenošanai” un „Atbalsts augstākās izglītības studiju uzlabošanai”.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

499. Pasākums kopumā veicinās policentrisku attīstību augstākajā izglītībā un dos ieguldījumu reģionu konkurētspējas paaugstināšanā, uzlabojot kvalificētu speciālistu sagatavošanu reģionu un visas valsts vajadzībām un veicinot darba spēka pārstrukturēšanos. Atbalsts būs pieejams konkurētspējīgām augstākās izglītības institūcijām (universitātēm, augstskolām, koledžām) nacionālas, reģionālas un, atsevišķos gadījumos, arī novadu nozīmes attīstības centros visos plānošanas reģionos. Projektu atlases kritēriji nodrošinās atbalsta koncentrēšanu prioritārajām

studiju jomām konkurētspējīgās izglītības iestādēs un projektiem, kuri demonstrēs sasaisti ar ERAF investīcijām. Lai nodrošinātu augstākās izglītības pieejamību un augsti kvalificētu speciālistu sagatavošanu reģionos, pasākumā atbalsts tiks paredzēts arī Rīgas augstākās izglītības institūciju filiāļu integrēšanai reģionālajās augstskolās, kā arī jaunu koledžu izveidei reģionos. Visiem reģioniem un finansējuma saņēmējiem tiks piemērotas vienādas struktūrfonda līdzfinansējuma likmes. Īstenojot atbalsta aktivitāti maģistra un doktora studiju programmu īstenošanai, reģionam paredzētais finanšu atbalsts tiks noteikts, ievērojot studējošo skaitu prioritārajās studiju jomās, teritoriju attīstības indeksu un studiju programmu atbilstību reģiona ekonomiskās attīstības tendencēm.

Makroekonomiskā stabilitāte

500. Pasākums kopumā nav tieši vērsts uz makroekonomiskās stabilitātes nodrošināšanu, tomēr pasākumā plānotās aktivitātes dos ieguldījumu makroekonomiskās stabilitātes veicināšanā. Pasākuma aktivitātes ir vērstas uz augstākās izglītības kvalitātes uzlabošanu un augsta līmeņa speciālistu sagatavošanu. Atbalsts tiks sniegts tautsaimniecības attīstībai nozīmīgām un produktīvām nozarēm (dabaszinātnes, informācijas tehnoloģijas, inženierzinātnes, ražošana un būvniecība, vides aizsardzība u.c.), kas vidējā un ilgā termiņā nodrošinās ieguldījumus ekonomikā. Atbalsts paredzēts augsta līmeņa profesionāļu sagatavošanai, kas spējīgi plānot, radīt un ieviest ražošanā augstas tehnoloģijas produktus un pakalpojumus ar augstu pievienoto vērtību, veicinās tautsaimniecības attīstību uz inovāciju un radošo industriju pamata.
501. Vairāku aktivitāšu ietvaros plānota lielāka uzņēmēju un nozares speciālistu piesaiste mācību un prakses procesā, kas veicinās sadarbības attīstību starp izglītotājiem un darba devējiem.

Vienādas iespējas

502. Pasākuma aktivitātēs nav paredzēti nekādi ierobežojumi dzimuma un vienādu iespēju aspektā. Atbilstība horizontālajām prioritātēm un diskriminācijas (dzimuma, rases, etniskās izcelsmes, reliģijas, invaliditātes u.c.) nepieļaušana būs viens no nosacījumiem potenciālajiem projektu ieviešējiem, tādējādi nodrošinot vienādu iespēju ievērošanu. Vērtēšanas kritērijos tiks iekļauts kritērijs par atbilstību horizontālajām prioritātēm, kurš sniegs priekšrocības projektiem vai dos iespēju veicināt to projektu realizāciju, kuros šie principi tiks ievēroti. Kritērijs paredzēs nosacījumu par abu dzimumu iesaisti projekta realizācijā. Pasākuma ietvaros noteiktie prioritārie studiju virzieni veicinās dzimumu proporciju izmaiņu sievietēm labvēlīgā virzienā, jo samazināsies studējošo skaits sociālajās zinātnēs, kurās pārsvarā studē sievietes, un attiecīgi palielināsies studējošo skaits dabaszinātņu, matemātikas, informācijas tehnoloģiju un inženierzinātņu studiju programmās. Informācija par to, kā atbilstošās aktivitātes ir veicinājušas vienādu iespēju nodrošināšanu, tiks iegūta no augstākās izglītības institūciju ikgadējām statistiskajām atskaitēm.

Ilgtermiņa attīstība

503. Pasākums sniegs pozitīvu ietekmi uz ilgtspējīgu attīstību. Lai arī tam nav tiešas ietekmes uz vidi, tā ietvaros plānotajās aktivitātēs ir paredzēts sniegt atbalstu vides aizsardzības speciālistu sagatavošanai un augstākās izglītības studiju programmu uzlabošanai, paredzot tajās iekļaut vides zinību studiju kursu, palielinot gan akadēmiskā personāla un studējošo, gan sagatavoto augstās kvalifikācijas jauno speciālistu zināšanas un informētību vides zinībās un ilgtspējīgā attīstībā, tādējādi veicinot vides zināšanu izmantošanu jauno speciālistu turpmākajā darbā.

Informācijas sabiedrība

504. Pasākuma aktivitātes dos ieguldījumu informācijas sabiedrības veidošanā, veicinot informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanu mācību procesā, e-resursu un e-studiju risinājumu izstrādi un ieviešanu augstākajā izglītībā. Ieguldījums informācijas sabiedrības veidošanā tiks veicināts, projektu specifiskajos atlases kritērijos paredzot papildus atbalstu projektiem, kas vērsti uz informācijas un komunikācijas tehnoloģiju un elektronisko resursu izmantošanu studiju procesā.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

505. Tā kā lielākā daļa konkurētspējīgo augstākās izglītības institūciju, kas ir finansējuma saņēmējas pasākuma ietvaros, atrodas Rīgā, tām sniegtais atbalsts veicinās Rīgas kā nacionālā izglītības un zinātnes attīstības centra starptautisko konkurētspēju.

Indikatīvās aktivitātes

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

506. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.1.2.1. aktivitāte. Atbalsts doktora un maģistra studiju īstenošanai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr. 476)

507. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Palielināt visu izglītības tematisko grupu augstākās kvalifikācijas speciālistu skaitu, īpaši dabaszinātņu, matemātikas, informācijas tehnoloģiju, inženierzinātņu, veselības aprūpes, vides zinātņu un radošo industriju jomā, kas spējīgi plānot, radīt un ieviest ražošanā augstas tehnoloģijas produktus, produktus un pakalpojumus ar augstu pievienoto vērtību, tādējādi veicinot tautsaimniecības, radošo industriju un izglītības attīstību uz inovāciju pamata.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

508. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: augstākās izglītības institūcijas, akadēmiskais personāls, doktoranti, maģistranti.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

509. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: augstākās izglītības institūcijas, kas īsteno doktora studiju programmas, kā arī augstākās izglītības institūcijas, kas īsteno maģistra studiju programmas šādās izglītības tematiskajās grupās, tematiskajās jomās un programmu grupās: dabaszinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas; inženierzinātnes, ražošana un būvniecība; lauksaimniecība; veselības aprūpe; vides aizsardzība; transporta pakalpojumi, māksla (starpdisciplinārās studiju programmās).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

510. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.1.2.2.aktivitāte. Atbalsts augstākās izglītības studiju uzlabošanai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

511. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Nodrošināt augstākās izglītības studiju programmu pārstrādāšanu un studiju rezultātu formulēšanu saskaņā ar Eiropas kvalifikāciju ietvaru, un uzlabot augstākās izglītības studiju programmu kvalitāti, nodrošinot studiju programmu satura atbilstību tautsaimniecības attīstības vajadzībām, sadarbībā ar darba devējiem un profesionālajām organizācijām uzlabojot un izstrādājot jaunas studiju programmas, tuvinot studējošo profesionālo zināšanu un prasmju apguvi praktiskajiem nozares darbības apstākļiem, kā arī pilnveidojot akadēmiskā personāla kvalifikāciju un kompetenci.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

512. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: augstākās izglītības institūcijas, akadēmiskais personāls, augstākās izglītības studiju programmu studenti, darba devēji un profesionālās organizācijas, par augstāko izglītību atbildīgās valsts institūcijas.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
513. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Augstākās izglītības institūcijas.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

3.2. 2. prioritāte „Izglītība un prasmes”

514. Prioritāte vērsta uz vispārējās un profesionālās izglītības kvalitātes un pieejamības uzlabošanu, lai nodrošinātu zinoša, prasmīga un darba tirgus prasībām atbilstoša darbaspēka sagatavošanu un sniegtu iespējas attīstīt un papildināt zināšanas mūža garumā visām sabiedrības grupām, kā arī paredz par izglītību un mūžizglītību atbildīgo institūciju kapacitātes un sadarbības stiprināšanu izglītības politikas veidošanā un īstenošanā.

514.¹ Prioritātes sadalījums aktivitātēs, tai skaitā aktivitāšu apraksts (aktivitātes nosaukums, aktivitātes mērķis, aktivitātes mērķa grupa un finansējuma saņēmēji), ir indikatīvs. Latvijai ir tiesības aktualizēt aktivitāšu saturu, precizējot to nacionāla līmeņa plānošanas dokumentos.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

Prioritātes pamatojums

515. Esošās situācijas analīze ļauj identificēt sekojošas stiprās un vājās puses, kā arī draudus un iespējas, kas pamato investīcijas šīs prioritātes ietvaros.

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> • Attīstīts vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu tīkls visā Latvijas teritorijā • Augsts iedzīvotāju vispārējās izglītības līmenis, kas norāda uz lielas sabiedrības daļas interesi iegūt izglītību • Kvalitatīva, pieejama un konkurētspējīga izglītība izvirzīta kā viena no svarīgākajām valdības un valsts prioritātēm • Izstrādāti nacionālie politikas plānošanas dokumenti izglītības un mūžizglītības attīstībai 2007.-2013.gadam • Pieredze mazākumtautību un bilingvālās izglītības īstenošanā • Mūsdienīga izglītības sistēmas normatīvā bāze 	<ul style="list-style-type: none"> • Nav sistemātiska tautsaimniecības vidēja termiņa pieprasījuma profesionālajā izglītībā analīzes, darba tirgus prasībām neatbilstoša nacionālās kvalifikāciju sistēma un izglītības programmas • Ierobežota izglītības sistēmas kapacitāte, noteikta ar infrastruktūras novecojumu visos izglītības līmeņos • Nepietiekams vispārējās izglītības pedagogu skaits un kvalifikācija • Nav pietiekoši attīstīta profesionālā orientācija jauniešiem • Neefektīvā sadarbība starp profesionālās izglītības iestādēm un darba devējiem • Zems profesionālās izglītības prestižs un nepietiekama izglītības kvalitāte, zems profesionālajā izglītībā studēt gribētāju skaits • Ierobežotas mūžizglītības (tālākizglītības) iespējas, kā arī ierobežotas izglītības iespējas sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām • Nepietiekama infrastruktūra un pedagogu kvalifikācija izglītojamo ar īpašām vajadzībām integrācijai
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> • Uzlabotais izglītības saturs dabaszinātnēs un ieviesta centralizēto eksāmenu sistēma vidējā izglītībā 	<ul style="list-style-type: none"> • Negatīvs iedzīvotāju dabiskais pieaugums, kā rezultātā samērā straujš izglītojamo skaits

<ul style="list-style-type: none"> • Plašas starptautiskas (īpaši ES) pieredzes izmantošana izglītības sistēmas pilnveidošanai un dalība izglītības kvalitātes salīdzinošajos pētījumos • Pieprasījums pēc kvalificētiem nozaru speciālistiem, kas savukārt veicina izglītības piedāvājuma attīstību un pilnveidošanu • Ārpusklases un interešu izglītības iespējas • Mūžizglītības pamatnostādņu un reģionālo rīcības plānu ieviešana, attīstīts tālākizglītības piedāvājums • Pieejama izglītības infrastruktūra mūžizglītības vajadzībām • 	<p>samazinājums visos izglītības līmeņos</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pedagogu novecošanās un iespējamais pedagogu trūkums • Sagatavoto jauno speciālistu emigrācija uz citām valstīm • Izglītības pakalpojumu izmaksu pieaugums •
---	--

516. Latvijas galvenais valsts attīstības resurss ir zināšanas, jaunrade, inovācijas un prasme izmantot savas zināšanas ekonomisko un sociālo mērķu sasniegšanai. Lai nodrošinātu pamatu ilgtspējīgai valsts ekonomiskai izaugsmei, nepieciešams veikt ieguldījumus cilvēku kapitālā uzlabojot izglītības kvalitāti un pieejamību visām iedzīvotāju grupām atbilstoši to spējām un vajadzībām un sagatavojot konkurētspējīgu darbaspēku tautsaimniecības attīstībai svarīgās nozarēs.

Prioritātes mērķis

517. Prioritātes mērķis ir nodrošināt zināša, prasmīga un darba tirgus prasībām atbilstoša darbaspēka sagatavošanu, uzlabojot izglītības kvalitāti un pieejamību, sniedzot iespējas attīstīt un papildināt zināšanas visām sabiedrības grupām mūža garumā, tādējādi vienlaikus ar bezdarba prevencijas pasākumu veikšanu palielinot tautsaimniecības potenciālu un darba ražīgumu, kā arī stiprinot izglītībā un mūžizglītībā iesaistīto institūciju kapacitāti un uzlabojot sadarbību izglītības politikas veidošanā un īstenošanā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

Prioritātes pasākumi

518. Prioritātes ietvaros tiks ieviesti divi pasākumi. Pasākuma “Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība” ietvaros tiks atbalstīta profesionālās un vispārējās izglītības kvalitātes, pieejamības un pievilcības uzlabošana, pilnveidojot nacionālo kvalifikāciju sistēmu, profesionālās un vispārējās izglītības saturu, paaugstinot profesionālās un vispārējās izglītības pedagogu kompetenci, kā arī stiprinot profesionālajā izglītībā iesaistīto pušu kapacitāti un sadarbību. Savukārt pasākums “Mūžizglītības attīstība un izglītībā un mūžizglītībā iesaistīto institūciju rīcībspējas un sadarbības uzlabošana” ir vērsts uz mūžizglītības pieejamības paplašināšanu visām iedzīvotāju, tai skaitā sociālās atstumtības riska, grupām, atbalsta pasākumu īstenošanu jauniešu sociālās atstumtības riska mazināšanai un integrācijai izglītības sistēmā, profesionālās orientācijas un karjeras izglītības attīstībai, kā arī par izglītību un mūžizglītību atbildīgo institūciju kapacitātes un sadarbības stiprināšanai.

Sinergija un demarkācija

519. Prioritāte ir tieši saistīta ar darbības programmā „Infrastruktūra un pakalpojumi” sniegto ERAF atbalstu profesionālās un vispārējās izglītības infrastruktūras uzlabošanai, jo moderns

mācību aprīkojums un infrastruktūra ir ļoti būtisks nosacījums, lai uzlabotu izglītības procesa kvalitāti un atbilstību darba tirgus prasībām. Prioritātes ietvaros plānotās aktivitātes vispārējās vidējās izglītības uzlabošanai un profesionālās orientācijas un karjeras izglītības attīstībai sniegs pozitīvu ietekmi uz darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” prioritāti „Augstākā izglītība un zinātne”, nodrošinot vidusskolas absolventiem nepieciešamo zināšanu līmeni mācību turpināšanai augstākajā izglītībā un veicinot mērķtiecīgi orientētu jauniešu tālākās izglītības un profesijas izvēli. Pasākums, lai uzlabotu vispārējās zināšanas un prasmes, netieši papildina darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” pasākumu „Veselība darbā”, kas nodrošina veselības izglītības pasākumus izglītības programmā. Prioritātē sniedzot atbalstu par izglītības un mūžizglītības politiku atbildīgo institūciju kapacitātes un sadarbības stiprināšanai, tiks sniegta pozitīva ietekme uz pārējām izglītības prioritātēm ERAF un ESF finansētajās darbības programmās, nodrošinot mērķtiecīgu, visaptverošu un savstarpēji papildinošu izglītības un mūžizglītības politikas izstrādi un ieviešanu, tai skaitā ES fondu ietvaros. Prioritātei ir papildinošs efekts uz darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” prioritātē „Sociālās iekļaušanas veicināšana” paredzētajiem pasākumiem, nodrošinot atbilstošas izglītības pieejamību sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām.

520. Prioritātes pasākums „Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība” ir saistīts ar EZF „Rīcības programmas Eiropas Zivsaimniecības fonda atbalsta ieviešanai Latvijā (2007. – 2013.g.)” 1.prioritāro virzienu „Pasākumi Kopienas zvejas flotes sabalansēšanai”, 2.prioritāro virzienu „Akvakultūra, zveja iekšējos ūdeņos, zivsaimniecības un akvakultūras produktu apstrāde un mārketinga”, 3.prioritāro virzienu „Kopējās ieinteresētības pasākumi” un „Lauku attīstības programmas 2007.-2013.gadam” pasākumu „Arodapmācība un informācijas pasākumi”, kas tiek līdzfinansēts no ELFLA, tādējādi nodrošinot savstarpēji papildinošu atbalstu. Pasākumu ietvaros nodefinētās atbalsta jomas ļauj nodrošināt aktivitāšu nepārklāšanos.
521. Prioritātes pasākums „Mūžizglītības attīstība un izglītībā un mūžizglītībā iesaistīto institūciju rīcībspējas un sadarbības uzlabošana ” ir saistīts ar EZF 3.prioritāro virzienu „Kopējās ieinteresētības pasākumi” un „Lauku attīstības programmas 2007.-2013.gadam” pasākumiem „Arodapmācības un informācijas pasākumi” un „Apsaimniekošanas, atbalsta un konsultāciju pakalpojumu izveidošana,, kas tiek līdzfinansēti no ELFLA, tādējādi nodrošinot savstarpēji papildinošu atbalstu. Norādīto plānošanas dokumentu pasākumos tiks nodrošināta atbalstāmo aktivitāšu nepārklāšanās, ievērojot katra plānošanas dokumenta pasākumu ietvaros nodefinētās atbalstāmās mērķgrupas un apmācību tematikas.

Rādītāji

522. Iznākuma rādītāji:
- Uzlaboto profesionālās izglītības programmu skaits – 55 (bāze 2004.gadā – 0) (avots – IZM dati) (2.1.pasākums);
 - Uzlaboto vispārējās izglītības programmu skaits - 4 (bāze 2004.gadā – 0) (avots – IZM dati) (2.1.pasākums);
 - Profesionālās izglītības pedagogi, kas pilnveidojuši savu kompetenci un kvalifikāciju, – 5000 (bāzes vērtība 2004.gadā – 0) (avots – IZM dati) (2.1.pasākums);
 - Vispārējās izglītības pedagogi, kas pilnveidojuši savu kompetenci un kvalifikāciju, – 20 000 (bāzes vērtība 2004.gadā – 0) (avots – IZM dati) (2.1.pasākums);
 - Vispārējās izglītības pedagogu skaits, kas saņēmuši atbalstu mērķstipendiju veidā, – 4 000 (bāzes vērtība 2004.gadā – 0) (avots – IZM dati) (2.1.pasākums);

- Profesionālās izglītības programmās izglītojamo skaits, kas saņēmuši tiešu ESF atbalstu mērķstipendiju veidā, – 40 000 (bāzes vērtība 2004.gadā – 0) (avots – IZM dati) (2.1.pasākums);
 - Vispārējās un profesionālās izglītības pedagogi, kas saņēmuši atbalstu izglītības kvalitātes nodrošināšanai un profesionālās un sektorālās mobilitātes paaugstināšanai izglītības sistēmas optimizācijas apstākļos, – 28 000 (bāzes vērtība 2004.gadā – 0) (avots – IZM dati) (2.2.pasākums);
 - Sociālās atstumtības riska grupu izglītojamo skaits, kas saņēmuši ESF atbalstu mācībām, – 10 000 (bāzes vērtība 2004.gadā – 0) (avots – IZM dati) (2.2.pasākums);
 - Personu skaits, kas saņem ESF atbalstu (izglītībā un apmācībās) mūžizglītības aktivitātes ietvaros, – 20 200 (bāzes vērtība 2004.gadā – 0) (avots – IZM dati) (2.2.pasākums).
- (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 07.01.2011. rīkojumu nr.5, 28.09.2011. rīkojumu nr.486)*

523. Rezultāta rādītāji:

- Izglītojamo īpatsvars, kas apgūst uzlabotās profesionālās izglītības programmas, pret izglītojamo skaitu profesionālajā izglītībā – 50 % (bāzes vērtība 2004.gadā – 0%) (avots – IZM dati) (2.1.pasākums);
- Profesionālās izglītības programmās izglītojamo īpatsvars, kuri saņēmuši tiešu ESF atbalstu, pret kopējo profesionālās izglītības programmās izglītojamo skaitu – 67% (bāzes vērtība 2004.gadā – 0%), (avots – IZM dati) (2.1.pasākums);
- Izglītojamo (7.-12.klašu audzēkņu) īpatsvars, kas apgūst uzlabotās vispārējās izglītības programmas, pret kopējo izglītojamo skaitu 7.-12.klasē – 60% (bāzes vērtība 2004.gadā – 0%) (avots – IZM dati) (2.1.pasākums);
- Vispārējās un profesionālās izglītības pedagogu īpatsvars, kas pilnveidojuši savu kompetenci profesionālajā un vispārējā izglītībā, pret kopējo pedagogu skaitu – 50% (bāzes vērtība 2004.gadā – 0%) (avots IZM dati) (2.1.pasākums);
- Vispārējās izglītības un profesionālās izglītības iestāžu īpatsvars, kuras īsteno uzlabotās programmas, pret kopējo vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu skaitu – 70% (bāzes vērtība 2004.gadā – 0%) (avots – IZM dati) (2.1.pasākums).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 28.09.2011. rīkojumu nr.486)

524. Ietekmes rādītāji:

- Samazinājies vidējās izglītības absolventu skaits ar zemām vai ļoti zemām prasmēm dabaszinātnēs, matemātikā un svešvalodās (% no vidusskolas absolventu kopskaita) – 21% (bāzes vērtība 2004.gadā – 27%) (avots – IZM dati, apkopoti no centralizēto eksāmenu rezultātiem katru gadu) (2.1.pasākums);
- Pieaudzis jauniešu īpatsvars, kuriem ir vismaz vidējā izglītība (% no jauniešiem 20-24 gadu vecumā), – 80% (bāzes vērtība 2004.gadā – 79,5%) (avots – IZM un Eurostat dati) (2.1.pasākums un 2.2.pasākums);
- Samazinājies jauniešu īpatsvars, kas pēc pamatskolas neturpina izglītību (% no pamatskolas absolventu skaita), – 2% (bāzes vērtība 2004.gadā – 4,9%) (avots – IZM un CSP dati) (2.1.pasākums un 2.2.pasākums).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 28.09.2011. rīkojumu nr.486)

2.1.pasākums „Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība”

Ievads

525. Latvijas izglītības sistēma ir pilnveidojusies un kļuvusi par Eiropas izglītības telpas daļu. Latvijas politika izglītībā vērsta uz to, lai nodrošinātu laikmetīgu, kvalitatīvu izglītību, kas atbilst valsts un globālā darba tirgus prasībām, kā arī reģionu ekonomikas un sociālās attīstības vajadzībām, īpaši uzsverot, ka profesionālā izglītība un tālākizglītība dod iespēju indivīdam darbības vecumā iegūt zināšanas, prasmes un kvalifikāciju, sagatavojot konkurētspējīgu darbaspēku tautsaimniecības sektoriem. Vispārējās prasmes, saskaņā ar Latvijas un Eiropas Savienības izglītības politikas attīstības nostādņiem, veido pamatu tālākai izglītības un kvalifikācijas ieguvei un tādejādi ir svarīgs priekšnoteikums zinoša un prasmīga darbaspēka sagatavošanā.
526. Kopienas Stratēģiskās vadlīnijas izglītības attīstībai kā centrālo uzdevumu izvirza kvalitatīvas un pieejamas visu līmeņu izglītības nodrošināšanu, tādējādi sniedzot ieguldījumu nodarbinātības veicināšanā. Latvijas Nacionālā Lisabonas programma paredz uzlabot visu līmeņu izglītības pieejamību un pilnveidot izglītības kvalitāti un atbilstību darba tirgus prasībām. Augstāk minētās prioritātes uzsver arī Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013.gadam, par uzdevumiem izvirzot kvalitatīvu pamatizglītību, obligātu vidējo izglītību un īpaši akcentējot profesionālās izglītības attīstību, sevišķi reģionos.

Pasākuma mērķis

527. Pasākuma mērķis ir veicināt profesionālās izglītības sistēmas attīstību, uzlabojot tās pieejamību un atbilstību darba tirgus vajadzībām, un nodrošināt vispārējo prasmju apguves kvalitāti, tai skaitā pilnveidojot vispārējās un profesionālās izglītības pedagogu profesionālo kompetenci, īpaši saistībā ar inovācijām un uz zināšanām balstītu ekonomiku.

Pasākuma pamatojums un apraksts

528. Valsts stratēģiskajā ietvardokumentā 2007. – 2013.gadam un darbības programmā „Cilvēkresursi un nodarbinātība” esošās situācijas analizē ir identificētas šādas galvenās problēmas profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstībai:
- Darba tirgus prasībām neatbilstoša nacionālā kvalifikāciju sistēma un izglītības programmas; kā arī nepietiekama izglītības iestāžu un darba devēju sadarbība izglītības uzlabošanā;
 - Ievērojams jauniešu īpatsvars, kas ieiet darba tirgū bez kvalifikācijas un ar izglītības turpināšanai nepietiekamām vispārējām zināšanām;
 - Nepietiekama jauniešu iesaistīšanās vidējā izglītībā, zems profesionālās izglītības prestižs un nepietiekama izglītības kvalitāte, zems profesionālajā izglītībā studēt gribētāju skaits;
 - Mūsdienu prasībām neatbilstoša vispārējās un profesionālās izglītības pedagogu kvalifikācija, pedagogu trūkums un novecošanās.
529. Kvalificētu speciālistu sagatavošanu tautsaimniecības sektoriem kavē disproporcija starp vispārējās izglītības un profesionālās un arodizglītības ceļa izvēli pēc pamatskolas (tikai 29,6% no pamatskolas beigušo jauniešu kopējā skaita izglītību turpināja profesionālās izglītības programmās, CSP, 2005.). Profesionālās izglītības iestāžu modernu mācību iespēju trūkums mazina profesionālās izglītības prestižu un pievilcību. Nepietiekama sadarbība starp profesionālās izglītības iestādēm, darba devējiem un sociālajiem partneriem izglītības satura veidošanā, prakses vietu nodrošināšanā un profesionālās izglītības pedagogu kompetenču paaugstināšanā mazina profesionālās izglītības absolventu iespējas iekļauties darba tirgū. Nenotiek sistemātiska darba tirgus izpēte un vidējā termiņa vajadzību prognozēšana Tajā

pašā laikā tautsaimniecības nozarēs, kurās ir strauja attīstība, ir vērojams darbaspēka trūkums vai arī potenciālajiem darbiniekiem nav attiecīgo prasmju. Profesionālās izglītības absolventiem trūkst atbalsta un motivācijas mehānismu, lai veicinātu pašnodarbinātību un iesaisti uzņēmējdarbībā.

530. Kopumā Latvijā jauniešu līdzdalība vidējās izglītības pakāpē ir nepietiekama (73,7%), salīdzinot ar attīstītajām ES valstīm, ASV un Kanādu. 2003.gada OECD (*Organisation for Economic Co-operation and Development*) PISA (*Programme for International Student Assessment*) rezultāti liecina, ka Latvijas jauniešu vispārējās prasmes ir uzlabojušās, tomēr mūsu skolēnu sasniegumi ir zem vidējā pasaulē un Eiropā. Centralizēto eksāmenu rezultāti vidējās izglītības noslēgumā liecina, ka joprojām liels jauniešu īpatsvars skolu pabeidz ar zemām vai ļoti zemām prasmēm (27,18%). Īpaši zemi rezultāti ir profesionālās izglītības (49,48%) un vakarskolu (36,35%) beidzējiem. Tālāko izglītību un kvalifikācijas ieguvu apgrūtina arī nepietiekama valsts valodas un svešvalodu prasme.
531. Valsts nodrošinājumā ar pedagogiem, palielinoties skolotāju vidējam vecumam, tuvākā nākotnē var iestāties krīze. 10% no kopējā vispārējās un profesionālās izglītības pedagogu skaita ir pensijas vecumā, 2/3 pedagogu ir vecumā virs 40 gadiem, jauno pedagogu skaits ir nepietiekams. Lielai daļai pedagogu, īpaši profesionālajā izglītībā, ir nepietiekama kompetence un prasmes modernā mācību satura īstenošanā.
532. Lai risinātu identificētās problēmas, kā arī nodrošinātu izglītības sistēmas spēju sagatavot darbaspēku atbilstoši darba tirgus vajadzībām un virzībai uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku, pasākuma ietvaros ir paredzēts sniegt atbalstu profesionālās izglītības sistēmas attīstībai, tās kvalitātes, atbilstības, pievilcības un pieejamības uzlabošanai, pilnveidojot nacionālo kvalifikāciju sistēmu, veicot tautsaimniecības nozaru izpēti, rezultātā uzlabojot profesiju standartus, profesionālās izglītības programmas un eksamināciju, kā arī izglītības procesa īstenošanu. Izglītības satura un īstenošanas uzlabošanā aktīvi tiks iesaistīti darba devēji, profesionālās organizācijas un sociālie partneri, lai nodrošinātu izglītības atbilstību darba tirgus vajadzībām un kvalifikācijas prasībām atbilstošas praktiskās mācības un prakses vietas. Lai nodrošinātu sociālo partneru spēju piedalīties profesionālās izglītības pilnveidošanā, atbalsts tiks sniegts to kapacitātes stiprināšanai un sadarbības uzlabošanai.
533. Vispārējā izglītībā ir paredzēts īstenot vidējās izglītības satura reformu izglītības kvalitātes, satura un programmu uzlabošanai, akcentējot zināšanu pielietojumu, pilnveidojot mācību metodes un mācību sasniegumu vērtēšanas sistēmu, veicinot interesi par dabaszinātņu un tehnoloģiju priekšmetiem un svešvalodu apguvi, uzmanību pievēršot teorētisko zināšanu praktiskās pielietošanas apgūšanai. Tiks īstenoti arī pasākumi, lai nodrošinātu nepieciešamo pedagogu nodrošinājumu prioritārajos mācību priekšmetos (dabaszinātnēs, matemātikā, informācijas tehnoloģijās, svešvalodās) un veicinātu jauno pedagogu iesaistīšanos darbā skolās.
534. Pasākumā atbalsts paredzēts arī profesionālajā un vispārējā izglītībā iesaistīto pedagogu un prakses vadītāju kompetences paaugstināšanai, īpaši saistībā ar modernizēto izglītības saturu, inovācijām un uz zināšanām balstītu sabiedrību.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

535. Pasākuma mērķa grupas ir vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu audzēkņi; vispārējā un profesionālā izglītībā un tālākizglītībā iesaistītie pedagogi, profesionālā izglītībā iesaistītie prakses vadītāji un amatnieki; studenti, kas iegūst vispārējās vai profesionālās izglītības pedagoga kvalifikāciju; augstākās izglītības institūciju akadēmiskais personāls, kas iesaistīts pedagogu sagatavošanā; darba devēji un profesionālās organizācijas, sociālie partneri, profesionālās izglītības un nodarbinātības sadarbības institūcijas, profesionālajā izglītībā

iesaistītās valsts pārvaldes iestādes, profesionālās izglītības vai profesionālās izglītības atbalsta iestādes.

Plānošanas dokumentu ietvars

536. Prioritātē „Izglītība un prasmes” īstenojamie pasākumi vispārējās un profesionālās izglītības attīstībai atbilst šādos nozīmīgākajos politikas plānošanas dokumentos noteiktajiem izglītības attīstības virzieniem:
- Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007.-2013.gadam;
 - LR Saeimas 26.10.2005. apstiprinātais ilgtermiņa konceptuālais dokuments “Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā”;
 - Nacionālais attīstības plāns 2007. – 2013.gadam;
 - Latvijas Nacionālais rīcības plāns nabadzības un sociālas atstumtības mazināšanai;
 - Latvijas Nacionālā Lisabonas programma 2005-2008.gadam;
 - Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam;
 - Mūžizglītības politikas pamatnostādnes 2007.-2013.gadam;
 - Invaliditātes un tas izraisīto seku samazināšanas politikas pamatnostādnes 2005.-2015.gadam.

Iepriekšējais atbalsts

537. ES struktūrfondu 2004. - 2006. gada plānošanas periodā izglītības attīstībai no Eiropas Sociālā fonda ir pieejams finansējums 69 miljonu EUR apjomā.
538. No tiem pasākuma „Izglītības un tālākizglītības attīstība” ietvaros 35 miljoni EUR tiek novirzīti izglītības programmu uzlabošanai sākotnējā profesionālajā izglītībā ekonomikai svarīgās nozarēs, mācību kvalitātes uzlabošanai dabaszinātņu, matemātikas un tehnoloģiju priekšmetos vidējā izglītībā, kā arī karjeras izglītības un profesionālās orientācijas pasākumu attīstībai izglītības iestādēs. No ESF tiek atbalstīta arī sociālo partneru un izglītības iestāžu sadarbības uzlabošana izglītības un apmācības kvalitātes paaugstināšanai.

Sinergija un demarkācija

539. Pasākumā plānotās aktivitātes ir cieši saistītas ar darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” prioritāti „Infrastruktūra cilvēku kapitāla nostiprināšanai” un tajā iekļautajiem pasākumiem „Profesionālās izglītības infrastruktūra” un „Izglītības infrastruktūra vispārējo prasmju nodrošināšanai”, kuros paredzēta izglītības iestāžu rekonstrukcija/modernizācija, telpu pielāgošana, aprīkojuma modernizācija, ņemot vērā, ka visos izglītības līmeņos moderns mācību aprīkojums un infrastruktūra ir ļoti būtiska izglītības un apmācības procesa daļa. Pasākumu papildina arī darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” pasākuma „IKT infrastruktūra un pakalpojumi” ietvaros plānotās darbības izglītības sistēmas informatizācijai. Prioritātes ietvaros plānotās aktivitātes vispārējās vidējās izglītības uzlabošanai sniegs pozitīvu ietekmi uz darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” prioritāti „Augstākā izglītība un zinātne”, nodrošinot vidusskolas absolventiem nepieciešamo zināšanu līmeni mācību turpināšanai augstākajā izglītībā.
540. Pasākuma aktivitāte „Profesionālās izglītības sistēmas attīstība, kvalitātes, atbilstības un pievilcības uzlabošana” papildina EZF 1.prioritārā virziena „Pasākumi Kopienas zvejas flotes sabalansēšanai” pasākuma „Sociāli ekonomiskie pasākumi” un ELFLA pasākumu „Arodapmācība un informācijas pasākumi”. Demarkācija tiks nodrošināta, ESF līdzfinansētā pasākuma ietvaros atbalstot izglītības iespējas visām sabiedrības grupām dažādās jomās, izņemot zvejnieku profesionālās apmācības zvejniecībā, kas tiks atbalstītas EZF ietvaros un lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārstrādes nozares profesionālās apmācības grupās, kas tiks atbalstītas ELFLA ietvaros.

541. Pasākums papildina EZF 2.prioritārā virziena „Akvakultūra, zveja iekšējos ūdeņos, zivsaimniecības un akvakultūras produktu apstrāde un mārketingš” 2.1.pasākumu „Investīcijas akvakultūras uzņēmumos”. Demarkācija tiks nodrošināta, ESF pasākuma ietvaros atbalstot izglītības iespējas visām sabiedrības grupām dažādās jomās, izņemot akvakultūrā nodarbināto profesionālās apmācības akvakultūrā, kas tiks atbalstītas EZF ietvaros.
542. Pasākums papildina EZF 2.prioritārā virziena „Akvakultūra, zveja iekšējos ūdeņos, zivsaimniecības un akvakultūras produktu apstrāde un mārketingš” 2.5.pasākumu „Zvejas un akvakultūras produktu apstrāde un mārketingš”. Demarkācija tiks nodrošināta, ESF pasākuma ietvaros atbalstot izglītības iespējas visām sabiedrības grupām dažādās jomās, izņemot zvejas un akvakultūras produktu apstrādē nodarbināto profesionālās apmācības zvejas un akvakultūras produktu apstrādē, kas tiks atbalstītas EZF ietvaros.
543. Pasākums papildina EZF 3.prioritārā virziena „Kopējās ieinteresētības pasākumi” 3.1.pasākuma „Kopējas rīcības pasākumi” aktivitāti „Profesionālo iemaņu, partnerattiecību, sadarbības un pieredzes apmaiņas veicināšana”. Demarkācija tiks nodrošināta, ESF pasākuma ietvaros atbalstu sniedzot izglītības iespējām visām sabiedrības grupām dažādās jomās, izņemot kopīgiem rīcības projektiem profesionālām apmācībām zivsaimniecībā, kas tiks atbalstīti EZF ietvaros.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

544. Pasākums veicinās policentriskas attīstības modeļa īstenošanu. Teritorijas līdzsvarota attīstība tiks nodrošināta, atbalstot vispārējās un profesionālās izglītības pieejamību iedzīvotājiem nacionālas, reģionālas un novadu nozīmes attīstības centros, kā arī lauku teritorijās visos plānošanas reģionos. Lai nodrošinātu līdzsvarotu atbalstu visiem Latvijas reģioniem, ar projektu atlases kritēriju palīdzību tiks regulēts finanšu resursu sadalījums, ņemot vērā reģionos vispārējās izglītības iestādēs un profesionālās izglītības iestādēs esošo un plānoto audzēkņu skaitu, esošo un nepieciešamo pedagogu skaitu, reģionu un novadu attīstības perspektīvas un reģionālā darba tirgus prasības. Priekšrocības (papildus punkti projektu vērtēšanā) tiks dota projektiem, kuri aptvers lielāku mērķa grupu un demonstrēs sasaisti ar ERAF investīcijām. Visiem reģioniem un finansējuma saņēmējiem tiek piemērotas vienādas struktūrfonda līdzfinansējuma likmes.

Makroekonomiskā stabilitāte

545. Pasākums kopumā nav tieši vērsts uz makroekonomiskās stabilitātes nodrošināšanu, tomēr pasākumā plānotās aktivitātes dos ieguldījumu makroekonomiskās stabilitātes veicināšanā. Pasākuma aktivitātes ir vērstas uz izglītības kvalitātes un atbilstības uzlabošanu un zinoša un prasmīga darbaspēka sagatavošanu, lai veicinātu tautsaimniecības attīstību.
546. Atbalsts tiks sniegts produktīvām nozarēm, kas vidējā un ilgā termiņā nodrošinās ieguldījumus ekonomikā, tā, piemēram, mehānikas un metālapstrādes, enerģētikas, elektronikas un automātikas, transporta, būvniecības, kokapstrādes, lauksaimniecības, ķīmijas rūpniecības u.c. nozarēs, nodrošinot to attīstībai nepieciešamo kvalificēto darbaspēku visos reģionos. Vairāku aktivitāšu ietvaros plānota lielāka uzņēmēju un nozares speciālistu piesaiste mācību un prakses procesā, kas veicinās sadarbības attīstību starp izglītības iestādēm un darba devējiem un izglītības spēju pielāgoties darba tirgus prasībām.

Vienādas iespējas

547. Pasākums kopumā netieši veicinās vienādu iespēju nodrošināšanu. Pasākuma aktivitātēs nav paredzēti nekādi ierobežojumi dzimuma un vienādu iespēju aspektā. Atbilstība horizontālajām prioritātēm un diskriminācijas (dzimuma, rases, etniskās izcelsmes, reliģijas, invaliditātes u.c.) nepieļaušana būs viens no nosacījumiem potenciālajiem projektu ieviešējiem, tādejādi nodrošinot vienādu iespēju ievērošanu. Priekšrocības tiks sniegtas tiem projektiem, kuros šie principi tiks ievēroti. Pasākumam būs pozitīva ietekme uz dzimumu līdztiesību, jo tiks veicināta sieviešu interese par eksaktajiem priekšmetiem, tādejādi sniedzot iespēju tādu profesiju izvēlei nākotnē, kurās pastāvēs augstāka darba samaksa.

Ilgspējīga attīstība

548. Pasākums nav tieši vērst uz ilgtspējīgu attīstību, jo tam nav tiešas ietekmes uz vidi. Tomēr pasākuma ietvaros var tikt atbalstīta vides zinību veicināšana attiecīgu mācību priekšmetu saturā, kā arī notikt vides aizsardzības speciālistu sagatavošana.

Informācijas sabiedrība

549. Pasākuma aktivitātes dos ieguldījumu informācijas sabiedrības veidošanā, veicinot informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanu mācību procesā un lietošanas prasmju uzlabošanu, e-resursu un e-mācību vides risinājumu izstrādi un ieviešanu gan vispārējā, gan profesionālajā izglītībā. Ieguldījums informācijas sabiedrības veidošanā tiks veicināts, paredzot papildus atbalstu projektiem, kas vērsti uz informācijas un komunikācijas tehnoloģiju un elektronisko resursu izmantošanu mācību procesā.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

550. Pasākuma ietvaros tiks nodrošināta vienmērīga valsts teritoriju attīstība, līdz ar to netiks veiktas īpašas aktivitātes Rīgas atbalstam, tomēr veicamo aktivitāšu ietvaros Rīgā realizējamie projekti veicinās Rīgas attīstību, kas nozīmīga visas Latvijas konkurētspējas stiprināšanai.

Indikatīvās aktivitātes

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

551. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.2.1.1.aktivitāte. Profesionālās izglītības sistēmas attīstība, kvalitātes, atbilstības un pievilcības uzlabošana⁸⁶.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

552. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Veicināt profesionālās izglītības programmās studējošo jauniešu īpatsvara pieaugumu un iegūtās profesionālās kvalifikācijas atbilstību darba tirgus prasībām, pilnveidojot nacionālo kvalifikāciju sistēmu, profesiju standartus, profesionālās izglītības programmas un eksamināciju, uzlabojot profesionālās izglītības programmu pievilcību un īstenošanas kvalitāti, paaugstinot profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu un prakses vadītāju kompetenci un nodrošinot kvalifikācijas prasībām atbilstošu praktisko mācību pieejamību, kā arī uzlabojot profesionālajā izglītībā iesaistīto pušu, tai skaitā sociālo partneru, kapacitāti un sadarbību.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

553. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Profesionālās izglītības iestāžu audzēkņi, profesionālajā izglītībā un tālākizglītībā iesaistītie pedagogi, prakses vadītāji un amatnieki; studenti, kas iegūst profesionālās izglītības pedagoga kvalifikāciju, un augstākās izglītības institūciju akadēmiskais personāls, kas iesaistīts pedagogu sagatavošanā; darba devēji un

⁸⁶ Mērķtiecīgāka ESF atbalsta nodrošināšanai darbības programmas papildinājuma līmenī aktivitāte ir sadalīta vairākās apakšaktivitātēs

profesionālās organizācijas, sociālie partneri, profesionālās izglītības un nodarbinātības sadarbības institūcijas, profesionālajā izglītībā iesaistītās valsts pārvaldes iestādes, profesionālās izglītības vai profesionālās izglītības atbalsta iestādes, institūcijas un kapitālsabiedrības, kam normatīvajos aktos ir deleģētas valsts pārvaldes funkcijas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

554. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Izglītības un zinātnes ministrija, Profesionālās izglītības administrācija, valsts pārvaldes iestāde, kas administrē profesionālo kultūrizglītību, sociālo partneru organizācijas, kam deleģētas tiesības darboties nacionālā līmenī (Latvijas Darba devēju konfederācija, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība), augstākās izglītības institūcijas, kas īsteno profesionālās izglītības pedagogu izglītošanas programmas, profesionālās izglītības iestādes un koledžas, darba devēju organizācijas un profesionālās organizācijas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 26.08.2008. rīkojumu nr. 511 un 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

555. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.2.1.2.aktivitāte. Vispārējo zināšanu un prasmju uzlabošana⁸⁷.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr. 476)

556. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Uzlabot jauniešu vispārējo zināšanu un prasmju līmeni un līdzdalību vidējās izglītības pakāpē, īstenojot vispārējās vidējās izglītības satura reformu izglītības kvalitātes, satura un programmu uzlabošanai, pilnveidojot mācību metodes un mācību sasniegumu vērtēšanas sistēmu, akcentējot zināšanu pielietojumu praksē un veicinot interesi par dabaszinātņu, tehnoloģiju un svešvalodu apguvi, nodrošinot nepieciešamo pedagogu skaitu un veicinot jauno pedagogu iesaistīšanos darbā skolās, kā arī atbalstot vispārējās izglītības pedagogu kompetences paaugstināšanu modernizētā izglītības satura ieviešanai un inovatīvu risinājumu veicināšanai izglītībā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr. 476)

557. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Izglītojamie vispārējā izglītībā un sākotnējā profesionālajā izglītībā, pedagogi, pedagoģijas studiju programmu studenti un akadēmiskais personāls, kas iesaistīts pedagogu sagatavošanā un pedagoģijas un izglītības vadības zinātnēs.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

558. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Valsts pārvaldes iestāde, kurai normatīvajos aktos noteiktas funkcijas vispārējās izglītības satura un mācību sasniegumu vērtēšanas sistēmas izstrādē nacionālā līmenī; valsts pārvaldes iestāde, kurai normatīvajos aktos noteiktas funkcijas vispārējās izglītības kvalitātes un tās vērtēšanas nodrošināšanā nacionālā līmenī; augstākās izglītības institūcijas, kas īsteno pedagogu sagatavošanas studiju programmas; valsts pārvaldes iestāde, kas nodrošina valsts valodas apguves sistēmu; valsts pārvaldes institūcija, kas īsteno vienotu studentu kreditēšanas politiku valstī un nodrošina studiju un studējošo kreditēšanas sistēmas darbību un attīstību.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

⁸⁷ Mērķtiecīgāka ESF atbalsta nodrošināšanai darbības programmas papildinājumā aktivitāte ir sadalīta vairākās apakšaktivitātēs

2.2. Pasākums „Mūžizglītības attīstība un izglītībā un mūžizglītībā iesaistīto institūciju rīcībspējas un sadarbības uzlabošana ”

Ievads

559. Mūžizglītība ir būtisks faktors Latvijas reģionālo atšķirību mazināšanai, dzīves kvalitātes paaugstināšanai un sabiedrības integrācijas veicināšanai, uzsverot, ka tālākizglītība dod iespēju indivīdam darbības vecumā iegūt un papildināt zināšanas un prasmes, sagatavojot konkurētspējīgu darba spēku tautsaimniecības sektoriem un palielinot tautsaimniecības potenciālu. Pamatprasmes veido pamatu kvalifikācijas ieguvei, tālākai izglītībai un nodarbinātībai, un tādejādi ir īpaši svarīgs komponents sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju darbības veicināšanā. Īpaša uzmanība jāpievērš arī piemērotas izglītības pieejamībai personām ar funkcionāliem traucējumiem. Profesionālā orientācija un karjeras izglītība palīdz izdarīt indivīda līmenī motivētu un sabiedrības vajadzībām atbilstošu izvēli izglītības turpināšanai un profesijas izvēlei.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

560. Kopienas Stratēģiskās vadlīnijas izglītības attīstībai kā centrālo uzdevumu izvirza kvalitatīvas un pieejamas izglītības un tālākizglītības nodrošināšanu visām sabiedrības grupām mūža garumā, tādejādi sniedzot ieguldījumu nodarbinātības veicināšanā. Latvijas Nacionālā Lisabonas programma paredz uzlabot visu līmeņu izglītības pieejamību, attīstīt un pilnveidot mūžizglītības sistēmu. Augstāk minētās prioritātes uzsver arī Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013.gadam, izvirzot cilvēka radošā potenciāla pilnvērtīgu izmantošanu un attīstīšanu mūža garumā.

Pasākuma mērķis

561. Pasākuma mērķis ir uzlabot mūžizglītības pieejamību pieaugušajiem un jauniešiem, tai skaitā sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām, veicināt pedagogu konkurētspēju un to profesionālo un sektorālo mobilitāti izglītības sistēmas strukturālo pārmaiņu apstākļos, veicināt iekļaujošas izglītības attīstību un uzlabot profesionālo orientāciju izglītības sistēmā, sadarbībā ar sociālajiem partneriem sekmējot darbaspēka iesaisti tautsaimniecībā, kā arī stiprināt par izglītību un mūžizglītību atbildīgo institūciju kapacitāti un sadarbību izglītības politikas īstenošanā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

Pasākuma pamatojums un apraksts

562. Valsts stratēģiskajā ietvardokumentā 2007. – 2013.gadam un darbības programmā „Cilvēkresursi un nodarbinātība” esošās situācijas analizē ir identificētas šādas galvenās problēmas, kam būtu jāpievērš uzmanība mūžizglītības attīstībā:

- Ievērojams jauniešu īpatsvars, kas ieiet darba tirgū bez kvalifikācijas un ar izglītības turpināšanai nepietiekamām vispārējām zināšanām;
- Nepietiekama profesionālā orientācija un karjeras izglītība jauniešiem,
- Nepietiekamas mūžizglītības, pārkvalifikācijas un profesionālās pilnveides iespējas iedzīvotājiem dažādās vecuma grupās,
- Vāji attīstīta neformālās izglītības sistēma,
- Nepietiekama izglītības pieejamība un darba un sociālo prasmju apguves iespējas sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupām, tai skaitā nepietiekoši resursi darbam ar izglītojamajiem ar funkcionāliem traucējumiem.

563. Iespējas atrast darbu, veiksmīgi iekļauties sabiedrībā lielā mērā ir atkarīgas no izglītības līmeņa, pamatprasmēm un kompetencēm. Nevienmērīgā sociāli ekonomiskā attīstība valstī rada atšķirīgas iespējas lauku un pilsētu iedzīvotājiem iegūt kvalitatīvu izglītību mūža garumā. Plašākas tālākizglītības iespējas Latvijā galvenokārt ir maksāspējīgiem cilvēkiem, bet vairākamam Latvijas pieaugušo iedzīvotāju, īpaši ārpus Rīgas, nav brīvu līdzekļu, kurus varētu ieguldīt savā attīstībā.
564. Saskaņā ar Latvijas 2000.gada tautas skaitīšanas rezultātiem, 7,4% Latvijas pieaugušo iedzīvotāju joprojām nav pamata izglītības. Pēdējo gadu laikā pieaudzis to jauniešu skaits, kas pamet skolu, neiegūstot pamatizglītību. 2004./2005.mācību gadā no profesionālās izglītības iestādēm dažādu iemeslu dēļ tika atskaitīts 16% no audzēkņu kopskaita. Ierobežotas iespējas iegūt un turpināt izglītību ir personām ar funkcionāliem traucējumiem, kā arī personām, kas atrodas ieslodzījuma vietās. Netiek pievērsta pietiekama uzmanība tādai mērķa grupai kā pirmspensijas un pensijas vecuma cilvēki.
565. Ja jauniešiem līdz 18 gadu vecumam ir iespēja atgriezties formālās izglītības sistēmā, tad cilvēkiem pēc 18 gadiem iespēja apgūt pamatizglītību ir ierobežota, jo valstī ir tikai 35 vakara/neklātienes vidusskolas. Trūkst alternatīvu iespēju izglītības turpināšanai. Darba devēji aizvien mazāk vēlas piedāvāt darbu cilvēkiem ar zemām pamatzināšanām. Līdz ar to paplašinās sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas apjoms. Jaunieši no ģimenēm ar ļoti zemu ienākumu līmeni, invalīdi, personas ieslodzījuma vietās vai jaunieši sociālās korekcijas iestādēs, atsevišķas etniskās minoritātes un jaunieši ar atkarības problēmām ir sabiedrības grupas, kas, neiegūstot piemērotu izglītību, ir visvairāk pakļautas sociālās atstumtības riskam. Bērnu un jauniešu ar smagiem attīstības traucējumiem integrēšanu speciālajās un vispārējās izglītības iestādēs kavē speciālās izglītības atbalsta sistēmas trūkums, pedagogu nepietiekamā sagatavotība un nepietiekams materiāltehniskais atbalsts.
566. Mūžizglītības attīstības mērķu un uzdevumu noteikšanai valstī, 2007.gada 23.februārī Ministru kabinets ir apstiprinājis Mūžizglītības politikas pamatnostādnes 2007.-2013.gadam, savukārt plānošanas reģioni ir izstrādājuši rīcības plānus mūžizglītības politikas ieviešanai reģionos.
567. Lai risinātu mūžizglītībā identificētās problēmas, pasākuma ietvaros ir paredzēts atbalsts mūžizglītības pārvaldes struktūru un koordinatoru tīkla attīstībai, tālākizglītības programmu un kursu izstrādei, nepieciešamā pedagoģiskā un atbalsta personāla sagatavošanai, kā arī uz mūžizglītības mērķa grupu identificētajām vajadzībām orientētas izglītības un apmācību nodrošināšanai, tādējādi sniedzot ieguldījumu Mūžizglītības politikas pamatnostādnēs un reģionālajos rīcības plānos noteikto rīcības virzienu īstenošanai. Izglītības sistēmas strukturālo pārmaiņu apstākļos īpašs atbalsts paredzēts pedagogu konkurētspējas un to profesionālās un sektorālās mobilitātes nodrošināšanai. Lai veicinātu sekmīgāku iedzīvotāju iekļaušanos un konkurētspēju darba tirgū, pasākuma ietvaros tiks atbalstīta neformālā veidā iegūto profesionālo prasmju vērtēšanas un atzīšanas sistēmas ieviešana un nozaru kompetenču un kvalifikācijas paaugstināšanas centru attīstība. Lai padarītu mūžizglītību pieejamāku visiem Latvijas darbspējīgajiem iedzīvotājiem, paredzēts iesaistīt gan privātos, gan publiskos apmācību pakalpojumu sniedzējus, kā arī palielināt paša potenciālā pasākuma dalībnieka atbildību par savu izvēli. Atbalsts ir paredzēts arī profesionālās orientācijas un karjeras izglītības attīstībai un motivētas profesijas un tālākās izglītības izvēles veicināšanai, tādējādi radot jauniešos interesi par izvēlētajā profesijas apguvi un samazinot to audzēkņu skaitu, kuri pārtraukuši izglītības ieguvu.
- (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)*
568. Lai veicinātu izglītības apguvi sociālās atstumtības riskam pakļauto jauniešu grupās, pasākumā atsevišķas aktivitātes ir paredzētas nepieciešamās atbalsta sistēmas izveidei un iekļaujošas izglītības attīstībai. Valstī mērķtiecīgas, efektīvas un koordinētas izglītības

politikas īstenošanai, tiks stiprināta izglītības un mūžizglītības politikā iesaistīto institūciju kapacitāte un sadarbība. Visas iepriekšminētās aktivitātes kopumā sekmēs esošā cilvēka potenciāla pilnvērtīgu izmantošanu tautsaimniecības attīstībai mūža garumā.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

569. Ekonomiski aktīvie, mazaktīvie un neaktīvie pieaugušie iedzīvotāji, kuriem nepieciešams sniegt atbalstu tālākizglītības ieguvei; mūžizglītībā, tālākizglītībā un profesionālajā izglītībā iesaistītās personas, t.sk., pedagogiskais un atbalsta personāls; sociālās atstumtības riskam pakļautie bērni un jaunieši, t.sk., bērni un jaunieši no nabadzīgām ģimenēm, ar speciālām vajadzībām vai funkcionāliem traucējumiem, jaunieši obligātajā izglītības vecumā ar zemām pamatprasmēm, jaunieši sociālās korekcijas iestādēs; izglītības politikas izstrādē un ieviešanā iesaistītās institūcijas, t.sk., valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un sociālie partneri; darba devēji un profesionālās organizācijas; izglītības sistēmā strādājošie, t.sk., izglītības iestāžu vadītāji; izglītības iestādes, izglītības atbalsta iestādes, pedagogi un atbalsta personāls; izglītojamie vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs.

Plānošanas dokumentu ietvars

570. Prioritātē „Izglītība un prasmes” īstenojamie pasākumi mūžizglītības attīstībai atbilst šādos nozīmīgākajos politikas plānošanas dokumentos noteiktajiem izglītības attīstības virzieniem:
- Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007.-2013.gadam;
 - LR Saeimas 26.10.2005. apstiprinātais ilgtermiņa konceptuālais dokuments “Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā”;
 - Nacionālais attīstības plāns 2007. – 2013.gadam;
 - Latvijas Nacionālais rīcības plāns nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai;
 - Latvijas Nacionālā Lisabonas programma 2005-2008.gadam;
 - Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam;
 - Mūžizglītības politikas pamatnostādnes 2007.-2013.gadam;
 - Invaliditātes un tas izraisīto seku samazināšanas politikas pamatnostādnes 2005.-2015.gadam.

Iepriekšējais atbalsts

571. ES struktūrfondu 2004. - 2006.gada plānošanas periodā izglītības attīstībai no Eiropas Sociālā fonda ir pieejams finansējums 69 miljonu EUR apjomā.
572. No tiem pasākuma „Izglītības un tālākizglītības attīstība” ietvaros 6 miljoni EUR ir novirzīti mūžizglītības, tālākizglītības, karjeras izglītības un profesionālās orientācijas pasākumu attīstībai. Savukārt pasākuma „Sociālās atstumtības mazināšana” ietvaros 5 miljoni EUR apmērā atbalsts ir sniegts izglītības iespēju radīšanai jauniešiem ar zemām pamatzināšanām, kā arī jauniešiem ar speciālām vajadzībām.

Sinergija un demarkācija

573. Pasākumā plānotās mūžizglītības aktivitātes ir cieši saistītas ar darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” ietvaros sniegto atbalstu izglītības infrastruktūras modernizēšanai, jo vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu telpas un aprīkojums ir izmantojams tālākizglītības un mūžizglītības vajadzībām, organizējot vakarskolas un mācību kursus pieaugušajiem. Pasākumā īstenotais atbalsts sociālās atstumtības riska grupu izglītības nodrošināšanai ir savstarpēji papildinošs ar darbības programmā „Infrastruktūra un pakalpojumi” īstenoto atbalstu augstākās, profesionālās un vispārējās izglītības iestāžu pielāgošanai personām ar funkcionāliem traucējumiem, arodu apguvei nepieciešamās

infrastruktūras uzlabošanai ieslodzījuma vietās, kā arī mācībām nepieciešamo apstākļu uzlabošanai speciālās izglītības iestādēs.

574. Pasākums mūžizglītībai ir savstarpēji papildinošs ar darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” pasākumu „Nodarbinātība”, jo abos kā galvenais uzdevums ir izvirzīts darbaspējīgo iedzīvotāju iekļaušana un konkurētspēja darba tirgū, novēršot vai samazinot šīs mērķim traucējošos faktoros. Taču abi pasākumi nepārklāsies, jo izglītības jomas aktivitātes galvenokārt vērstas uz darbaspēkam nepieciešamo prasmju un zināšanu ieguvī, nodrošinot atbilstošas izglītības iespējas dažādām sabiedrības grupām dažādos vecumos, savukārt nodarbinātības jomas aktivitātes ir tieši vērstas uz nodarbinātības līmeņa paaugstināšanu un bezdarba līmeņa samazināšanu.
575. Pasākumā īstenojamais atbalsts profesionālās orientācijas un karjeras izglītības attīstībai sniedz pozitīvu ietekmi uz darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” pasākumu „Augstākās izglītības attīstība” un „Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība”, sadarbībā ar darba devējiem nodrošinot karjeras attīstības un profesionālās orientācijas pasākumu īstenošanu vispārējās, profesionālās un augstākās izglītības iestādēs un palīdzot jauniešiem turpmākās izglītības un profesijas izvēlē.
576. Pasākuma aktivitātes „Mūžizglītības attīstība” un „Izglītības pieejamības nodrošināšana sociālās atstumtības riskam pakļautajiem jauniešiem un iekļaujošas izglītības attīstība” sniedz ieguldījumu darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” prioritātes „Sociālās iekļaušanas veicināšana” ietvaros paredzētajiem pasākumiem sociālās atstumtības mazināšanai, nodrošinot atbilstošas izglītības pieejamību sociālās atstumtības riskam pakļautajiem jauniešiem un pieaugušajiem.
577. Pasākums papildina EZF 3.prioritārā virziena „Kopējās ieinteresētības pasākumi” 3.1.pasākuma „Kopējas rīcības pasākumi” aktivitāti „Profesionālo iemaņu, partnerattiecību, sadarbības un pieredzes apmaiņas veicināšana” un „ELFLA.” pasākumus „Arodapmācības un informācijas pasākumi” un „Apsaimniekošanas, atbalsta un konsultāciju pakalpojumu izveide”. Demarkācija tiks nodrošināta, ESF pasākuma ietvaros atbalstu sniedzot visām sabiedrības grupām izglītības iespējām dažādās jomās, izņemot lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārstrādes nozaru profesionālajām apmācībām grupās un atbalsta un konsultāciju pasākumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarēs, kas tiks atbalstīti ELFLA ietvaros un kopīgas rīcības projektiem profesionālām apmācībām zivsaimniecībā (tiks atbalstīti EZF ietvaros).

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

578. Pasākums veicinās policentriskas attīstības modeļa īstenošanu mūžizglītībā un speciālajā izglītībā. Teritorijas līdzsvarota attīstība tiks nodrošināta, atbalstot mūžizglītības pieejamību iedzīvotājiem nacionālas, reģionālas un novadu nozīmes attīstības centros, kā arī lauku teritorijās visos plānošanas reģionos, kā arī atbalstot atbilstošas izglītības un kvalifikācijas ieguves pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem un citām sociālās atstumtības riskam pakļautajām personām, ņemot vērā iesaistāmo personu specifiskās vēlmes un vajadzības. Lai nodrošinātu līdzsvarotu atbalstu visiem Latvijas reģioniem, ar projektu atlases kritēriju palīdzību tiks regulēts finanšu resursu sadalījums, ņemot vērā reģionos esošo iedzīvotāju skaitu, izglītības iestāžu skaitu, esošo un plānoto izglītojamo skaitu, reģionu un novadu attīstības perspektīvas un reģionālā darba tirgus prasības. Priekšrocības (papildus punkti projektu vērtēšanā) tiks dota projektiem, kuri aptvers lielāku mērķa grupu, demonstrēs sasaisti ar ERAF investīcijām un tiks īstenoti teritorijās ar augstāku bezdarba līmeni. Visiem reģioniem un finansējuma saņēmējiem tiek piemērotas vienādas struktūrfonda līdzfinansējuma likmes.

Makroekonomiskā stabilitāte

579. Pasākums kopumā nav tieši vērsts uz makroekonomiskās stabilitātes nodrošināšanu, tomēr plānotās aktivitātes izglītības pieejamības uzlabošanai veicinās horizontālās prioritātes īstenošanu, mazinot šķēršļus iedzīvotāju ekonomiskajai aktivitātei nepietiekamās izglītības dēļ. Pasākums ir vērsts uz tautsaimniecības potenciāla palielināšanu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

Vienādas iespējas

580. Pasākums sniegs pozitīvu ietekmi uz horizontālo prioritāti, paredzot atbalstu piemērotas izglītības nodrošināšanai un mūžizglītības pieejamības uzlabošanai sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupām. Atbalsts pasākuma aktivitātēs tiks sniegts mērķa grupām atbilstoši to vajadzībām, nepieļaujot nekādu diskrimināciju dzimuma, vecuma, rases, etniskās izcelsmes, reliģijas, invaliditātes vai citu faktoru dēļ. Atbilstība horizontālajām prioritātēm un diskriminācijas nepieļaušana būs viens no nosacījumiem potenciālajiem projektu ieviešējiem, tādejādi nodrošinot vienādu iespēju ievērošanu. Priekšrocības tiks sniegtas tiem projektiem, kuros šie principi tiks ievēroti. Pasākuma ietvaros tiks veikti pētījumi par to, kā atbilstošas aktivitātes ir veicinājušas vienādu iespēju nodrošināšanu. Pasākumam būs arī pozitīva ietekme uz dzimumu līdztiesību, jo atbalstot pirmspensijas vecuma cilvēku tālākizglītību, tiks veicināta pirmspensijas vecuma sieviešu iesaistīšanās darba tirgū.

Ilgspējīga attīstība

581. Pasākums kopumā nav tieši vērsts uz ilgtspējīgu attīstību, jo tam nav tiešas ietekmes uz vidi. Tomēr pasākuma ietvaros ir plānotas aktivitātes, kuru ietvaros uzlabosies izglītībā iesaistītās sabiedrības izpratne par ilgtspējīgu attīstību.

Informācijas sabiedrība

582. Pasākuma aktivitātes dos ieguldījumu informācijas sabiedrības veidošanā, veicinot informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanu profesionālās orientācijas un karjeras izglītības procesā, e-resursu un e-mācību vides risinājumu izstrādi un ieviešanu mūžizglītībā un sociālās atstumtības riska jauniešu integrācijai izglītībā, izglītības pārvaldības (e-izglītības) risinājumu izstrādi un ieviešanu.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

583. Pasākuma ietvaros tiks nodrošināta vienmērīga valsts teritoriju attīstība, līdz ar to netiks veiktas īpašas aktivitātes Rīgas atbalstam, tomēr veicamo aktivitāšu ietvaros Rīgā realizējamie projekti veicinās Rīgas attīstību, kas nozīmīga visas Latvijas konkurētspējas stiprināšanai.

Indikatīvās aktivitātes

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

584. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.2.2.1. aktivitāte. Mūžizglītības attīstība
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
585. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Sniegt atbalstu mūžizglītības politikas pamatnostādnēs un reģionālajos rīcības plānos noteikto pasākumu īstenošanai, paplašinot mūžizglītības pieejamību un nodrošinājumu reģionos, veicinot nozaru kompetenču un kvalifikācijas sistēmu attīstību, veicinot neformālā veidā iegūto profesionālo prasmju vērtēšanas un atzīšanas

sistēmas ieviešanu, īstenojot preventīvus pasākumus sociālās atstumtības riska mazināšanai pieaugušajiem, tādejādi sekmējot iedzīvotāju iekļaušanos un konkurētspēju darba tirgū.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

586. Mērķa grupu indikatīvs saraksts: Ekonomiski aktīvie, mazaktīvie un neaktīvie pieaugušie iedzīvotāji, kuriem nepieciešams sniegt atbalstu tālākizglītības ieguvei, īpaši, cilvēki ar ierobežotiem finanšu resursiem, sabiedriskajā sektorā strādājošie, mazajos un vidējos uzņēmumos strādājošie; pieaugušie bez pamatizglītības un ar zemu pamatprasmju līmeni (tajā skaitā nepietiekamu valsts valodas prasmi), personas ar funkcionāliem traucējumiem un mājsaimniecībai piesaistītie ekonomiski mazaktīvie iedzīvotāji, pirmspensijas vecuma iedzīvotāji, sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas, tajā skaitā, ieslodzītie un no ieslodzījuma atbrīvotās personas; mūžizglītībā, tālākizglītībā un profesionālajā izglītībā iesaistītās personas, t.sk., pedagoģiskais un atbalsta personāls.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

587. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Izglītības un zinātnes ministrija, valsts pārvaldes iestāde, kurai normatīvajos aktos noteiktas funkcijas kultūrizglītības politikas īstenošanā, valsts pārvaldes iestāde, kurai normatīvajos aktos noteiktas profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanas funkcijas, valsts pārvaldes iestāde, kurai normatīvajos aktos noteiktas funkcijas īstenot valsts politiku apcietinājuma kā drošības līdzekļa un brīvības atņemšanas kā kriminālsoda izpildes jomā, plānošanas reģioni, republikas pilsētas pašvaldība, kuras teritorijā ir vairāk nekā 700 000 iedzīvotāju, darba devēji.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 26.08.2008. rīkojumu nr. 511 un 23.01.2009. rīkojumu nr.46)

588. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.2.2.2. aktivitāte. Profesionālās orientācijas un karjeras izglītības attīstība, profesionāli orientētās izglītības attīstība.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

589. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Attīstīt profesionālās orientācijas un karjeras izglītības sistēmu, izveidojot profesionālās orientācijas atbalsta institūcijas izglītības sistēmā, nodrošinot konsultāciju pieejamību, īpaši reģionos, kā arī veicinot jauniešu iesaistīšanos profesionāli orientētā izglītībā un pasākumos.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

590. Mērķa grupu indikatīvs saraksts: Izglītojamie, pedagogi, darba devēji un profesionālās organizācijas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

591. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Valsts pārvaldes iestāde, kurai normatīvajos aktos noteiktas funkcijas karjeras attīstības atbalsta sistēmas ieviešanas koordinēšanā nacionālā līmenī; valsts pārvaldes iestāde, kurai normatīvajos aktos noteiktas funkcijas interešu izglītības un audzināšanas darba sistēmas attīstībā nacionālā līmenī; valsts pārvaldes iestādes, institūcijas un kapitālsabiedrības, kas veic valsts pārvaldes funkcijas; pašvaldības; izglītības iestādes; citas Latvijas Republikā reģistrētas juridiskas personas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

592. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.2.2.3.aktivitāte. Par izglītības un mūžizglītības politiku atbildīgo institūciju rīcībspējas un sadarbības stiprināšana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

593. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Stiprināt par izglītību un mūžizglītību atbildīgo institūciju kapacitāti un rīcībspēju izglītības politikas un tās ieviešanas instrumentu veidošanā un ietekmes izvērtēšanā, uzlabojot sadarbību un partnerību nacionālā, reģionālā un vietējā līmenī.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

594. Mērķa grupu indikatīvs saraksts: Izglītības politikas izstrādē un ieviešanā iesaistītās institūcijas, t.sk., valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un sociālie partneri; izglītības sistēmā strādājošie, t.sk., izglītības iestāžu vadītāji.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
595. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Izglītības inovācijas fonds, Valsts izglītības attīstības aģentūra.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 26.08.2008. rīkojumu nr. 511 un 23.01.2009. rīkojumu nr.46)
596. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.2.2.4.aktivitāte. Izglītības pieejamības nodrošināšana sociālās atstumtības riskam pakļautajiem jauniešiem un iekļaujošas izglītības attīstība.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
597. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Samazināt jauniešu skaitu, kas agri pamet mācības un neturpina izglītību, un veicināt jauniešu ar funkcionāliem traucējumiem iekļaušanos izglītībā, stiprinot iesaistīto institūciju kapacitāti, attīstot atbalsta sistēmas, izstrādājot un ieviešot atbilstošas izglītības programmas, sagatavojot un nodrošinot nepieciešamo pedagoģisko un atbalsta personālu, veicinot piemērotu izglītības un tālākizglītības ceļu piedāvājumu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
598. Mērķa grupu indikatīvs saraksts: Bērni un jaunieši sociālās atstumtības riska grupās, t.sk., bērni un jaunieši no nabadzīgām ģimenēm, ar speciālām vajadzībām vai funkcionāliem traucējumiem, jaunieši obligātajā izglītības vecumā ar zemām pamatprasmēm, jaunieši sociālās korekcijas iestādēs; kā arī valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības, izglītības iestādes, izglītības atbalsta iestādes, pedagogi un atbalsta personāls.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
599. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: valsts pārvaldes iestāde, kurai normatīvajos aktos noteiktas funkcijas speciālās izglītības atbalsta sistēmas darbības koordinēšanā nacionālā līmenī, Izglītības inovācijas fonds, institūcija, kurai normatīvajos aktos deleģēta profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšana, izglītības iestādes, pašvaldības, citas Latvijas Republikā reģistrētas juridiskas personas.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 26.08.2008. rīkojumu nr. 511 un 23.01.2009 rīkojumu nr.46)

3.3. 3. prioritāte „Nodarbinātības veicināšana un veselība darbā”

600. Prioritāte vērsta uz iedzīvotāju sekmīgu iekļaušanu un noturēšanu darbaspēka tirgū, ar aktīvo nodarbinātības pasākumu un citu instrumentu atbalstu nodrošinot tiem nepieciešamās prasmes, paaugstinot darba drošību un līdztiesību darba tirgū, kā arī uzlabojot darbaspēka veselības stāvokli.

600.¹ Prioritātes sadalījums aktivitātēs, tai skaitā aktivitāšu apraksts (aktivitātes nosaukums, aktivitātes mērķis, aktivitātes mērķa grupa un finansējuma saņēmēji), ir indikatīvs. Latvijai ir tiesības aktualizēt aktivitāšu saturu, precizējot to nacionāla līmeņa plānošanas dokumentos.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

Prioritātes pamatojums

601. Esošās situācijas analīze ļauj identificēt sekojošas stiprās un vājās puses, kā arī draudus un iespējas, kas pamato investīcijas šīs prioritātes ietvaros.

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> Sieviešu nodarbinātības līmenis augstāks kā vidēji ES Pozitīva nodarbinātības līmeņa pieauguma tendence Bezdarba līmeņa samazināšanās Darboties spējīgas nodarbinātības atbalsta institūcijas Veiksmīgi norit veselības aprūpes sistēmas reforma Izstrādāta valsts politika cilvēkresursu nodrošināšanai un to attīstībai veselības aprūpes nozarē ilgtermiņa posmā; Izstrādāta valsts politika tuberkulozes un HIV infekcijas izplatības ierobežošanai, tabakas izstrādājumu pieprasījuma samazināšanai un piedāvājuma ierobežošanai, sabiedrības izglītošanai par veselīga uztura jautājumiem un alkohola patēriņa mazināšanai un alkoholisma ierobežošanai. 	<ul style="list-style-type: none"> Augsts ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars Augsts jauniešu (15-24 gadi) bezdarba līmenis Zems iedzīvotāju pašnodarbinātības līmenis, nepietiekamas zināšanas uzņēmējdarbības uzsākšanai Nedeklarētā nodarbinātība Nevienlīdzība sieviešu un vīriešu atalgojumā Ierobežotas iespējas darba un ģimenes dzīves saskaņošanai Zems darba ražīgums Darbaspēka prasmju un iemaņu neatbilstība darba tirgus prasībām Darba devēji nav pietiekami motivēti investēt esošo un potenciālo darbinieku apmācībā Slikts iedzīvotāju veselības stāvoklis Strauji pieaug arodslimību gadījumu skaits, augsts nelaiemes gadījumu īpatsvars darbā Veselības aprūpē nepietiekoši tiek uzsvērtas veselības veicināšana un profilakse Veselības aprūpes nozare nav nodrošināta ar cilvēkresursiem nepieciešamajā skaitā, izvietojumā un pieprasījumam atbilstošā kvalifikācijā Nepietiekamā līmenī nodrošināta sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu pieeja veselības

	aprūpes pakalpojumiem
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> • Darba spēka rezerves ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju grupu vidū • Stabilizējoties ekonomiskajai situācijai varētu sākties darba spēka reimigrācija • Valsts atbalsts ģimenēm un ekonomiskā situācijas uzlabošanās veicinās dzimstības rādītāju pieaugumu • Darba spēka produktivitātes pieaugums un tautsaimniecības pārstrukturizācija no darba spēka ietilpīgajām uz zināšanu ietilpīgajām nozarēm • Nodarbinātības pieaugums pateicoties kopējās sabiedrības veselības situācijas uzlabojumiem • Uzlabojot sabiedrības izpratni par veselīgu dzīves veidu tiks veicināta darbaspēka kvalitāte un tiks nodrošināta pēc iespējas vairāk darba spējīgo iedzīvotāju darba tirgū saglabāšana. • Izpētot un izvērtējot situāciju sabiedrības veselības nozarē, tiks paaugstināta investīciju efektivitāte veselības aprūpes infrastruktūrā, cilvēkresursos un veselības veicināšanas pasākumos. • Attīstot veselības aprūpes un veselības veicināšanā iesaistīto personālu, tiks nodrošināta kvalitatīvāka veselības aprūpes pakalpojumu sniegšana un tiks veicināta sadarbība starp veselības aprūpes iestādēm un darba devējiem 	<ul style="list-style-type: none"> • Nelabvēlīga demogrāfiskā situācija un darba spēka emigrācija radīs darba spēka deficītu • Nepietiekošs finansējums veselības nozares politikas plānošanas dokumentu aktivitāšu ieviešanai. • Nav nodrošināta veikto veselības pasākumu darbavietā nepārtrauktība un pēctecība. • Veselības pasākumu darbavietā prioritātes maiņa, mainoties politiskiem „spēlētājiem”. • Nesaskaņotība veselības attīstībā iesaistīto institūciju darbībā, īstenojot vienotu mērķi.

602. Nodarbinātības līmeņa paaugstināšana, iedzīvotāju noturēšana darba tirgū, kā arī darba ražīguma paaugstināšana ir izšķirošs faktors Latvijas ilgtspējīgai ekonomiskai izaugsmei un konkurētspējai. Veicot mērķtiecīgus ieguldījumus nodarbinātības un sabiedrības veselības veicināšanas pasākumos, tiek uzlabotas indivīda un līdz ar to visas sabiedrības spējas iegūt un saglabāt darbu, tādējādi sekmējot valsts ekonomisko izaugsmi.

Prioritātes mērķis

603. Prioritātes mērķis ir veicināt iedzīvotāju sekmīgu iekļaušanos un noturēšanos darbaspēka tirgū, nodrošinot prasmes, paaugstinot drošību, veicinot līdztiesību un veselību.

Prioritātes pasākumi

604. Prioritātes ietvaros tiks ieviesti divi pasākumi. Pasākums "Nodarbinātība" ir vērsts uz Latvijas darba tirgū pastāvošo problēmu risināšanu, veicinot darbaspējas vecumā esošo iedzīvotāju konkurētspējas paaugstināšanu darba tirgū, atbalstot pašnodarbinātības un saimnieciskās darbības uzsākšanu, sekmējot dzimumu līdztiesības, darba tirgus attiecību un darba drošības principu ievērošanu darba tirgū, kā arī uzlabojot darba tirgus institūciju kapacitāti, tajā skaitā nākotnē nepieciešamo prasmju prognozēšanu, un atbalstot inovatīvu risinājumu ieviešanu darba tirgū. Savukārt pasākuma "Veselība darbā" ietvaros tiks sniegts papildinošs atbalsts iepriekšminētajiem prioritātes pasākumiem, uzlabojot darbaspēka veselības stāvokli darba vietās, kā arī stiprinot iestāžu pakalpojumus, kas nodrošina veselības aprūpes pakalpojumus darbaspēkam.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

Sinergija un demarkācija

605. Prioritāte ir cieši saistīta ar ERAF sniegto atbalstu darba tirgus institūciju un sociālo pakalpojumu, kā arī veselības aprūpes infrastruktūras uzlabošanai, tādējādi nodrošinot mērķtiecīgu, visaptverošu un savstarpēji papildinošu atbalstu.
606. Prioritātes pasākuma „Nodarbinātība” aktivitātes ir saistītas ar EZF 3.prioritārā virziena „Kopējās ieinteresētības pasākumi” 3.1.pasākumu „Kopējas rīcības pasākumi” un „Lauku attīstības programmas 2007.-2013.gadam” pasākumiem: „Arodapmācības un informācijas pasākumi”, „Lauksaimniekiem un mežsaimniekiem paredzēto konsultāciju pakalpojumu izmantošana” , „Apsaimniekošanas, atbalsta un konsultāciju pakalpojumu izveide”, „Pamatpakalpojumi ekonomikai un iedzīvotājiem” un „Atbalsts uzņēmumu radīšanai un attīstībai”, kas tiek līdzfinansēti no ELFLA, tādējādi nodrošinot savstarpēji papildinošu atbalstu. Pasākumu ietvaros tiek noteiktas konkrētas atbalsta jomas un mērķgrupas, kas nodrošina atbalsta demarkāciju .

Šķērsfinansējums

607. Lai nodrošinātu efektīvu prioritātes ieviešanu, ESF projektu iesniedzējiem tiks dota iespēja īstenot projektus un projektu aktivitātes, kas atbilst Padomes 2006.gada 11.jūlija Regulas (EK) Nr.1083/2006, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Regulu (EK) Nr.1260/1999, 34(2) pantam un tālāk minētajiem ierobežojumiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 27.01.2010. rīkojumu nr.50)

608. 3.1.pasākuma „Nodarbinātība” ietvaros šķērsfinansējums nepārsniegs 2,8% no pasākuma īstenošanai plānotā ESF finansējuma. Iespēja izmantot šķērsfinansējumu tiks dota tikai tiem ESF projektu iesniedzējiem, kuri īsteno projektus šādu aktivitāšu ietvaros:
- 3.aktivitāte. Darba attiecību un darba drošības normatīvo aktu praktiska piemērošana un uzraudzības pilnveidošana (nepārsniedzot 7% no aktivitātei plānotā ESF finansējuma);
 - 5.aktivitāte. Vietējo nodarbinātības veicināšanas pasākumu plānu ieviešanas atbalsts (nepārsniedzot 10% no aktivitātei plānotā ESF finansējuma);
 - 8.aktivitāte. Atbalsts labāko inovatīvo risinājumu meklējumiem un labas prakses piemēru integrēšanai darba tirgus politikās un ieviešanas instrumentārijos nepārsniedzot 10% no aktivitātei plānotā ESF finansējuma).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 27.01.2010. rīkojumu nr.50)

Rādītāji

609. Iznākuma rādītāji:

- Apmācībās iesaistīto nodarbināto personu skaits – 28 400 (bāzes vērtība 2006.gadā- 4 744) (3.1.pasākums);
- Modulārās apmācībās, pārkvalifikācijas un tālākizglītības pasākumos atbalstu saņēmušo bezdarbnieku un darba meklētāju skaits – 118 560 (bāzes vērtība 2006.gadā - 17897) (3.1.pasākums);
- Atbalstīto bezdarba riskam pakļauto personu skaits – 5 887 (bāzes vērtība 2004.gadā – 0) (3.1.pasākums);
- Apmācības uzņēmējdarbības un pašnodarbinātības uzsākšanai saņēmušo personu skaits- 2 000 (bāzes vērtība 2006.gadā - 527) (3.1.pasākums);
- Darba vietu skaits, kurām veikts darba vides risku novērtējums, – 100 000 (bāzes vērtību veido kopējais darba vietu skaits bīstamajās nozarēs 2006.gadā - ap 80 000, kas palielināsies pēc izmaiņām normatīvajos aktos) (3.1.pasākums);
- Sabiedrībai derīgos darbos iesaistīto bezdarbnieku skaits – 135 441 (bāzes vērtība 2006.gadā – 9 622) (3.1.pasākums);
- Jaunradītās darba vietas – 250 (bāzes vērtība 2006.gadā - 0) (3.1.pasākums);
- ESF atbalstīto veselības aprūpes un veselības veicināšanas profesionāļu skaits – 32 880 (bāzes vērtība 2006.gadā – 0) (3.2.pasākums).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 07.01.2011. rīkojumu nr.5, 28.09.2011. rīkojumu nr.486)

610. Rezultāta rādītāji:

- Ekonomiski aktīvo uzņēmumu īpatsvars procentos, kuri apmācījuši darbiniekus ar ESF atbalstu, - 0,4% (bāzes vērtība 2006.gadā - 0,3%) (3.1.pasākums);
- Atbalstu saņēmušo bezdarbnieku un darba meklētāju īpatsvars, kas 6 mēnešu laikā pēc saņemtajām apmācībām iekārtojās darbā, – 30% (bāzes vērtība 2005.gadā – 36%) (3.1.pasākums);
- Pašnodarbinātību un komercdarbību uzsākušo personu īpatsvars no konsultācijas un apmācības saņēmušajām personām 6 mēnešu laikā pēc atbalsta saņemšanas – 25% (bāzes vērtība 2004.gadā – 0%) (3.1.pasākums);
- Darba attiecību un darba tirgus likumdošanas pārkāpumu skaita samazinājums Valsts darba inspekcijas apsekotajos uzņēmumos – 15% (bāzes vērtība 2004.gadā – atklāti 3,67 pārkāpumi vienā pārbaudes reizē) (3.1.pasākums);
- Atbilstoši (sekmīgi nokārtota resertifikācija) apmācītā veselības aprūpes personāla īpatsvars - 95% (bāzes vērtība 2005.gadā – 65%) (3.2.pasākums).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 28.09.2011. rīkojumu nr.486)

3.1. pasākums „Nodarbinātība”

Ievads

611. Nodarbinātības līmeņa paaugstināšana sekmē vispārējo ekonomisko attīstību, veicina izaugsmi un konkurētspēju, uzlabo sabiedrības un indivīda labklājības līmeni. Latvijas politika nodarbinātības jomā ir cieši saistīta un balstās uz Eiropas Savienības politiku. Atbilstoši Padomes 2005.gada 12.jūlijā apstiprinātajām Integrētajām pamatnostādnēm izaugsmei un nodarbinātībai izstrādāta Latvijas Nacionālā Lisabonas programma 2005.-2008.gadam. Tās neatņemama sastāvdaļa ir nodarbinātības politikas pamatnostādnes, tādējādi saskaņojot Lisabonas stratēģijas mērķu sasniegšanai veicamos pasākumus ar Latvijas sociālekonomisko situāciju un specifiskajām problēmām.

Pasākuma mērķis

612. Pasākums izveidots, lai atbalstītu Latvijas galveno nodarbinātības politikas mērķu sasniegšanu, proti, nodarbinātības līmeņa paaugstināšanu, perspektīvā sasniedzot ES noteiktos stratēģiskos rādītājus, uzņēmumu darbinieku kvalifikācijas celšanu, kā arī bezdarba problēmu risināšanu, balstoties uz sekmīgu ekonomisko izaugsmi.

Pasākuma pamatojums un apraksts

613. Kvantitatīvie nodarbinātības mērķi jāskata Lisabonas stratēģijas kontekstā (tabula).

Tabula Nr. 19: Nodarbinātības galvenie rādītāji

	LV					Politikas plānošanas dokumentos noteiktie LV mērķi.		LV pārskatītie mērķi pēc 2006.g. DSA rezultātiem		ES 25	ES mērķi	
	2002	2003	2004	2005	2006	2010*	2013**	2010	2013	2005	2005	2010
Nodarbinātības līmenis (15-64)	60,4	61,8	62,3	63,3	66,3	67,0	68,0	68,0	70,0	63,8	67,0	70,0
Nodarbinātības līmenis sievietēm (15-64)	56,8	57,9	58,5	59,3	62,3	62,0	64,0	64,0	66,0	56,3	57,0	60,0
Nodarbinātības līmenis vecākiem cilvēkiem (55-64)	41,7	44,1	47,9	49,5	53,3	50,0	52,0	54,0	55,0	42,5		50,0
Ekonomiskās aktivitātes līmenis (15-64)	68,8	69,2	69,6	69,5	71,3	-	69,6		72,0	70,2		-
Bezdarba līmenis (15-74)	12,2	10,5	10,4	8,9	6,8	<8,0	<7,0	6,0	5,5	8,7		-
Ilgtermiņa bezdarba līmenis (15-74)	5,7	4,3	4,3	4,1	2,5	3,8	3,5	2,3	2,0	3,9		-

Avots: Eurostat,

* Latvijas Nacionālajā Lisabonas programmā 2005.-2008. gadam noteiktie mērķi

** Nacionālajā attīstības plānā 2007.-2013. gadam noteiktie mērķi

614. Latvija ir bijusi sekmīga Lisabonas stratēģijā noteiktā mērķa 2010.gadam sasniegšanai attiecībā uz vecāku cilvēku nodarbinātību, jau 2004.gadā esot starp ES vadošajām valstīm. Kaut arī sieviešu nodarbinātības rādītāji ir augstāki nekā vidēji ES, joprojām ir vairākas pazīmes, kas liecina par nelīdztiesības izpausmēm darba tirgū. Savukārt vīriešu

nodarbinātības līmenis (67,6% 2005.gadā) ir viens no zemākajiem ES (ES-25 vidējais rādītājs – 71,3%, 2005.).

615. Neskatoties uz pozitīvo tendenci pēdējos gados, tomēr Latvijā vēl arvien ir augsts darba meklētāju īpatsvars. Joprojām liela daļa darba meklētāju nevar atrast darbu ilgāk par vienu gadu. Latvijā ir samērā liels ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju skaits, ieskaitot personas, kuras zaudējušas cerību atrast darbu. 2006.gadā ekonomiski neaktīvie iedzīvotāji bija 642,1 tūkstoši, no kuriem 40,2% bija pensionāri, 30,1% skolēni un studenti, 8,0% mājsaimnieces, 8,1% ilgstoši slimojoši vai invalīdi. Ņemot vērā nelabvēlīgās demogrāfiskās tendences un migrācijas ietekmi, ekonomiski neaktīvo cilvēkresursu aktivizēšanai pievēršama lielāka uzmanība nekā līdz šim.
616. Vairākas problēmas Latvijas darba tirgū liedz noteikt nodarbinātības līmeņa mērķi 2010.gadam atbilstoši ES līmenī nospraustajam, proti:
- darba tirgū ilgstoši vērojamas būtiskas reģionālās atšķirības,
 - darbaspēka izglītības kvalitāte, prasmes un iemaņas neatbilst darba devēju prasībām,
 - zema darbaspēka iekšējā mobilitāte,
 - relatīvi augsts nedeklarētās nodarbinātības līmenis,
 - paaugstināts bezdarba risks jauniešiem, personām pēc bērna kopšanas atvaļinājuma, iedzīvotājiem ar vājām latviešu valodas zināšanām u.c. sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām,
 - potenciālais darbaspēka trūkums saskaņā ar demogrāfiskajām prognozēm pēc 2010.gada,
 - dzimumu diskriminācijas pazīmes darba tirgū, profesiju horizontālā segregācija,
 - bērnu un citu apgādājamo personu aprūpes un sociālo pakalpojumu nepietiekamība kavē apgādnieku (parasti sievietes) iesaistīšanos darba attiecībās,
 - salīdzinoši augsts nelaimes gadījumu īpatsvars darbā, nepietiekama darba devēju un darbinieku informētība par darba aizsardzības jautājumiem,
 - nepietiekama nodarbinātības politikas izstrādē un ieviešanā iesaistīto institūciju administratīvā kapacitāte un savstarpējā sadarbība, vāji attīstītas partnerības vietējā līmenī efektīvai un integrētai nodarbinātības politikas ieviešanai,
 - zema iedzīvotāju ekonomiskā aktivitāte un pašnodarbināto iedzīvotāju skaits.
617. Lai risinātu darba tirgu raksturojošās problēmas, Eiropas Sociālā fonda atbalstu paredzēts novirzīt šādām Latvijas nodarbinātības politikas prioritātēm, kas noteiktas Latvijas Nacionālajā Lisabonas programmā:
- iekļaujoša darba tirgus veicināšana, paplašinot aktīvo nodarbinātības pasākumu klāstu un uzlabojot darba tirgus institūciju un darba devēju sadarbību;
 - ekonomisko aktivitāšu veicināšana vāji attīstītos reģionos, pilnveidojot uzņēmējdarbības vidi, veicinot komercdarbības un pašnodarbinātības attīstību, sniedzot valsts atbalstu, lai mazinātu reģionālās atšķirības;
 - nedeklarētā darba problēmu intensīvāka risināšana un iedzīvotāju stimulēšana darboties formālajā ekonomikā, nostiprinot kā valsts kontroles institūcijas, tā sociālo partneru apvienības;
 - izglītības un apmācību iespēju paplašināšana bezdarba riskam pakļautajām personām, tajā skaitā personām ar zemu kvalifikāciju, kā arī mūžizglītības attīstība, vienlaikus uzlabojot izglītības kvalitāti un attīstot profesionālās orientācijas pasākumus;
 - atbilstošu darba tirgus nākotnes vajadzību noteikšana.
- (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)*

Pasākuma mērķa grupu indikatīvais saraksts

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

618. Pasākuma mērķa grupas ir iedzīvotāji darbaspējas vecumā, tai skaitā nodarbinātie, bezdarba riskam pakļautas personas, pašnodarbinātie, bezdarbnieki un darba meklētāji, kā arī imigranti, darba devēji, saimnieciskās darbības uzsācēji, darba tirgus institūcijas un to darbinieki, pašvaldības, sociālie partneri, sabiedriskās organizācijas, komercsabiedrības, izglītības un nodarbinātības politikas veidotāji un īstenotāji.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

Plānošanas dokumentu ietvars

619. Latvija kā pilntiesīga ES dalībvalsts ir iekļāvusies Eiropas Savienības nodarbinātības stratēģijas realizācijā. Pasākuma mērķi ir saskaņoti ar Padomes ieteikumiem dalībvalstīm to nodarbinātības politikas īstenošanai⁸⁸, kuri sagatavoti, lai stiprinātu Eiropas Nodarbinātības stratēģijas ieviešanu. Padomes ieteikumi paredz aktivitātes nodarbināto pielāgošanās spēju palielināšanai, kā arī iekļaujoša darba tirgus veicināšanai. Atbilstoši Padomes Ieteikumam par atjauninātu 2007.gada redakciju dalībvalstu un Kopienas ekonomikas vispārējām pamatnostādņēm un par dalībvalstu nodarbinātības politikas īstenošanu⁸⁹, norādīta nepieciešamība uzlabot darbaspēka piedāvājumu un darba ražīgumu, uzlabojot reģionālo mobilitāti, panākot izglītības un apmācības sistēmu pielāgošanos attiecīgi darba tirgus vajadzībām un ieviešot mūžizglītības sistēmu.
620. Atbilstoši Padomes 2005.gada 12.jūlijā apstiprinātajām Integrētajām pamatnostādņēm izaugsmei un nodarbinātībai izstrādāta Latvijas Nacionālā Lisabonas programma 2005.-2008.gadam. Tās neatņemama sastāvdaļa ir nodarbinātības politikas pamatnostādnes, tādējādi saskaņojot Lisabonas stratēģijas mērķu sasniegšanai veicamos pasākumus ar Latvijas sociālekonomisko situāciju un specifiskajām problēmām. Latvijas Nacionālajā Lisabonas programmā atspoguļotās prioritārās aktivitātes atbilst Kopienas stratēģiskajām pamatnostādņēm, kā arī Nacionālajam attīstības plānam, kas par attīstības ilgtermiņa mērķi izvirza tautsaimniecības un cilvēkresursu konkurētspējas palielināšanu.
621. Pasākums tiks īstenots VSID tematiskās ass Nr. 1 „Cilvēku resursu attīstība un efektīva izmantošana” ietvaros, veicinot ekonomiski aktīvo cilvēku kvalifikācijas celšanu un pilnveidošanu, atbalstot izglītības un motivācijas pasākumus uzņēmējdarbības uzsācējiem, veicinot bezdarbnieku un darba meklētāju integrāciju darba tirgū, paaugstinot darba tirgus institūciju pakalpojumu efektivitāti. Pasākums atbilst darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” atbalsta jomai „Nodarbinātības un darbaspēka produktivitātes veicināšana”.

Iepriekšējais atbalsts

622. ES struktūrfondu 2004.-2006.gada plānošanas periodā bezdarbnieku un darba meklētāju apmācība tiek veikta VPD pasākuma „Nodarbinātības veicināšana” ietvaros. Tā rezultātā plānots, ka atbalstu saņems 27 000 bezdarbnieki un darba meklētāji. Kopējais piešķirtais finansējums – 21,8 miljonu latu. Pasākuma ietvaros atbalstu kapacitātes stiprināšanai plānots sniegt 100 institūcijām (60 NVA sektoriem un struktūrvienībām; 20 PKIVA sektoriem; 20 vietējām partnerībām). Kopējais piešķirtais finansējums – 7,2 miljonu latu. Neskatoties uz pozitīvajām tendencēm nodarbinātības galvenajos rādītājos, investīcijas turpināmas, lai Latvija tuvotos ES līmenī nospraustajiem nodarbinātības mērķiem.
623. 2004.-2006.gada plānošanas periodā izstrādāta Eiropas Sociālā fonda nacionālā programma „Apmācības, konsultācijas un finansiālais atbalsts komercdarbības un pašnodarbinātības uzsācējiem”, kuru ievieš Hipotēku un zemes banka. Plānots apmācīt 1000 potenciālos

⁸⁸ Strengthening the implementation of the European Employment Strategy, Commission of the European Communities, Brussels, 7.4.2004

⁸⁹ Ieteikums Padomes Ieteikumam par atjauninātu 2007. gada redakciju dalībvalstu un Kopienas ekonomikas vispārējām pamatnostādņēm un par dalībvalstu nodarbinātības politikas īstenošanu, Eiropas Savienības padome, 2007. gada 15. martā

uzņēmējdarbības uzsācējus, piešķirot finansiālo atbalstu aptuveni 290 uzņēmējdarbības uzsācējiem, kuru biznesa plāni atzīti par dzīvotspējīgiem.

624. 2004.-2006. gada plānošanas periodā tiek īstenota grantu shēma „Atbalsts nodarbināto kvalifikācijas celšanai, pārkvalifikācijai un tālākizglītībai”, kuras ietvaros uzņēmumi var saņemt atbalstu darbinieku kvalifikācijas celšanai. Grantu shēmas apjoms – 2 miljoni LVL, ieskaitot valsts budžeta un ESF finansējumu. Bez tam 2006. gadā minētā aktivitāte pilnveidota, izveidojot Eiropas Sociālā fonda nacionālo programmu „Atbalsts nodarbināto kvalifikācijas celšanai, pārkvalifikācijai un tālākizglītībai”, nodrošinot apmācību programmas noteiktās nozarēs strādājošiem uzņēmumiem ar plānoto finansējuma apjomu – 2 miljoni LVL.
625. Investīcijas dzimumu līdztiesības jomā līdz šim ir bijušas projektu veidā, atbalstot galvenokārt sabiedrības informēšanas pasākumus, valsts pārvaldes institūciju izglītošanas programmu izstrādi un to īstenošanu, kā arī pētījumu veikšanu. Paralēli sabiedrības informēšanas aktivitātēm, būtiska ir dažādu pakalpojumu nodrošināšana un to pieejamība dažādās dzīves situācijās gan vīriešiem, gan sievietēm.

Sinergija un demarkācija

626. Pasākuma aktivitāšu ieviešana ir cieši saistīta gan ar DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība”, gan DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” pasākumiem, it īpaši pasākuma „Nodarbinātības un sociālo pakalpojumu infrastruktūra” īstenošanu. Piemēram, pasākuma „Nodarbinātība” ietvaros veicamajai kapacitātes stiprināšanai darba tirgus institūcijām kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanas nodrošināšanai (ieskaitot darba metožu pilnveidošanu un darbinieku apmācības) jātiek papildinātai ar pasākuma „Darba tirgus institūciju un sociālo pakalpojumu infrastruktūra” aktivitāti, kas paredz klientu apkalpošanas infrastruktūras pilnveidošanu darba tirgus institūcijās.
627. Pasākums ir saistīts un papildinās pasākuma „Profesionālās izglītības, mūžizglītības un iekļaujošas izglītības attīstība” ietvaros paredzētās aktivitātes mērķu sasniegšanu, kā arī papildina darbības programmā „Uzņēmējdarbība un inovācijas” paredzēto aktivitāti „Uzņēmējdarbības atbalsta aktivitātes”. Aktivitāte „Atbalsts pašnodarbinātības un uzņēmējdarbības uzsākšanai” papildinās darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” pasākuma „Uzņēmējdarbības aktivitātes un konkurētspējas celšana” ietvaros paredzētās atbalsta programmas, kas vērstas uz reģionālas uzņēmējdarbības veicināšanu, kā arī uzņēmējdarbības motivācijas celšanu.
628. Pasākuma „Nodarbinātība” un pasākuma „Sociālā iekļaušana” ietvaros plānoto aktivitāšu īstenošana papildinās izglītības jomā plānoto pasākumu īstenošanu, īpaši pasākuma „Profesionālās izglītības, mūžizglītības un iekļaujošas izglītības attīstība” aktivitāti „Mūžizglītības, sociālā dialoga un sadarbības attīstība”. Izglītības jomas aktivitātes ir vērstas uz izglītojamo noturēšanu izglītības sistēmā, kā arī stiprināt tautsaimniecības sektoru līdzdalību izglītības attīstībā, kamēr nodarbinātības jomas aktivitātes ir vērstas uz nodarbinātības līmeņa paaugstināšanu un bezdarba līmeņa samazināšanu. Aktivitāte „Augstas kvalifikācijas darbinieku piesaiste” pasākuma „Nodarbinātība” ietvaros papildinās pasākumu „Augstākās izglītības attīstība”, īpaši aktivitāti „Atbalsts maģistra un doktora studiju programmām”, abas šīs aktivitātes ir vērstas uz augsti kvalificētu darbinieku pieejamības palielināšanu.
629. Aktivitātes „Darba attiecību un darba drošības likumdošanas praktiska piemērošana un uzraudzības pilnveidošana” un „Kapacitātes stiprināšana darba tirgus institūcijām” papildinās prioritātes „Administratīvās kapacitātes stiprināšana” pasākumu un aktivitāšu īstenošanu. Aktivitātes „Darba tirgus pieprasījuma īstermiņa un ilgtermiņa prognozēšanas un uzraudzības sistēmas attīstība” ietvaros plānotie pētījumi, kuru mērķis ir situācijas monitorings un situācijas analīze darba tirgū, var kalpot kā pamats politikas pētījumu tēmu definēšanā

prioritātes „Administratīvās kapacitātes stiprināšana” pasākuma „Labāka regulējuma politika” ietvaros.

630. Pasākuma 1. aktivitāte „Darbspējas vecuma iedzīvotāju konkurētspējas paaugstināšana darba tirgū, t.sk., nodarbināto pārkvalifikācija un aktīvie nodarbinātības pasākumi” papildina EZF 3.prioritārā virziena „Kopējās ieinteresētības pasākumi” 3.1.pasākuma „Kopējas rīcības pasākumi” aktivitāti „Profesionālo iemaņu, partnerattiecību, sadarbības un pieredzes apmaiņas veicināšana” un ELFLA pasākumus „Arodapmācības un informācijas pasākumi”, „Lauksaimniekiem un mežsaimniekiem paredzēto konsultāciju pakalpojumu izmantošana” un „Apsaimniekošanas, atbalsta un konsultāciju pakalpojumu izveide”. Demarkācija tiks nodrošināta, ESF pasākuma ietvaros atbalstu nodrošinot izglītības iespējām visām sabiedrības grupām dažādās jomās, izņemot atbalstu kopīgas rīcības projektiem profesionālām apmācībām zivsaimniecībā, ko atbalstīs EZF ietvaros un lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārstrādes nozaru profesionālajām apmācībām grupās, kā arī atbalsta un konsultāciju pasākumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarēs, kas tiks atbalstīti ELFLA ietvaros. ELFLA un EZF pasākumu ietvaros netiks atbalstīti bezdarbnieki.
631. Pasākuma aktivitāte „Atbalsts pašnodarbinātības un uzņēmējdarbības uzsākšanai” papildina ELFLA pasākumus „Pamatpakalpojumi ekonomikai un iedzīvotājiem” un „Atbalsts uzņēmumu radīšanai un attīstībai”. Fondu demarkācija tiks nodrošināta, ESF pasākuma ietvaros atbalstot konsultācijas par uzņēmējdarbības attīstību, kuras netiks iekļautas ELFLA pasākumā, kas atbalsta lauku mikro - uzņēmumus.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritoriju līdzsvarota attīstība

632. Lai mazinātu nelabvēlīgās attīstības rādītāju atšķirības starp dažādām valsts teritorijas daļām, pasākuma ietvaros paredzēta specifiska aktivitāte "Vietējo nodarbinātības veicināšanas pasākumu plānu ieviešanas atbalsts", priekšroku dodot pašvaldībām ar augstu bezdarba līmeni. Atsevišķu aktivitāšu īstenošanā paredzēts piemērot teritoriāla rakstura projektu atlases specifisko kritēriju, atbalstot projektus, kas paredz teritoriju līdzsvarotu attīstību veicinošus instrumentus, nodrošinot pakalpojumu pieejamību, īpaši, teritorijās ar augstu reģistrētā bezdarba līmeni.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

Makroekonomiskā stabilitāte

633. Pasākuma „Nodarbinātība” aktivitātes nav tieši vērstas uz horizontālās prioritātes „Makroekonomiskā stabilitāte” īstenošanu, tomēr pasākuma ietvaros plānotās aktivitātes dos ieguldījumu makroekonomiskās stabilitātes veicināšanā, it īpaši ņemot vērā, ka aktivitāšu ietvaros investīcijas virzītas uz sabiedrisko pakalpojumu kvalitātes paaugstināšanu, uzlabojumiem darba drošības sistēmā, lai samazinātu zaudējumus tautsaimniecībai darba negadījumu un arodslimību dēļ, iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes un produktivitātes palielināšanu, lai dotu ieguldījumu ekonomikas kopapjoma pieaugumā. Pasākums ir vērsts uz tautsaimniecības potenciāla palielināšanu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

Ilgspējīga attīstība

634. Pasākuma "Nodarbinātība" aktivitātes nav vērstas uz horizontālās prioritātes „Ilgspējīga attīstība” mērķu sasniegšanu, jo aktivitāšu īstenošanai nav tiešas ietekmes uz vidi.

Vienādas iespējas

635. Pasākums kopumā veicinās horizontālās prioritātes „Vienādas iespējas” mērķu sasniegšanu. Pasākuma „Nodarbinātība” ietvaros paredzētas specifiskas aktivitātes vienādu iespēju principa iedzīvināšanai un diskriminācijas izskaušanai, piemēram, paredzēts konsultatīvs atbalsts darba attiecību likumdošanas piemērošanā, atbalsts dzimumu līdztiesības veicināšanai darba tirgū. Atsevišķu aktivitāšu īstenošanā tiks piemēroti specifiski projektu vērtēšanas kritēriji, nodrošinot atbalstu sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām.

Informācijas sabiedrība

636. Pasākuma „Nodarbinātība” specifiskas aktivitātes tieši sekmē informācijas sabiedrības attīstību gan paredzot iedzīvotāju- bezdarbnieku, darba meklētāju, nodarbināto - apmācību darbam ar IKT, gan uzlabojot sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju prasmes izmantot IKT resursus.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

637. Pasākuma „Nodarbinātība” ietvaros tiks nodrošināta vienmērīga valsts teritoriju attīstība, līdz ar to netiks veiktas īpašas aktivitātes Rīgas atbalstam, un atbalsta aktivitātes neietekmēs Rīgas starptautisko konkurētspēju

Indikatīvās aktivitātes

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

638. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.3.1.1.aktivitāte. Darbaspējas vecuma iedzīvotāju konkurētspējas paaugstināšana darba tirgū, t.sk., nodarbināto pārkvalifikācija un aktīvie nodarbinātības pasākumi.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
639. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Nodrošināt uzņēmumu darbinieku kvalifikācijas celšanu un pārkvalifikāciju, tādējādi arī sekmējot darbaspēka ražīguma pieaugumu tautsaimniecībā, kā arī paaugstināt bezdarbnieku un darba meklētāju kvalifikāciju, konkurētspēju un iesaistīšanos darba tirgū.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
640. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Darba devēji, profesionālās organizācijas, iedzīvotāji darbaspējas vecumā, t.sk. pašnodarbinātie, bezdarbnieki, darba meklētāji, imigranti.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
641. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Uzņēmumi, profesionālās asociācijas, iestādes, kuras izstrādā un īsteno darba tirgus politiku.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
642. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.3.1.2.aktivitāte. Atbalsts pašnodarbinātības un uzņēmējdarbības uzsākšanai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
643. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Paaugstināt uzņēmējdarbības aktivitāti valstī, īpaši reģionos, attīstot uzņēmējdarbības uzsācēju zināšanas un iemaņas uzņēmējdarbībā, kā arī sniedzot nepieciešamo atbalstu konsultāciju, grantu vai aizdevumu veidā uzņēmējdarbības uzsākšanai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
644. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Iedzīvotāji darbaspējas vecumā, ieskaitot bezdarbniekus, kuri ir izteikuši vēlmi uzsākt komercdarbību vai pašnodarbinātību.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

645. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: valsts akciju sabiedrība „Latvijas Hipotēku un zemes banka”.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 26.08.2008. rīkojumu nr. 511 un 23.01.2009. rīkojumu nr.46)
646. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.3.1.3.aktivitāte. Darba attiecību un darba drošības normatīvo aktu praktiska piemērošana un uzraudzības pilnveidošana.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.476)
647. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Aktivitāte sekmēs darba attiecību un darba drošības normatīvo aktu ieviešanu, lai uzlabotu darba vidi un paaugstinātu darbinieku apmierinātības līmeni ar darba apstākļiem, mazinātu darba attiecību pārkāpumu un nelaimes gadījumu skaitu, rosinātu darbiniekus un darba devējus pārzināt darba attiecības un darba drošību reglamentējošos normatīvos aktus, savas tiesības un pienākumus, veidot sociāli atbildīgu uzņēmējdarbību, tādējādi mazinot arī nelegālo nodarbinātību.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 17.06.2009. rīkojumu nr.476)
648. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Darba devēji, darba tiesisko attiecību, darba aizsardzības un bīstamo iekārtu tehniskās uzraudzības iestādes un to darbinieki.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
649. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Darba tirgus institūcija, kas īsteno valsts politiku darba tiesisko attiecību, darba drošības un bīstamo iekārtu tehniskās uzraudzības jomā; nacionālās darba devēju un arodbiedrību organizācijas.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
650. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.3.1.4.aktivitāte. Kapacitātes stiprināšana darba tirgus institūcijām.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
651. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Izveidot modernas un uz klientiem vērstas institūcijas, kas operatīvi reaģē uz klientu (darba devēju, nodarbināto, bezdarbnieku, darba meklētāju, ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju darbaspējas vecumā) pieprasījumu un sniedz atbilstošas un kompetentas konsultācijas, nodrošina informatīvo atbalstu, izplata informatīvos un skaidrojošos materiālus par darba tirgus dalībniekus interesējošiem jautājumiem par nodarbinātību, sekmē darbaspēka konkurētspēju.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
652. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Darba tirgus institūcijas, to darbinieki, iedzīvotāji darbaspējas vecumā, darba devēji.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
653. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Darba tirgus institūcijas, kas īsteno valsts politiku vismaz vienā no šādām jomām: bezdarba samazināšanas un bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto personu atbalsta jomā, karjeras attīstības atbalsta sistēmas jomā, sniedzot karjeras konsultāciju pakalpojumus darbaspējas vecuma iedzīvotājiem, uzturot un attīstot karjeras konsultāciju metodisko bāzi.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
654. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.3.1.5.aktivitāte. Vietējo nodarbinātības veicināšanas pasākumu plānu ieviešanas atbalsts.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
655. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Aktivitātes ietvaros plānots atbalstīt nodarbinātības līmeņa palielināšanos un bezdarba mazināšanas pasākumus pašvaldībās ar augstu bezdarba līmeni.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

656. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Pašvaldības ar augstu bezdarba līmeni.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
657. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Vietējās un reģionālās pašvaldības.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
658. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.3.1.6.aktivitāte. Atbalsts dzimumu līdztiesības veicināšanai darba tirgū.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
659. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Paaugstināt dzimumu līdztiesības politikas īstenošanā iesaistīto institūciju kompetences līmeni par dzimumu līdztiesības integrētās pieejas izmantošanas iespējām, kā arī paaugstināt sabiedrības vispārīgās izpratnes un informētības līmeni par dzimumu līdztiesības jautājumiem dažādās dzīves jomās.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
660. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Latvijas iedzīvotāji (īpaši reproduktīvajā vecumā), darba devēji un profesionālās organizācijas, sociālie partneri, sabiedriskās organizācijas, masu mediji, valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
661. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Institūcija, kurai normatīvajos aktos deleģēta dzimumu līdztiesības politikas izstrāde un īstenošanas koordinēšana.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
662. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.3.1.7.aktivitāte: Darba tirgus pieprasījuma īstermiņa un ilgtermiņa prognozēšanas un uzraudzības sistēmas attīstība.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
663. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Izveidot darba tirgus uzraudzības sistēmu, kas ļautu iegūt un analizēt datus par darbaspēka resursu ieguldījumiem tautsaimniecības sektoru/nozaru griezumā, specifiskajām problēmām un iespējamajiem risinājumiem, iegūt ticamas prognozes par darba tirgus attīstību īstermiņā, vidējā un ilgtermiņā, lai plānotu bezdarbnieku un darba meklētāju iesaistīšanu aktīvajos nodarbinātības pasākumos, savlaicīgi plānotu izglītības piedāvājumu atbilstoši darba tirgus prasībām un informētu sabiedrību par darba tirgus attīstības tendencēm.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
664. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Izglītības, nodarbinātības un sociālās iekļaušanas politikas veidotāji un īstenotāji, sociālie partneri, esošie un potenciālie darba ņēmēji.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
665. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Institūcijas, kurām normatīvajos aktos deleģēta nodarbinātības politikas izstrāde un īstenošana vai atbildība par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēšanas sistēmas izveidi un uzturēšanu, darba tirgus konjunktūras analīzi un prognozēšanu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
666. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.3.1.8.aktivitāte. Atbalsts labāko inovatīvo risinājumu meklējumiem un labas prakses piemēru integrēšanai darba tirgus politikās un ieviešanas instrumentārijos.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
667. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Sekmēt nozares attīstību, izstrādājot un pārbaudot inovatīvus risinājumus darba tirgus politikas instrumentārijos, tai skaitā veicot pieredzes apmaiņu ES

ietvaros, turpināt EQUAL ietvaros uzsāktās iniciatīvas, attīstot un testējot specifisku mērķa grupu atgriešanai darba tirgū un konkurētspējas paaugstināšanai mērķētus pasākumus.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

668. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Darba tirgus pakalpojumu sniedzēji un saņēmēji.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
669. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Nodarbinātības un sociālās iekļaušanas politikas veidotāji un īstenotāji.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
670. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.3.1.9.aktivitāte. Augstas kvalifikācijas darbinieku piesaiste.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
671. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Celt komersantu konkurētspēju un veicināt pētnieciskās aktivitātes komersantos, piesaistot augsti kvalificētus darbiniekus- doktorantūras studentus, doktorus, akadēmisko iestāžu un institūtu pētniecības darbiniekus un augsti kvalificētus speciālistus no ārzemēm- tehnoloģisku jautājumu risināšanai vai jaunu produktu attīstīšanai uzņēmumos.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
672. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Doktorantūras studenti, doktori, akadēmisko iestāžu un institūtu pētniecības darbinieki un augsti kvalificēti speciālisti no ārzemēm.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
673. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Komersanti.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

3.2. pasākums „Veselība darbā”

Ievads

674. Viens no pamatnosacījumiem, lai palielinātu un stiprinātu darbaspēka ražīgumu, ir darbinieku veselības stāvokļa uzlabošana darba vietā. Slikts veselības stāvoklis var kavēt zināmas sabiedrības daļas iespējas, lai atbalstītu un atkārtoti iekļautos darba tirgū. Lai izvairītos no situācijas, kad veselības stāvoklis ietekmē nodarbinātības politikas mērķus, jānodrošina veselības veicināšanas pasākumi darbavietā un strādājošo veselības aprūpes sistēmas pilnveidošana.
675. Pasaules veselības organizācija ar Latvijas līdzdalību ir izstrādājusi Eiropas reģiona stratēģiju „Veselība visiem 21.gadsimtā”, kura izstrādē tika ņemtas vērā Eiropas Savienības direktīvas veselības jomā, līdz ar to arī Latvija ir uzņēmusies saistības nodrošināt iespējami labāku veselību iedzīvotājiem.
676. 2001.gada 6.martā Ministru kabinets apstiprināja Sabiedrības veselības stratēģiju 2002.–2010.gadam, kas ir pamata politikas plānošanas dokuments Sabiedrības veselības jomā.

Pasākuma mērķis

677. Pasākuma galvenais mērķis ir palielināt darbaspēka pielāgošanās spēju un sekmēt stabilu nodarbinātību, uzlabojot darbaspēka veselības stāvokli darba vietās, kā arī stiprinot iestāžu pakalpojumus, kas nodrošina veselības aprūpes pakalpojumus darbaspēkam.

Pasākuma pamatojums

678. Saskaņā ar pasākuma mērķi ir nepieciešams nodrošināt darbaspēka kvalitātes uzlabošanu, uzlabojot darbaspēka veselības stāvokli. Tāpēc Latvijā ir nepieciešams uzlabot strādājošo veselības stāvokļa kontroles un novērtēšanas mehānismus un izstrādāt un ieviest jaunas programmas veselības pasākumiem darbavietās.
679. Darbaspēka vecuma iedzīvotāju veselības stāvokļa statistikas dati Latvijā parāda veselības stāvokļa un apstākļu darbavietā galvenās problēmas, ar ko saskaras gandrīz visi darba devēji. Veselības problēmas, kas norādītas zemāk, samazina nodarbināto produktivitāti un dažos gadījumos ietekmē viņu spēju saglabāt darbu ilgtermiņā.
680. Latvijas iedzīvotāju dzīvesveida paradumi kopumā neliecina par veselīga uztura principu ievērošanu, jo, piemēram, 25,1% Latvijas iedzīvotāju vecumā no 16 līdz 64 gadiem ikdienā uzturā lieto svaigus dārzeņus un 15,7% iedzīvotāju patērē augļus/ogas, kas ir uzskatāms par nepietiekamu Savukārt 39% Latvijas iedzīvotāju vecumā no 16 līdz 64 gadiem uzturā lieto pienu ar augstu tauku saturu (virs 3,2%). Ar liekā svara problēmām sirgst 27,4 % iedzīvotāju, aptaukošanās pazīmes ir 13,4 % iedzīvotāju. To iedzīvotāju īpatsvars, kuri brīvajā laikā veic vismaz 30 minūtes ilgus fiziskos vingrinājumus vismaz 2–3 reizes nedēļā, ir 36,0% (FINBALT monitorings, 2004.). Mirstība no pašnāvībām 15–64 gadu vecumā ir 53,6 gadījumos uz 100 000 iedzīvotājiem. Mirstība no sirds asinsvadu saslimstības darbības jomā ir visaugstākā Eiropas Savienībā: 335,1 gadījumi uz 100 000 iedzīvotājiem (Latvijas veselības aprūpes statistikas gadagrāmata 2004.).
681. Latvijas iedzīvotāju dzīvesveida un veselību ietekmējošie paradumi rādītāji joprojām ir vieni no vissliktākajiem ES (Latvijā smēķē 47% vīriešu un 18 % sievietes, ES vidēji –30 %). Pēdējos gados ir vērojama šo rādītāju uzlabošanās: samazinās smēķētāju skaits, mainās uztura paradumi. Veselības veicināšanas programmu realizācija veicina sabiedrības izglītošanu saistībā ar veselību ietekmējošiem faktoriem un veselību kā vērtību.
682. Pēc LR Centrālās statistikas pārvaldes datiem vidējais alkohola patēriņš uz vienu iedzīvotāju 2006.gadā vecumā virs 15 gadiem bija 11.2 litri, kas salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem

rada alkohola patēriņa pieaugumu par 1.0 litru un 1 iedzīvotāju vecumā virs 15 gadiem. Alkohola psihožu biežums ir svarīgs rādītājs, kas atklāj alkohola patēriņa tendences valstī. Ir tieša sakarība starp alkohola patēriņu uz vienu iedzīvotāju un iedzīvotāju skaitu, kas sirgst ar smagām no alkohola patēriņa izrietošām problēmām (alkoholisms, alkohola psihozes). Fiksētais alkohola psihožu daudzums 2006.gadā ir 41.3 gadījumi uz 100 000 iedzīvotājiem; salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu rādītājs ir pieaudzis (2005.gadā 34.3 gadījumi). 2005.gadā Narkoloģijas valsts aģentūras ambulatorajās nodaļās ir reģistrēti 942 jauni pacient ar uzstādītu diagnozi par alkohola psihozi un salīdzinājumā ar 2005.gadu reģistrēto gadījumu skaits pieaudzis par 152.

683. 2005.gadā reģistrēti 352 pacienti jeb 15.3 pacienti uz 100 000 iedzīvotājiem ar narkotisko un psihotropo vielu atkarību, saindēšanos ar šīm vielām un to pārmērīgu lietošanu. Atkarība no narkotiskajām un psihotropajām vielām pirmoreiz reģistrēta 174 pacientiem, 2005.gadā, kas veido 7.5 pacientus uz 100 000 iedzīvotājiem (2003.gadā minēto gadījumu skaits bija 143 vai 6.1 reģistrēts gadījums uz 100 000 iedzīvotājiem, 2004.gadā šis skaitlis ir 201 vai 8.1 gadījums uz 100 000 iedzīvotājiem).
684. Pētījumi un aptaujas par azartspēļu atkarību un atkarību no datorspēlēm nav veikti, tāpēc minētajām problēmām nav pieejami statistikas dati. Tikai veselības aprūpes institūciju rīcībā ir dati par azartspēļu atkarību un atkarību no datorspēlēm. Saskaņā ar statistikas datiem, kas ir Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centra rīcībā, 2006.gadā 96 pacienti bija nonākuši azartspēļu un datorspēļu atkarībā (2005.gadā – 103 pacienti). Latvijā ir pieejams liels azartspēļu un datorspēļu zāļu skaits, par ko liecina arī Loteriju un Azartspēļu uzraudzības inspekcijas statistikas dati, atspoguļojot azartspēļu biznesa attīstību un azartspēļu automātu skaita palielinājumu. Minētais norāda, ka interese par azartspēlēm Latvijā pieaug, lai gan veselības aprūpes institūciju dati par to neliecina. Līdz ar to ir nepieciešams veikt pētījumus un aptaujas azartspēļu un datorspēļu atkarības jomā, lai izzinātu esošo situāciju un nepieciešamības gadījumā izstrādātu programmu un to ieviestu.
685. Saskaņā ar Latvijas profesionālo slimību reģistru, Latvijā no 1993.gada līdz 2005.gadam pirmreizējā apskatē 4 147 pacientiem ir konstatētas profesionālās kaites (1 910 vīriešiem un 2 237 sievietēm). Latvijā no 1993.gadam līdz 2005.gadam ir reģistrētas 9 817 profesionālās slimības (4 362 vīriešiem un 5 455 sievietēm). Pirmo reizi konstatēto un reģistrēto pacientu skaits ar profesionālajām slimībām kopš 1993.gada ir strauji pieaudzis līdz 2004.gadam, bet 2005.gadā ir sasniedzis minētos rādītājus. Pacientu skaits, kuriem pirmo reizi konstatē profesionālās slimības, 2005.gadā ir pieaudzis 9,5reizes, salīdzinot ar 1993.gadu.
686. Latvijā šobrīd ir 3 332 HIV inficēto un 394 AIDS slimnieku (uz 31.12.2005, AIDS profilakses centra dati). Jauno gadījumu skaits kopš 2001.gada, kad tas bija sasniedzis maksimumu (807 jauni HIV pozitīvi gadījumi), ar katru gadu samazinās, un 2005.gada pirmajos 12 mēnešos bija 299 jaunatklāti HIV inficēšanas gadījumi. No visiem HIV inficētajiem un AIDS slimajiem 2006. gada 1. janvārī 410 HIV inficētie un 45 AIDS slimie atradās ieslodzījuma vietās (Ieslodzījuma vietu pārvaldes dati).
687. Kaut arī ir panākta jauno HIV infekcijas gadījumu skaita (2004.gadā – 403 gadījumi) samazināšanās, salīdzinot ar iepriekšējo gadu (2003.gadā – 403 gadījumi), pieaug HIV/AIDS pacientu skaits. Augsts ir reproduktīvajā vecumā (15 līdz 49 gadi) ar HIV inficēto personu īpatsvars (0,6%). Tāpēc jau tuvāko gadu laikā ir jāattīsta sociālā atbalsta un palīdzības sistēma personām, inficētām ar HIV/AIDS, lai viņi iekļūtu vai paliktu darba tirgū. 2005.gadā ir reģistrēti 294 jauni HIV gadījumi iedzīvotājiem darbības vecumā.
688. Lai apzinātu esošo situāciju veselības aprūpes jomā un paaugstinātu ieviešamo pasākumu efektivitāti, ir nepieciešams veikt pētījumus par veselības pasākumiem darbavietā un pētījums par to, kā garīgā veselība, fiziskā sagatavotība un stāja, fiziskā slodze ietekmē nodarbinātību un kā nodarbinātība ietekmē garīgo veselību, fizisko sagatavotību, stāju un fizisko slodzi.

689. Pēc Veselības statistikas un medicīnas tehnoloģiju valsts aģentūras apkopotajiem datiem, ir noteikti iedzīvotāju mirstības cēloņi Latvijā 2004.gadā vecumu un dzimumu griezumā:

Tabula Nr. 20: Iedzīvotāju galvenie mirstības cēloņi Latvijā 2004.gadā sadalījumā pēc dzimuma un vecuma, skaits

	Kopējais mirušo skaits		No tiem ar diagnozēm:					
			Audzēji		Asinsrites sistēmas slimības		Ārējie cēloņi	
	Vīrieši	Sievietes	Vīrieši	Sievietes	Vīrieši	Sievietes	Vīrieši	Sievietes
Pavisam miruši tajā skaitā pēc vecuma:	15 902	16 139	3 205	2 607	7 914	9 982	2 329	849
0 - 4	121	109	3	2	1	0	20	11
5 - 9	25	15	4	3	2	1	12	6
10 - 14	26	7	3	1	0	0	17	5
15 - 19	86	50	4	9	3	0	69	31
20 - 24	154	46	7	5	15	2	115	27
25 - 29	178	42	7	7	20	0	124	18
30 - 34	289	93	17	11	40	13	168	45
35 - 39	369	126	32	36	73	21	195	42
40 - 44	616	228	53	56	180	51	256	69
45 - 49	873	313	120	90	306	82	291	78
50 - 54	1 131	470	182	174	469	155	276	76
55 - 59	1 275	568	306	175	533	232	229	72
60 - 64	1 850	980	466	277	918	470	218	85
65 - 69	2 242	1 312	604	370	1 230	709	148	56
70 - 74	2 253	1 879	630	425	1 258	1 179	91	50
75 - 79	1 981	2 961	430	489	1 236	2 057	58	67
80 - 84	1 213	3 031	228	302	797	2 163	22	70
85 +	1 218	3 909	109	175	833	2 847	20	41
darbspējas vecumā**	5 628	1 936	899	563	1 939	556	1 807	458

Avots: Veselības statistikas un medicīnas tehnoloģiju valsts aģentūra

** vīrieši 15-62 gadu vecumā

** sievietes 15-60 gadu vecumā

690. Zaudētie potenciālie dzīves gadi 2003.gadā iedzīvotājiem, kas jaunāki par 65 gadiem, bija 7 749 uz 100 000 iedzīvotājiem: no tiem 11 305 vīrieši uz 100 000 iedzīvotājiem un 4 386 sievietes uz 100 000 iedzīvotājiem. 2005.gadā galvenie mirstības iemesli iedzīvotājiem vecumā no 15 līdz 62 gadiem bija ārējie faktori (259.9 gadījumi uz 100 000 vīriešu un 76.4 gadījumi uz 100 000 sievietēm) un onkoloģiskās slimības (116.1 uz 100 000 vīriešiem un 75.6 uz 100 000 sievietēm).
691. Hospitalizēto darbspējīgo iedzīvotāju skaits ir samazinājies, jo nelielā mērā ir samazinājies hospitalizēto pacientu skaits ārējo cēloņu rezultātā (traumas, saindēšanās, citas ārējie cēloņi). Ārējie cēloņi ir galvenie hospitalizācijas iemesli darbspējīgo iedzīvotāju vidū: 2005.gadā ārējo cēloņu rezultātā tika hospitalizētas 2 290 personas uz 100 000 iedzīvotājiem vecumā no 15-62 gadiem, kas ir nedaudz mazāk kā 2004.gadā, kad hospitalizētas tika 2 300 personas uz 100 000 iedzīvotājiem vecumā no 15-62 gadiem. Otrs galvenais iemesls darbspējas vecuma iedzīvotāju hospitalizācijā ir garīgās problēmas. Ar garīgām problēmām hospitalizēto iedzīvotāju skaits ir pieaudzis no 2 080 gadījumiem uz 100 000 iedzīvotājiem vecumā no 15-62 gadiem 2004.gadā uz 2 320 gadījumiem uz 100 000 iedzīvotājiem vecumā no 15-62 gadiem.
692. Neapmierinoši ilgstoši darba apstākļi noved pie krasa profesionālo slimību pieauguma 2004.gadā. Lai gan ir fiksēts profesionālo slimību samazinājums no 181 gadījuma uz 100 000

iedzīvotājiem 2005.gadā uz 115 gadījumiem 2006.gadā, tomēr profesionālo slimību īpatsvars saglabājas ļoti augsts.

693. Balstoties uz Valsts obligātās apdrošināšanas valsts aģentūras statistikas datiem, katru gadu Latvijā arvien vairāk ir īslaicīgu slimību gadījumi (garākas par 14 dienām). Uz 2006.gadu īslaicīgo slimību skaits ir pieaudzis no 157 130 gadījumiem 2005.gadā uz 183 442 gadījumiem 2006.gadā.
694. Pamatojoties uz ES Phare nacionālo programmu projektu ietvaros ES ekspertu sniegtajām rekomendācijām, veselības aprūpes un veselības veicināšanas procesā iesaistītā personāla iemaņas un prasmes nepieciešams paaugstināt, lai nodrošinātu kvalitatīvu veselības aprūpes un veicināšanas procesa organizēšanu, ieviešanu, kontroli, uzraudzību un izvērtēšanu.
695. Lai nodrošinātu veselības veicināšanas pasākumu īstenošanu Latvijā, Veselības veicināšanas valsts aģentūra laika periodā no 2000.gada līdz 2005.gadam ir realizējusi vairākas apmācības programmas ar valsts un starptautisko organizāciju atbalstu, tomēr ir nepieciešams turpināt paaugstināt prasmes un iemaņas, paaugstinot kompetences līmeņus darbiniekiem, kas iesaistīti veselīga uztura veicināšanā un garīgās veselības veicināšanā, kā arī citos veselības veicināšanas un veselības aprūpes procesos iesaistītajiem darbiniekiem.
696. Izvērtējot situāciju veselības sektorā, var konstatēt, ka ir tādas specialitātes, kur pieprasījums pēc personāla ir ļoti augsts, piemēram, primārās veselības aprūpes ārsti un neatliekamās palīdzības medicīniskās aprūpes ārsti. Saskaņā ar Ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstības programmu un Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta attīstības pamatnostādņem plānots apvienot slimnīcas, radīt jaunas darbavietas praktizējošiem primārās veselības aprūpes ārstiem un radīt jaunas neatliekamās medicīniskās palīdzības vietas un komandas, tāpēc ir nepieciešamas uzlabot veselības aprūpes personāla vadības prasmes un profesionālās prasmes (apmācības, ikgadējie testi, kvalifikācijas kursi, kvalifikācijas paaugstināšana pirms resertifikācijas utt.)
697. Saskaņā ar programmu „Cilvēkresursu attīstība veselības aprūpē 2006. – 2015.gadam” tiek prognozēts, ka 2013.gadā trūks 1259 ārstu, kas negatīvi ietekmēs veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāti iedzīvotājiem, tai skaitā sociālā riska grupām. Pašlaik Latvijā ir neproporcionāls veselības aprūpes personāla reģionālais izvietojums, lielākā ārstu daļa ir Rīgā un Jūrmalā – vairāk kā 35 ārsti uz 10 000 iedzīvotāju un zemākais ir 14,9 ārsti uz 10 000 iedzīvotāju Krāslavas un Aizkraukles rajonos.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

698. Pasākuma mērķa grupa ir darba ņēmēji, darba devēji, darbaspēka veselības aprūpes un veselības veicināšanā iesaistīto institūciju personāls, sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas.

Plānošanas dokumentu ietvars

699. Saskaņā ar Latvijas Nacionālo Lisabonas programmu 2005.-2008.gadam viens no Latvijas attīstības ilgtermiņa mērķiem ir tautsaimniecības un cilvēkresursu konkurētspējas palielināšana, kura sasniegšanā būtiska ietekme ir darbaspēka kvalitātes paaugstināšanai, uzlabojot Latvijas iedzīvotāju veselības stāvokli.
700. Nacionālajā attīstības plānā īpašs uzsvars tiek likts uz nepieciešamību uzlabot sabiedrības informētību veselības aprūpes jomā, veidojot sabiedrībā izpratni par veselīgu dzīvesveidu un uzturu, un Nacionālajā ziņojumā par sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģiju noteikts veicināt sadarbību veselības aprūpes jomā ar sociālās atstumtības riska grupām, t.sk., HIV inficētām personām.

701. Pasākums tiks īstenots VSID tematiskās ass Nr. 1 „Cilvēku resursu attīstība un efektīva izmantošana” ietvaros, uzlabojot veselības stāvokļa novērtēšanas un uzraudzības mehānismu sabiedrībā. Pasākums atbilst darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” atbalsta jomai „Nodarbinātības un darbaspēka produktivitātes veicināšana”.
702. Pasākums ir ieviešams saskaņā ar Sabiedrības veselības stratēģijas ieviešanas rīcības programmu 2004.–2010.gadam (apstiprināta ar Ministru kabineta 2004.gada 9.marta rīkojumu Nr.150), pamatnostādņēm "Veselīgs uzturs (2003.–2013.)" (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2003.gada 4.septembra rīkojumu Nr.556) un to ieviešanas plānu (apstiprināts ar Ministru kabineta 2004.gada 10.oktobra rīkojumu Nr.856), Cilvēka imūndeficīta vīrusa (HIV) un AIDS izplatības ierobežošanas programmu 2003.–2007.gadam (apstiprināta ar Ministru kabineta 2003.gada 27.novembra rīkojumu Nr.733) un programmu „Cilvēkresursu attīstība veselības aprūpē 2006.–2015.gadam”, kurā tiek apzinātas tās sabiedrības veselības nozares specialitātes, kur pieprasījums pēc darbiniekiem ir neatliekamāks (apstiprināta ar Ministru kabineta 2006.gada 6.novembra rīkojumu Nr.870).

Iepriekšējais atbalsts

703. ES Phare nacionālās programmas ietvaros laika periodā no 2000.gada līdz 2006.gadam tika saņemts finansiāls atbalsts gandrīz 5 miljoni LVL apmērā veselības aprūpes nozares institucionālās kapacitātes stiprināšanai.
704. Veselības veicināšanas valsts aģentūra ir saņēmusi atbalstu no ES Sabiedrības veselības programmas, lai 2005.-2007.gadā realizētu projektu „Veselības veicināšanas kapacitātes celšana ES dalībvalstīs” ar finansējumu 257 797 EUR apmērā, projektu „E-veselības patērētāju aptauja” ar finansējumu 40 078 EUR apmērā un projektu „Zīdīšanas veicināšana Eiropā” ar finansējumu 116 000 EUR apmērā, Apvienoto Nāciju attīstības programmas projektu „Jauniešiem draudzīgie veselības pakalpojumi” ar finansējumu 23 965 USD apmērā un projektu „HIV/AIDS profilakse sievietēm” ar finansējumu 71 250 USD apmērā.
705. Papildus no valsts budžeta sabiedrības informēšanas kampaņām, informatīviem materiāliem un speciālistu kvalifikācijas celšanai tika novirzīti līdzekļi: 2005. gadā - 78 325 LVL un 2006. gadā - 219 325 LVL.

Sinergija un demarkācija

706. Pasākums ir saistīts ar 3.darbības programmas 1.5.pasākumu „Veselības aprūpes infrastruktūra”. Lai uzlabotu darbaspēka veselības stāvokli, ir svarīgi investēt ne tikai infrastruktūrā, bet arī attīstīt veselības aprūpes cilvēkresursus, slimību profilaksi, veikt pētījumus un veicināt veselības pasākumus darbavietā. Veselības aprūpes infrastruktūras pasākumi tiks papildināti ar veselības veicināšanas pasākumiem darbavietā, pētījumiem un aptaujām veselības sektorā un veselības aprūpes attīstību un kapacitātes stiprināšanu veselības aprūpes profesionāļiem, tādējādi atbalstot kompleksu veselības aprūpes sektora attīstību..
707. Pasākums ir tieši saistīts ar 3.1.pasākumu „Nodarbinātība”, sekmējot 3.1.pasākuma mērķa sasniegšanu (nodarbinātības līmeņa paaugstināšana), uzlabojot iedzīvotāju darbaspējas vecumā veselības stāvokli un veselības apstākļus darbavietā. 3.1.pasākums „Nodarbinātība un 3.2.pasākums „Veselība darbā” tiks ieviesti, atbildīgajām iestādēm cieši sadarbojoties.
708. Pasākums ir saistīts ar 1.darbības programmas 4.1.pasākumu „Sociālā iekļaušana”, sekmējot sociālās atstumtības riskam, kas saistīts ar veselības stāvokli, pakļauto iedzīvotāju iekļaušanos darba tirgū un sabiedrībā.
709. Pasākums ir saistīts ar 1.2.pasākuma „Augstākās izglītības attīstība” 1.aktivitāti „Atbalsts doktora un maģistra studiju programmu īstenošanai”, palielinot izglītotu un prasmīgu cilvēku skaitu medicīnā un 2.2.pasākumu „Mūžizglītības attīstība un izglītībā un mūžizglītībā iesaistīto institūciju rīcībspējas un sadarbības uzlabošana”, kura ietvaros tiek atbalstīts valsts

attīstības vajadzībām atbilstošu izglītotu, prasmīgu un radošu cilvēku, t.i., speciālistu skaita palielinājums. Ņemot vērā, ka pasākuma 3.2.3.aktivitātes ietvaros plānotās darbības vērstas uz specifisku mērķu sasniegšanu sabiedrības veselības nozarē, tiek novērsts finansējuma pārklāšanas risks.

710. Pasākums saistīts arī ar 1.darbības programmas 5.prioritāti „Administratīvās kapacitātes stiprināšana”, kuras ietvaros tiks veicināta publiskās pārvaldes, sociālo partneru un nevalstisko organizāciju savstarpējā sadarbība labākas, uz sabiedrības vajadzībām vērstas politikas veidošanā un ieviešanā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 26.08.2008. rīkojumu nr. 511)

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

711. Pasākuma aktivitātes izlīdzinās veselības rādītājus starp plānošanas reģioniem, uzlabojot veselības rādītājus mazattīstītajos plānošanas reģionos, kā arī pasākums veicina vienmērīgu speciālistu pieejamību visā Latvijas teritorijā..

Makroekonomiskā stabilitāte

712. Pasākuma aktivitātes vērstas uz preventīviem pasākumiem, kas ilgtermiņā uzlabos sabiedrības veselības stāvokli, līdz ar to nodrošinās darba tirgu ar veselu un fiziski stipru darba spēku, lai dotu ieguldījumu ekonomikas kopapjoma pieaugumā.

Ilgspējīga attīstība

713. Pasākums vērsts uz “Latvijas Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādņēs, 2002” noteikto politikas mērķi - samazināt saslimstību, mirstību un invaliditāti, palielināt dzīves ilgumu Latvijas iedzīvotājiem, uzlabot iedzīvotāju veselības stāvokli.
714. Pasākuma ietvaros nozīmīgas investīcijas infrastruktūrā nav paredzētas, un ietekmes uz vidi novērtējums nav veicams.

Vienādas iespējas

715. Pasākuma īstenošana netieši veicinās horizontālās prioritātes „Vienādas iespējas” mērķu sasniegšanu - īstenojot plānotās aktivitātes, paaugstināsies iedzīvotāju izpratne par veselīga dzīves veida nozīmi un līdz ar to - dzīves kvalitāte.
716. Pasākuma ietvaros paredzētās aktivitātes „Veselības uzlabošana darbavietā, veicinot ilgtspējīgu nodarbinātību” ietvaros tiks nodrošinātas specifiskas aktivitātes vienādu iespēju principa iedzīvināšanai un diskriminācijas izskaušanai.

Informācijas sabiedrība

717. Pasākuma 3.aktivitātes ietvaros paredzētas darbības, kas netieši vērstas uz prasmju izmantot IKT resursus veicināšanu.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

718. Pasākuma „Veselība darbā” ietvaros tiks nodrošināta vienmērīga valsts teritoriju attīstība, līdz ar to netiks veiktas īpašas aktivitātes Rīgas atbalstam, tomēr veicamo aktivitāšu ietvaros Rīgā

realizējamie projekti veicinās Rīgas attīstību, kas ir nozīmīga visas Latvijas konkurētspējas stiprināšanai.

Indikatīvās aktivitātes

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

719. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.3.2.1.aktivitāte. Veselības uzlabošana darbavietā, veicinot ilgtspējīgu nodarbinātību.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
720. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Sekmēt izpratni par veselību darbavietā kā ilgtspējīgās nodarbinātības priekšnosacījumu, tādējādi samazinot darbnespējas risku slimību dēļ (profesionālās slimības utml.). Atbalstīt ilgtspējīgu nodarbinātību, atgriežot darba tirgū neaizsargātas personu (inficētas (ar HIV/AIDS, tuberkulozi, C hepatītu), personas, kas ir atkarīgas no alkohola un narkotisko vielu lietošanas u.c.).
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
721. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Darba devēji, darba ņēmēji, sociālie partneri, sociālās atstumtības riskam pakļautās sociālās grupas, no alkohola un narkotisko vielu lietošanas atkarīgās personas, ar HIV/AIDS, tuberkulozi, C hepatītu inficētās personas, u.c.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
722. Aktivitātes finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Veselības ministrijas padotības iestāde, kas ir atbildīga par veselības veicināšanu, piesaistot pasākuma ieviešanai sadarbības partnerus (pašvaldības, NVO, (tai skaitā dažādas darba devēju organizācijas un profesionālās asociācijas: Latvijas darba devēju konfederāciju, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību, u.c.) veselības aprūpes un veselības veicināšanas institūcijas utt.).
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
723. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.3.2.2.aktivitāte. Pētījumi un aptaujas par veselību darbā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
724. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Veikt pētījumus un aptaujas, kas analizē saikni starp veselības apstākļiem darbavietā, darbaspēka vecuma iedzīvotāju veselības stāvokli un veselības pakalpojumiem no vienas puses un nodarbinātības situāciju no otras puses. Pētījumi un aptaujas tiks vērstas uz veselības paradumiem un darbaspēka veselības stāvokli, tā ietekmi uz ražīgumu un iespēju „izkrist” no darba tirgus. Tiks pētīta savstarpējā attiecība starp nodarbinātību un savlaicīgu slimību atklāšanu, cilvēkresursu kvalitāti veselības aprūpes un veselības veicināšanas institūcijās. Piemēram, pētījums par darba nespējas lapu apjoma un ilguma ietekmi uz darba tirgu, darba spējīgo iedzīvotāju kaitīgo ieradumu ietekmes uz darba tirgu izvērtējums, pētījums par veselības aprūpes izglītības programmu atbilstību darba tirgus prasībām, aptaujas, lai izpētītu azartspēļu un datorspēļu atkarības, kas ietekmē darbaspēka veselību un pētījumi, lai noteiktu, kādi pasākumi nepieciešami, lai labotu atkarību ietekmi uz darba dzīvi, u.c. Pētījumi un aptaujas par veselību darbā nodrošinās iespēju analizēt pašreizējo situāciju, sagatavot prognozes turpmākajiem gadiem un izstrādāt jaunas vadlīnijas un programmas, lai uzlabotu darbaspēka veselības stāvokli.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
725. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Darba devēji, darba ņēmēji, sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas, tai skaitā alkohola un narkotiku lietotāji, no azartspēlēm un datorspēlēm atkarīgie, ar HIV/AIDS, tuberkulozi, C hepatītu inficētās personas, viņu radnieki un darba kolēģi.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
726. Aktivitātes finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Veselības ministrijas padotības iestāde, kas apzina, izvērtē un analizē iedzīvotāju veselības stāvokli, infekcijas un citu slimību izplatību, iedzīvotāju veselības riska faktorus, apzina sabiedrības veselības problēmas,

piesaistot pasākuma ieviešanai sadarbības partnerus (NVO, (tai skaitā dažādus darba devējus un profesionālās organizācijas), veselības aprūpes un veselības veicināšanas institūcijas, izglītības iestādes utt.).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

727. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.3.2.3.aktivitāte. Veselības aprūpes un veicināšanas procesā iesaistīto institūciju personāla kompetences, prasmju un iemaņu līmeņa paaugstināšana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

728. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Nodrošināt veselības aprūpes un veselības veicināšanas procesā iesaistīto institūciju personāla apmācību un piesaistīšanu darba tirgum, lai panāktu kvalitatīvu veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu, slimību diagnostiku, medicīnisko rehabilitāciju, profilaktisko darbību, pilnvērtīgu nozares administrēšanu un veicinātu sadarbību starp veselības aprūpes iestādēm un darba devējiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

729. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Veselības aprūpes un veselības veicināšanas procesā iesaistīto institūciju personāls.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

730. Aktivitātes finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Veselības ministrijas padotības iestāde, kas ir atbildīga par to ārstniecības personu tālākizglītību (specializāciju un profesionālās kvalifikācijas pilnveidošanu), kuras ieguvušas augstāko vai vidējo profesionālo medicīnisko izglītību, piesaistot pasākuma ieviešanai sadarbības partnerus (NVO, veselības aprūpes un veselības veicināšanas institūcijas, izglītības iestādes utt.).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

3.4. 4. prioritāte „Sociālās iekļaušanas veicināšana”

731. Prioritāte ir vērsta uz nabadzības un sociālās atstumtības risku mazināšanu atbalstot sociālās iekļaušanas pasākumus un veicinot iekļaujoša darba tirgus attīstību.

731.¹ Prioritātes sadalījums aktivitātēs, tai skaitā aktivitāšu apraksts (aktivitātes nosaukums, aktivitātes mērķis, aktivitātes mērķa grupa un finansējuma saņēmēji), ir indikatīvs. Latvijai ir tiesības aktualizēt aktivitāšu saturu, precizējot to nacionāla līmeņa plānošanas dokumentos.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

Prioritātes pamatojums

732. Esošās situācijas analīze ļauj identificēt sekojošas stiprās un vājās puses, kā arī draudus un iespējas, kas pamato investīcijas šīs prioritātes ietvaros.

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> Sieviešu nodarbinātības līmenis augstāks kā vidēji ES Sociālo darbinieku skaita pieaugums pašvaldībās Attīstās valsts institūcijām alternatīvie sociālās aprūpes pakalpojumi 	<ul style="list-style-type: none"> Augsts ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars Augsts jauniešu (15-24 gadi) bezdarba līmenis Ierobežotas iespējas darba un ģimenes dzīves saskaņošanai Personu ar funkcionāliem traucējumiem grūtības iekļauties darba spēka tirgū gan darba devēju motivācijas trūkuma, gan nepielāgotas vides (tai skaitā, darba vides), vai zemā izglītības un prasmju līmeņa dēļ No ieslodzījuma vietām atbrīvoto cilvēku grūtības iekļauties darba spēka tirgū neatbilstošās izglītības, prasmju, darba devēju motivācijas trūkuma, kā arī informācijas trūkuma dēļ Nepietiekams profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu apjoms un klāsts Cilvēkiem ar saslimšanām, kas var izraisīt funkcionālos traucējumus un invaliditāti, netiek veikta individuālo vajadzību novērtēšana, jo trūkst tam nepieciešamo instrumentu un infrastruktūras. Līdz ar to nav iespējams savlaicīgi sniegt rehabilitācijas pakalpojumus, kas mazinātu invaliditātes smaguma pakāpi.
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> Darba spēka rezerves ekonomiski 	<ul style="list-style-type: none"> Nabadzības un sociālās atstumtības

neaktīvo iedzīvotāju grupu vidū	<p>pieaugums var atsaukties ar bērnu, kuri nav ieguvuši pamatizglītību, skaita pieaugumā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Būtisks sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības saņēmēju īpatsvara pieaugums
---------------------------------	--

733. Viens no sabiedrības ilgtspējīgas attīstības priekšnoteikumiem ir nabadzības un sociālās atstumtības risku novēršana, samazināšana un visu cilvēku pilntiesīga iekļaušanās sabiedrībā. Tādēļ atbalsts sniedzams sociālās atstumtības riska grupu atbalstam, tiešā un netiešā veidā veicinot to ekonomisko aktivitāti.

Prioritātes mērķis

734. Prioritātes mērķis ir mazināt nabadzības un sociālās atstumtības riskus.

Prioritātes pasākumi

735. Prioritātes ietvaros tiks ieviests viens pasākums - "Sociālā iekļaušana", kura ietvaros tiks sniegts atbalsts sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu nodarbinātības iespēju paaugstināšanai, kā arī pilnveidota darbaspēju vērtēšanas sistēma un sociālo pakalpojumu ieviešanas sistēma.

Sinergija un demarkācija

736. Prioritāte ir cieši saistīta ar ERAF sniegto atbalstu darba tirgus institūciju un sociālo pakalpojumu, kā arī veselības aprūpes infrastruktūras uzlabošanai, tādējādi nodrošinot mērķtiecīgu, visaptverošu un savstarpēji papildinošu atbalstu.

Šķērsfinansējums

736.¹ Lai nodrošinātu efektīvu prioritātes ieviešanu, ESF projektu iesniedzējiem tiks dota iespēja īstenot projektus un projektu aktivitātes, kas atbilst Padomes 2006.gada 11.jūlija Regulas (EK) Nr.1083/2006, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Regulu (EK) Nr.1260/1999 34(2) pantam un tālāk minētajiem ierobežojumiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 27.01.2010. rīkojumu nr.50)

736.² 4.1.pasākuma „Sociālā iekļaušana” ietvaros šķērsfinansējums nepārsniegs 3,6 % no pasākuma īstenošanai plānotā ESF finansējuma. Iespēja izmantot šķērsfinansējumu tiks dota tikai tiem ESF projektu iesniedzējiem, kuri īsteno projektus šādu aktivitāšu ietvaros:

- 1.aktivitāte. Iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes stimulēšana (nepārsniedzot 3% no aktivitātei plānotā ESF finansējuma);
- 2.aktivitāte. Darbspēju vērtēšanas sistēmas un sociālo pakalpojumu ieviešanas sistēmas pilnveidošana (nepārsniedzot 4,1 % no aktivitātei plānotā ESF finansējuma).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 27.01.2010. rīkojumu nr.50)

Rādītāji

737. Iznākuma rādītāji:

- Atbalstīto sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju skaits (sadalījumā pēc vecuma, dzimuma, statusa darba tirgū, atbilstības sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju

grupai), stimulējot personu ekonomisko aktivitāti, – 31 734 (bāzes vērtība 2006.gadā-3994⁹⁰);

- Pilnveidotos sociālās rehabilitācijas pakalpojumus saņēmušo personu skaits ESF programmās – 4 500 (bāzes vērtība 2006.gadā - 1657).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 28.09.2011. rīkojumu nr.486)

738. Rezultāta rādītāji:

- Atbalstīto personu īpatsvars, kas kļūst ekonomiski aktīvi 6 mēnešu laikā pēc atbalsta saņemšanas, – 35% (bāzes vērtība 2005.gadā – 33%);
- ESF līdzfinansēto sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušo personu skaits, kas iesaistās izglītības apgūvē, profesionālajā rehabilitācijā vai nodarbinātībā 6 mēnešu laikā pēc projekta noslēguma, – 900 (bāzes vērtību veido potenciālais pilnveidoto sociālās rehabilitācijas pakalpojumus saņēmušo personu skaits ESF programmās - 4500).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 28.09.2011. rīkojumu nr.486)

⁹⁰ 3828 personas piedalījās motivācijas programmās līdzdalībai apmācībās, 166 personām tika nodrošinātas subsidētās darba vietas.

4.1. pasākums „Sociālā iekļaušana”

Ievads

739. Dažādu sociālo risku ietekmē iedzīvotāji bieži tiek pakļauti nabadzības un sociālās atstumtības riskam. Sociālā atstumtība nozīmē indivīdu vai cilvēku grupu nespēju pilnībā vai daļēji iekļauties sabiedrībā, kad indivīdiem vai cilvēku grupām ir liegta vai apgrūtināta pieeja precēm, pakalpojumiem, resursiem un tiesībām, kas ir vitāli svarīgas personas attīstībai un nodrošina cilvēka pilnvērtīgu funkcionēšanu sabiedrībā.
740. Sociālā iekļaušana ir process, kura mērķis ir nabadzības un sociālās atstumtības risku novēršana un samazināšana un visu cilvēku pilntiesīga iekļaušanās sabiedrībā. Atbalsts sociālās iekļaušanas pasākumiem veicina iekļaujoša darba tirgus attīstību, mazina sabiedrības noslāņošanos, paaugstina sabiedrības un indivīda labklājību.
741. Saskaņā ar 2000.gadā noteikto ES attīstības stratēģiskā mērķa par lielākas sociālās kohēzijas nodrošināšanu tika izstrādāta ES sociālās iekļaušanas stratēģija ar mērķi ievērojami samazināt nabadzību un sociālo atstumtību ES līdz 2010.gadam, kuras īstenošanai tiek piemērota Atvērtā koordinācijas metode (turpmāk – AKM). AKM ir veids, kā veicināt lielāku izpratni par nabadzības un sociālās atstumtības jautājumiem, tās aspektiem, izmantojot stratēģisko un integrēto pieeju, mobilizētu visas iesaistītās puses un sekmētu abpusējo mācīšanos.
742. Nacionālajā ziņojumā par sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģiju 2006.-2008. gadam izvirzīti galvenie uzdevumi sociālās iekļaušanas, pensijas un veselības un ilgtermiņa aprūpes jomā.

Pasākuma mērķis

743. Pasākums izveidots, lai atbalstītu Latvijas sociālās politikas ilgtermiņa mērķa sasniegšanu – nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanu.

Pasākuma pamatojums un apraksts

744. Salīdzinājumā ar ES-25 (16%) un ES-15 (16%)⁹¹, Latvijā ir strauji palielinājies nabadzības riska indekss pēc sociāliem transfertiem - 2005.gadā sasniedzot jau 19% (2003.gadā – 16%), kas norāda uz pastiprinātu nepieciešamību veikt uz nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanu valstī mērķētus pasākumus.
745. Latvijā sociālās atstumtības risku ietekmē tādi faktori kā iedzīvotāju nabadzība un augsta ienākumu nevienlīdzība; salīdzinoši augstais bezdarba līmenis, īpaši ilgstošais bezdarbs; izglītības un prasmju neatbilstība darba tirgus prasībām; lielās reģionālās un pilsētu/lauku atšķirības.
746. Latvijā iedzīvotāju grupas, kas sociālās atstumtības riskam pakļautas lielākā mērā nekā citas vai pakļautas vairākiem riskiem vienlaicīgi ir daudz bērnu un nepilnās ģimenes, invalīdi (personas ar funkcionāliem traucējumiem - redzes, dzirdes, garīga rakstura u.c. traucējumiem) un personas ar draudošu invaliditāti, bezdarbnieki, īpaši ilgstošie bezdarbnieki, jaunieši, kas nemācās un nestrādā, vecie ļaudis (55+), vecāki, īpaši sievietes, pēc bērna kopšanas atvaļinājuma, kā arī vecāki, kuriem ir bērns invalīds, un personas, kurām ir jākopj kāds ģimenes loceklis, ieslodzītie un personas, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām, bezpajumtnieki, vardarbības un cilvēku tirdzniecības upuri, personas ar atkarības problēmām, etnisko minoritāšu pārstāvji.

⁹¹ Eurostat dati.

http://epp.eurostat.ec.eu.int/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=EU_MAIN_TREE&root=EU_MAIN_TREE/basic/strind/socohe/sc022

747. Atsevišķām iepriekš minētajām grupām ir izteikts dzimuma raksturs. Piemēram, personas ar atkarības problēmām līdz pat 80% ir vīrieši, ieslodzītie un atbrīvotie ieslodzītie arī būs gandrīz 100% vīrieši, savukārt vardarbības un cilvēku tirdzniecības upuri, nepilnās ģimenes ir pārsvarā sievietes.
748. Vienlaicīgi jāattīsta un jāpiedāvā pakalpojumi ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju darbaspējas vecumā iesaistīšanai darba tirgū. Latvijā ir samērā liela darbaspēka rezerve (saskaņā ar CSP 2006.gada datiem: invalīdi un ilgstoši darbnespējīgas personas - 52,1 tūkstoši, mājsaimnieki/-ces 51,6 tūkstoši, bērna kopšanas atvaļinājumā esošas personas - 20,2 tūkstoši, citi - 66,9 tūkstoši), kas sastāda 19,2% no ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju kopskaita jeb 123,9 tūkstošus iedzīvotāju, kas ir potenciālā mērķauditorija. Nākotnē nepieciešams īpašu uzmanību vērst kompleksiem atbalsta pasākumiem, kas realizējami sadarbībā ar pašvaldību sociālajiem dienestiem, vietējiem darba devējiem un citiem sadarbības partneriem, lai iesaistītu iedzīvotāju grupas, kas pakļautas sociālās atstumtības riskam, tādējādi mazinot sociālo atstumtību, veicinot indivīda iekļaušanos darba un sabiedrības dzīvē, kā arī sekmējot ekonomiskās aktivitātes un darbaspēka pieejamību, jo īpaši sektoros, kuros vērojams darbaspēka trūkums.
749. Sociālās iekļaušanas jomā Latvijā galvenās identificētās problēmas ir šādas:
- sociālās aprūpes, sociālās un profesionālās rehabilitācijas pasākumu nepietiekamais apjoms, daudzveidība, kvalitāte un pieejamība,
 - nepietiekams profesionāli izglītotu sociālā darba speciālistu skaits sociālajos dienestos un sociālo pakalpojumu sniedzējās institūcijās,
 - invalīdiem un personām ar draudošu invaliditāti ir ierobežota individuālo vajadzību un darbaspēju novērtēšana,
 - nepietiekama izglītības pieejamība un darba un sociālo prasmju apguves iespējas sociālās atstumtības riska grupām,
 - trūkst visaptverošu pētījumu par Nacionālā rīcības plāna nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai ieviešanas gaitu, pasākumu efektivitāti un to pilnveidošanas iespējām.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvais saraksts

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

750. Pasākuma mērķa grupa ir sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas, t.sk., bezdarbnieki, jo īpaši ilgstošie bezdarbnieki, bezdarbnieki ar atkarību problēmām, bezdarbnieki invalīdi, personas ar draudošu invaliditāti, ekonomiski neaktīvie iedzīvotāji, it īpaši jaunieši bez motivācijas mācīties vai strādāt, personas ar redzes, dzirdes, garīga rakstura traucējumiem, personas, kas, atgriežoties Latvijā pēc ilgstošas uzturēšanās ārzemēs, saskaras ar grūtībām iekļauties darba tirgū, ieslodzītie un no ieslodzījuma vietām atbrīvotās personas, bezpajumtnieki.

Plānošanas dokumentu ietvars

751. Latvijas Nacionālā Lisabonas programma 2005.-2008.gadam izvirza virkni prioritāro uzdevumu, lai atvieglotu un motivētu iedzīvotāju iekļaušanos darba tirgū, piemēram, uzlabot un dažādēt aktīvos nodarbinātības pasākumus, pilnveidot bezdarba samazināšanas preventīvos pasākumus, uzlabot bērnu aprūpes un sociālo pakalpojumu sistēmu.
752. 2003.gada decembra Eiropas Komisijas un Latvijas Republikas valdības parakstītajā Kopējā Sociālās iekļaušanas memorandā (turpmāk – KIM) definēti galvenie politiskie mērķi, prioritātes un vidējā un ilgtermiņa uzdevumi sociālās iekļaušanas veicināšanai Latvijā.
753. Pamatojoties uz KIM dokumentā iekļautajām politiskajām prioritātēm, izstrādāts Nacionālais ziņojums par sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģiju 2006.-2008.gadam

izstrādes, kas ir turpinājums līdzšinējam Latvijas Nacionālajam rīcības plānam nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai 2004. - 2006.gadam. Nacionālajā ziņojumā par sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģiju 2006.-2008.gadam izvirzīts mērķis uzlabot izglītības un nodarbinātības pakalpojumu pieejamību nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajiem bērniem un jauniešiem. Nacionālajā attīstības plānā (turpmāk – NAP) papildus iepriekšminēto prioritāro uzdevumu atspoguļojumam īpašs uzsvars tiek likts uz nepieciešamību darboties preventīvi, novēršot vai mazinot sociālās atstumtības cēloņus, proti, iedzīvotāju nabadzību un ienākumu nevienlīdzību, ilgstošo bezdarbu, kā arī reģionālās un pilsētu/lauku atšķirības. VSID sociālās iekļaušanas investīciju virziens atbilst ilgstošā bezdarba mazināšanas un sociālās atstumtības riska grupu iesaistes darba tirgū NAP stratēģijas apakšvirzienam.

754. Pasākums tiks īstenots VSID tematiskās ass Nr. 1 „Cilvēku resursu attīstība un efektīva izmantošana” ietvaros, veicinot sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju integrāciju darba tirgū un attīstot sociālo pakalpojumu sistēmu. Pasākums atbilst darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” atbalsta jomai „Sociālā iekļaušana”.
755. Atbalsta invalīdiem un personām ar draudošu invaliditāti politikas virzieni ir noteikti Invaliditātes un tās izraisīto seku mazināšanas politikas pamatnostādņēs 2005.-2015.gadam. Šī dokumenta ietvaros paredzēts īstenot invaliditātes profilakses pasākumu kompleksu attīstību, pilnveidot invaliditātes noteikšanas sistēmu un invalīdu sociālās nodrošināšanas sistēmu, veicināt invalīdu nodarbinātību.

Iepriekšējais atbalsts

756. ES struktūrfondu 2004.-2006.gada plānošanas periodā VPD pasākuma „Sociālās atstumtības mazināšana” ietvaros plānots sniegt atbalstu 6 520 sociālās atstumtības riskam pakļautiem bezdarbniekiem un darba meklētājiem. Kopējais piešķirtais finansējums - 34 miljoni EUR. Ņemot vērā salīdzinoši augsto ilgstošā bezdarba līmeni un ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju skaitu, nepieciešams pilnveidot un dažādot kompleksus atbalsta pasākumus šo personu motivācijai, rehabilitācijai un iekļaušanai darba tirgū.

Sinergija un demarkācija

757. Pasākuma īstenošana ir saistīta gan ar DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” citu pasākumu īstenošanu, gan DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” pasākumu, it īpaši prioritātes „Nodarbinātības un sociālo pakalpojumu infrastruktūra” īstenošanu. Piemēram, darbaspēju vērtēšanas un sociālo pakalpojumu ieviešanas sistēmas pilnveidošanai vienlīdz nepieciešams gan ESF, gan ERAF atbalsts.
758. Pasākuma „Sociālā iekļaušana” mērķu sasniegšanu veicinās arī DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” prioritātes „Izglītības un sociālā infrastruktūra” pasākumi, īpaši aktivitātes „Profesionālās izglītības infrastruktūras attīstība un mācību aprīkojuma modernizācija ieslodzījuma vietās” un „Speciālās izglītības iestāžu un vispārējās izglītības iestāžu infrastruktūras uzlabošana”.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritoriju līdzsvarota attīstība

759. Teritoriju līdzsvarota attīstība tiks sekmēta, īstenojot aktivitāti "Darbaspēju vērtēšanas sistēmas un sociālo pakalpojumu ieviešanas sistēmas pilnveidošana", kuras ietvaros plānots atbalstu koncentrēt nacionālas un reģionālās nozīmes attīstības centros, ievērojot policentriskas attīstības pieeju.

Makroekonomiskā stabilitāte

760. Pasākums „Sociālā iekļaušana” nav tieši vērsts uz horizontālās prioritātes „Makroekonomiskā stabilitāte” īstenošanu, tomēr pasākuma ietvaros plānotās aktivitātes dos ieguldījumu makroekonomiskās stabilitātes veicināšanā, it īpaši ņemot vērā, ka aktivitāšu ietvaros plānotās investīcijas virzītas uz sabiedrisko pakalpojumu kvalitātes paaugstināšanu, invaliditātes prevenciju un rehabilitācijas pakalpojumu attīstību, lai samazinātu zaudējumus tautsaimniecībai darbnespējas dēļ, iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes un produktivitātes palielināšanu, lai dotu ieguldījumu ekonomikas kopapjoma pieaugumā.

Ilgspējīga attīstība

761. Pasākuma "Sociālā iekļaušana" aktivitātes nav vērstas uz horizontālās prioritātes „Ilgspējīga attīstība” mērķu sasniegšanu, jo aktivitāšu īstenošanai nav tiešas ietekmes uz vidi.

Vienādas iespējas

762. Pasākums kopumā veicinās horizontālās prioritātes „Vienādas iespējas” mērķu sasniegšanu. Pasākuma „Sociālā iekļaušana” ietvaros paredzētas specifiskas aktivitātes vienādu iespēju principa iedzīvināšanai un diskriminācijas izskaušanai, proti, gandrīz visu aktivitāšu mērķa grupa ir sociālās atstumtības riskam pakļautie iedzīvotāji, un aktivitāšu mērķis ir visu cilvēku pilntiesīga iekļaušanās sabiedrībā. Virkne aktivitāšu veicina iekļaujoša darba tirgus attīstību, kas savukārt mazina sabiedrības noslāņošanos, paaugstina sabiedrības un indivīda labklājību.
763. Ņemot vērā to, ka sievietes un vīrieši ir pakļauti dažādiem riskiem, atsevišķās aktivitātes mērķa grupai var būt izteikts dzimuma raksturs, ko paredzēts izvērtēt, nosakot specifiskus projektu atlases kritērijus, tādējādi sekmējot sociālās atstumtības riskam pakļauto sieviešu un vīriešu vienādu iespēju nodrošināšanu un pilnvērtīgu iekļaušanos sabiedrībā.

Informācijas sabiedrība

764. Pasākums „Sociālā iekļaušana” tieši sekmē informācijas sabiedrības attīstību paredzot specifiskas aktivitātes, piemēram, sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju apmācību darbam ar IKT, gan uzlabojot sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju prasmes izmantot IKT resursus.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

765. Pasākuma „Sociālā iekļaušana” aktivitātes tiks ieviestas visā Latvijas teritorijā, t.sk., Rīgā, tieši neietekmējot Rīgas starptautisko konkurētspēju.

Indikatīvās aktivitātes

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

766. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.4.1.1. aktivitāte. Iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes stimulēšana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

767. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Sniegt efektīvu atbalstu sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupām to motivācijas un konkurētspējas darba tirgū paaugstināšanai, nodrošinot kompleksus atbalsta projektus mērķgrupu bezdarbnieku un ekonomiski neaktīvo darbaspējas vecuma iedzīvotāju integrēšanās iespēju darba tirgū uzlabošanai, atbalstītās nodarbinātības pasākumus mērķgrupu bezdarbniekiem un ekonomiski neaktīvajiem darbaspējas vecuma

iedzīvotājiem, kā arī motivācijas paaugstināšanas un nodarbinātības veicināšanas programmas ilgstošajiem bezdarbniekiem un ekonomiski neaktīvajiem darbaspējas vecuma iedzīvotājiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

768. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu pārstāvji, tai skaitā, bezdarbnieki, jo īpaši ilgstošie bezdarbnieki, bezdarbnieki ar atkarību problēmām, bezdarbnieki invalīdi, personas ar draudošu invaliditāti, ekonomiski neaktīvie iedzīvotāji, it īpaši jaunieši bez motivācijas mācīties vai strādāt, personas ar garīgās attīstības traucējumiem, personas, kas, atgriežoties Latvijā pēc ilgstošas uzturēšanās ārzemēs, saskaras ar grūtībām iekļauties darba tirgū, ieslodzītie un bijušie ieslodzītie.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

769. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: „Darba tirgus institūcijas”, kas saskaņā ar Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likumu īsteno valsts politiku bezdarba samazināšanas un bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta jomā, sadarbojas ar valsts un pašvaldību institūcijām, biedrībām un nodibinājumiem, kā arī fiziskām un juridiskām personām.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

770. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.4.1.2.aktivitāte. Darbspēju vērtēšanas sistēmas un sociālo pakalpojumu ieviešanas sistēmas pilnveidošana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

771. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Šīs aktivitātes ietvaros tiks mazināts risks kļūt par invalīdiem personām ar draudošu invaliditāti, pilnveidota atbalsta sistēma invalīdiem, mazinot viņu sociālās atstumtības risku, attīstīti sociālās rehabilitācijas pakalpojumi reģionos ar nolūku pilnveidot sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu sociālās un funkcionālās prasmes, lai palielinātu mērķa grupas nodarbinātību un integrāciju sabiedrībā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

772. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Invaliditātes ekspertīzes institūcijas un to darbinieki, sociālās un profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu sniedzēji un to klienti-invalīdi un personas ar draudošu invaliditāti, bezpajumtnieki un citas sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

773. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: invaliditātes ekspertīzes institūcijas, biedrības un nodibinājumi, pašvaldības, valsts institūcijas, kuru darbības veids ir sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšana vai pakalpojumu koordinēšana, plānošanas reģioni, izglītības iestādes.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 26.08.2008. rīkojumu nr. 511 un 23.01.2009. rīkojumu nr.46)

3.5. 5. prioritāte „Administratīvās kapacitātes stiprināšana”

774. Prioritāte vērsta uz valsts, reģionālā un vietējā līmeņa pārvaldes institūciju kapacitātes stiprināšanu, paaugstinot to efektivitāti un pienesumu valsts ekonomiskai un sociālai izaugsmei, kā arī veicināt valsts, reģionālā un vietējā līmeņa pārvaldes institūciju, sociālo partneru un nevalstisko organizāciju savstarpējo sadarbību labākas, uz sabiedrības vajadzībām vērstas politikas veidošanā un ieviešanā.

774.¹ Prioritātes sadalījums aktivitātēs, tai skaitā aktivitāšu apraksts (aktivitātes nosaukums, aktivitātes mērķis, aktivitātes mērķa grupa un finansējuma saņēmēji), ir indikatīvs. Latvijai ir tiesības aktualizēt aktivitāšu saturu, precizējot to nacionāla līmeņa plānošanas dokumentos.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

Prioritātes pamatojums

775. Esošās situācijas analīze ļauj identificēt sekojošas stiprās un vājās puses, kā arī draudus un iespējas, kas pamato investīcijas šīs prioritātes ietvaros.

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> • Daudzās valsts pārvaldes jomās ir ieviestas modernas reformas • Valsts pārvaldē izveidota un darbojas politikas plānošanas sistēma • Uzlabots un attīstīts dialogs starp valsti un pašvaldībām • Valsts līmenī ir izveidotas sadarbības struktūras ar sociālajiem partneriem • Sabiedrisko organizāciju aktīva darbība reģionos • Valsts pārvaldē attīstīti vairāki e-pārvaldes elementi • Nostiprināts plānošanas reģiona statuss publiskās pārvaldes sistēmā 	<ul style="list-style-type: none"> • Nepietiekama valsts pārvaldē un pašvaldībās strādājošo profesionālā kvalifikācija • Nav ieviesta vienota sistēma valsts pārvaldes cilvēkresursu attīstībai, personāla vadībai • Nepilnīgi koordinēta un neefektīva valsts pārvaldē strādājošo tālākizglītības sistēma • Nav ieviesta kvalitātes vadības sistēma • Nepilnīga politikas veidošanas sasaiste ar ilgtermiņa plānošanas dokumentiem • Nepietiekama sabiedrības iesaiste publiskās pārvaldes procesos • Nav visaptverošas informācijas par iedzīvotāju apmierinātību ar publiskiem pakalpojumiem • Reģionu un pašvaldību vadībai trūkst zināšanu un iemaņu attīstības plānošanā • Sociālās partnerība nav pietiekami attīstīta
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> • Pāreja uz vidēja termiņa valsts budžeta plānošanu • ES iniciatīvas un prioritāšu noteikšana publiskās pārvaldes jomā • Iesaistīšanās ES valstu publiskās pārvaldes sadarbības tīklos • Pieredzes apmaiņa ar citām valstīm 	<ul style="list-style-type: none"> • Publiskā sektorā strādājošo aizplūšana uz citiem sektoriem, valstīm • Administratīvi teritoriālās reformas realizācijas lēnā norise

<p>un organizācijām publiskās pārvaldes jomā</p> <ul style="list-style-type: none"> • ES un citu sadarbības partneru atbalsts valsts pārvaldes snieguma uzlabošanā • Labāka regulējuma politikas instrumentu attīstība • Pieaugoša plānošanas reģionu loma valsts attīstības plānošanā un atbalsta pasākumu ieviešanā 	
--	--

776. Valsts, reģionālā un vietējā līmeņa pārvaldes efektivitātes paaugstināšana un administratīvās kapacitātes stiprināšana ir viens no stabilas, ilgtspējīgas un sabalansētas sabiedrības attīstības priekšnosacījumiem. Investīcijas augstākminētajās jomās ilgtermiņā sniedz atdevi mūsdienīgas, uz sabiedrības interesēm orientētas, efektīvas un caurskatāmas publiskās pārvaldes veidolā.

Prioritātes mērķis

777. Prioritātes mērķis ir uzlabot valsts, reģionālā un vietējā līmeņa pārvaldes institūciju kapacitāti, nodrošinot to darbības atbilstību visaugstākajiem kvalitātes standartiem un līdztekus veicinot to sniegto pakalpojumu pieejamību plašākai sabiedrībai, kā arī veicināt valsts, reģionālā un vietējā līmeņa pārvaldes, sociālo partneru un nevalstisko organizāciju savstarpējo sadarbību labākas, uz sabiedrības vajadzībām vērstas politikas veidošanā un ieviešanā.

Prioritātes pasākumu izklāsts

778. Prioritātes ietvaros tiks ieviesti trīs pasākumi. Pasākuma “Labāka regulējuma politika” ietvaros tādās prioritārās jomās kā budžeta un finanšu politika, industrijas un pakalpojumu politika, uzņēmējdarbības politika, reģionālā politika, publiskās pārvaldes politika, augstākā izglītība un inovācijas, tieslietu un sociālā politika tiks vērtēta līdzšinēji realizēto politiku ietekme un uz vērtējumā iegūto rezultātu bāzes tiks pilnveidota politikas plānošanas un ieviešanas sistēma. Papildus tam pasākuma ietvaros tiks veiktas aktivitātes administratīvo šķēršļu samazināšanai, publisko pakalpojumu kvalitātes paaugstināšanai un valsts, reģionālā un vietējā līmeņa pārvaldes iestāžu darbības kvalitātes un efektivitātes paaugstināšanai, īpaši atbalstot institūcijas, kuras nodrošina nodokļu administrēšanu un finanšu plānošanu, vadību un uzskaiti, sociālo pakalpojumu sniegšanu kā valsts, tā reģionālā līmenī. Savukārt pasākuma “Cilvēkresursu kapacitātes stiprināšana” ietvaros tiks uzlabota ne tikai publisko varu realizējošo institūciju, bet arī sociālo partneru un nevalstisko organizāciju cilvēkresursu kapacitāte, tādējādi veicinot mūsdienīgu cilvēkresursu vadības metožu izmantošanu valsts pārvaldes cilvēkresursu vadības sistēmu, kā arī uzlabojot sadarbību starp nevalstiskajām organizācijām, sociālajiem partneriem un publiskās pārvaldes iestādēm. Trešā pasākuma „Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību administratīvās un attīstības plānošanas kapacitātes stiprināšana” ietvaros ir paredzēts piesaistīt speciālistus plānošanas reģioniem un vietējām pašvaldībām (pilsētām un novadiem) ar mērķi paaugstināt plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību (pilsētu un novadu) administratīvo kapacitāti. Papildus tam tiks paaugstināta attīstības plānošanas kapacitāte plānošanas reģionos un vietējās pašvaldībās (pilsētu un novadu), lai nodrošinātu kvalitatīvu plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību (pilsētu un novadu) attīstības plānošanas dokumentu izstrādi, ieviešanas uzraudzību un to savstarpējo sasaisti un sasaisti ar nacionālā līmeņa plānošanas dokumentiem, kā arī sadarbības tīklu izveidošanu un attīstīšanu Latvijā. Pasākuma ietvaros atbalsts prioritāri tiks sniegts tām politikas jomām un publiskās pārvaldes institūcijām, kas saistītas ar publisko pakalpojumu sniegšanu.

Aktivitātes prioritātes ietvaros iekļauj arī tā sauktos „labākās prakses” projektus, kas tiks īstenoti ciešā sadarbībā un vienojoties ar EK. Projekti tiks īstenoti šādās indikatīvajās jomās: (a) valsts budžeta plānošana un publisko finanšu vadība, (b) ekonomiskā analītika, (c) strukturālo reformu īstenošana valsts pārvaldē un veselības, izglītības, sociālās drošības un nodarbinātības politikas nozarē, (d) strukturālo reformu sociālā ietekme veselības, sociālās drošības un nodarbinātības politikas nozarē, (e) publiskā sektora atalgojuma sistēmas reforma, (f) publiskā sektora lēmumu pieņemšanas un administratīvā procesa izvērtēšana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

Sinērgija un demarkācija

779. Prioritāte ir saistīta ar ERAF sniegto atbalstu IKT attīstībai, jo īpaši valsts un pašvaldību e-pakalpojumu attīstībai, kā arī papildina ERAF ietvaros plānotā pasākuma „Atbalsts ilgtspējīgai pilsētvides un pilsētreģionu attīstībai” aktivitātes, kuru ietvaros Latvijas pilsētas (Daugavpils, Jelgava, Jēkabpils, Liepāja, Rēzekne, Valmiera, Ventspils, Aizkraukle, Cēsis, Gulbene, Kuldīga, Līvāni, Madona, Saldus, Smiltene, Talsi, Rīga) varēs saņemt atbalstu pilsētvides sakārtošanas projektu īstenošanai, lai sekmētu pilsētu konkurētspēju un pievilcību. Citu prioritāšu un pasākumu ietvaros plānotās aktivitātes institūciju kapacitātes stiprināšanā ir svarīgs priekšnosacījums 5.prioritātes pasākumu sekmīgai īstenošanai. Līdztekus kapacitātes stiprināšanai citās prioritātēs un aktivitātēs, kas ir vērstas uz konkrēto institūciju vajadzībām un specifiskiem vienas nozares jautājumiem, šo pasākumu ietvaros tiks sniegts atbalsts publiskās pārvaldes institūciju administratīvās kapacitātes stiprināšanai to pamatfunkciju – rīcībpolitikas izstrāde, politikas ietekmes novērtēšana, politikas ieviešana – veikšanai, nodrošinot visu iesaistīto pušu aktīvu līdzdalību. Atbalsta saskaņotība tiek nodrošināta, definējot prioritārās politikas jomas un atbalsta saņemšanas nosacījumus katrā pasākumā. Tehniskās palīdzības un 5.prioritātes ietvaros nedefinētās atbalstāmās darbības un atbalsta mērķi ļauj nodrošināt aktivitāšu nepārklāšanos.
780. Prioritātes pasākums „Cilvēkresursu kapacitātes stiprināšana” ir saistīts ar Lauku attīstības programmas 2007. – 2013. gadam” pasākumu „Vietējās rīcības grupas nodrošināšana, prasmju apguve, teritorijas aktivizēšana” un EZF pasākumu „ZVRG darbības nodrošināšana, prasmju apguve, teritoriju aktivizēšana”, nodrošinot savstarpēji papildinošu atbalstu. Pasākumu ietvaros nedefinētās atbalsta saņēmēja mērķa grupas ļauj nodrošināt, ka atbalsta saņēmēju loks nepārklājas.

Šķērsfinansējums

781. Lai nodrošinātu efektīvu prioritātes ieviešanu, ESF projektu iesniedzējiem tiks dota iespēja īstenot projektus un projektu aktivitātes, kas atbilst Padomes 2006.gada 11.jūlija Regulas (EK) Nr.1083/2006, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Regulu (EK) Nr.1260/1999 34(2) pantam un tālāk minētajiem ierobežojumiem.
- (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 27.01.2010. rīkojumu nr.50)*
782. 5.1.pasākuma „Labāka regulējuma politika” ietvaros šķērsfinansējums nepārsniegs 3,7 % no pasākuma īstenošanai plānotā ESF finansējuma. Iespēja izmantot šķērsfinansējumu tiks dota tikai tiem ESF projektu iesniedzējiem, kuri īsteno projektus 1.activitātes „Politikas ietekmes novērtēšana un politikas pētījumu veikšana” ietvaros.
- (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 27.01.2010. rīkojumu nr.50)*
783. 5.2.pasākuma „Cilvēkresursu kapacitātes stiprināšana” ietvaros šķērsfinansējums nepārsniegs 1% no pasākuma īstenošanai plānotā ESF finansējuma. Iespēja izmantot šķērsfinansējumu

tiks dota tikai tiem ESF projektu iesniedzējiem, kuri īsteno projektus 1.aktivitātes „Publiskās pārvaldes cilvēkresursu plānošanas un vadības IT sistēmas izstrāde un ieviešana” ietvaros.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 27.01.2010. rīkojumu nr.50)

Rādītāji

784. Iznākuma rādītāji:

- Apmācīto personu skaits – 6000 (bāzes vērtība 2006.gadā – 0) (5.1.pasākums);
- To institūciju skaits, kas ESF ietvaros atbalstītas kvalitātes vadības sistēmas ieviešanā, – 26 (bāzes vērtība 2004.gadā – 3 (5.1.pasākums);
- Izveidotas LDDK un LBAS reģionālās struktūras – 10 (bāzes vērtība 2004.gadā – 0) (5.2.pasākums);
- Atbalstīto nevalstisko organizāciju skaits – 200 (bāzes vērtība 2006.gadā - 43) (5.2.pasākums);
- Piesaistīto jauno speciālistu skaits plānošanas reģionos, pilsētās un novados – 240 (bāzes vērtība 2004.gadā – 0) (5.3.pasākums);
- Atbalstīto plānošanas reģionu un novadu pašvaldību skaits, kuros nodrošināta attīstības plānošanas kapacitātes stiprināšana, – 57% (bāzes vērtība 2004 – 2%) (5.3.pasākums).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 28.09.2011. rīkojumu nr.486)

785. Rezultāta rādītāji:

- Nodrošināta Latvijas atbilstība Māstrihtas kritērijiem un gatavība Eiropas Savienības vienotās valūtas ieviešanai – 100% (bāzes vērtība 2006.gadā – 0 %) (5.1.pasākums);
- Publiskās pārvaldes iestāžu, kurās ieviesta kvalitātes vadības sistēma, skaita pieaugums par 12% - 82 (bāzes vērtība 2006.gadā – 73 institūcijas⁹²) (5.1.pasākums);
- Darbinieku īpatsvars, ar kuriem ir noslēgts darba koplīgums⁹³ – 21 % no kopējā darbinieku skaita (bāzes vērtība 2004.gadā – 18 %) (5.2.pasākums);
- NVO īpatsvars, kas piedalās ES struktūrfondu finansēto pasākumu īstenošanā, –2 % no kopējā NVO skaita (bāzes vērtība 2006.gadā –1,8 % jeb 141) (5.2. pasākums);
- Plānošanas reģionu un pašvaldību īpatsvars, kuros nodrošināta administratīvās kapacitātes stiprināšana – 100% (bāzes vērtība 2004.gadā – 0) (5.3.pasākums);
- Izstrādātie / aktualizētie plānošanas reģionu un pašvaldību attīstības plānošanas dokumenti (skaits) – 110 (bāzes vērtība 2004.gadā – 11) (5.3.pasākums).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 28.09.2011. rīkojumu nr.486)

⁹² Oficiāla informācija par KVS ieviešanu pašvaldībās un pašvaldību institūcijās nav pieejama.

⁹³ Koplīgums ir līgums, ko slēdz darba devējs un arodbiedrība vai deleģēti darbinieku pārstāvji, ja nav arodbiedrības.

5.1. pasākums „Labāka regulējuma politika”

Ievads

786. Valsts pārvaldes efektivitātes paaugstināšana ir viens no stabilas, ilgtspējīgas un sabalansētas sabiedrības attīstības priekšnosacījumiem.
787. Lisabonas stratēģija un Eiropas Komisijas paziņojums „Labāks regulējums ekonomiskās izaugsmes un darbavietu attīstībai Eiropas Savienībā” nosaka nepieciešamību uzlabot publiskās pārvaldes administratīvo kapacitāti. Labāka regulējuma politikas galvenie darbības virzieni ir šādi: publiskās pārvaldes institūciju darbības kvalitātes un efektivitātes paaugstināšana, publiskās politikas veidošanas sistēmas uzlabošana, politikas ietekmes novērtēšana, administratīvo šķēršļu samazināšana un likumdošanas regulējuma vienkāršošana.
788. Latvijā valsts pārvaldes reformas politika, nodarbinātības un uzņēmējdarbības veicināšanas politikas darbības virzieni ir tieši vērsti uz labāka regulējuma principu īstenošanu. Valsts pārvaldes reformas stratēģija, Latvijas Nacionālā Lisabonas programma 2005.-2008.gadam, Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013.gadam, kā arī Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007.-2013.gada periodam ir galvenie dokumenti, kuri nosaka prioritāros darbības virzienus un aktivitātes labāka regulējuma principu ieviešanas nodrošināšanai.

Pasākuma mērķis

789. Pasākuma īstenošanas mērķis ir rīcībpolitikas izstrādes un īstenošanas pilnveide, publiskās pārvaldes institūciju darbības kvalitātes un efektivitātes paaugstināšana, kā arī iedzīvotājiem sniegto publisko pakalpojumu pieejamības uzlabošana.

Pasākuma pamatojums

790. Valstī pastāvošo politikas veidošanas tiesisko un institucionālo pamatu ir nepieciešams pilnveidot un attīstīt, balstoties uz līdzšinējo pieredzi un administratīvi teritoriālo reformu. Valsts kancelejas 2005.gada pētījums par Politikas plānošanas pamatnostādņu īstenošanu⁹⁴ un SIGMA ekspertu veiktā izpēte⁹⁵ par labāka regulējuma vadības kapacitāti Latvijā iezīmēja vairākas risināmās problēmas:
- politikas plānošanas metodoloģijas izstrāde un pilnveidošana, nodrošinot vienmērīgu politikas plānošanas kvalitāti, rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmas pilnveidošana;
 - stratēģiskās plānošanas un vidēja termiņa budžeta plānošanas sasaiste un pilnveidošana iesaistītajās institūcijās nacionālā un reģionālā līmenī;
 - visu valsts pārvaldes līmeņu, sociālo partneru un nevalstisko organizāciju administratīvās kapacitātes celšana rīcībpolitikas plānošanas jomā;
 - nacionālā un reģionālā līmeņa rīcībpolitikas plānošanas un teritoriālo plānojumu sistēmu integrācija.
791. Lai risinātu labāka regulējuma politikas jomā identificētās problēmas, šī pasākuma ietvaros kā prioritāri atbalstāmie virzieni ir plānoti:
- tādu politikas ietekmes novērtējumu izstrāde un pētījumu veikšana, kas ir nepieciešami jaunu politiku izstrādei vai esošu politiku ieviešanas novērtēšanai un kas nodrošinātu uz pierādījumiem balstītas politikas izstrādi un īstenošanu tādās Latvijas zinātnes un tautsaimniecības attīstībai nozīmīgās politikas jomās kā budžeta un

⁹⁴ Politikas plānošanas pamatnostādņu ieviešanas novērtējums, 2005.g. Nikolo grupa, Valsts kanceleja.

⁹⁵ Report (Draft 6), on regulatory Management Capacities in Latvia Prepared by Sigma (A Joint Initiative of the OECD and the EU principally financed by the EU).

finanšu politika, industrijas un pakalpojumu politika, uzņēmējdarbības politika, reģionālā politika, publiskās pārvaldes politika, augstākā izglītība, inovācijas, tieslietu politika, sociālā politika;

- administratīvā sloga un šķēršļu izvērtēšana un novēršana saskaņā ar Latvijas Nacionālajā Lisabonas programmā noteikto regulāro uzņēmējdarbības vides izvērtējumu, veicot administratīvā sloga novēršanu esošajiem tiesību aktiem un pasākumu plānu izstrādi;
- publiskās pārvaldes institūciju darbības un sniegto pakalpojumu kvalitātes un efektivitātes paaugstināšana, veicot kvalitātes vadības sistēmu (KVS) izstrādi un ieviešanu publisko varu realizējošās iestādēs un uzlabojot publisko pakalpojumu kvalitāti, kā prioritāri atbalstāmās nosakot institūcijas, kuras nodrošina nodokļu administrēšanu un finanšu plānošanu, vadību un uzskaiti, sniedz pakalpojumus uzņēmējdarbības, nodarbinātības un sociālās politikas jomās kā valsts, tā reģionālā līmenī.

792. Pētījumi⁹⁶ rāda, ka valsts pārvaldes darbinieku izpratne par politikas plānošanas sistēmu samazinās vecāko referentu un speciālistu līmenī, tā būtiski atšķiras kā starp institūcijām, tā starp dažādām institūcijas struktūrvienībām. Kā risinājums tam ir nepieciešamā metodiskā atbalsta sniegšana un apmācību nodrošināšana visām politikas plānošanā iesaistītajām pusēm. Latvijas Nacionālā Lisabonas programma prioritāro aktivitāšu vidū izvirza izglītības un apmācību iespēju (pieejamības) paplašināšanu.
793. Valsts pārvaldē strādājošo formālās izglītības bāze ir daudzveidīga un kopumā atbilst ieņemamā amata profesionālajām prasībām. Tomēr prakse liecina, ka personāla augstās mainības un augošo prasību dēļ darba pienākumu veikšanā publiskās pārvaldes profesionāļu vidū pieaug vajadzība pēc mācībām, kas vairāk atbilstu viņu vajadzībām un aktuālai situācijai.
794. Valsts civildienesta ierēdņu tālākizglītību nodrošina Valsts kancelejas pārraudzībā esošā Valsts administrācijas skola (VAS). Apmācības tiek organizētas Rīgā (82.6% kursu)⁹⁷ un 10 reģionu mācību centros (17.4% kursu). 2006.gadā tajās piedalījušies 6998 dalībnieku. Tā kā valsts civildienestā šobrīd ir nodarbināti vairāk nekā 28 000 ierēdņu, kursi ir pieejami tikai katram ceturtajam- piektajam ierēdnim. VAS kursi nav pieejami ne sociālajiem partneriem, ne pašvaldību darbiniekiem, ne politikas procesā iesaistītajām nevalstiskajām organizācijām.
795. Tā kā vidējais VAS kursu izstrādes un ieviešanas laiks ir 2002.gads, daļai kursu ir nepieciešama izvērtēšana un aktualizācija, kā arī jaunu kursu izstrāde. Lai paaugstinātu publiskās pārvaldes darbinieku kompetenci labāka regulējuma politikas instrumentu izmantošanā un rīcībpolitikas plānošanā, pasākuma ietvaros plānotais atbalsts tiks virzīts uz: 1) publiskās pārvaldes darbinieku izglītības un tālākizglītības sistēmas pilnveidošanu, paplašinot apmācību mērķa grupas ar sociālajiem partneriem, NVO un pašvaldībām; 2) VAS kapacitātes stiprināšanu; 3) apmācību satura pilnveidošanu un apmācību metožu attīstību.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

796. Pasākuma mērķa grupas ir valsts tiešās pārvaldes iestādes, tiesas, institūcijas, kam deleģēti atsevišķi valsts varas uzdevumi, publisko pakalpojumu lietotāji, uzņēmēji, plānošanas reģioni un novadu pašvaldības, NVO, sociālie partneri, augstākās izglītības un tālākizglītības iestādes.

Plānošanas dokumentu ietvars

⁹⁶ *Politikas plānošanas pamatnostādņu ieviešanas novērtējums, 2005.g. Nikolo grupa, Valsts kanceleja.*

⁹⁷ Valsts administrācijas skolas pārskats par 2004.gada mācību darbu.

797. Pasākums plānots saskaņā ar Valsts stratēģiskā ietvardokumenta 2007.-2013.gada periodam darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” prioritātes „Administratīvās kapacitātes stiprināšana” investīciju virzienu ”Publiskās pārvaldes un sociālo partneru administratīvās kapacitātes stiprināšana un labāka regulējuma principu ieviešana publiskajā pārvaldē” .
798. Eiropas Komisijas paziņojumos „Labāks regulējums ekonomiskās izaugsmes un darbavietu attīstībai Eiropas Savienībā” un „Kohēzijas politika izaugsmes un darbavietu atbalsta jomā: Kopienas stratēģijas pamatnostādnes 2007.-2013.gadam, KOM(2005) 0299” publiskās pārvaldes darbības kvalitātes un efektivitātes paaugstināšana tiek uzsvērtā kā principiāli nozīmīgs aspekts ekonomiskās izaugsmes un darbavietu attīstības veicināšanā.
799. Labāka regulējuma politikas jautājumus nacionālā līmenī regulē šādi politikas plānošanas un tiesību akti:
- Valsts pārvaldes reformas stratēģija 2001.-2006.gadam;
 - Politikas plānošanas sistēmas attīstības pamatnostādnes;
 - Ministru kabineta Kārtības rullis;
 - Valsts pārvaldes iekārtas likums;
 - Administratīvā procesa likums;
 - Latvijas Nacionālā Lisabonas programma 2005.-2008.gadam;
 - Ministru kabineta 2001.gada 4.decembra noteikumi Nr.501 „Noteikumi par kvalitātes vadības sistēmas ieviešanu valsts pārvaldes iestādēs” un Ministru kabineta 2001.gada 11.decembra ieteikumi Nr.1 „Ieteikumi kvalitātes vadības sistēmas ieviešanai valsts pārvaldes iestādēs”.

Iepriekšējais atbalsts

800. Līdzšinējais ES struktūrfondu atbalsts ir bijis koncentrēts uz nodarbinātības, izglītības un dzimumu līdztiesības jomām un ierobežotu skaitu publiskās pārvaldes institūciju.
801. ES struktūrfondu programmēšanas periodā 2004.-2006.gadam darba tirgus pētījumu veikšanai piešķirtais kopējais finansējums ir 4 363 895 LVL.
802. Publiskās pārvaldes institūciju darbības kvalitātes un efektivitātes paaugstināšanai, izstrādājot un ieviešot KVS, ES struktūrfondu programmēšanas periodā 2004.-2006.gadam piešķirtais kopējais finansējums ir 715 814 LVL.

Sinergija un demarkācija

803. Pasākuma īstenošana sekmēs darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” ietvaros plānoto mērķu sasniegšanu, kas ir saistīti ar publiskās pārvaldes iestāžu administratīvās kapacitātes stiprināšanu. Pasākums papildina Norvēģijas finanšu instrumenta atbalstītās prioritātes „Reģionālā politika un ekonomisko aktivitāšu attīstība” apakšprioritātes „Pētījumu un izvērtēšanas spēju stiprināšana reģionālās attīstības kontekstā” ietvaros plānotās atbalsta aktivitātes.
804. Pētījumu veikšana 1.DP paredzēta gan 3.prioritātes, gan 1.prioritātes ietvaros, un tajās paredzētie pētījumi tiks vērsti uz specifisku nozares vai konkrētu mērķu grupu problēmu risinājumu meklēšanu, savukārt ES struktūrfondu atbalstu 5.prioritātes ietvaros plānots virzīt uz nacionāla mēroga politikas pētījumu īstenošanu, kas būs nozīmīgi gan jaunu politiku izstrādē, gan esošu politiku ieviešanas novērtēšanā. Savukārt Norvēģijas finanšu instrumenta atbalsts ir vērsts uz pētniecības kapacitātes stiprināšanu un pētījumu veikšanu vietējā un reģionālā līmenī.
805. Pasākuma īstenošana veicinās darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” ietvaros plānoto aktivitāšu uzņēmējdarbības veicināšanai mērķu sasniegšanu, jo veiktie pētījumi un pasākumu plānu izstrāde par tiesiskā regulējuma administratīvā sloga mazināšanu un no tā

izrietošās aktivitātes uzņēmējdarbības vides pilnveidošanai pozitīvi ietekmēs likumdošanas un administratīvo procedūru vienkāršošanu un publisko pakalpojumu pieejamību.

806. Pasākums papildinās darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” aktivitātes, kas paredz veicināt e-pakalpojumu attīstību, tādējādi palielinot iespējas iedzīvotājiem piedalīties dažādos sabiedrības dzīves procesos. Pasākums ir saistīts ar 1.DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” 6.prioritāti „Tehniskā palīdzība”, kas paredz atbalstīt struktūrfondu vadībā iesaistītās institūcijas struktūrfondu vadības funkciju nodrošināšanai. Savukārt 5.1.pasākuma „Labāka regulējuma politika” ietvaros atbalsts tiks sniegts publiskās pārvaldes iestāžu kapacitātes stiprināšanai rīcībpolitikas plānošanā un ieviešanā.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

807. Teritoriju līdzsvarota attīstība tiks veicināta aktivitātes „Publisko varu realizējošo institūciju darbības kvalitātes un efektivitātes paaugstināšana” ietvaros, sniedzot atbalstu plānošanas reģioniem un novadu pašvaldībām un to iestādēm. Projektu atlasē priekšroka tiks dota tām pašvaldībām/ pašvaldības iestādēm, kas atrodas ārpus Rīgas reģiona.

Makroekonomiskā stabilitāte

808. Pasākuma īstenošana nodrošinās horizontālās prioritātes „Makroekonomiskā stabilitāte” mērķu sasniegšanu, jo daļa no ESF investīcijām 1.5.1.pasākuma „Labāka regulējuma politika” ietvaros ir tieši virzītas uz saimnieciskās darbības vides uzlabošanu, radot investīcijām un iniciatīvām labvēlīgu tiesisko vidi, veicinot saimnieciskās darbības veicēju attīstību un līdz ar to arī nodarbinātības paaugstināšanos. Plānotās politikas izstrādē iesaistīto pušu apmācības un politikas pētījumu veikšana nacionālā līmenī sekmēs likumdošanas kvalitātes uzlabošanu, kas tieši ietekmē kā ekonomisko, tā sociālo attīstību.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

Ilgspējīga attīstība

809. Tieši nav attiecināms, ietekmes uz vidi novērtējums nav veicams.

Vienādas iespējas

810. Pasākuma ietvaros plānotie pētījumi uzņēmējiem un iedzīvotājiem sniegto publisko pakalpojumu administratīvā sloga un administratīvo šķēršļu mazināšanas novērtēšanā un izrietošie atbalsta pasākumi (apmācības, konsultācijas un sabiedrības informēšana) netieši veicinās horizontālās prioritātes „Vienādas iespējas” mērķu sasniegšanu. Informācijas pieejamības un kvalitātes uzlabošanās ļaus paaugstināt iedzīvotāju un uzņēmēju izpratni un zināšanas par publiskā sektora pakalpojumiem un savām iespējām.

Informācijas sabiedrība

811. Pasākuma īstenošana sekmēs horizontālās prioritātes „Informācijas sabiedrība” mērķu sasniegšanu, jo 1.5.1.pasākuma „Labāka regulējuma politika” ietvaros tiek plānotas apmācības par IKT sniegto iespēju izmantošanu politikas izstrādē un līdzdalības nodrošināšanu politisko lēmumu pieņemšanā, izmantojot IKT. Kvalitātes vadības sistēmas izstrāde un ieviešana ir ļoti nozīmīga, izstrādājot un sniedzot valsts un pašvaldību e-pakalpojumus.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

812. Tieši nav attiecināms.

Indikatīvās aktivitātes

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

813. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.5.1.1.aktivitāte. Politikas ietekmes novērtēšana un politikas pētījumu veikšana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

814. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Nodrošināt labāka regulējuma principiem atbilstošas politikas izstrādi un ieviešanu un politikas plānošanas sistēmas pilnveidošanu, kā arī rīcībpolitikas izstrādi tādās tautsaimniecības izaugsmei nozīmīgās politikas jomās kā budžeta un finanšu politika, industrijas un pakalpojumu politika, saimnieciskās darbības politika, reģionālā politika, publiskās pārvaldes politika, augstākā izglītība un inovācijas, tieslietu politika un sociālā politika, vienlaikus nodrošinot procesa starpnozaru koordināciju. Sekmēt publiskās pārvaldes vajadzībām atbilstošu speciālistu sagatavošanu un tālākizglītību.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

815. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Valsts tiešās pārvaldes iestādes, tiesas, plānošanas reģioni un novadu pašvaldības, sociālie partneri, NVO, augstākās un tālākizglītības iestādes.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

816. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Valsts kanceleja, ministrijas, īpašu uzdevumu ministra sekretariāti, plānošanas reģioni.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

817. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.5.1.2. aktivitāte. Administratīvo šķēršļu samazināšana un publisko pakalpojumu kvalitātes uzlabošana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

818. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Uzlabot uzņēmējdarbības vidi un mazināt administratīvos šķēršļus publisko pakalpojumu lietotājiem, palielinot publiskās pārvaldes sniegto pamatpakalpojumu pieejamību un kvalitāti.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

819. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Valsts tiešās pārvaldes iestādes, tiesas, institūcijas, kam deleģēti atsevišķi valsts varas uzdevumi, plānošanas reģioni un novadu pašvaldības un to iestādes, publisko pakalpojumu lietotāji (iedzīvotāji, NVO, interešu grupas, komercsabiedrības).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

820. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Valsts kanceleja.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

821. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.5.1.3.aktivitāte. Publisko varu realizējošo institūciju darbības kvalitātes un efektivitātes paaugstināšana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

822. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Nodrošināt vienotu, stratēģisku, efektīvu un caurspīdīgu pieeju publiskās pārvaldes procesu īstenošanā, ieviešot kvalitātes vadības sistēmu un uzlabojot publisko pakalpojumu kvalitāti, īpaši atbalstot institūcijas, kuras nodrošina nodokļu

administrēšanu un finanšu plānošanu, vadību un uzskaiti, sniedz pakalpojumus uzņēmējdarbības, nodarbinātības un sociālās politikas jomās kā valsts, tā reģionālā līmenī.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

823. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Valsts tiešās pārvaldes iestādes, tiesas, institūcijas, kam deleģēti atsevišķi valsts varas uzdevumi, plānošanas reģioni un novadu pašvaldības un to iestādes.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

824. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Valsts tiešās pārvaldes iestādes, tiesas, institūcijas, kam deleģēti atsevišķi valsts varas uzdevumi, plānošanas reģioni un novadu pašvaldības un to iestādes.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

5.2. pasākums „Cilvēkresursu kapacitātes stiprināšana”

Ievads

825. Administratīvās kapacitātes stiprināšana ir svarīgs priekšnoteikums valsts reģionālā un vietējā līmeņa pārvaldes un sociālo partneru stabilai un mērķtiecīgai attīstībai, nodrošinot efektīvāku attīstības politiku un Latvijas un Eiropas Savienības mērķu sasniegšanu.
826. Eiropā sociālais dialogs tiek uzskatīts par neatņemamu demokrātiskas valsts sastāvdaļu un par vienu no būtiskākajiem instrumentiem stabilitātes un labu attiecību nodrošināšanā darba tirgū. Sociālā dialoga statuss Eiropas Savienībā (ES) ir nostiprināts Eiropas Kopienas Dabīgās Dabīgās līguma 138. un 139. pantā.
827. Latvijā valsts pārvaldes reformas politika, nodarbinātības un uzņēmējdarbības veicināšanas politikas darbības virzieni ir tieši vērsti uz labāka regulējuma principu īstenošanu. Sociālā dialoga statusu nacionālā līmenī nosaka 2004.gada 1.oktobrī LR valdības, Latvijas Darba devēju konfederācijas (LDDK) un Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības (LBAS) noslēgtā trīspusējā vienošanās par sociāli ekonomisko partnerību, kuras mērķis ir veicināt Latvijas kā ekonomiski spēcīgas ES dalībvalsts ilgtspējīgu tautsaimniecības attīstību un labvēlīgu sociālo apstākļu radīšanu, stiprinot Latvijā demokrātisku, pilsonisku sabiedrību un valsts taisnīgu, atklātu un sekmīgu pārvaldi. 2002.gada 12.marta Ministru kabineta noteikumi Nr.111 „Ministru kabineta kārtības rullis” paredz plašas iespējas sabiedrības līdzdalībai politikas procesā.

Pasākuma mērķis

828. Pasākuma mērķis ir visu rīcībpolitikas izstrādē un ieviešanā iesaistīto pušu administratīvās kapacitātes stiprināšana, lai nodrošinātu aktīvu visu interešu grupu līdzdalību un pārstāvniecību politikas procesā un uzlabotu pieņemto politisko lēmumu kvalitāti.

Pasākuma pamatojums

829. Līdzšinēji dalītā cilvēkresursu plānošanas regulējuma un atšķirīgo cilvēkresursu vadības principu dēļ valsts pārvaldē cilvēkresursu vadība un darba samaksas plānošana un uzskaitē ir bijusi atdalīta gan institucionāli, gan funkcionāli. Lai uzlabotu cilvēkresursu plānošanas, atlases un darba novērtēšanas procedūras, karjeras un mācību iespēju plānošanu, darbinieku motivācijas sistēmu, ir uzsākta valsts sektorā nodarbināto vienotās darba sistēmas reforma, kā arī kompetenču pieejas ieviešana cilvēkresursu vadībā valsts pārvaldē.
830. Kompetenču pieeja ir ieviesta Apvienotajā Karalistē, Nīderlandē, Īrijā, Dānijā, arī EK darbiniekiem ir izstrādāts vienots kompetenču un uzvedības modelis. Vienotas personāla un darba samaksas sistēma ir vai arī tiek veidota un ieviesta gandrīz visās Eiropas Kopienas valstīs⁹⁸ – Austrijā, Somijā, Grieķijā, Īrijā, Itālijā, Luksemburgā, Spānijā. Slovākijā un Slovēnijā šādas sistēmas veidošana ir uzsākta.
831. Lai nodrošinātu mūsdienīgu personālvadības metožu izmantošanu valsts pārvaldē un nodrošinātu politikas plānotājus ar ticamu, kvalitatīvu un aktuālu informāciju par valsts pārvaldes cilvēkresursiem (skaits, vakances, atalgojums, izglītība, mācību vajadzības, esošais un nepieciešamais kompetenču līmenis u.tml.), atbalstu pasākuma ietvaros nepieciešams virzīt uz:

- Vienotas sistēmas izveidi publiskās pārvaldes cilvēkresursu attīstībai, personāla vadībai;

⁹⁸ *Izmantots Valsts kancelejas un Pasaules Bankas veiktais pētījums „Valsts sektora institūciju, personāla un atalgojuma vadības IT sistēmas” un materiāls par konceptuālajiem risinājumu variantiem.*

- Kompetenču pieejas ieviešanai cilvēkresursu plānošanā un vadībā.
832. Nacionālā trīspusējās sadarbības padome, kurā darbojas Latvijas valdības, LDDK un LBAS izvirzītie pārstāvji, nodrošina sociālo partneru spēju kvalitatīvi piedalīties tautsaimniecībai svarīgu jautājumu risināšanā gan nacionālajā, gan Eiropas Savienības un starptautiskajā līmenī. Pastāvīgi pieaugošais jautājumu loks un funkciju deleģējums prasa atbilstošas kompetences. LDDK, kuras biedri nodarbina vairāk nekā 25% no Latvijas darbaspēka, un LBAS, kura apvieno 24 dažādu nozaru arodbiedrības un kopumā pārstāv 170 000 arodbiedrības biedru intereses, kas veido 20% no visiem strādājošajiem Latvijā, kapacitāte salīdzinoši nelielā biedru skaita dēļ un nelielās pārstāvības dēļ ir nepietiekama. Salīdzinājumā ar „vecajām” ES dalībvalstīm, kurās darba koplīgumi ir noslēgti vidēji 75% nodarbināto⁹⁹, Latvijā šis rādītājs ir 30% un liecina par zemu interešu pārstāvības kapacitāti.
833. Veicinot jaunu organizāciju rašanos, sociālo partneru organizācijām tiktu piesaistīts papildu finansējums no biedru naudām, kas ļautu šīm organizācijām efektīvi piedalīties sociālajā dialogā ar valsts un pašvaldību institūcijām nacionālajā un reģionālajā līmenī. Tāpēc būtiski ir veicināt divpusējā un trīspusējā dialoga attīstību. Lai risinātu iepriekšminētās problēmas, atbalstu plānots virzīt uz:
- sociālo partneru kapacitātes stiprināšanu par divpusējā un trīspusējā dialoga attīstību nacionālā un reģionālā līmenī, darba devēju un arodbiedrību organizāciju veidošanu, stratēģisko plānošanu, līdzdalību valsts politikas veidošanā;
 - sociālo partneru kapacitātes paaugstināšanu dalībai nacionālās un ES nodarbinātības, darba lietu, sociālās, izglītības politikas izstrādāšanā un īstenošanā.
834. No valstī reģistrētajām vairāk nekā 8000 nevalstiskajām organizācijām aktīvu darbību veic apmēram 60%¹⁰⁰. Pēc ĪUMSILS sniegtās informācijas, pašlaik nevalstisko organizāciju pārstāvji darbojas ap 400 dažādās darba grupās. Tiesību aktu projektu izskatīšanai Valsts sekretāru sanāksmēs regulāri seko līdzī ap 150 organizāciju, bet atzinumus par tiesību aktu projektiem ik gadu sniedz tikai ap 20 no tām.
835. 2002.gadā valsts un pašvaldību budžeta dotācijas veidoja 9,4% no visiem NVO ieņēmumiem. Eiropas valstīs NVO pieejamais valsts līdzekļu apjoms svārstās no gandrīz 70% (Nīderlandē, Beļģijā un Īrijā) līdz 20-30% (Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīs¹⁰¹). Kaut arī Eiropas Sociālā fonda sniegtās iespējas ir radījušas labvēlīgu situāciju nevalstisko organizāciju darbībai sociālo pakalpojumu jomā un NVO budžeta apjomi ir ievērojami pieauguši (aptuveni 41% organizāciju 1999.gadā savu darbību veica ar budžetu, kas nepārsniedza 1000 Ls, 2003.gadā šajā kategorijā ir tikai 23% organizāciju), NVO finansējums joprojām ir nepietiekams.
836. Lai efektīvi līdzdarbotos politikas veidošanā – sekotu līdzī ministriju un pašvaldību darbam, piedalītos dokumentu izstrādes darba grupās, gatavotu atzinumus par dokumentu projektiem, piedalītos sabiedriskajās apspriedēs, NVO ir nepieciešami līdzdalības resursi – zināšanas, eksperti (juristi, politikas analītiķi) un tehniskais nodrošinājums. Būtisks faktors sektora attīstībai ir daudzveidīga finansējuma pieejamība.
837. Lai stiprinātu NVO līdzdalības kapacitāti politikas veidošanā, aktivitātes plānots vērst šādos virzienos:
- aktivitātes sabiedriskā labuma NVO līdzdalības resursu stiprināšanai (subsīdētās ekspertu darbavietas, stažēšanās publiskās pārvaldes institūcijās, tehniskais atbalsts līdzdalībai u.tml.);
 - aktivitātes NVO līdzdalības veicināšanai ES sadarbības tīklos;

⁹⁹ Eiropas Darba un dzīves apstākļu uzlabošanas fonda dati.

¹⁰⁰ Pētījums „Pārskats par nevalstisko organizāciju sektoru Latvijā, 2004.gads”, Sorosa fonds- Latvija, Kristīne Gaugere, Rīga, 2005.

¹⁰¹ Pilsoniskās sabiedrības attīstība Latvijā 2002/2003, ĪUMSILS.

- aktivitātes NVO pakalpojumu pielāgošanai kvalitātes standartiem;
- aktivitātes inovatīvu pakalpojumu attīstīšanai, kuri vēl nav valsts nodrošināto pakalpojumu sarakstā, bet kas risina klientu vajadzības;
- aktivitātes sabiedrības interešu aizstāvības (advocacy) projektu veikšanai, pierādot plašas sabiedrības ieinteresētību un nepieciešamību šādu projekta veikšanā, kā arī norādot, kā tie stiprinās valsts pārvaldes politikas veidošanas kapacitāti.

838. Kā NVO un pašvaldību kapacitātes stiprināšanas virziens plānots arī atbalsts organizāciju dalībai ES struktūrfondu pasākumu ieviešanā Eiropas Sociālā fonda ietvaros.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

839. Pasākuma mērķa grupas ir valsts tiešās pārvaldes iestādes, sociālie partneri, nevalstiskās organizācijas, plānošanas reģioni, novadu un republikas pilsētu pašvaldības.

Plānošanas dokumentu ietvars

840. Pasākums plānots saskaņā ar Valsts stratēģiskā ietvardokumenta 2007.-2013.gada periodam darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” prioritātes „Administratīvās kapacitātes stiprināšana” investīciju virzienu ”Publiskās pārvaldes un sociālo partneru administratīvās kapacitātes stiprināšana un labāka regulējuma principu ieviešana publiskajā pārvaldē”.

841. Eiropas Komisijas paziņojumos „Labāks regulējums ekonomiskās izaugsmes un darbavietu attīstībai Eiropas Savienībā” un „Kohēzijas politika izaugsmes un darbavietu atbalsta jomā: Kopienas stratēģijas pamatnostādnes 2007.-2013.gadam, KOM(2005) 0299” publiskās pārvaldes darbības kvalitātes un efektivitātes paaugstināšana tiek uzsvērtā kā principiāli nozīmīgs aspekts ekonomiskās izaugsmes un darbavietu attīstības veicināšanā.

842. Nacionālajā līmenī cilvēkresursu kapacitātes jautājumus regulējumu nosaka šādi politikas plānošanas dokumenti un tiesību akti:

- Valsts pārvaldes reformas stratēģija 2001.-2006.gadam;
- Latvijas Nacionālā Lisabonas programma 2005.-2008.gadam;
- Valsts civildienesta likums;
- Konceptija par valsts sektorā strādājošo vienoto darba samaksas sistēmu un saistošie Ministru kabineta noteikumi;
- Ministru kabineta Kārtības rullis;
- Nevalstisko organizāciju un Ministru kabineta sadarbības memorands;
- Pilsoniskās sabiedrības stiprināšanas politikas pamatnostādnes 2005.-2014.gadam un valsts programma “Pilsoniskās sabiedrības stiprināšana. 2005.-2009.gads”;
- Valdības komunikācijas pamatnostādnes.

Iepriekšējais atbalsts

843. Līdzšinējais ES struktūrfondu atbalsts bijis koncentrēts gan institūciju, gan cilvēkresursu kapacitātes stiprināšanai.

844. Attiecībā uz sociālo partneru kapacitātes stiprināšanu ES struktūrfondu programmēšanas periodā 2004.-2006.gadam LDDK un LBAS vispārējās kapacitātes stiprināšanai piešķirtais kopējais finansējums ir 1 200 000 LVL.

845. Nevalstisko organizāciju un pašvaldību kapacitātes stiprināšanas projektiem 2004.-2006.gadā ESF līdzfinansētās grantu shēmas kopējais finansējums ir 600 000 LVL.

846. Cilvēkresursu kapacitātes stiprināšanai ES struktūrfondu VPD prioritātes „Tehniskā palīdzība” ietvaros 2004.-2008.gadam kopējais finansējums ir 501 653 LVL.

Sinergija un demarkācija

847. Pasākums ir saistīts ar Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Kohēzijas fonda darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” plānotajām investīcijām IKT un interneta izmantošanas paaugstināšanas pasākumos, kā arī valsts un pašvaldību e-pakalpojumu attīstībā.
848. Pasākuma īstenošana sekmēs darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” ietvaros plānoto mērķu sasniegšanu, kas ir saistīti ar publisko pakalpojumu pieejamības un kvalitātes uzlabošanu, kā arī cilvēkresursu attīstību publiskajā pārvaldē.
849. Pasākums papildinās darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” aktivitātes, kas paredz veicināt e-pakalpojumu attīstību, tādējādi palielinot iespējas iedzīvotājiem piedalīties dažādos sabiedrības dzīves procesos. Pasākums ir saistīts ar 1.DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” 6.prioritāti „Tehniskā palīdzība”, kas paredz atbalstīt struktūrfondu vadībā iesaistītās institūcijas struktūrfondu vadības funkciju nodrošināšanai. Savukārt 1.5.1.pasākuma „Labāka regulējuma politika” ietvaros atbalsts tiks sniegts valsts pārvaldes iestāžu kapacitātes stiprināšanai rīcībpolitikas plānošanā un ieviešanā.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
850. Pasākuma ietvaros plānotais atbalsts NVO un pašvaldību administratīvās kapacitātes stiprināšanai papildina EEZ un Norvēģijas divpusējā finanšu instrumenta pasākumu „Seed money facility”, kas vērsts uz projektu sagatavošanu EEZ un Norvēģijas divpusējā finanšu instrumenta atbalstam.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
851. Pasākums papildina ELFLA pasākumu „Vietējās rīcības grupas nodrošināšana, prasmju apguve, teritorijas aktivizēšana” un EZF pasākumu „ZVRG darbības nodrošināšana, prasmju apguve, teritoriju aktivizēšana”. Demarkācija tiks nodrošināta, ESF pasākuma „Cilvēkresursu kapacitātes stiprināšana” ietvaros atbalstu nesniedzot nevalstiskajām organizācijām, kuras saskaņā ar Padomes 2005.gada 20.septembra Regulu (EK) Nr.1698/2005 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un Padomes 2006.gada 27.jūlija Regulu (EK) Nr.1198/2006 par Eiropas Zivsaimniecības fondu ir vietējās rīcības grupas vai zivsaimniecības vietējās rīcības grupas un kuras ir saņēmušas ELFLA līdzfinansējumu Lauku attīstības programmas 2007. – 2013.gadam pasākuma 431 „Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, prasmju apguve, teritorijas aktivizēšana” vai EZF līdzfinansējumu Rīcības programmas Eiropas Zivsaimniecības fonda atbalsta ieviešanai Latvijā 2007. – 2013.gadam pasākuma „ZVRG darbības nodrošināšana, prasmju apguve, teritoriju aktivizēšana” īstenošanai.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

852. Tieši nav attiecināms.

Makroekonomiskā stabilitāte

853. Tieši nav attiecināms.

Ilgspējīga attīstība

854. Tieši nav attiecināms, ietekmes uz vidi novērtējums nav veicams.

Vienādas iespējas

855. Realizējot pasākumā ietvertās aktivitātes, visām tām organizācijām un personām, kuras tieši vai netieši ir iesaistītas politikas plānošanas procesa atbalsta pasākumos, tiks garantēta iespēja saņemt plaša spektra atbalstu. Iegūtās zināšanas pozitīvi ietekmēs klientus, nodrošinās brīvu un nepastarpinātu informācijas apriti, ievērojot dažādu sociālo grupu intereses. Tas nodrošinās iedzīvotāju un uzņēmēju izpratni par publiskā sektora pakalpojumiem un politikas plānošanas procesu un nozīmi.

Informācijas sabiedrība

856. Pasākuma īstenošana tiešā veidā sekmēs horizontālās prioritātes „Informācijas sabiedrība” mērķu sasniegšanu. Vienotas cilvēkresursu vadības IT sistēmas ieviešana 1.5.2.pasākuma „Cilvēkresursu kapacitātes stiprināšana” ietvaros ļaus nodrošināt operatīvas un kvalitatīvas informācijas pieejamību, iegūšanu un apmaiņu starp institūcijām, izmantojot atbilstošas datorsistēmas. Vienota tehnoloģiskā risinājuma izmantošana un atbilstošas materiāli tehniskās bāzes nodrošināšana novērsīs dažādās iestādēs pastāvošo IT sistēmu nesavietojamību, laika, cilvēku un materiālo resursu neekonomisku izmantošanu gan IT sistēmu veidošanā, gan pārskatu un informācijas sagatavošanā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

857. Nodrošinot atbalstu sociālajiem partneriem un NVO un paplašinot to līdzdalības iespējas politikas izstrādē un ieviešanā, ir iespējams nodrošināt arvien plašāku interešu pārstāvniecību politikas procesā un sabiedrības informētības līmeņa paaugstināšanos.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

858. Tieši nav attiecināms.

Indikatīvās aktivitātes

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

859. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.5.2.1.aktivitāte. Publiskās pārvaldes cilvēkresursu plānošanas un vadības sistēmas attīstība.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

860. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Nodrošināt kompetenču pieejas ieviešanu valsts pārvaldes cilvēkresursu vadības procesos, kā arī cilvēkresursu plānošanas un vadības IT sistēmas izstrādi un ieviešanu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

861. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: Valsts pārvaldes iestādes un no valsts budžeta finansētās iestādes.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

862. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Valsts kanceleja.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

863. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.5.2.2.aktivitāte. Sociālo partneru, nevalstisko organizāciju un pašvaldību kapacitātes stiprināšana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

864. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Veicināt reģionālā sociālā dialoga attīstību un paaugstināt sociālo partneru līdzdalības iespējas rīcībpolitikas izstrādē un īstenošanā reģionālā, nacionālā

un starptautiskā līmenī, panākt aktīvu un kvalitatīvu nevalstiskā sektora līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesā un publisko pakalpojumu sniegšanā, kā arī stiprinātu nevalstisko organizāciju un pašvaldību kapacitāti ES struktūrfondu finansēto aktivitāšu ieviešanā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

865. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: LBAS, LDDK, nevalstiskās organizācijas, plānošanas reģioni, novadu un republikas pilsētu pašvaldības.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

866. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: LBAS, LDDK, nevalstiskās organizācijas, plānošanas reģioni, novadu un republikas pilsētu pašvaldības.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

5.3. pasākums „Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību administratīvās un attīstības plānošanas kapacitātes stiprināšana”

Ievads

867. 2006.gada laikā īstenotie pasākumi, lai nostiprinātu plānošanas reģionu statusu un lomu attīstības plānošanas un attīstības instrumentu ieviešanas procesā, rada izaicinājumu plānošanas reģioniem kļūt par spēcīgiem partneriem nacionālā līmeņa institūcijām koordinētas un ilgtspējīgas politikas plānošanā un īstenošanā. Vienlaikus plānošanas reģioniem jānodrošina tajos ietilpstošo vietējo pašvaldību darbības un attīstības plānošanas koordinācija, sekmējot vienotu skatījumu par reģiona attīstības prioritātēm un to konsekventu īstenošanu.
868. Saskaņā ar Administratīvi teritoriālās reformas likumu, administratīvi teritoriālā reforma ir jāīsteno līdz 2009.gadam. Jaunu novadu izveidošana, apvienojot vairākas vietēja līmeņa pašvaldības, ir būtisks izaicinājums pašvaldību sistēmai, jo reformas rezultātā novadu politiķiem un administrācijai ir jāspēj pārvaldīt pašvaldības teritorija atbilstoši labās pārvaldības principiem, nodrošinot pašvaldību attīstības potenciālu pārdomātu un efektīvu izmantošanu.
869. Pēdējos gados pašvaldību vidū priekšplānā izvirzās pilsētas kā Latvijas reģionu attīstības virzītājspēki, kuriem ir būtiska loma apkārtējo lauku teritoriju saliedēšanā. Lai sekmētu integrētu skatījumu uz pilsētu un apkārtējo teritoriju attīstību, ir jāveicina pilsētu – lauku sadarbība, tādējādi radot jaunas un nostiprinot esošās funkcionālās saites starp pilsētu un lauku teritorijām.
870. Ņemot vērā minētos izaicinājumus reģionālajam un vietējās pārvaldes līmenim, ir svarīgi nodrošināt nepieciešamo atbalstu plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību administratīvās un attīstības plānošanas kapacitātes, kā arī sadarbības spēju stiprināšanai, tādējādi sekmējot Administratīvi teritoriālo reformu, plānošanas reģionu lomas nostiprināšanos un valsts policentrisku attīstību.

Pasākuma mērķis

871. Pasākuma mērķis ir plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību – pilsētu un novadu - administratīvās un attīstības plānošanas kapacitātes stiprināšana un sadarbības tīklu veidošana un attīstīšana, lai veicinātu to aktīvu līdzdalību un pārstāvniecību politikas veidošanas un īstenošanas procesā, uzlabotu pieņemto lēmumu kvalitāti un izstrādātu kvalitatīvus plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību – pilsētu un novadu - attīstības plānošanas dokumentus, nodrošinot to sasaisti ar nacionālā līmeņa plānošanas dokumentiem, kā arī rosinātu diskusijas par plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības un investīciju prioritātēm, veidojot plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību sadarbības tīklus.

Pasākuma pamatojums

872. 2002.gada 21.martā pieņemtais Reģionālās attīstības likums un 2002.gada 22.maijā pieņemtais Teritorijas plānošanas likums nosaka, ka plānošanas reģioniem un vietējām pašvaldībām ir jāizstrādā šādi attīstības plānošanas dokumenti – plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības programmas un teritoriju plānojumi.
873. Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību darbinieku kapacitāte izstrādāt kvalitatīvus attīstības plānošanas dokumentus ir ierobežota, ņemot vērā plānošanas speciālistu trūkumu. Par to liecina fakts, ka uz 2006.gada beigām 4 no 5 plānošanas reģioniem bija izstrādāti vidēja termiņa attīstības plānošanas dokumenti, kā arī izstrādes stadijā bija visu plānošanas reģionu

teritorijas plānojumi. 2006.gada beigās izstrādes stadijā bija 251 no 492 vietējo pašvaldību teritorijas plānojumi, t.sk., 22 no 35 novadu pašvaldību teritorijas plānojumiem.

874. Attīstības plānošanas procesu reģionālajā un vietējā līmenī raksturo šādas problēmas: (1) izstrādāto attīstības plānošanas dokumentu kvalitāte ir zema, kā rezultātā tiek pagarināts dokumentu saskaņošanas process; (2) integrētā skatījuma trūkums uz teritoriju attīstību, ko nosaka pašvaldību sadarbības šķēršļi attīstības plānošanas procesā; (3) plānotāju trūkums, kā rezultātā izstrādāto attīstības plānošanas dokumentu skaits un kvalitāte ir zema; (4) vāja reģionālās un vietējās pārvaldes līmeņa attīstības plānošanas dokumentu savstarpējā sasaiste, kā arī to sasaiste nacionālajā līmenī definētajām valsts attīstības prioritātēm.
875. Latvijā trūkst augsti kvalificētu speciālistu plānošanas jomā. Kā norādīts Pārskatā par tautas attīstību (2004./2005.), pašvaldību zemo administratīvo kapacitāti ietekmē tādu speciālistu trūkums kā juristi, ekonomisti, finansisti, personāla speciālisti un plānotāji.
876. Pārskatā par tautas attīstību (2004./2005.) ir norādīts, ka vietējo pašvaldību zemo administratīvo kapacitāti ietekmē noteiktu speciālistu trūkums. Par to liecina vietējo pašvaldību uzdevumu izpildes kapacitātes indekss, kas ir 47%.¹⁰² Resursu trūkums tiešo funkciju un uzdevumu izpildes nodrošināšanai ir galvenais kavējošais faktors, kas kavē vietējās pašvaldības un plānošanas reģionus risināt uz attīstību vērstus jautājumus.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

877. Pasākuma mērķa grupas ir plānošanas reģioni, vietējās – pilsētu un novadu – pašvaldības.

Plānošanas dokumentu ietvars

878. Eiropas Komisijas paziņojumā „Kohēzijas politika izaugsmes un darbavietu atbalsta jomā: Kopienas stratēģiskās pamatnostādnes 2007.-2013.gadam” publiskās pārvaldes darbības kvalitātes un efektivitātes paaugstināšana tiek uzsvērtā kā nozīmīgs aspekts teritoriju ekonomiskajā izaugsmē, sadarbības veicināšanā starp teritorijām.
879. Nacionālā līmeņa politikas plānošanas dokumenti:
- Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007. – 2013.gadam nosaka, ka ir nepieciešams pabeigt administratīvi teritoriālo reformu, izveidojot darboties spējīgas pašvaldības, ir jāpanāk stratēģiskās vadības principu izmantošana pašvaldībās un plānošanas reģionos un jāveicina pašvaldību un reģionu iesaistīšanās sociālajā dialogā.
 - Latvijas Nacionālās Lisabonas programmas 2005.-2008.gadam mērķis ir valsts izaugsmes un nodarbinātības veicināšana valstī. Kā viens no galvenajiem uzdevumiem ir noteikts stratēģiskās plānošanas ieviešana valsts pārvaldes institūcijās, attiecināt to arī uz reģionālā un vietējā līmeņa pārvaldi. Tiek uzsvērts, ka administratīvi teritoriālās reformas īstenošana un sadarbības veicināšana ir būtiskas Lisabonas programmas izvirzīto mērķu sasniegšanai.
 - Reģionālās politikas pamatnostādnes ir izvirzīti vairāki virzieni politikas mērķu un rezultātu sasniegšanai, kas nosaka nepieciešamību stiprināt plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību darbības un plānošanas kapacitāti, kā arī sadarbības spējas:
 - veidot un īstenot savstarpēji koordinētu nozaru un reģionālo politiku;
 - nodrošināt valsts atbalsta programmu un ES struktūrfondu finansējumu sadali starp plānošanas reģioniem atbilstoši plānošanas reģionu attīstības programmās noteiktajam;
 - izveidot sadarbības mehānismus reģionālās attīstības jomās
 - sniegt atbalstu reģionālā un vietējā līmeņa institūcijām to kapacitātes paaugstināšanai.

Iepriekšējais atbalsts

¹⁰² *Dažādā Latvijā: :pagasti, novadi, pilsētas, rajoni, reģioni. Vērtējumi, perspektīvas vīzijas, 2004.gads, Latvijas Statistikas institūts, valsts reģionālās attīstības aģentūra.*

880. PHARE 2003 programmas „Ārējo robežu iniciatīvas Latgales un Vidzemes reģionos” ietvaros tika stiprināta Latgales un Vidzemes plānošanas reģionu kapacitāte. PHARE finansējums 240.278 EUR.
881. PHARE 2003 nacionālās programmas „Institucionālās kapacitātes stiprināšana reģionos” ietvaros tika atbalstīti 5 projekti par kopējo PHARE finansējumu 1.494.000 EUR apmērā, kuru īstenošanas rezultātā katrā plānošanas reģionā tika izstrādāts rīcības plāns 2007. – 2013.gadu programmēšanas periodam.
882. INTERREG IIIC ietvaros Latgales reģiona attīstības aģentūra iesaistījās projektā „Best Practice Guidelines for Regional Development Strategies”. Šī projekta ietvaros tika rīkoti semināri attīstības plānošanas un teritorijas plānošanas speciālistiem no plānošanas reģioniem, vietējām pašvaldībām un valsts pārvaldes iestādēm, stiprinot to attīstības plānošanas iemaņas. Projekta kopējais budžets sastādīja 500.000 EUR.
883. Pasaules Bankas Latvijas pilsētu programmas ietvaros tika īstenots projekts „Pilsētas un pilsētu reģioni – nacionālās un reģionālās izaugsmes virzītājspēki”, kura ietvaros tika analizēta 8 lielo pilsētu attīstība un rezultātā izstrādātas pilsētu integrētās attīstības stratēģijas. Projekta kopējais budžets sastādīja 458.000 USD.
884. Laika periodā no 2003. – 2006.gadam pieci plānošanas reģioni administratīvās kapacitātes stiprināšanai no valsts budžeta ir saņēmušas 2.000.000 LVL.
885. Laika periodā no 2003. – 2006.gadam valsts budžetā tika paredzētas mērķdotācijas plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību teritorijas plānojumu izstrādei. Katrs plānošanas reģions teritorijas plānojuma izstrādei saņēma 16.000 LVL, kopā – 80.000 LVL. Savukārt, katra vietējā pašvaldība vismaz vienu reizi saņēma 7.000 LVL teritorijas plānojuma izstrādei.

Sinērgija un demarkācija

886. Pasākums „Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību administratīvās un attīstības plānošanas kapacitātes stiprināšana” papildina Eiropas Reģionālās attīstības fonda pilsētvides prioritātes „Policentriska attīstība” ietvaros plānotā pasākuma „Atbalsts ilgtspējīgai pilsētvides un pilsētreģionu attīstībai” aktivitātes, kuru uz atbalstu varēs pretendēt ierobežots skaits Latvijas pilsētu (Rīga, Daugavpils, Jelgava, Jēkabpils, Liepāja, Rēzekne, Valmiera, Ventspils, Aizkraukle, Cēsis, Gulbene, Kuldīga, Līvāni, Madona, Saldus, Smiltene, Talsi) to konkurētspējas un pievilcības sekmēšanai. Kā priekšnosacījums atbalsta saņemšanai pilsētvides prioritātes ietvaros ir pilsētu attīstības programmas un investīciju plāni, kas ir jāizstrādā atbilstoši integrētās pieejas prasībām (kompleksi teritoriju attīstības problēmu risinājumi, papildinātība ar citu ES SF atbalsta aktivitāšu ietvaros plānotajām investīcijām, pilsētu – lauku mijiedarbības veicināšana), identificējot prioritāros investīciju projektus. Lai veicinātu iepriekš minētā priekšnosacījuma izpildi, pasākuma „Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību kapacitātes stiprināšana” ietvaros tiks sniegts atbalsts kapacitātes stiprināšanai pilsētu attīstības programmu un investīciju plānu sagatavošanā atbilstoši integrētās pieejas prasībām.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritorijas līdzsvarota attīstība

887. Pasākuma ieviešanai būs tieša ietekme horizontālās prioritātes „Teritorijas līdzsvarota attīstība” mērķu sasniegšanā, nodrošinot iespēju paaugstināt administratīvās un attīstības plānošanas kapacitāti publiskās pārvaldes funkciju veikšanai, kas ir būtiski priekšnoteikumi teritoriju ilgtspējīgai attīstībai.
888. *(svītrots ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)*
889. *(svītrots ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)*

Makroekonomiskā stabilitāte

890. Politikas izstrādes procesa kvalitāte, pieņemto lēmumu pamatotība ir faktori, kas gan nacionālā, gan reģionālā līmenī ietekmē valsts un reģionu ekonomisko un sociālo stabilitāti un attīstību. Tādēļ pašvaldību un plānošanas reģionu administratīvās un attīstības plānošanas kapacitātes stiprināšanai kā vienam no makroekonomisko stabilitāti ietekmējošam aspektam šī pasākuma ietvaros ir īpaša nozīme. Tiks veicināta diskusija par plānošanas reģionu investīciju prioritātēm un virzieniem, tādējādi radot priekšnosacījumus uzņēmējdarbības uzsākšanai un bezdarba problēmu risināšanai plānošanas reģionos un vietējās pašvaldībās

Ilgspējīga attīstība

891. Pasākums ir vērsts uz administratīvās un attīstības plānošanas kapacitātes stiprināšanu un sadarbības tīklu veidošanu un attīstīšanu Latvijā, kā rezultātā tiks piesaistīti kvalificēti speciālisti, kas plānos administratīvo teritoriju attīstību saskaņā ar ilgtspējīgas un integrētas attīstības principiem.

Vienādas iespējas

892. Pasākums kopumā netieši vērsts uz horizontālās prioritātes „Vienādas iespējas” mērķu sasniegšanu. Uzlabojoties plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības plānošanas dokumentu kvalitātei un to sasaistei ar nacionālā līmeņa plānošanas dokumentiem, kā arī rosinot diskusijas par plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības un investīciju prioritātēm, var sagaidīt uzlabošanu dažādu sociālo grupu situācijā, risinot tām svarīgus jautājumus.

Informācijas sabiedrība

893. Pasākuma īstenošana sekmēs šīs horizontālās prioritātes mērķu sasniegšanu, jo 1.aktivitātes ietvaros tiek paredzēta iespēja piesaistīt IT speciālistus plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību administratīvā darba nodrošināšanai un iekļaušanai topošajā e-pārvaldē.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

894. Tieši nav attiecināms.

Indikatīvās aktivitātes

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

895. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.5.3.1. aktivitāte. Speciālistu piesaiste plānošanas reģioniem, pilsētām un novadiem.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
896. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Paaugstināt plānošanas reģionu, pilsētu un novadu pašvaldību administratīvo kapacitāti, sekmējot efektīvas publiskās pārvaldes vajadzībām atbilstošu speciālistu piesaisti institūcijās reģionā un vietējā līmeņa pārvaldē.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
897. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: plānošanas reģioni, pilsētu pašvaldības un novadu pašvaldības.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
898. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: plānošanas reģioni, pilsētu pašvaldības un novadu pašvaldības.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

899. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.5.3.2.aktivitāte. Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības plānošanas kapacitātes paaugstināšana.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)
900. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Paaugstināt plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības, t.sk., stratēģiskās plānošanas, kapacitāti, kā arī veidot un attīstīt pašvaldību grupu un plānošanas reģionu sadarbības tīklus, lai nodrošinātu kvalitatīvu plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības plānošanas procesu.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009 rīkojumu nr.476)
901. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: plānošanas reģioni, pilsētu pašvaldības un novadu pašvaldības.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)
902. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: plānošanas reģioni, pilsētu pašvaldības un novadu pašvaldības RAPLM, nevalstiskās organizācijas.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

3.6. 6.prioritāte „Tehniskā palīdzība”

903. Prioritātes ietvaros tiks sniegts atbalsts programmas vadības funkciju nodrošināšanai.

903.¹ Prioritātes sadalījums aktivitātēs, tai skaitā aktivitāšu apraksts (aktivitātes nosaukums, aktivitātes mērķis, aktivitātes mērķa grupa un finansējuma saņēmēji), ir indikatīvs. Latvijai ir tiesības aktualizēt aktivitāšu saturu, precizējot to nacionāla līmeņa plānošanas dokumentos.
(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

Prioritātes pamatojums

904. Esošās situācijas analīze ļauj identificēt sekojošas stiprās un vājās puses, kā arī draudus un iespējas, kas pamato investīcijas šīs prioritātes ietvaros.

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> Izveidota un darboties spējīga ESF vadības sistēma 2004.-2006. gadiem Augsti projektiem piesaistīta finansējuma rādītāji un apmierinošs maksājumu progress Augsta projektu pieteicēju aktivitāte 	<ul style="list-style-type: none"> ESF vadības sistēmas smagnējums – ilgstoša projektu pieteikumu izskatīšana, kavējumi maksājumu veikšanā Nepietiekama darbinieku kvalifikācija, neatbilstošs augsti kvalificētu cilvēku skaits un kvalificēto darbinieku pārlika noslodze ESF vadībā iesaistītās institūcijās Vāji sagatavoti projekti, biežas izmaiņa apstiprinātos projektos
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> Kopējais valsts administrācijas kapacitātes pieaugums ESF vadībā ieviestās labākās prakses piemērošana arī citu publisko finanšu resursu apsaimniekošanā 	<ul style="list-style-type: none"> Neadekvāta administratīvā slodze un „sastrēgumu” veidošanās ESF vadībā iesaistītās institūcijās palielinoties apgūstamā finansējuma apjomam un pārklājoties diviem programmēšanas periodiem Cilvēku rotācija ESF vadībā iesaistītajās institūcijās Izmaksu pieauguma un citu ārējo faktoru ietekme uz ESF projektu īstenošanu

905. Lai uzlabotu ESF vadību, nodrošinātu tās vienkāršošanu, efektivitāti un vienlaicīgi arī vadības sistēmas drošumu, ir nepieciešams nodrošināt tehniskās palīdzības piesaisti programmas vadības funkciju nodrošināšanai, kā arī atbalsta funkciju īstenošanai.

Prioritātes mērķis

906. Atbalstīt darbības programmas efektīvu un drošu vadību.

Prioritātes pasākumi

907. Prioritātes ietvaros tiks īstenots viens pasākums „Atbalsts darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” vadībai”. Tas finansēs ar programmas vadības funkciju -

programmu/projektu sagatavošanu, atlasi, vadību, kontroli, uzskaiti, uzraudzību, izvērtēšanu - nodrošināšanu tieši saistītās izmaksas, kā arī izdevumus, kas saistīti ar atbalsta pasākumiem programmas vadības funkcijām – apmācību, semināru, informācijas un publicitātes, izvērtēšanas īstenošanu.

Sinērgija un demarkācija

908. Prioritāte ir saistīta ar DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” līdzfinansēto prioritāti „Administratīvās kapacitātes stiprināšana”, kā ietvaros paredzēta administratīvās kapacitātes stiprināšana publiskajā pārvaldē, kā arī tehniskās palīdzības prioritāšu finansēšana no ERAF un KF

Indikatori

909. Iznākuma rādītājs:

- Institūciju skaits, kas saņēmušas atbalstu – 22 (bāzes vērtība 2006.gadā – 0).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 28.09.2011. rīkojumu nr.486)

910. Rezultāta rādītājs:

- Veiksmīgs ES fondu ieviešanas vērtējums starp Latvijas iedzīvotājiem - 42% (bāzes vērtība 2006.gadā –38%).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 28.09.2011. rīkojumu nr.486)

6.1.pasākums „Atbalsts darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” vadībai”

Ievads

911. Lai veiksmīgi apgūtu Latvijai paredzētos ES struktūrfondu līdzekļus, ir būtiski palielināt ES struktūrfondu vadībā iesaistīto institūciju kapacitāti. Šai nolūkā DP ir izstrādāta atsevišķa prioritāte struktūrfondu vadības procesā iesaistīto valsts pārvaldes iestāžu administratīvās spējas stiprināšanai.

Pasākuma mērķis

912. Pasākuma mērķis ir atbalstīt darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” efektīvu un drošu vadību, ieviešanu, uzraudzību, izvērtēšanu un kontroli.

Pasākuma pamatojums un apraksts

913. Pasākums ir izveidots, lai atbalstītu struktūrfondu vadībā iesaistītās institūcijas un nodrošinātu efektīvu un atbilstošu struktūrfondu vadību. Ievērojot to, ka struktūrfondu atbilstoša un efektīva ieviešana lielā mērā ir atkarīga no struktūrfondu vadībā iesaistīto cilvēkresursu apjoma un kvalifikācijas, ir jānodrošina atbalsta pasākumi arī struktūrfondu vadībā iesaistīto institūciju cilvēkresursu kapacitātes celšanai.
914. 2006. gada sākumā veiktās struktūrfondu vadībā iesaistīto institūciju aptaujas rezultātā secināts, ka 2005.gada laikā struktūrfondu vadībā iesaistītajās institūcijās ir notikusi vidēji 12 % liela darbinieku rotācija attiecībā pret esošiem darbiniekiem. Turklāt, ja ņem vērā, ka jaunie darbinieki pret esošiem procentuāli veido 24,5 % un ne visas plānotās darbinieku vietas ir bijušas aizpildītas, tad jauno darbinieku skaits 2005.gadā veidotu procentuāli 44,4 %. Iepriekš minētā situācija struktūrfondu vadībā iesaistītajās institūcijās nozīmē, ka mērķtiecīga un koordinēta esošo un jauno darbinieku mācību un attīstības pasākumu kopuma īstenošana, darbiniekiem kļūstot par speciālistiem ar struktūrfondu vadību saistītās jomās, ir viens no vadošajiem faktoriem veiksmīgai struktūrfondu vadībai un ieviešanai Latvijā. Līdztekus jauno darbinieku kapacitātes stiprināšanai papildus atbalsts ir jāsniedz tām institūcijām, kas līdz šim nav bijušas iesaistītas struktūrfondu ieviešanā.
915. Papildus, lai ES struktūrfondu vadībā un ieviešanā institūciju savstarpējā konkurence darbinieku piesaistē būtu balstīta uz nozares specifiku nevis uz pamatmotivatoriem, tādējādi nodrošinot efektīvāku cilvēkresursu izmantošanu, ieviešot ES struktūrfondus Latvijā ilgtermiņā, šis pasākums sniegs vienlīdzīgas iespējas struktūrfondu vadībā iesaistītajām institūcijām veikt cilvēkresursu attīstības pasākumus.
916. Realizējot iepriekš minētās aktivitātes, tiks paaugstināts struktūrfondu finansēto pasākumu administrēšanā iesaistīto institūciju darbības efektivitāte, jo palielināsies iespēja piesaistīt atbilstošus speciālistus un pilnvērtīgi konkurēt darba tirgū, kā arī nodrošināt nepieciešamos struktūrfondu vadības, kontroles un uzraudzības mehānismus.

Pasākuma mērķa grupu indikatīvs saraksts

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

917. Pasākuma mērķa grupa ir darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” vadībā, īstenošanā, izvērtēšanā un uzraudzībā iesaistītās valsts pārvaldes iestādes.

Plānošanas dokumentu ietvars

918. Padomes regulas (EK) Nr. 1083/2006, kas nosaka vispārējus nosacījumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu, 46.pants nosaka, ka, lai stiprinātu administratīvo kapacitāti fondu ieviešanā, dalībvalsts ar tehniskās palīdzības līdzekļiem var līdzfinansēt darbības programmu sagatavošanas, vadības, uzraudzības, izvērtēšanas, informācijas un kontroles aktivitātes. Latvijā kā konverģences reģionā tehniskās palīdzības finansējuma apjoms nedrīkst pārsniegt 4% no kopējā fondu finansējuma piešķiruma apjoma.

Iepriekšējais atbalsts

919. 2004.-2006.gada plānošanas periodā vienotā programmdokumenta prioritātes „Tehniskā palīdzība” ietvaros iezīmēts finansējums 15,88 miljoni LVL apjomā. Tā ietvaros atbalsts paredzēts struktūrfondu vadībā iesaistīto institūciju fondu vadības funkciju nodrošināšanai, kā arī netiešo struktūrfondu vadības izmaksu segšanai. Atbalstu saņēma vadošā iestāde, maksājumu iestāde, 10 pirmā līmeņa starpniekinstitūcijas, 4 otrā līmeņa starpniekinstitūcijas un 4 grantu shēmu apsaimniekotāji.

Sinērgija un demarkācija

920. Pasākums „Atbalsts darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” vadībai” ir papildinošs ar DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” prioritātes „Administratīvās kapacitātes stiprināšana” pasākumiem. Prioritātes „Administratīvās kapacitātes stiprināšana” pasākumu ietvaros atbalstu paredzēts sniegt publiskās pārvaldes iestāžu kapacitātes stiprināšanai, savukārt pasākums „Atbalsts darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” vadībai” paredz līdzfinansēt struktūrfondu vadībā iesaistītās institūcijas struktūrfondu vadības funkciju nodrošināšanai DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība”.
921. Tāpat pasākums ir papildinošs ar DP „Uzņēmējdarbība un inovācijas” prioritāti „Tehniskā palīdzība”, DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” prioritāti „Tehniskā palīdzība” un prioritātes „Liela mēroga infrastruktūra” pasākumu „Tehniskā palīdzība”.

Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm

Teritoriju līdzsvarota attīstība

922. Pasākums neattiecas uz šo jomu.

Makroekonomiskā stabilitāte

923. Pasākums atstās labvēlīgu ietekmi uz makroekonomisko stabilitāti. Līdzfinansējot struktūrfondu vadības funkciju nodrošināšanu no ES fondu līdzekļiem, tiek samazināti valsts budžeta izdevumi.

Ilgspējīga attīstība

924. Pasākums neattiecas uz šo jomu.

Vienādas iespējas

925. Pasākuma īstenošana netieši veicinās horizontālās prioritātes „Vienādas iespējas” mērķu sasniegšanu. Pasākums ietvers atbalstu par vienādu iespēju (dzimumu līdztiesības, invalīdu tiesību un novecošanās aspektu) koordināciju atbildīgajai institūcijai- Labklājības ministrijai, kuras kompetencē ietilpst atzinumu sagatavošana par ES fondu plānošanas dokumentu un tiesību aktu projektiem ES fondu jomā, līdzdalība ikgadējo ziņojumu sagatavošanā par

darbības programmu ieviešanu un ES fondu projektu iesniegumu atlasei nepieciešamās informācijas sniegšana. Aktivitātes ietvaros tiks īstenoti apmācību projekti un konsultācijas Eiropas Savienības fondu vadībā, ieviešanā, uzraudzībā, izvērtēšanā un kontrolē iesaistīto valsts institūciju speciālistiem, veicinot izpratnes veidošanos par struktūrfondu nozīmi un iespējām horizontālās prioritātes „Vienādas iespējas” mērķu sasniegšanā. Visos atbilstīgos gadījumos projektu iesniegumu atlasei tiks izvirzīti specifiski kritēriji, lai veicinātu vienādu iespēju horizontālās prioritātes īstenošanu. Labklājības ministrijas, kā par vienādu iespēju horizontālās prioritātes īstenošanas koordinēšanu atbildīgās institūcijas, pārstāvis nominēts dalībai ES fondu uzraudzība komitejā. Īpaša uzmanība horizontālo prioritāšu īstenošanas gaitai tiks pievērsta arī programmas izvērtēšanas procesos, plānojot pētījumu un izvērtējumu tēmas un jautājumus..

Informācijas sabiedrība

926. Ievērojot to, ka struktūrfondu vadībā būtiska ir kvalitatīvas un savlaicīgas informācijas nodrošināšana gan finansējuma saņēmējiem, gan fondu vadībā iesaistītajām institūcijām, gan sabiedrībai kopumā, pasākums atstās labvēlīgu ietekmi uz informācijas sabiedrības veidošanu.

Rīgas starptautiskā konkurētspēja

927. Pasākums neattiecas uz šo jomu.

Indikatīvās aktivitātes

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

928. Indikatīvais aktivitātes nosaukums: 1.6.1.1.aktivitāte.Programmas vadības un atbalsta funkciju nodrošināšana.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

929. Indikatīvais aktivitātes mērķis: Atbalstīt programmas vadībā iesaistītās institūcijas programmas vadības funkciju nodrošināšanā un tiešo vadības funkciju veikšanā Atbalstīt programmas vadībā iesaistītās institūcijas programmas atbalsta funkciju nodrošināšanā, finansējot dažādus pakalpojumus. Aktivitātes ietvaros tiek atbalstīti reģionālie informācijas centri.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476)

930. Aktivitātes mērķa grupu indikatīvs saraksts: DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” vadībā, ieviešanā, uzraudzībā, izvērtēšanā un kontrolē iesaistītās valsts pārvaldes institūcijas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

931. Finansējuma saņēmēju indikatīvs saraksts: Finanšu ministrija kā vadošā iestāde un Revīzijas iestāde, Valsts kase kā Maksājumu iestāde un Sertifikācijas iestāde, Atbildīgās iestādes un Sadarbības iestādes DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” aktivitāšu īstenošanai, plānošanas reģionu reģionālie informācijas centri, Iepirkumu uzraudzības birojs.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr. 46)

Izdevumu deklarēšana

932. Ja Eiropas Savienības fondu finansējuma saņēmējs saņem finansējumu no vairākām Eiropas Savienības fondu tehniskās palīdzības aktivitātēm, tad, sagatavojot izdevumu deklarāciju, katram Eiropas Savienības fondu finansējuma saņēmējam piemēro individuālu izdevumu deklarēšanas proporciju atbilstoši nacionālā līmenī noteiktām finansējuma proporcijām no

tehniskās palīdzības katrai darbības programmai un fondam, ievērojot Padomes regulas (EK) Nr.1083/2006 46.panta 1.”a” un 3.punkta nosacījumus.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 28.09.2011. rīkojumu nr.486)

933. *(svītrots ar MK 28.09.2011. rīkojumu nr.486)*

934. *(svītrots ar MK 28.09.2011. rīkojumu nr.486)*

4. FINANŠU PLĀNS

Tabula Nr.21: Finanšu plāns ar katra fonda gada piešķirumu darbības programmai¹⁰³

	Struktūrfondi (ESF) (1)	Kohēzijas fonds (2)	Kopā (3) = (1)+(2)
2007	60 319 858	0	60 319 858
2008	65 876 139	0	65 876 139
2009	71 878 635	0	71 878 635
2010	78 137 205	0	78 137 205
2011	117 074 222	0	117 074 222
2012	91 392 770	0	91 392 770
2013	98 424 888	0	98 424 888
Total 2007-2013	583 103 717	0	583 103 717

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 28.09.2011. rīkojumu nr.486)

Tabula Nr.22: Finanšu plāns plānošanas periodam ar katra fonda un valsts līdzfinansējuma piešķirumu un līdzfinansējuma likmi darbības programmas prioritātēm

	Kopienas finansējums (a)	Latvijas līdzfinansējums (b) = ((c) + (d))	Latvijas līdzfinansējuma indikatīvais sadalījums		Kopējais finansējums (e) = (a)+(b)	Līdzfinansēšanas likme (f) ¹⁰⁴ = (a)/(e)	Informācijai	
			Publiskais finansējums (c)	Privātais finansējums (d)			EIB	Cits finansējums
1.prioritāte „Augstākā izglītība un zinātne” (ESF)	116 855 553	13 400 616	13 363 116	37 500	130 256 169	89,71%		
2.prioritāte „Izglītība un prasmes” (ESF)	127 788 577	18 302 385	18 285 567	16 818	146 090 962	87,47%		
3.prioritāte "Nodarbinātības veicināšana un Veselība darbā" (ESF)	249 273 032	66 241 016	33 850 237	32 390 779	315 514 048	79,01%		
4.prioritāte "Sociālās iekļaušanās veicināšana" (ESF)	48 014 823	3 576 560	3 576 560	0	51 591 383	93,07%		
5.prioritāte "Administratīvās kapacitātes stiprināšana" (ESF)	22 891 015	1 380 079	1 135 079	245 000	24 271 094	94,31%		
6.prioritāte "Tehniskā palīdzība" (ESF)	18 280 717	0	0	0	18 280 717	100,00%		
Kopā	583 103 717	102 900 656	70 210 559	32 690 097	686 004 373	85,00%	750 000 000*	

* Kopējais EIB aizdevuma apjoms darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība”, darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” un darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” ietvaros īstenojamo projektu valsts budžeta finansējuma nodrošināšanai.

¹⁰³ Atbilstoši Eiropas Komisijas 2006.gada 8.decembra Regulas Nr.1828/2006, kas paredz noteikumus par to, kā īstenot Padomes regulu (EK) Nr.1083/2006, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu, un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr.1080/2006 par Eiropas Reģionālās attīstības fondu pielikumam XVI: Darbības programmas finansēšanas plāni.

¹⁰⁴ Līdzfinansējuma likmi nosaka, pamatojoties uz kopējām attiecināmajām izmaksām (e).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 26.08.2008. rīkojumu nr.511, 16.07.2009. rīkojumu nr.476 un 27.01.2010. rīkojumu Nr.50, 28.09.2011. rīkojumu nr.486)

Tabula Nr.23: Indikatīvs Eiropas Kopienas līdzfinansējuma sadalījums kategorijās 1. Darbības programmai (eiro)

1.dimensija Prioritārie temati		2.dimensija Finansējuma forma		3.dimensija Teritorija	
Kods*	Līdz- finansējums**	Kods*	Līdz- finansējums**	Kods*	Līdz- finansējums**
62	12 559 175	01	583 103 717	01	369 026 304
64	10 183 281			05	214 077 413
65	3 057 038				
66	206 160 100				
68	17 313 438				
71	48 014 823				
72	63 296 583				
73	64 532 032				
74	115 430 554				
81	24 275 976				
85	13 710 538				
86	4 570 179				
Kopā	583 103 717	Kopā	583 103 717	Kopā	583 103 717

* Kategorijas atbilstoši standarta klasifikācijai.

** Eiropas Kopienas līdzfinansējuma novērtētais apjoms.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 16.07.2009. rīkojumu nr.476, MK 28.09.2011. rīkojumu nr.486)

5. ADMINISTRATĪVAIS IETVARŠ

935. Atbilstoši Ministru kabineta 2005.gada 18.oktobrī apstiprinātajai koncepcijai par Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda plānošanas un vadības sistēmu 2007.-2013.gadā struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadībai Latvijā 2007.-2013.gada plānošanas periodā izvēlēts koncentrētais modelis. Tas paredz 2004.-2006.gada plānošanas perioda struktūrfondu vadības sistēmas pēctecību, saglabājot vienu vadošo iestādi, vienu maksājumu iestādi, vienu uzraudzības komiteju. Atšķirībā no 2004.-2006.gada plānošanas perioda optimizēts starpniekinstitūciju skaits un to statuss, atsakoties no divu līmeņu starpniekinstitūcijām. Tādējādi 2007.-2013.gada struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības institucionālais ietvars ietver sevī gan pēctecības elementus, kas ir bijuši veiksmīgi struktūrfondu ieviešanā, gan arī pilnveido 2004.-2006.gada plānošanas perioda vadības sistēmas būtiskākās nepilnības.
936. Struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadībā iesaistītas šādas institūcijas:
- Finanšu ministrija kā VSID koordinējošā iestāde un DP vadošā iestāde,
 - Valsts kase kā maksājumu iestāde,
 - Nozaru ministrijas kā atbildīgās iestādes, kas veic starpniekinstitūcijas funkcijas (Ekonomikas ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, Finanšu ministrija, Labklājības ministrija, Valsts kanceleja, Veselības ministrija, Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, Kultūras ministrija, Satiksmes ministrija, Vides ministrija) atbilstoši to politikas jomām,
 - Aģentūras (Valsts izglītības attīstības aģentūra, Centrālā finanšu un līgumu aģentūra, Latvijas Investīciju attīstības aģentūra, Nodarbinātības valsts aģentūra, Sabiedrības integrācijas fonds, Veselības statistikas un medicīnas tehnoloģiju valsts aģentūra, Valsts reģionālās attīstības aģentūra) kā sadarbības iestādes saskaņā ar starpniekinstitūciju funkciju deleģējumu,
 - Valsts kase kā Sertifikācijas iestāde,
 - Finanšu ministrija kā Revīzijas iestāde.
937. Lai gan Finanšu ministrija nodrošina vadošās iestādes, atbildīgās iestādes un revīzijas iestādes funkcijas, ministrijas iekšienē tiks nodrošināta funkciju nodalīšana. Tāpat Valsts kase nodrošinās maksājumu iestādes un Sertifikācijas iestādes funkciju nodalījumu.
938. Īpašu uzdevumu ministrs ES līdzekļu apguves lietās atbild par ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda koordinēšanu Latvijā.
939. Struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadību Latvijā nosaka Kopienas stratēģiskās pamatnostādnes, Padomes Regula, ar ko nosaka Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda un Kohēzijas fonda vispārējos noteikumus, Eiropas Parlamenta un Padomes regula par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Parlamenta un Padomes regula par Eiropas Sociālo fondu, Padomes Regula par Kohēzijas fonda izveidi, Eiropas Komisijas regula, kura nosaka detālus nosacījumus Padomes regulai par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Reģionālās attīstības fondu.
940. Struktūrfondu un Kohēzijas fonda ieviešanai vadošā iestāde izstrādā vienotu normatīvo aktu bāzi, nodrošinot vienotu un iespējami vienvēidīgu struktūrfondu un Kohēzijas fonda ieviešanu. 2007.gada 1.martā stājās spēkā Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības likums, kurš nosaka ES fondu vadībā iesaistīto institūciju tiesības un pienākumus. Tāpat vadošā iestāde izstrādā virkni sekundāro normatīvo aktu – Ministru kabineta noteikumus.
941. Struktūrfondu un Kohēzijas fonda ieviešanā (tai skaitā projektu konkursu dokumentācijas izstrādē, kā arī projektu vērtēšanā) tiek iesaistīti plānošanas reģioni, nodrošinot partnerības

principa ievērošanu, kā arī plānošanas reģionu vajadzību īstenošanu, ievērojot konkrētai teritorijai raksturīgās attīstības iezīmes un potenciālu.

5.1. Fondu vadībā iesaistītās institūcijas

Vadošā iestāde

942. Vadošā iestāde, sadarbojoties ar starpniekinstitūcijām un konsultējoties ar sociālajiem, nevalstiskā sektora un reģionālajiem partneriem, izstrādā Valsts stratēģisko ietvardokumentu un darbības programmas, tādējādi nodrošinot partnerības principa ievērošanu plānošanas dokumentu sagatavošanā, kā arī nodrošinot starpnozaru koordināciju starp struktūrfondu un Kohēzijas fonda intervencēm. Papildus ar Eiropas Kopienas tiesību aktiem noteikto plānošanas dokumentu sagatavošanai vadošā iestāde nodrošina arī darbības programmas papildinājuma, kuru apstiprina Ministru kabinets, izstrādi. Darbības programmas papildinājums nosaka aktivitāšu attiecināmās izmaksas, atbalsta veidu, finansējuma saņēmējus, finanšu plānus sadalījumā pa aktivitātēm un gadiem, aktivitāšu ieviešanas nosacījumus, uzraudzības rādītājus pasākuma līmenī.
943. Tāpat vadošā iestāde nodrošina vienotas struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības informācijas sistēmas izveidošanu un uzturēšanu.
944. Citas vadošās iestādes funkcijas ir:
- nodrošināt izvērtējuma veikšanu,
 - nodrošināt sertificējošai iestādei visu nepieciešamo informāciju par procedūrām un veiktajām pārbaudēm izdevumu sertificēšanas nolūkos,
 - vadīt uzraudzības komiteju un nodrošināt darbības programmu uzraudzību,
 - sagatavot gadskārtējos un nobeiguma ziņojumus,
 - nodrošināt informācijas un publicitātes prasību ievērošanu,
 - nodrošināt Eiropas Komisiju ar informāciju par lielajiem projektiem.
 - novērtēt vadošās iestādes rīcībā esošo informāciju par atklātajiem pārkāpumiem, sniegt informāciju Nacionālajam kontakta punktam – informācijas tālākai nodošanai Eiropas Krāpšanas apkarošanas birojam (OLAF) un Eiropas Komisijai, nepieciešamības gadījumā uzsākt Eiropas Savienības finansēto darbību vai ieviešanas sistēmu papildus pārbaudi un revīziju; izstrādāt Ministru kabineta noteikumus Eiropas Padomes 1995.gada 18.decembra regulas (EP, Euratom) Nr. 2988/95 par Eiropas Kopienas finansiālo interešu aizstāvību nosacījumu izpildei.
 - Vadošās iestādes funkcijas veic Finanšu ministrija.
945. Iniciatīvas „Reģioni ekonomiskajām pārmaiņām” ietvaros vadošā iestāde sadarbībā ar Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministriju uzņemas:
- Veikt nepieciešamos sagatavošanas darbus, lai iekļautu (izveidotu atbilstošās prioritātes finansēšanas kanālu) galvenajā programmēšanas procesā novatoriskas, ar tīkla, kurā reģions ir iekļauts, rezultātiem saistītas darbības;
 - Iekļaut Uzraudzības komitejā (vai plānošanas komitejā) pārstāvi (novērotāja statusā) no tīkla, kurā reģions ir iekļauts, tīkla aktivitāšu progresa ziņojumu sniegšanai; Paredzēt Uzraudzības komitejas (vai plānošanas komitejas) darba kārtībā vismaz reizi gadā izskatīt jautājumu par tīkla aktivitātēm un izvērtēt būtiskākos ieteikumus par galveno programmu;
 - Iekļaut ikgadējā ziņojumā informāciju par iniciatīvas „Reģionu ekonomiskajā pārmaiņām” ietvaros veiktajām darbībām.

Maksājumu iestāde

946. Maksājumu iestāde:
- veic maksājumus finansējuma saņēmējam;
 - pārbauda no Eiropas Savienības saņemtos maksājumus un avansa maksājumus;

- nodrošina, ka nepareizi veiktie atgūtie maksājumi atmaksājami atbilstošā fonda kontā;
 - atmaksā nepareizi veiktos maksājumus Eiropas Komisijai.
947. Maksājumu iestādes funkcijas veic Valsts kase.

Starpniek institūcijas

948. Starpniek institūcija ir funkciju kopums, kuras veic vai nu atbildīgā iestāde, vai arī atbildīgā iestāde sadarbībā ar sadarbības iestādi.
949. Paredzēts, ka 2007.-2013.gada programmēšanas periodā starpniek institūcijai ir šādas pamatfunkcijas:
- darbības programmu izstrādāšana nozares kompetences ietvaros (analīze, stratēģija, prioritātes, pasākumi, utml.),
 - ieviešanas nosacījumu (kritēriju, attiecināmo izmaksu, atbilstošo aktivitāšu, utml.) izstrādāšana,
 - finanšu plānošana,
 - uzraudzība pasākuma līmenī,
 - projektu atlase un apstiprināšana,
 - projektu ieviešanas vadība, līgumu slēgšana, izpildes uzraudzība,
 - kontrole un pārbaudes projektu īstenošanas vietās,
 - maksājumu pieprasījumu pārbaude un apstiprināšana, izdevumu deklarāciju sagatavošana,
 - informācijas un publicitātes pasākumi prioritātes un pasākumu līmenī;
 - informēt vadošo iestādi par ceturkšņa laikā atklātajiem pārkāpumiem un saglabāt dokumentāciju par katru atklāto pārkāpumu;
 - atgūt finansējuma saņēmējam nepareizi veiktos maksājumus un veidot uzskaiti par nepareizi veiktajiem izdevumiem (gan atgūtajiem, gan atgūstamajiem).
950. 1.-4. funkcija ir nedelegējama funkcija un tās veic atbildīgā iestāde, savukārt 5.-9.funkcijas īstenošana var tikt deleģēta sadarbības iestādei (aģentūrai).
951. Citas starpniek institūcijas funkcijas, ņemot vērā aģentūrai deleģēto funkciju apjomu, ir:
- pārbaudīt preču un pakalpojumu piegāžu un izmaksu atbilstību,
 - nodrošināt elektronisku grāmatvedības datu uzskaiti par katru projektu, kā arī nepieciešamo informācija finanšu vadībai, uzraudzībai, kontrolei un izvērtēšanai,
 - nodrošināt, ka finansējuma saņēmēji vai institūcijas, kas nodrošina darbības programmas ieviešanu, kārtu atsevišķu grāmatvedības uzskaiti,
 - nodrošināt dokumentu uzglabāšanu.
952. DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” starpniek institūcijas kā atbildīgās iestādes funkcijas veic Izglītības un zinātnes ministrija, Labklājības ministrija, Veselības ministrija, Valsts kanceleja, Ekonomijas ministrija, Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija un starpniek institūcijas kā sadarbības iestādes funkcijas veic Valsts izglītības attīstības aģentūra, Nodarbinātības valsts aģentūra, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, Sabiedrības integrācijas fonds un Veselības statistikas un medicīnas tehnoloģiju valsts aģentūra.

Revīzijas iestāde

953. Revīzijas iestāde nodrošina darbības programmu vadības un kontroles sistēmu efektivitātes un atbilstības pārbaudes:
- nosaka prasības starpniek institūciju, vadošās iestādes un sertifikācijas iestādes izveidoto sistēmu auditam un organizē audita veikšanu, pārliecinoties par izveidoto darbības programmu vadības un kontroles sistēmu atbilstību EK tiesību aktos un LR normatīvajos aktos noteiktajām prasībām,

- pārliecinās par darbības programmu vadības un kontroles sistēmu efektivitāti un atbilstību darbības programmu ieviešanas gaitā,
- veic izdevumu atbilstības pārbaudes,
- iesniedz Eiropas Komisijai audita stratēģiju par iestādēm, kuras veiks sistēmas efektivitātes un atbilstības pārbaudes un izdevumu atbilstības pārbaudes, izmantojamo audita metodoloģiju, izlases veidošanas metodoloģiju izdevumu atbilstības pārbaudēm, auditu un kontroļu indikatīvo plānu,
- sagatavo un iesniedz Eiropas Komisijai:
 - gadskārtējo vadības un kontroles sistēmas ziņojumu,
 - ikgadējo viedokli par vadības un kontroles sistēmas efektivitāti un atbilstību,
 - noslēguma izdevumu deklarāciju kopā ar noslēguma ziņojumu par vadības un kontroles sistēmu,
- nodrošina auditu veikšanu saskaņā ar starptautiski atzītiem audita standartiem;
- informē vadošo iestādi par ceturkšņa laikā atklātajiem pārkāpumiem un saglabā dokumentāciju par katru atklāto pārkāpumu.

954. Revīzijas iestādes funkcijas veic Finanšu ministrija.

Sertifikācijas iestāde

955. Sertifikācijas iestāde nodrošina Eiropas Komisijai pieprasāmo finanšu līdzekļu sertificēšanu:

- sagatavo un iesniedz Eiropas Komisijai elektroniskā formātā izdevumu deklarācijas,
- apliecina, ka izdevumu deklarācijās iekļautā informācija ir pareiza, pamatota ar pārbaudāmiem pamatojošiem dokumentiem, kā arī par veiktajiem izdevumiem ir nodrošināta atbilstoša grāmatvedības uzskaitē,
- pārbauda deklarējamo izdevumu atbilstību Eiropas Savienības un nacionālajiem tiesību aktiem, kā arī, ka izdevumi radušies atbilstošu projektu ietvaros,
- pārliecinās, ka saņemtā informācija par procedūrām un veiktajām pārbaudēm sniedz pietiekamu pamatojumu izdevumu sertificēšanai,
- sertificēšanas nodrošināšanai izvērtē visus Revīzijas iestādes veikto auditu un pārbažu rezultātus,
- nodrošina Eiropas Komisijai pieprasīto izdevumu uzskaiti elektroniskā formātā,
- uzkrāj informāciju par atmaksājamām summām, veic atmaksas Eiropas Komisijai, kur iespējams, par atmaksājamo summu samazinot nākamo izdevumu atmaksas pieprasījumu EK.

956. Sertifikācijas iestādes funkcijas veic Valsts kase.

5.2. Partnerība

957. Latvija ir atzinusi līdzdalības principu kā vienu no galvenajiem principiem VSID un DP sagatavošanā un ieviešanā. Lai nodrošinātu DP izstrādes procesa caurskatāmību un lai ievērotu visu potenciālo partneru un ES fondu finansējuma saņēmēju intereses, procesā tika iekļautas visas saistītās puses, ieskaitot sociāli – ekonomiskos partnerus, reģionālos partnerus (plānošanas reģioni, pašvaldības un to asociācijas) un nevalstiskās organizācijas.
958. Īstenojot līdzdalības principu VSID un DP izstrādes procesā, tika izmantoti vairāki sadarbības veidi – partneri (galvenokārt rūpniecības asociācijas, reģionālie partneri, pašvaldības) tika iesaistīti DP prioritāšu un pasākumu aprakstu sagatavošanā, diskusijās par VSID un DP „ēnu” Uzraudzības komitejā, tika organizētas sabiedriskās apspriešanas par plānošanas dokumentiem, kā arī VSID un DP projekti tika publicēti mājas lapā (sākot jau ar pirmajiem minēto dokumentu uzmetumiem).
959. 2005.gada novembrī tika izveidota „ēnu” Uzraudzības komiteja – plānošanas reģionu padomes, Latvijas Pašvaldību savienība, Latvijas Darba devēju konfederācija, kā arī nevalstiskās organizācijas tika aicinātas izvirzīt savus pārstāvjus „ēnu” Uzraudzības komitejā, kur 2005.gada 2.decembra un 2006. gada 2.jūnija sanāsmēs tika organizētas diskusijas par VSID un DP.
960. Lai nodrošinātu plānošanas dokumentu izstrādes procesa caurskatāmību un nodrošinātu iespēju iepazīties ar jaunākajiem dokumentu projektiem, sākot no 2005.gada novembra visa VSID un DP dokumentācija bija pieejama ES fondu mājas lapā www.esfondi.lv.
961. Par katru programmēšanas dokumentu tika organizēta publiska diskusija. Tika organizētas preses konferences, un izstrādes procesā esošie dokumenti tika publicēti ES fondu mājas lapā www.esfondi.lv, kur visas ieinteresētās personas un organizācijas tika aicinātas iesniegt savus komentārus. Diskusijas noslēdza tikšanās ar visām iesaistītajām pusēm, kur komentārus un priekšlikumus bija iespējams izdiskutēt ar to sniedzējiem. Pēc tam komentāri, par kuriem tika panākta vienošanās, tika ņemti vērā dokumentu izstrādē, un Ministru kabinets tika informēts par tiem komentāriem, par kuriem diskusiju laikā netika rasta vienošanās.
962. Sabiedriskā VSID apspriešana tika uzsākta 2005.gada novembrī un turpinājās līdz 2005.gada 9.decembrim. Sabiedriskās apspriešanas laikā tika saņemti 358 komentāri no vairāk nekā 20 institūcijām (plānošanas reģionu attīstības aģentūras, pašvaldības, nevalstiskās organizācijas u.tml.). 2006.gada 10.janvārī Finanšu ministrija organizēja sanāksmi par sabiedriskās apspriešanas laikā saņemtajiem komentāriem un kopskaitā 114 komentāri jeb 44,4% no visiem komentāriem tika iestrādāti VSID.
963. Papildus augstāk minētajam, 2006.gada 25.janvārī Finanšu ministrija organizēja apaļā galda diskusiju ar vislielāko aktivitāti izrādījušām nevalstiskajām organizācijām („Eiropas Kustība Latvijā”, Sabiedriskās politikas centrs „Providus”, Latvijas Pieaugušo izglītības asociācija, Latvijas Zaļā kustība), lai spriestu par komentāriem, par kuriem iepriekš netika panākta vienošanās. Apaļā galda diskusija lielā mērā bija vērsta uz ESF jautājumiem, un diskusijas rezultātā VSID vairāk tika vērsts nevis uz infrastruktūru, bet uz izglītību, zinātni un cilvēkresursiem.
964. 2006.gada 16.maijā tika uzsākta publiskā apspriešana par trijām DP („Cilvēkresursi un nodarbinātība”, „Uzņēmējdarbība un inovācijas”, „Infrastruktūra un pakalpojumi”). Publiskās apspriešanas laikā kopā tika saņemti 453 komentāri par DP, un par 240 komentāriem jeb 53% no visa komentāru skaita tika panākta vienošanās par to iekļaušanu DP.

965. Komentāru par DP dinamika ir šāda - 177 komentāri tika saņemti par DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība”(89 jeb 50,3% no tiem tika iekļauti DP izstrādē), 102 komentāri tika saņemti par DP „Uzņēmējdarbība un inovācijas” (46 jeb 45,1% no tiem tika iekļauti DP izstrādē), un 174 komentāri tika saņemti par DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” (105 jeb 60,3% no tiem tika iekļauti DP izstrādē).
966. Sadarbībā ar reģionālajiem struktūrfondu informācijas centriem, 5 Latvijas plānošanas reģionos tika organizētas 5 publiskās diskusijas par DP. Papildus tam 2006.gada 26.jūnijā tika organizēta ministra apaļā galda diskusija ar cilvēkresursu, uzņēmējdarbības, makroekonomikas, infrastruktūras, ES fondu jautājumu un reģionālās attīstības nozaru ekspertiem. Diskusijā tika iekļauti jautājumi par ieguldījumu prioritātēm ES fondu plānošanas dokumentos 2007.- 2013.gada plānošanas periodā un diskusija tika publicēta politikas portālā www.politika.lv.
967. Visbeidzot 2006.gada 6.septembrī Finanšu ministrija organizēja atklāto diskusiju ar valsts, nevalstiskajiem, reģionālajiem un sociālajiem partneriem, kā arī struktūrfondu finansējuma saņēmējiem, kurā tika sniegta informācija par ES fondu ieviešanas sistēmas maiņu 2007.-2013. gada plānošanas periodā, kā arī tika organizētas darba grupu diskusijas.
968. Līdzdalības princips tika ievērots arī sarunu procedūru par DP laikā – tika izveidota Ministru kabineta apstiprināta sarunu delegācija, kurā tika iekļauti sociāli ekonomiskie, reģionālie partneri un nevalstiskās organizācijas.
969. Partnerības princips tiks ievērots arī ES fondu ieviešanā, uzraudzībā un izvērtēšanā – piesaistot partnerus ES fondu aktivitāšu ieviešanas, uzraudzības un izvērtēšanas dokumentācijas izstrādē, organizējot sabiedriskās apspriedes par ES fondu aktivitāšu ieviešanas nosacījumiem (projektu vērtēšanas kritērijiem, MK noteikumiem par aktivitātes ieviešanu), partnerus iesaistot projektu vērtēšanas komisijās, kā arī iesaistot programmas ieviešanas finanšu un fiziskā progresa uzraudzībā. Turklāt novērotāja statusā uzraudzības komitejā piedalīsies plānošanas reģionu, nevalstisko organizāciju (kas nodarbojas ar tādiem jautājumiem kā vides aizsardzība, vienādas iespējas, informācijas sabiedrība un citi), ekonomisko un sociālo partneru pārstāvji. Tādējādi tiks nodrošināta partnerības principa ievērošana, kā arī plānošanas reģionu vajadzību īstenošana, ievērojot konkrētai teritorijai raksturīgās attīstības iezīmes un potenciālu.

5.3. Ieviešana

970. Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda līdzfinansēto projektu ieviešanā noteikti šādi horizontālie principi:

- vienkāršošanas princips: projekta iesnieguma vērtēšana un lēmums par atbalstu projekta īstenošanai struktūrfondu un Kohēzijas fonda ietvaros tiek pieņemts vienā institūcijā;
- efektivitātes princips: laiks no projekta iesnieguma pieņemšanas līdz lēmuma pieņemšanai par projekta apstiprināšanu nedrīkst pārsniegt trīs mēnešus, izņemot lielos projektus;
- finansējuma saņēmēju saraksti un mērķa grupu saraksti darbības programmas tekstā vietās, kur noteikti finansējuma saņēmēji un mērķa grupas, ir indikatīvi. Konkrēti finansējuma saņēmēji un mērķa grupas tiek definētas nacionāla līmeņa plānošanas dokumentos un normatīvajos aktos.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.01.2009. rīkojumu nr.46)

•

Projektu iesniegumu atlase

971. 2007.-2013.gadu plānošanas periodā paredzēti divi ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda līdzfinansēto projektu atlases veidi:

- ierobežota projektu iesniegumu atlase,
- atklāta projektu iesniegumu atlase.

972. Ierobežota projektu iesniegumu atlase kā struktūrfondu un Kohēzijas fonda līdzfinansēto projektu atlases veids ir nozares ministrijas izstrādāta projektu iesniegumu atlases kārtība politikas īstenošanai noteiktā investīciju jomā ierobežotam finansējuma saņēmēju lokam.

973. Atklāta projektu iesniegumu atlase kā struktūrfondu līdzfinansēto projektu atlases veids paredz sacensību starp projektu iesniegumiem, kā rezultātā tiek atlasīti projekti, kuri tiks līdzfinansēti no struktūrfondu līdzekļiem.

974. DP aktivitātei atbilstošais ieviešanas veids noteikts DP papildinājumā, kuru apstiprina Ministru kabinets.

Ierobežota projektu iesniegumu atlase

975. Vadošā iestāde izstrādā MK noteikumu projektu par projektu atlasīti ierobežotas projektu iesniegumu atlases veidā, nosakot vienotus nosacījumus projektu atlasei (1). MK apstiprina MK noteikumus (2).

976. Starptaukstitūcija izveido darba grupu par aktivitātes ieviešanas izstrādi (3).

977. Starptaukstitūcija izstrādā ierobežotas projektu iesniegumu atlases kritērijus (4), kas tiek iesniegti vadošajā iestādē. Vadošā iestāde virza tos apstiprināšanai UK (5).

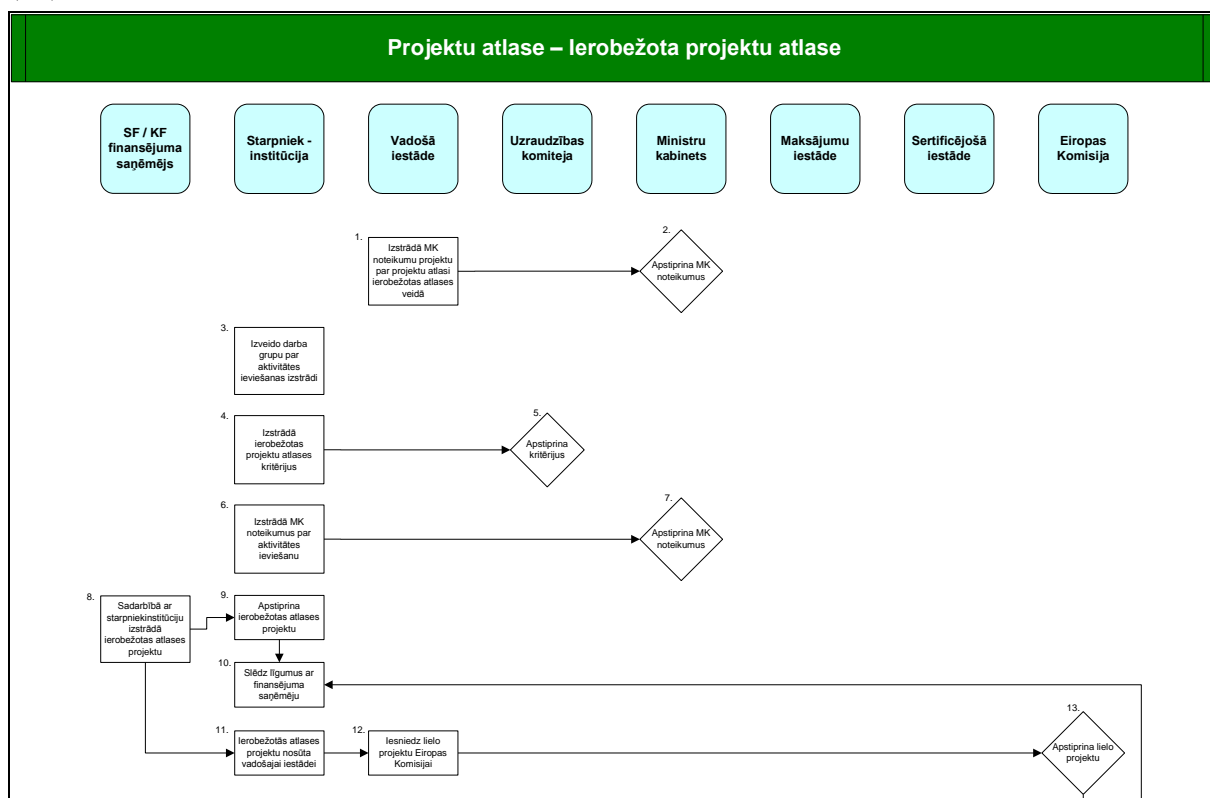
978. Starptaukstitūcija izstrādā MK noteikumu projektu par aktivitātes īstenošanu (6).

979. Pēc MK noteikumu projekta par aktivitātes īstenošanu izstrādes starptaukstitūcija iesniedz tos izsludināšanai VSS, kā ietvaros vadošā iestāde un citas nozares ministrijas sniedz atzinumu par MK noteikumu projektu. Starptaukstitūcija iesniedz saskaņoto MK noteikumu projektu apstiprināšanai MK (7).

980. Starptaukstitūcija nosūta uzaicinājumu iesniegt projekta iesniegumu ierobežotam pretendentu lokam.

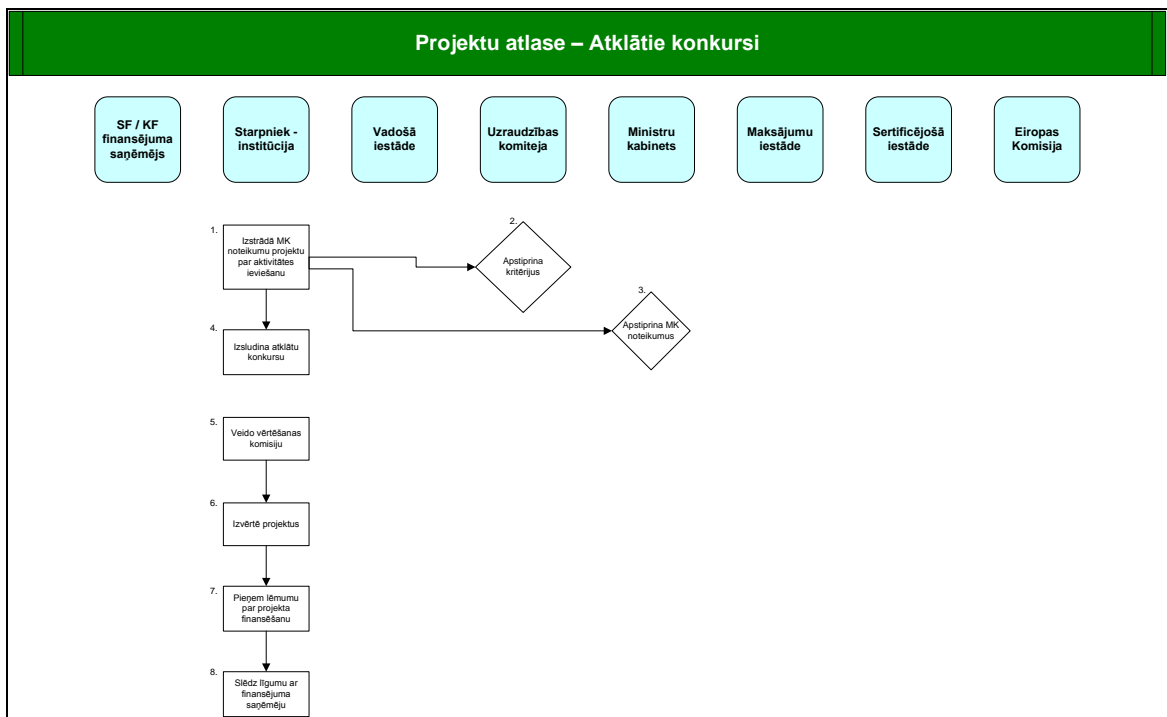
981. SF/KF finansējuma saņēmējs izstrādā ierobežotas projektu iesniegumu atlases projektu (8) un iesniedz to starptaukstitūcijā. Starptaukstitūcija apstiprina ierobežotas projektu iesniegumu atlases projektu (9) un slēdz līgumu ar finansējuma saņēmēju (10).

982. Lielo projektu gadījumā starpniekinstitūcija ierobežotās projektu iesniegumu atlasē projektu nosūta vadošajai iestādei (11), kura to pārsūta Eiropas Komisijai (12). Eiropas Komisija apstiprina lielo projektu (13) un starpniekinstitūcija slēdz līgumu ar finansējuma saņēmēju (10).

**Attēls Nr. 15: Projektu atlasē shēma ierobežotā projektu iesniegumu atlasē
Atklāta projektu iesniegumu atlasē**

983. Starpniekinstitūcija izstrādā MK noteikumu projektu par aktivitātes īstenošanu (1).
984. MK noteikumu projektā iekļautos kritērijus projektu atlasē starpniekinstitūcija iesniedz vadošajā iestādē apstiprināšanai UK. UK apstiprina projektu iesniegumu atlasē kritērijus (2).
985. Pēc kritēriju apstiprināšanas UK starpniekinstitūcija izstrādāto MK noteikumu projektu virza saskaņošanai VSS, kā ietvaros vadošā iestāde un citas nozares ministrijas sniedz atzinumu par MK noteikumu projektu. Starpniekinstitūcija iesniedz saskaņoto MK noteikumu projektu apstiprināšanai MK (3).
986. Pēc MK noteikumu apstiprināšanas starpniekinstitūcija izsludina atklātu projektu iesniegumu atlasē projektu iesniegumu pieteikšanai (4).
987. Starpniekinstitūcija veido atklātas projektu iesniegumu atlasē vērtēšanas komisiju (5). Vērtēšanas komisija izvērtē projektus (6), pēc kā tiek pieņemts lēmums par projekta finansēšanu (7).
988. Starpniekinstitūcija slēdz līgumu ar finansējuma saņēmēju par atklāta projektu iesniegumu atlasē projekta īstenošanu (8).

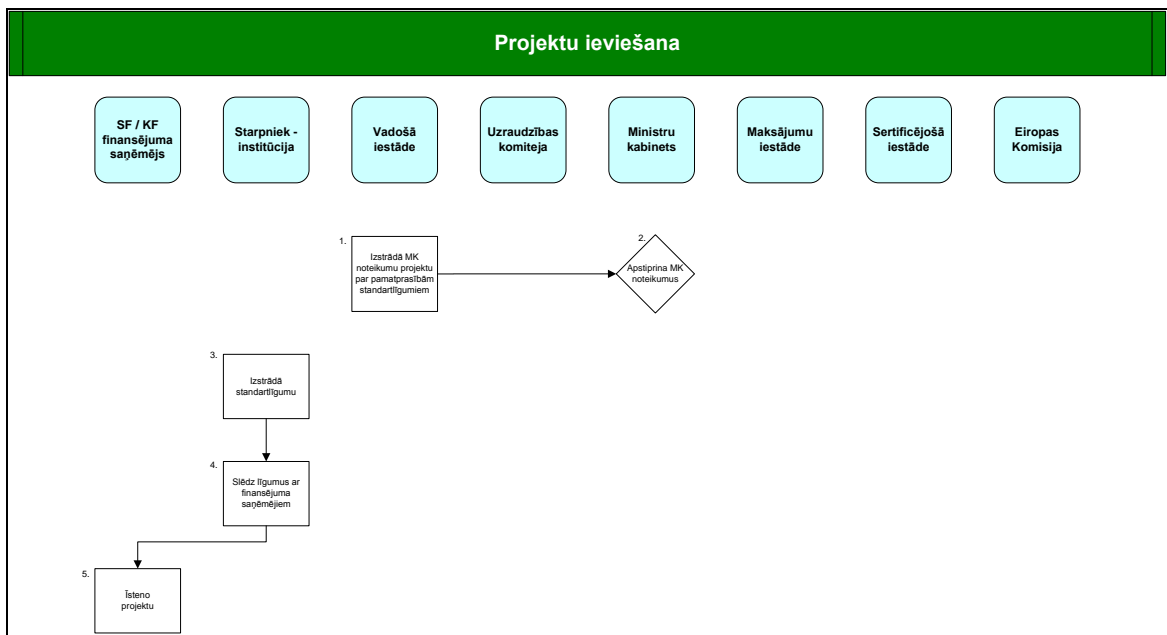
**Attēls Nr. 16: Projektu atlases shēma atklāta konkursa projektu atlasē
Valsts atbalsts**

989. Valsts atbalstam, kas tiek piešķirts šīs programmas ietvaros, jāatbilst atbalsta piešķiršanas brīdī spēkā esošajām valsts atbalsta piešķiršanas procedūrām un noteikumiem.

Projektu ieviešana

990. Vadošā iestāde izstrādā MK noteikumu projektu par prasībām standartlīgumiem (1). Vadošā iestāde izstrādāto MK noteikumu projektu virza saskaņošanai VSS, kā ietvaros citas nozares ministrijas sniedz atzinumu par MK noteikumu projektu. Vadošā iestāde iesniedz saskaņoto MK noteikumu projektu apstiprināšanai MK. MK apstiprina MK noteikumus par pamatprasībām standartlīgumiem (2).
991. Starptiekinstiūcija izstrādā standartlīgumu (3), balstoties uz kuru tā slēdz līgumu ar finansējuma saņēmēju (4). Vadošā iestāde nodrošina, ka noslēgtie publiskie līgumi vai koncesijas, kuru rezultātā projekts gūst labumu no Eiropas Sociālā fonda programmas, ir saskaņā ar Direktīvas Nr. 2004/17/EK, Direktīvas Nr. 2004/18/EK, Regulas Nr. 1564/2005 nosacījumiem vai Līguma principiem, ja attiecināms.
992. Finansējuma saņēmējs īsteno projektu (5). Finansējuma saņēmējs veic iepirkuma procedūru¹⁰⁵ un atbilstoši nacionālajiem tiesību aktiem nodrošina iepirkuma procesu. Finansējuma saņēmējs slēdz līgumu ar darbu izpildītāju par darbu izpildi, piegādēm un pakalpojumiem un nodrošina projekta ieviešanas darbības uzraudzību saskaņā ar noslēgtajiem līgumiem.

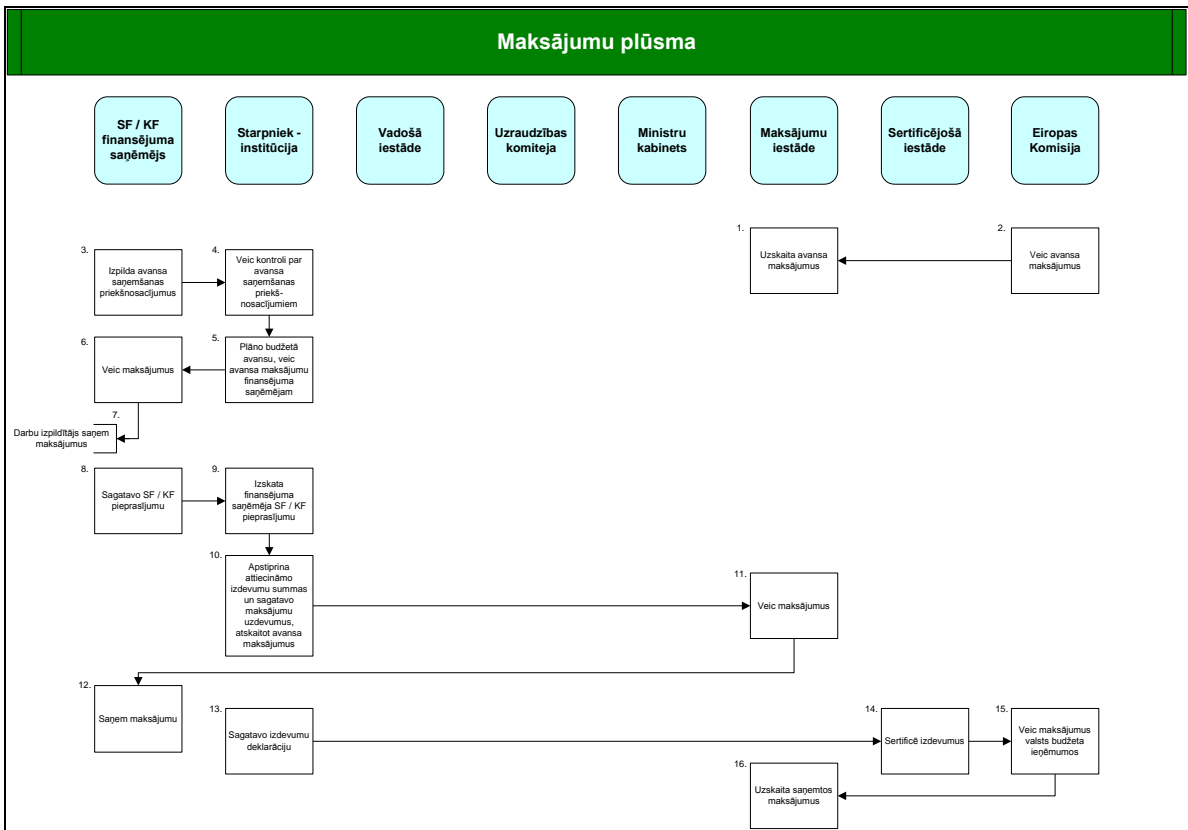
¹⁰⁵ Ja pasūtītāja funkcijas iepirkuma laikā neveic nozares ministrija.

Attēls Nr. 17: Projektu ieviešanas shēma

Maksājumu plūsma

993. Eiropas Komisija veic avansa maksājumus (2), Maksājumu iestāde uzskaita avansa maksājumus (1).
994. Finansējuma saņēmējs izpilda noteiktos avansa maksājuma saņemšanas priekšnosacījumus (3) un informē par to starpniekinstitūciju, pēc kā starpniekinstitūcija veic kontroli par avansa saņemšanas priekšnosacījumiem (4). Starpniekinstitūcija plāno budžetā avansa maksājumu finansējuma saņēmējam un veic avansa maksājumu finansējuma saņēmējam (5).
995. Finansējuma saņēmējs veic maksājumus darbu izpildītājam (6). Darbu izpildītājs saņem maksājumus (7). Finansējuma saņēmējs sagatavo SF/KF finansējuma pieprasījumu un iesniedz to starpniekinstitūcijā (8).
996. Starpniekinstitūcija izskata SF/KF finansējuma pieprasījumu (9), apstiprina attiecināmo izdevumu summas un sagatavo maksājumu uzdevumu, atskaitot veiktos avansa maksājumus (10). Starpniekinstitūcija nosūta maksājumu uzdevumu maksājumu iestādei (11). Maksājumu iestāde veic maksājumu finansējuma saņēmējam (12).
997. Starpniekinstitūcija sagatavo izdevumu deklarāciju un nosūta to pārbaudei vadošajai iestādei (13). Vadošā iestāde pārbauda izdevumu deklarāciju un nosūta to sertificējošajai iestādei (14), kura sertificē izdevumus (15).
998. Sertifikācijas iestāde iesniedz izdevumu deklarāciju Eiropas Komisijā. Eiropas Komisija veic maksājumus valsts budžeta ieņēmumos (16). Maksājumu iestāde uzskaita saņemtos maksājumus (17).

Attēls Nr. 18: Maksājumu plūsmas shēma

5.4. Uzraudzība

999. Uzraudzības mērķis ir nodrošināt regulāru struktūrfondu un Kohēzijas fonda ieviešanas uzraudzību atbilstoši DP noteiktajām prioritātēm un mērķiem. DP uzraudzība nodrošinās ieviešanas kvalitāti un efektivitāti, novērtējot DP definēto finansiālo un fizisko rādītāju progresu un programmas ieviešanas gaitu.
1000. Lai nodrošinātu efektīvu struktūrfondu un Kohēzijas fonda finansējuma izmantošanu, vadošā iestāde izveido DP ieviešanas uzraudzības sistēmu.
1001. Lai nodrošinātu regulāru DP noteikto rādītāju uzraudzību un analīzi, vadošā iestāde sadarbībā ar starpniek institūcijām izstrādā programmas novērtēšanas rādītājus. DP tiek noteikti iznākuma un rezultāta rādītāji prioritātes līmenī. Lai apkopotu nepieciešamo informāciju, DP papildinājumā tiks noteikti iznākuma un rezultāta rādītāji pasākumu līmenī.
1002. DP uzraudzība sākas zemākajā – projektu līmenī. Projekts ir analīzes pamatvienība, kurā tiek savākta uzraudzībai nepieciešamā informācija. Informācija par projektiem tiek apkopota, parādot ieviešanas gaitu aktivitātes, pasākuma, prioritātes un DP līmenī.

Uzraudzības komiteja

1003. Saskaņā ar Padomes Regulas, ar ko nosaka Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda un Kohēzijas fonda vispārējos noteikumus, projekta 65.pantu DP uzraudzības komiteja tiek izveidota ne vēlāk kā trīs mēnešu laikā pēc darbības programmas apstiprināšanas.
1004. Atbilstoši Konceptijai par Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda plānošanas un vadības sistēmu 2007.-2013.gadā Latvijā visām darbības programmām paredzēts izveidot kopīgu uzraudzības komiteju. Uzraudzības komitejas nolikumu apstiprina Ministru kabinets. Uzraudzības komiteju vada vadošās iestādes vadītājs, uzraudzības komitejā iekļauti pārstāvji no vadošās iestādes, maksājumu iestādes, starpniek institūcijām, ieviešanas aģentūrām, audita iestādes, sertifikācijas iestādes. Novērotāja statusā uzraudzības komitejā piedalās arī plānošanas reģionu, nevalstisko organizāciju (kas nodarbojas ar tādiem jautājumiem kā vides aizsardzība, vienādas iespējas, informācijas sabiedrība un citi), ekonomisko un sociālo partneru (Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības, Latvijas Darba devēju konfederācijas) pārstāvji, kā arī Zemkopības ministrijas, Ārlietu ministrijas, Saeimas Eiropas lietu komisijas pārstāvji, Labklājības ministrijas pārstāvis, kā atbildīgā persona par horizontālās prioritātes „Vienādas iespējas” koordināciju un Vides ministrijas pārstāvis kā atbildīgā persona par horizontālās prioritātes „Ilgtspējīga attīstība” vides aizsardzības jautājumos koordināciju. Uzraudzības komitejas darbā piedalās arī Eiropas Komisijas un starptautisko finanšu institūciju pārstāvji.
1005. Uzraudzības komiteja var lemt par noteikta fonda uzraudzības apakškomitejas izveidi.
1006. Uzraudzības komiteja pārliecinās par DP izpildes efektivitāti un kvalitāti. Šim mērķim uzraudzības komiteja veic šādus uzdevumus:
- periodiski pārbauda DP specifisko mērķu ieviešanas gaitu un novērtē sasniegtos rezultātus;
 - pārskata sasniegtos mērķus prioritāšu un pasākumu līmenī;
 - izskata un apstiprina priekšlikumus grozījumiem DP;
 - apstiprina katra pasākuma ietvaros finansējamo projektu vērtēšanas kritērijus;
 - izskata un apstiprina gadskārtējos un noslēguma ieviešanas ziņojumus pirms to nosūtīšanas EK;

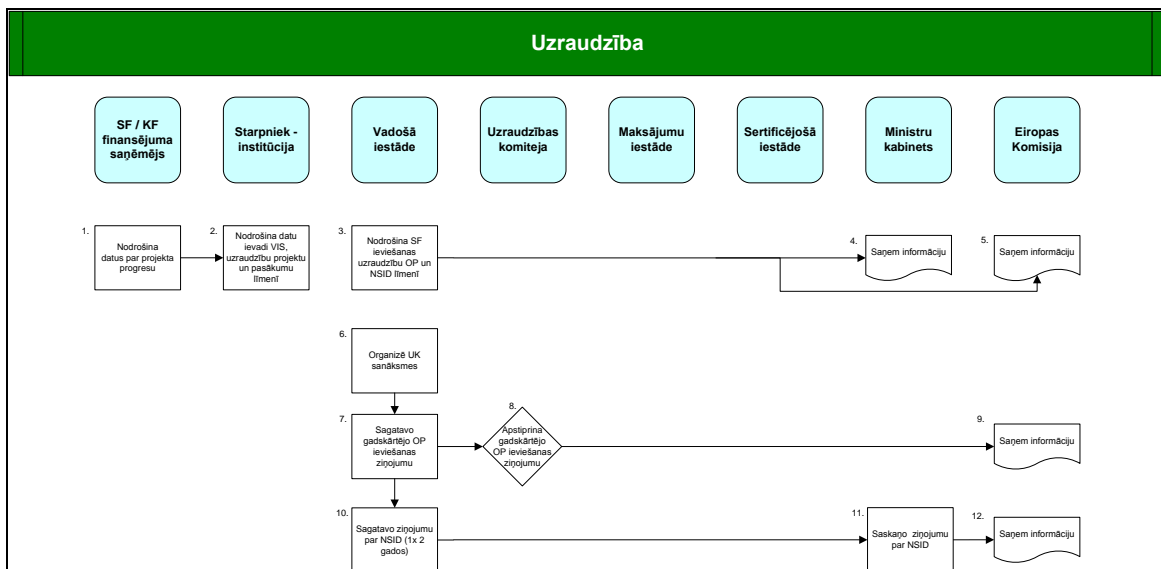
- iepazīstas ar kontroles gadskārtējo ziņojumu vai šā ziņojuma daļu un atbilstīgajiem EK komentāriem;
- apstiprina ES struktūrfondu vadības komunikācijas stratēģiju;
- apstiprina izvērtēšanas plānu.

Vadības informācijas sistēma

1007. Lai nodrošinātu efektīvu uzraudzības sistēmu Latvijā, tiek izveidota struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības informācijas sistēma – VIS, kas ir viens no struktūrfondu un Kohēzijas fonda uzraudzības īstenošanas instrumentiem. Lai nodrošinātu operacionālu informācijas apriti, par SF/KF VIS izstrādi un uzturēšanu atbild vadošā iestāde.
1008. VIS lietošanas mērķi ir:
- uzkrāt datus par ES struktūrfondu/Kohēzijas fonda finansētajām aktivitātēm;
 - uzskaitīt ES struktūrfondu/ Kohēzijas fonda finansēto projektu ietvaros veiktos maksājumus;
 - uzkrāt informāciju par uzraudzības rādītāju izpildi;
 - uzkrāt iznākuma, rezultāta un ietekmes rādītājus un izstrādāt iznākuma datus;
 - veikt elektronisku datu apmaiņu ar Eiropas Komisiju, veikt datu apstrādi, veidojot dažādas atskaites utt.
1009. VIS uzkrās datus par finanšu rādītājiem (ieguldītām un izmaksātām summām), par īstenošanas seku rādītājiem (iznākuma, rezultātiem un ietekmes rādītājiem), informāciju par kontroli, audita rezultātiem un finanšu korekcijām.

Uzraudzības procesa nodrošināšana

1010. Operacionālas informācijas aprites nodrošināšanai SF/KF finansējuma saņēmējs nodrošina datu par projekta progresu uzkrāšanu un to iesniegšanu attiecīgajai starpniekinstitūcijai (1). Starpniekinstitūcija pārbauda SF/KF finansējuma saņēmēja iesniegto informāciju un ievada SF/KF finansētā projekta īstenošanas datus VIS (2). Starpniekinstitūcija analizē problēmas SF/KF ieviešanā un sniedz priekšlikumus vadošajai iestādei par SF/KF ieviešanas uzlabošanu. Vadošā iestāde izskata starpniekinstitūcijas iesniegto informāciju un novērtē SF/KF izlietošanu saskaņā ar DP un VSID noteiktajām prioritātēm un mērķiem (3). Iepriekšminēto informāciju kopā ar SF/KF izlietošanas novērtējumu vadošā iestāde nosūta MK un EK (4, 5).
1011. Vadošā iestāde nodrošina UK organizēšanu un vadību (6). VI sagatavo un iesniedz gadskārtējo DP ieviešanas ziņojumu (7) UK apstiprināšanai. UK apstiprina gadskārtējo DP ieviešanas ziņojumu (8) un vadošā iestāde iesniedz to EK (9).
1012. Baltoties uz uzraudzības informāciju, vadošā iestāde sagatavo ziņojumu par VSID ieviešanu (10). Pēc saskaņojuma ar MK (11) vadošā iestāde iesniedz ziņojumu par VSID ieviešanu EK (12).

Attēls Nr. 19: Uzraudzības nodrošināšanas shēma

5.5. Izvērtēšana

1013. Saskaņā ar Padomes 2006.gada 11.jūlija Regulas Nr. 1083/2006, ar ko nosaka Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda un Kohēzijas fonda vispārējos noteikumus, 47.pantu izvērtēšanas mērķis ir uzlabot fondu palīdzības kvalitāti, efektivitāti un saskaņotību un darbības programmu stratēģiju un īstenošanu, ņemot vērā īpašās strukturālās problēmas attiecīgajās dalībvalstīs un reģionos, ievērojot ilgtspējīgas attīstības mērķi un attiecīgos Kopienas tiesību aktus par ietekmi uz vidi un stratēģisko vides novērtējumu.
1014. 2007.-2013.gada plānošanas periodā paredzēts veikt sākotnējo (ex-ante) izvērtēšanu, noslēguma (ex-post) izvērtēšanu, un tematisko (thematic/on-going) izvērtēšanu plānošanas perioda laikā.
1015. Izvērtēšanas veic neatkarīgi eksperti.
1016. Izvērtēšanas veikšana tiek finansēta no tehniskās palīdzības līdzekļiem.
1017. Izvērtēšanas rezultāti ir publiski pieejami saskaņā ar esošajos normatīvajos aktos noteikto par piekļuvi dokumentiem. Uzraudzības komiteja tiek regulāri informēta par izvērtēšanu rezultātiem, kā arī par izvērtētāju ierosināto rekomendāciju ieviešanas statusu. .
1018. Lai nodrošinātu izvērtēšanas mērķu sasniegšanu un izvērtēšanas procesa caurredzamību, vadošā iestāde izveidos izvērtēšanas konsultatīvā darba grupu. Izvērtēšanas konsultatīvā darba grupa nodrošinās uzraudzības un izvērtēšanas plāna izstrādi un ieviešanu. Izvērtēšanas konsultatīvajā darba grupā tiks iekļauti SF/KF vadībā iesaistīto institūciju pārstāvji.
1019. Vadošā iestāde izstrādā izvērtēšanas plānu, kurā attiecībā uz izvērtēšanas jautājumiem izklāstītas indikatīvās izvērtēšanas darbības. Vadošā iestāde sadarbībā ar starpinstitūciju darba grupu, nodrošina iespējamo ieviešanas procesa grūtību novirzīšanu izvērtēšanas aktivitātēs un neatkarīgo ekspertu izteikto secinājumu un ierosinājumu izskatīšanu un ieviešanu praksē.

Sākotnējā (ex-ante) izvērtēšana

1020. Ex-ante izvērtējums tiek veikts tās iestādes pārraudzībā, kas nodrošina plānošanas dokumentu izstrādi.
1021. Sākotnējās izvērtēšanas mērķis ir nodrošināt kvalitatīvu ES fondu plānošanas dokumentu 2007-2013 izstrādi saskaņā ar ES un Latvijas likumdošanu, kā arī saskaņā ar valsts attīstības vajadzībām un ES un Latvijas plānošanas dokumentiem.
1022. Saskaņā ar iepriekšminētās regulas 48.pantu sākotnējās izvērtēšanas mērķis ir optimizēt budžeta resursu sadali darbības programmās un uzlabot programmu kvalitāti. Izvērtējumā identificē un izvērtē atšķirības, trūkumus un attīstības potenciālu, sasniedzamos mērķus, sagaidāmos rezultātus, kvantitatīvos mērķus, ja vajadzīgs – ierosinātās reģiona stratēģijas saskaņotību, to, ciktāl ir ņemtas vērā Kopienas prioritātes, no iepriekšējās plānošanas izdarītos secinājumus, kā arī īstenošanas, uzraudzības, izvērtēšanas un finanšu vadības sistēmu.
1023. Ex-ante izvērtēšana noris paralēli ES fondu plānošanas dokumentu sagatavošanai. Izvērtēšanas laikā neatkarīgi eksperti veica dokumentu izvērtēšanu un sniedza ierosinājumus to uzlabošanai, kā arī piedalījās diskusijās ar EK pārstāvjiem par plānošanas dokumentu apstiprināšanu.
1024. Stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējuma ietvaros, kas ir daļa no ex-ante izvērtēšanas procesa, ES un Latvijas vides politikas dokumentu un normatīvo aktu analīze ir veikta, plānošanas dokumentos ietvertās aktivitātes ir analizētas no vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības perspektīvas, iespējamā ietekme uz vidi, ja plānošanas dokumenti tiek ieviesti, ir noteikta, iespējamās alternatīvas, ja piedāvātas, tiek analizētas, kā arī ierosinājumi plānošanas dokumentos iekļauto aktivitāšu ietekmes uz vidi samazināšanai un ilgtspējīgas attīstības veicināšanai ir sniegtas.

1025. Detalizēts ES fondu plānošanas dokumentu ex-ante izvērtēšanas un SIVN apraksts ir skatāms sadaļā par ex-ante izvērtēšanas procesu.

Noslēguma (ex-post) izvērtēšana

1026. Saskaņā ar Padomes 2006.gada 11.jūnija Regulas Nr. 1083/2006, ar ko nosaka Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda un Kohēzijas fonda vispārējos noteikumus, 49.pantu Komisija ciešā sadarbībā ar dalībvalsti veic darbības programmu ex-post izvērtējumu līdz 2015.gada 31.decembrim.
1027. Noslēguma izvērtēšana aptver resursu izmantošanu, kā arī to efektivitāti un rezultativitāti, kā arī sniedz secinājumus par ekonomiskās un sociālās izlīdzināšanas politiku. Noslēguma izvērtēšanas rezultātā tiks identificēti faktori, kas veicinājuši ieviešanas efektivitāti vai radījuši problēmas, kā arī sasniegumi un rezultāti.

Stratēģiskā un darbības izvērtēšana

1028. Iepriekš minētā regula paredz veikt gan stratēģiska rakstura izvērtējumus, lai izskatītu programmas vai programmu grupas attīstību saistībā ar Kopienas un attiecīgās valsts prioritātēm, gan darbības izvērtējumus, lai veicinātu darbības programmas uzraudzību.
1029. Izvērtēšana var notikt pa tēmām, politikas jomām, prioritātes asīm, par daļu no vai par visu plānošanas dokumentu, kā arī var būt kopīgas izvērtēšanas par vairāku ES fondu jautājumiem un citas izvērtēšanas par kādu politikas jomu, kas aptver vairākus finanšu avotus, ne tikai no ES fondus.
1030. Gadījumos, kad plānošanas dokumentos būtu nepieciešams veikt grozījumus vai izmaiņas, tiks veikts pamatojošs izvērtējums.
1031. Izvērtējumu sagatavošanas rezultātā tiks vērtēta gan horizontālo politiku ietekme, gan programmu ietekme, tai skaitā, mērītas VSID minēto konteksta rādītāju un ietekmes rādītāju vērtības, DP minēto iznākuma un rezultāta rādītāju vērtības.
1032. Pamatojums darbības izvērtēšanas veikšanai ir 25% novirze no gadskārtējās mērķa vērtības, kas ir noteikta, proporcionāli sadalot 2009. vai 2013.gadā sasniedzamo mērķa vērtību pa gadiem, ievērojot ar konkrēto rādītāju saistītās aktivitātes uzsākšanas termiņu. 25% novirzes gadījumā par faktu tiek informēta uzraudzības komiteja un starpinstitutūciju darba grupa, kas, izvērtējot esošo situāciju, pieņem lēmumu par darbības izvērtēšanas uzsākšanu. Uzraudzības komiteja un starpinstitutūciju darba grupa var lemt arī par stratēģisko un darbības izvērtēšanas veikšanu, balstoties uz citiem iemesliem.
1033. Citi informācijas avoti, kas varētu iniciēt izvērtēšanas veikšanu ir, ja, piemēram, starpniekinstitutūcija analizē fondu ieviešanas gaitā radušās problēmas un sniedz vadošajai iestādei priekšlikumus par struktūrfondu un Kohēzijas fondu veiksmīgāku ieviešanu.
1034. Izvērtēšanas tiks pabeigtas plānošanas perioda ietvaros, lai nodrošinātu iespēju vadošajai iestādei veikt pasākumus darbības programmu uzlabošanai vai iegūt noderīgus secinājumus nākamā plānošanas perioda sagatavošanai.

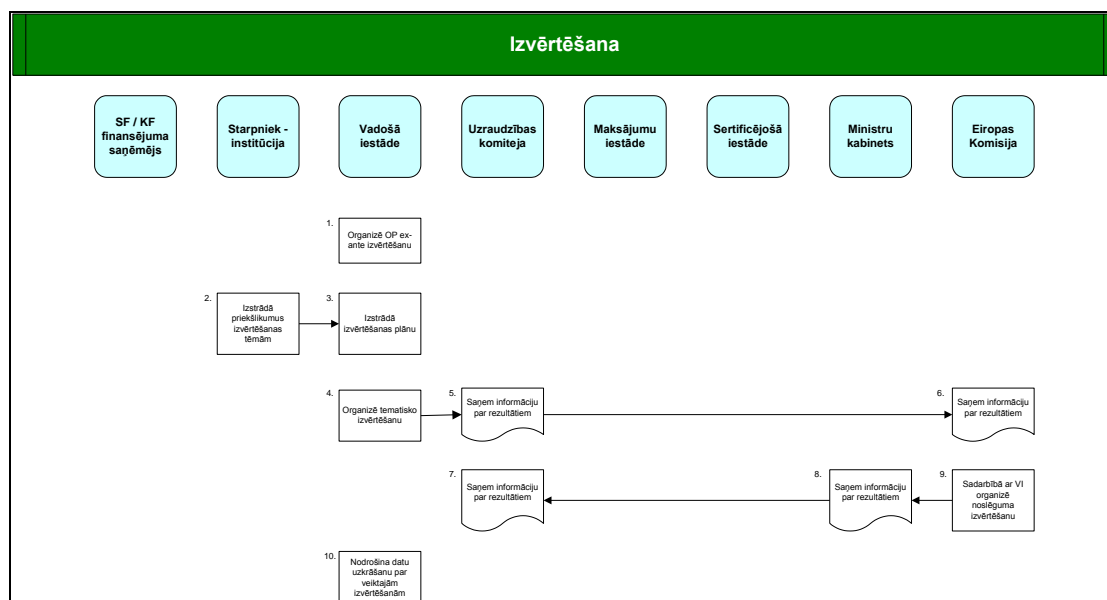
Izvērtēšanu organizēšana

1035. Vadošā iestāde organizē DP sākotnējo izvērtēšanu (1) un izmanto tās rezultātus DP pilnveidošanai.
1036. Starpniekinstitutūcija izstrādā priekšlikumus izvērtēšanas tēmām un iesniedz tos vadošajai iestādē tematiskās izvērtēšanas organizēšanai un tematiskās izvērtēšanas plāna izstrādei (2). Vadošā iestāde izskata un apkopo starpniekinstitutūcijas iesniegtās izvērtēšanas tēmas, ja nepieciešams, identificē papildu izvērtēšanas tēmas, un izstrādā izvērtēšanas plānu (3), saskaņā ar kuru organizē tematisko izvērtēšanu. Izvērtēšanas plāns tiek noteikts visam

plānošanas periodam, pielikumos norādot informāciju par tēmām un finansējumu, kas tiek katru gadu aktualizēts. Vadošā iestāde organizē tematiskās izvērtēšanas (4), un, saņemot izvērtēšanas rezultātus, informē par tiem darbības programmu UK (5) un EK (6).

1037. Ar vadošās iestādes līdzdalību EK organizē DP noslēguma izvērtēšanu (7), par kuras rezultātiem tiek informēta arī darbības programmu UK un MK (8, 9).

1038. Vadošā iestāde nodrošina datu uzkrāšanu par veiktajām izvērtēšanām un to rezultātiem (10).

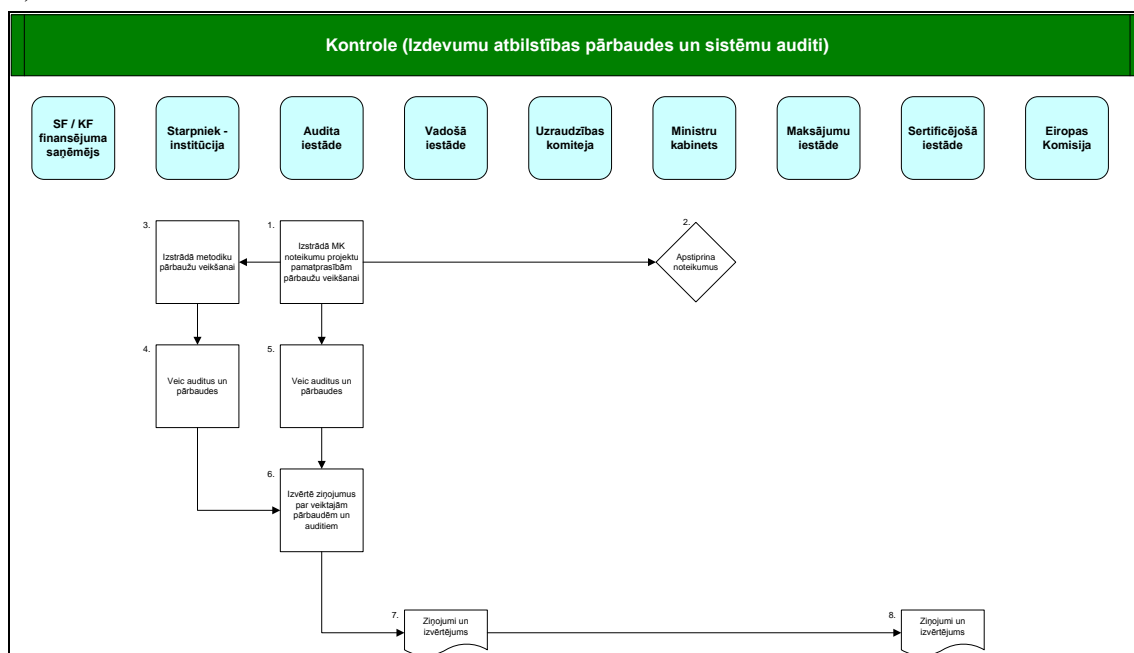

Attēls Nr. 20: Izvērtēšanas nodrošināšanas shēma

5.6. Kontroles

Izdevumu atbilstības pārbaudes un sistēmu atbilstības un efektivitātes auditi

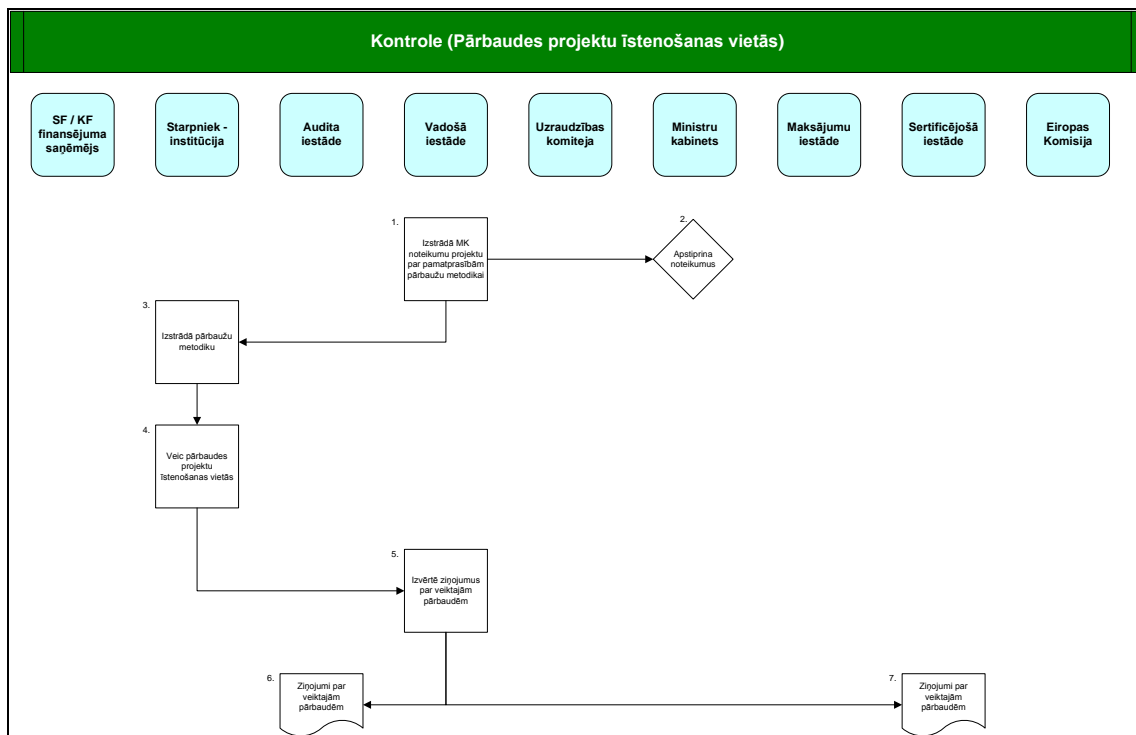
1039. AI izstrādā MK noteikumu projektu par pamatprasībām izdevumu atbilstības pārbaūžu veikšanai (1). Pēc iepriekš minēto noteikumu apstiprināšanas MK (2) SI izstrādā metodiku (iekšējās kārtības un procedūras) izdevumu atbilstības pārbaūžu un sistēmas atbilstības un efektivitātes auditu veikšanai (3). SI attiecīgā struktūrvienība, kuras funkcijas ir nodalītas no par SF/KF ieviešanu atbildīgo struktūrvienību funkcijām, veic izdevumu atbilstības pārbaudes un sistēmu atbilstības un efektivitātes auditus (4). Arī AI ir tiesības veikt izdevumu atbilstības pārbaudes un sistēmu atbilstības un efektivitātes auditus (5). AI saņem ziņojumus par visām SI veiktajām izdevumu atbilstības pārbaudēm un sistēmu atbilstības un efektivitātes auditiem un izvērtē tos (6). Ziņojumu kopijas un AI izvērtējums tiek nosūtīti informācijai VI un SEI (7; 8).

Attēls Nr. 21: Izdevumu atbilstības pārbaudes un sistēmu atbilstības un efektivitātes auditu shēma

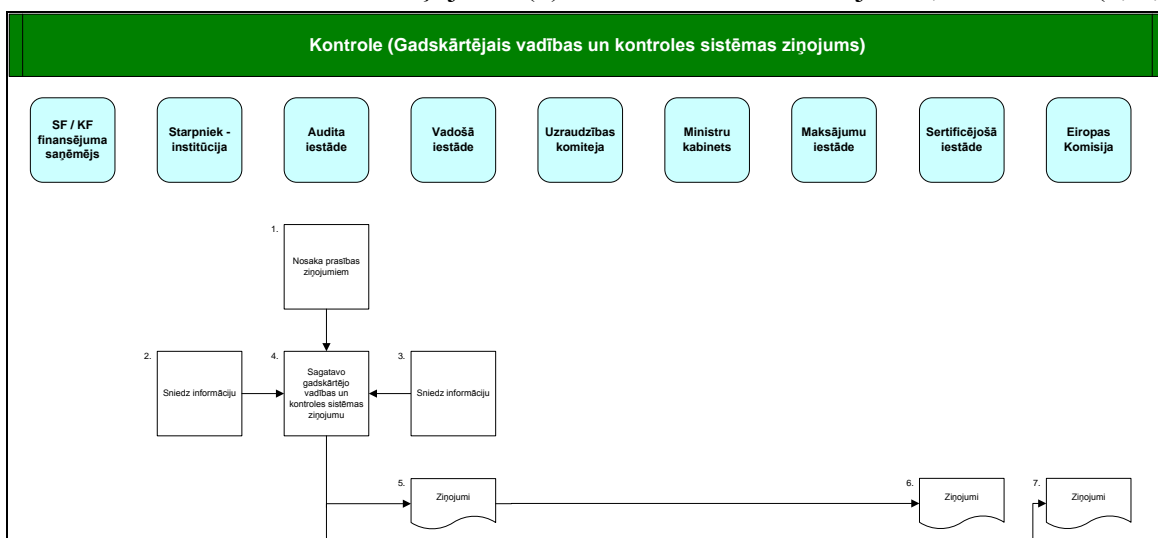
Pārbaudes projektu īstenošanas vietās

1040. VI izstrādā MK noteikumu projektu par pamatprasībām pārbaūžu projektu īstenošanas vietās veikšanai (1). Pēc iepriekš minēto noteikumu apstiprināšanas MK (2) SI izstrādā metodiku (iekšējās kārtības un procedūras) pārbaūžu projektu īstenošanas vietās veikšanai (3). SI attiecīgā struktūrvienība veic pārbaudes projektu īstenošanās vietās (4). VI saņem ziņojumus par visām SI veiktajām pārbaudēm projektu īstenošanas vietās un izvērtē tos (5). Ziņojumu kopijas tiek nosūtītas informācijai AI un SEI (6, 7).

Attēls Nr. 22: Pārbaudu projektu īstenošanas vietās shēma
Gadskārtējais vadības un kontroles sistēmas ziņojums

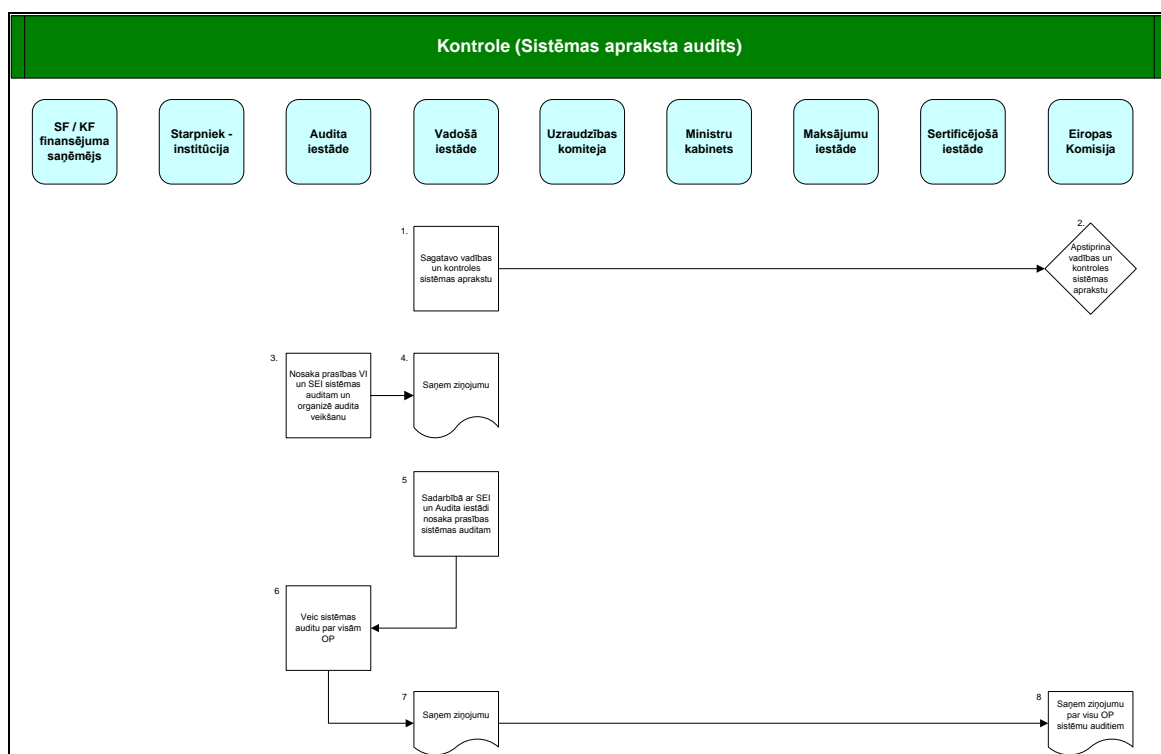
1041. AI nosaka prasības Gadskārtējā vadības un kontroles sistēmas ziņojuma sagatavošanai (1). Pēc nepieciešamās informācijas no VI un SI saņemšanas (2, 3) AI sagatavo Gadskārtējo vadības un kontroles sistēmas ziņojumu (4) un nosūta to informācijai VI, SEI un EK (5, 6, 7).

Attēls Nr. 23: Gadskārtējā vadības un kontroles sistēmas ziņojuma sagatavošanas shēma

1042. VI sagatavo vadības un kontroles sistēmas aprakstu par visām DP (1). AI nosaka prasības VI un SEI izveidoto vadības un kontroles sistēmu auditam un organizē audita veikšanu (3). AI nosūta ziņojumu par VI un SEI sistēmu auditu VI (4). VI sadarbībā ar SEI un AI nosaka prasības SI izveidoto vadības un kontroles sistēmu auditam (5). AI veic SI vadības un kontroles sistēmas auditu par visām DP (6) un sagatavo ziņojumu par visu DP SI sistēmu auditiem, kas tiek nosūtīts VI (7). VI nosūta ziņojumu par visu DP vadības un kontroles

sistēmu auditiem (8) un vadības un kontroles sistēmas aprakstu par visām DP EK (2). EK apstiprina vadības un kontroles sistēmas aprakstu ar visām DP (2).

Attēls Nr. 24: Vadības un kontroles sistēmas apraksta audita shēma

5.7. Informācija un publicitāte

1043. Lai nodrošinātu caurskatāmu darbības programmu ieviešanu un izpildītu Eiropas Komisijas noteiktās struktūrfondu un Kohēzijas fonda publicitātes prasības, tiks izstrādāta ES 2015.gadam (turpmāk – komunikācijas stratēģija). Komunikācijas stratēģija aptvers publicitātes pasākumus ES fondu projektu iesniegšanas un īstenošanas posmā un komunikācijas efektivitātes izvērtējumu pēc darbības programmu noslēguma. Komunikācijas stratēģija noteiks komunikācijas mērķus un uzdevumus minētajam laika posmam, ES fondu vadībā iesaistīto institūciju atbildības un kompetenču sadalījumu, kā arī nepieciešamo rīcību – publicitātes pasākumu plānu komunikācijas uzdevumu izpildei.
1044. Komunikācijas stratēģija ES fondu vadošajai iestādei ir jāizstrādā 4 mēnešu laikā pēc darbības programmu apstiprināšanas Eiropas Komisijā. Eiropas Komisija savu slēdzienu par komunikācijas stratēģiju sniedz 2 mēnešu laikā, dalībvalsts pēc Eiropas Komisijas komentāru saņemšanas 2 mēnešu laikā komunikācijas stratēģiju uzlabo un atkārtoti iesniedz Eiropas Komisijā, kura gala slēdzienu sniedz vēl pēc 2 mēnešiem.

Komunikācijas mērķi

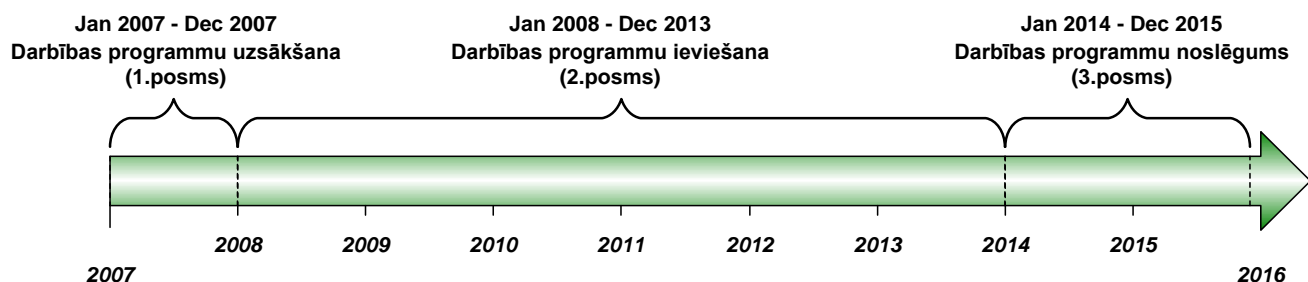
1045. Komunikācijas mērķi ir:
- veicināt sabiedrības informētību un izpratni par ES fondu ieguldījumu Latvijas sociāli ekonomiskajā attīstībā un sabiedriskā labuma radīšanā,
 - Veicināt atklātību par ES fondu līdzekļu izmantošanu, nodrošinot regulāru un visaptverošu informāciju par fondu apguves gaitu un publicējot ES fondu atbalstīto projektu sarakstus.
 - Veicināt ES fondu līdzekļu efektīvu izlietošanu, sekmējot projektu pieteikumu iesniegšanu un īstenošanu, sniedzot nepieciešamo informatīvo atbalstu projektu iesniedzējiem un īstenotājiem.
 - Veicināt sociālo, reģionālo un nevalstisko partneru līdzdalību ES fondu plānošanas dokumentu projektu izstrādē un projektu īstenošanā.
 - Nodrošināt informācijas pieejamību un divvirzienu komunikāciju reģionos, tādējādi veicinot plānošanas reģionu iedzīvotāju aktīvu līdzdalību ES fondu ieviešanā.
 - Veicināt sadarbību starp ES fondu vadībā iesaistītajām institūcijām un informācijas starpniekiem.

Mērķa grupas

1046. Komunikācijas mērķa grupas ir:
- Darbības programmās noteiktie finansējuma saņēmēji: potenciālie projektu iesniedzēji (pašvaldības, nevalstiskās organizācijas, uzņēmēji, izglītības sektors, valsts institūcijas) u.c.
 - Informācijas starpnieki:
 - Reģionālie struktūrfondu informācijas centri,
 - Informācijas sniedzēji par ES jautājumiem, kā Latvijas Lauku konsultāciju centrs, ES informācijas centri, Europe Direct punkti un bibliotēkas, ES Informācijas aģentūra, pašvaldību bibliotēkas,
 - Latvijas Pašvaldību savienība / pašvaldības,
 - Lielo pilsētu asociācija,
 - Izglītības pārvaldes,
 - Nacionālie un lokālie plašsaziņas līdzekļi,
 - Sabiedrisko domu ietekmējošās grupas – eksperti, viedokļu līderi,
 - ES fondu vadībā iesaistītās institūcijas,

- Latvijas sabiedrība kopumā.
-

Informācijas un publicitātes pasākumi

1. posms: Darbības programmu uzsākšana: 2007.gada janvāris – decembris

Pasākuma veids	Saturs	Mērķa grupas	Iesaistītās institūcijas
1. pasākums – Sadarbība ar plašsaziņas līdzekļiem			
- informācija radio un TV (t.sk. radio un TV raidījumi par ES fondiem); - ziņojumi presei; - intervijas, komentāri, viedokļi; - preses konferences	- ES fondu pieejamība; - atklāto konkursu uzsākšana; - ierobežotas projektu atlases uzsākšana; - lielākie projekti; - ekonomikas nozaru attīstība ES fondu ieviešanas kontekstā; - projektu īstenošana; - kontaktinformācija u.c.	- potenciālie projektu iesniedzēji; - finansējuma saņēmēji; - Latvijas sabiedrība kopumā; - informatīvie starpnieki.	- vadošā iestāde; - starpniekinstitūcijas, - sadarbības iestādes; - reģionālie struktūrfondu informācijas centri (5).
2. pasākums – mediju monitorings			
- mediju monitorings	- Latvijas nacionālās un reģionālās preses apskati un saturs analīzes	- ES fondu vadībā iesaistītās institūcijas	- vadošā iestāde; - starpniekinstitūcijas, - sadarbības iestādes; - reģionālie struktūrfondu informācijas centri (5).
3. pasākums – reģionālās konferences par ES fondiem			
- reģionālās konferences (5)	- ES fondu līdzfinansētie projekti 5 plānošanas reģionos	- finansējuma saņēmēji plānošanas reģionos; - nevalstiskās organizācijas, sociālie un reģionālie partneri; - ES fondu vadībā iesaistītās institūcijas; - Latvijas sabiedrība kopumā.	- reģionālie struktūrfondu informācijas centri (5).
4. pasākums – informatīvo materiālu publicēšana un izplatīšana			
- Informācijas materiāli saskaņā ar Ministru	- VSID; - DP;	- potenciālie projektu iesniedzēji;	- vadošā iestāde; - starpniekinstitūcijas,

kabineta 26.06.2006. noteikumiem „Eiropas Savienības fondu publicitātes un vizuālās identitātes prasību nodrošināšanas kārtība”	- DP papildinājumi; - informācija par atbilstīgo iestāžu pārziņā esošajām aktivitātēm; - citi informatīvie materiāli, kuru saturs attiecināms uz mērķa grupu (-ām).	- informatīvie starpnieki; - valsts pārvaldes institūcijas; - pašvaldības; - nevalstiskās organizācijas, sociālie un reģionālie partneri.	- sadarbības iestādes; - reģionālie struktūrfondu informācijas centri (5).
5. pasākums – konsultācijas un informatīvie pasākumi potenciālajiem projektu iesniedzējiem, t.sk. informatīvais un konsultatīvais atbalsts reģionos			
- semināri, konsultācijas u.c.	- ES fondu pieejamība; - praktiska informācijas potenciālajiem projektu iesniedzējiem un finansējuma saņēmējiem; - kontaktinformācija u.tml.	- potenciālie projektu iesniedzēji, it īpaši reģionos; - finansējuma saņēmēji, it īpaši reģionos; - informatīvie starpnieki.	- atbildīgās iestādes; - sadarbības iestādes; - reģionālie struktūrfondu informācijas centri.
6.pasākums – potenciālo projektu iesniedzēju un partneru iesaistes projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriju izstrādē veicināšana			
- jebkāda veida sabiedrības iesaistīšanās veicināšana	- Es fondu projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriji	- nevalstiskās organizācijas, sociālie un reģionālie partneri; - potenciālie projektu iesniedzēji.	- atbildīgās iestādes
7. pasākums – vienota informācijas tīkla starp ES fondu vadībā iesaistīto institūciju mājaslapām izveide mājaslapā www.esfondi.lv			
- vienota mājaslapu informācijas tīkla izveide; - vienota kontaktinformācija par ES fondu apguvē iesaistīto iestāžu darbiniekiem.	- informatīvs atbalsts potenciālajiem projektu iesniedzējiem un finansējuma saņēmējiem.	- potenciālie projektu iesniedzēji; - finansējuma saņēmēji; - informatīvie starpnieki; - mājaslapas apmeklētāji.	- vadošā iestāde sadarbībā ar atbildīgajām un sadarbības iestādēm un reģionālajiem struktūrfondu informācijas centriem.
8.pasākums – ES karoga izkāršana pie vadošās iestādes 9.maijā			
- ES karoga izkāršana		- Latvijas iedzīvotāji	- vadošā iestāde

2. posms: Darbības programmu ieviešana: 2008.gada janvāris-2013.gada decembris

Pasākuma veids	Saturs	Mērķa grupas	Iesaistītās institūcijas
1. pasākums – Sadarbība ar plašsaziņas līdzekļiem			
- informācija radio un TV (t.sk. radio un TV raidījumi par ES fondiem); - ziņojumi preseī; - intervijas,	- ES fondu pieejamība; - atklāto konkursu uzsākšana; - ierobežotas projektu atlases	- potenciālie projektu iesniedzēji; - finansējuma saņēmēji; - Latvijas sabiedrība kopumā;	- vadošā iestāde; - starpniekinstitūcijas, - sadarbības iestādes; - reģionālie struktūrfondu informācijas centri (5).

komentāri, viedokļi; - preses konferences	uzsākšana; - lielākie projekti; - ekonomikas nozaru attīstība ES fondu ieviešanas kontekstā; - projektu īstenošana; - kontaktinformācija u.c.	- informatīvie starpnieki.	
2. pasākums – mediju monitorings			
- mediju monitorings	- Latvijas nacionālās un reģionālās preses apskati un satura analīzes	- ES fondu vadībā iesaistītās institūcijas	- vadošā iestāde; - starpniekinstitūcijas, - sadarbības iestādes; - reģionālie struktūrfondu informācijas centri (5).
3.pasākums – ikgadējā konference par ES fondiem			
- ikgadējā konference par ES fondiem	- ES fondu ieviešana (uzsvars uz sasniegtajiem rādītājiem)	- finansējuma saņēmēji plānošanas reģionos; - nevalstiskās organizācijas, sociālie un reģionālie partneri; - ES fondu vadībā iesaistītās institūcijas; - Latvijas sabiedrība kopumā.	- vadošā iestāde sadarbībā ar atbildīgajām un sadarbības iestādēm un plānošanas reģioniem.
4.pasākums – specializētas informācijas izplatīšana			
- Informācijas materiāli saskaņā ar Ministru kabineta „Eiropas Savienības fondu publicitātes un vizuālās identitātes prasību nodrošināšanas kārtība”	- ES fondu ieviešanas process un rezultāti; - ES fondu piemēri; - sasniegtie rādītāji; - projektu ieviešanas pieredze u.tml.	- finansējuma saņēmēji plānošanas reģionos; - nevalstiskās organizācijas, sociālie un reģionālie partneri; ES fondu vadībā iesaistītās institūcijas; - Latvijas sabiedrība kopumā; - valsts pārvaldes institūcijas.	- vadošā iestāde; - starpniekinstitūcijas, - sadarbības iestādes; - reģionālie struktūrfondu informācijas centri (5).
5.pasākums – sabiedriskās domas aptauja (1 x gadā) par iedzīvotāju informētību par ES fondu jautājumiem			
- sabiedriskās domas aptauja	- sabiedrības informētības līmenis par ES fondiem	- Latvijas iedzīvotāji (nejaušā izlase/1000)	- vadošā iestāde
6. pasākums – informācijas stendu un pastāvīgu informācijas plākšņu un plakātu izvietošana			
- Informācijas stendu un pastāvīgu informācijas plākšņu un plakātu izvietošana ES fondu projektu īstenošanas vietās	- informācija par ES finansējumu ES fondu projektos	- finansējuma saņēmēji; - Latvijas iedzīvotāji	- atbildīgās vai sadarbības iestādes
7.pasākums – mājaslapu aktualizēšana			
- mājaslapas	- aktuālā informācija par ES fondiem	- potenciālie projektu iesniedzēji; - finansējuma saņēmēji;	- vadošā iestāde; - starpniekinstitūcijas, - sadarbības iestādes;

		- informatīvie starpnieki; - mājaslapas apmeklētāji.	- reģionālie struktūrfondu informācijas centri (5).
8. pasākums - informācija un konsultācijas, informatīvie pasākumi potenciālajiem projektu iesniedzējiem, t.sk. informatīvais un konsultatīvais atbalsts reģionos			
- semināri, konsultācijas u.tml.	- ES fondu pieejamība; - Praktiska informācija potenciālajiem projektu iesniedzējiem un finansējuma saņēmējiem; - projektu īstenošanas pieredze	- potenciālie projektu iesniedzēji, it īpaši reģionos; - finansējuma saņēmēji, it īpaši reģionos; - informatīvie starpnieki.	- atbildīgās iestādes; - sadarbības iestādes; - reģionālie struktūrfondu informācijas centri.
9.pasākums – konferences un tehniskie semināri par lielāko projektu īstenošanu			
- konferences - semināri - pieredzes apmaiņa un labā prakse	- praktiska informācija lielākajiem projektu iesniedzējiem un finansējuma saņēmējiem	- lielākie projektu iesniedzēji un finansējuma saņēmēji; - informatīvie starpnieki	- vadošā iestāde; - starpniekinstitūcijas, - sadarbības iestādes; - reģionālie struktūrfondu informācijas centri (5).
10. pasākums – Es fondu finansējuma saņēmēju saraksta publicēšana			
- ES fondu atbalstīto projektu saraksti saskaņā ar MK noteikumiem „Kārtība, kādā publisko informāciju par Eiropas Savienības fondu projektiem” un saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 1828/2006 7.panta 2 (d) punktu un Padomes Regulas (EK) 1828/2006	- Saturs atbilstošs MK noteikumiem „Kārtība, kādā publisko informāciju par Eiropas Savienības fondu projektiem”	- finansējuma saņēmēji; - Latvijas iedzīvotāji	- atbildīgās institūcijas; - sadarbības institūcijas.
11.pasākums – ES karoga izkāršana pie vadošās iestādes 9.maijā			
- ES karoga izkāršana		- Latvijas iedzīvotāji	- vadošā iestāde
12. pasākums - kvalitatīvais pētījums (~2010.g.) par informācijas un publicitātes pasākumu sasniegtajiem rādītājiem un ietekmi			
- kvalitatīvais pētījums	- sasniegtie rādītāji un informācijas un publicitātes pasākumu ietekme	- Latvijas iedzīvotāji un iestādes	- vadošā iestāde

3. posms: Darbības programmu noslēgums: 2014.-2015.gads

Pasākuma veids	Saturs	Mērķa grupas	Iesaistītās institūcijas
1. pasākums – kvalitatīvais pētījums (~2010.g.) par informācijas un publicitātes pasākumu sasniegtajiem rādītājiem un ietekmi			
- kvalitatīvais pētījums	- sasniegtie rādītāji un informācijas un publicitātes pasākumu ietekme	- Latvijas iedzīvotāji un iestādes	- vadošā iestāde

Finansējums

1047. ES fondu vadībā iesaistītās institūcijas un reģionālie struktūrfondu informācijas centri saņems ES fondu tehniskās palīdzības finansējumu, lai nodrošinātu informācijas un publicitātes pasākumu īstenošanu.

ES fondu komunikācijas vadība un uzraudzība

1048. Atbildīgās iestādes jeb nozaru ministrijas nodrošinās ES fondu finansēto aktivitāšu vadību un informatīvos pasākumus atbilstoši attiecīgās nozares politikai un nacionālajā stratēģiskajā ietvardokumentā noteiktajām prioritātēm. Ministrijas nodrošina mērķa grupu informētību par nozares ietvaros atbalstāmajām aktivitātēm un skaidro to nozīmi nozares attīstības kontekstā. Ņemot vērā to, ka Eiropas Sociālā fonda, Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Kohēzijas fonda aktivitāšu ieviešanu vienlaicīgi vada vairākas ministrijas, ministriju primārā informatīvā atbildība paredz sniegt informāciju par to pārraudzībā esošajām aktivitātēm, to ieviešanas gaitu un rezultātiem. Kopējai informācijai, kas aptver vairāku ministriju pārraudzītās aktivitātes viena fonda ietvaros, ir jābūt savstarpēji saskaņotai un papildinošai.
1049. Informatīvo darbu, kas saistīts ar projektu iesniedzējiem un īstenotājiem, veiks atbildīgās iestādes vai sadarbības iestādes. Tās sniegs informāciju par projektu konkursiem, veiks nepieciešamo informatīvo darbu, kas saistīts ar projektu iesniegšanas veicināšanu, un nodrošinās ieviešanas nosacījumu izskaidrošanu.
1050. Papildus atbildīgo iestāžu vai sadarbības iestāžu informatīvajam darbam reģionālie struktūrfondu informācijas centri kā plānošanas reģionu daļa sniegs vispārīgu informāciju un konsultācijas potenciālajiem projektu iesniedzējiem, sniegs atbalstu un papildinās citu ES fondu vadībā iesaistīto institūciju un to reģionālo pārstāvniecību informatīvās aktivitātes, koordinēs ES fondu informācijas pasākumus reģionā, tādējādi veicinot potenciālo projektu iesniedzēju informētību un aktivitāti plānošanas reģionos.
1051. Vadošā iestāde atbildēs par komunikācijas stratēģijas ieviešanu un sniegs vispārīgu informāciju par fondu apguvi kopumā. ES fondu komunikācijas koordināciju un uzraudzību nodrošinās ES fondu komunikācijas vadības grupa, kurā pārstāvētas visas ES fondu vadībā iesaistītās institūcijas un 5 plānošanas reģioni.

ES fondu vadībā iesaistīto institūciju atbildības un kompetences kopsavilkums

Institūcija	Primārās mērķa grupas	Primārā atbildība
Uzraudzības komiteja	ES fondu vadībā iesaistītās institūcijas	ES fondu vadības komunikācijas stratēģijas 2007.- 2013.gadam apstiprināšana
Vadošā iestāde	Sabiedrība	ES fondu ieviešana kopumā

Atbildīgās iestādes (ministrijas)	Sabiedrība	Nozares politikas īstenošana; pārziņā esošo DP aktivitāšu izpilde
Atbildīgās iestādes vai sadarbības iestādes	Potenciālie projektu iesniedzēji; finansējuma saņēmēji	Informācija projektu iesniedzējiem un īstenotājiem
Plānošanas reģioni (5)	Potenciālie projektu pieteicēji, it īpaši mazaktīvās ES fondu mērķa grupas reģionos	Potenciālo projektu pieteicēju un mazaktīvo ES fondu mērķa grupu informēšana, aktivizēšana un orientēšana finansējuma piesaistē no ES fondu līdzekļiem reģionos

1052. Atbildīgās iestādes vai sadarbības iestādes un plānošanas reģioni komunikāciju plānus veidos patstāvīgi, izvērtējot katras institūcijas rīcībā esošos resursus un pieredzi. Tomēr tie izstrādājami saskaņā ar apstiprināto stratēģiju. Ja institūcijas sniegtā informācija pārsniedz tai noteikto kompetenci un skar citu institūciju darbību, tad informācijai jābūt savstarpēji saskaņotai. Izvērst ES fondu vadībā iesaistīto institūciju atbildības un kompetenču sadalījums tiks noteikts komunikācijas stratēģijā.

Informācijas un publicitātes pasākumu ieviešanas vērtēšanas rādītāji

1053. Rezultatīvie rādītāji:

- Informācijas izplatības rādītājs sabiedrībā (informācijas avots – sabiedriskās domas aptaujas).
- Mērķa grupu informētības līmenis (informācijas avots – sabiedriskās domas aptaujas).
- Informācijas nodošanas efektivitātes rādītājs – izvēlēto komunikācijas kanālu atbilstība mērķa grupu vajadzībām (informācijas avots – sabiedriskās domas aptaujas).
- Sabiedrības atbalsta līmenis ES fondu mērķiem un sasniegtajiem rezultātiem (informācijas avots – sabiedriskās domas aptaujas).
- Publikāciju plašsaziņas līdzekļos atspoguļojuma veids (informācijas avots – publikāciju kontentanalīzes).

Pasākums	Iznākumu rādītāji
Mājaslapas	<ul style="list-style-type: none"> • Lietotāju skaits (vidēji dienā un kopējais skaits) • Saņemto elektronisko informācijas pieprasījumu skaits • Reģistrēšanās elektroniskās informācijas saņemšanai
Informācija plašsaziņas līdzekļiem	<ul style="list-style-type: none"> • Izplatīto paziņojumu skaits • Ziņu atspoguļojums nacionālajos un lokālajos plašsaziņas līdzekļos (publikāciju skaits)
Preses konferences	<ul style="list-style-type: none"> • Preses konferenču skaits • Atspoguļojums nacionālajos un lokālajos plašsaziņas līdzekļos (publikāciju skaits)
Informatīvie pasākumi (semināri, konferences u.tml.) un konsultatīvais atbalsts	<ul style="list-style-type: none"> • Informatīvo pasākumu skaits • Aptvertā auditorija (apmeklētāju skaits) • Aptvertā teritorija • Konsultēto interesentu skaits
Publikācijas	- Publikāciju skaits, tirāža

	<ul style="list-style-type: none">• Aptvertā auditorija- Aptvertā teritorija
--	---

5.8. Atbalsta koordinācija un demarkācija

1054. Struktūrfondu un Kohēzijas fonda darbības programmu koordinācija ir būtiska struktūrfondu un Kohēzijas fonda nozaru intervencu savstarpējai saskaņošanai un norobežošanai, kā arī saskaņotības ar horizontālajiem mērķiem nodrošināšanai. Lai nodrošinātu saskaņotību starp trim DP un sasniegtu VSID noteiktos stratēģiskos mērķus, ir izveidoti koordinācijas mehānismi.
1055. Struktūrfondu un Kohēzijas fonda darbības programmu savstarpējo koordināciju nodrošinās vadošā iestāde Finanšu ministrija, kā arī darbības programmu uzraudzības komiteja. Koncentrēts ieviešanas modelis, kur visām darbības programmām ir kopīga vadošā iestāde, veicina iespējami pilnīgāku darbības programmu koordinācijas nodrošināšanu. Darbības programmām izveidota arī kopīga uzraudzības komiteja, kas ļauj iespējami optimāli nodrošināt darbības programmu koordināciju, vienuviet koncentrējot informāciju par visām darbības programmām. Sarunās ar Eiropas Komisijas dienestiem panākta vienošanās par divu apakškomiteju izveidi. Viena no tām strādātu ar ESF, bet otra – ar ERAF un KF jautājumiem.
1056. Lai nodrošinātu struktūrfondu un Kohēzijas fonda investīciju nepārklāšanos, kā arī situāciju, kad kādai no atbalsta jomām finansējumu nav iespējams saņemt ne no viena finanšu instrumenta, būtiska ir struktūrfondu un Kohēzijas fonda koordinācija ar Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Zivsaimniecības fondu. Īpaši nozīmīgi tas ir, ievērojot kohēzijas politikas mērķu papildinātību ar kopējās lauksaimniecības politikas mērķi par atbilstoša dzīves līmeņa nodrošināšanu lauku iedzīvotājiem.
1057. Struktūrfondu un Kohēzijas fonda darbības programmu koordināciju ar kopējās lauksaimniecības politikas un kopējās zivsaimniecības politikas ieviešanas instrumentiem nodrošinās darbības programmu vadošā iestāde Finanšu ministrija. Darbības programmu sagatavošanas gaitā Finanšu ministrija konsultējās ar minēto nozaru atbildīgo ministriju Zemkopības ministriju par programmēšanas dokumentos iekļaujamajiem pasākumiem un nosacījumiem finansējuma saņemšanai. Programmu ieviešanas gaitā koordinācija tiks nodrošināta, vadošās iestādes pārstāvim piedaloties Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai un Eiropas Zivsaimniecības fonda uzraudzības komitejās (vadības grupās), kā arī Zemkopības ministrijas pārstāvim piedaloties struktūrfondu un Kohēzijas fonda darbības programmu uzraudzības komitejā.
1058. Darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” pasākumu ietvaros ir noteikta demarkācija ar šādiem Latvijas lauku attīstības programmas 2007.-2013.gadam ietvaros atbalstāmajiem pasākumiem:
- „Arodapmācības un informācijas pasākumi”;
 - „Apsaimniekošanas, atbalsta un konsultāciju pakalpojumu izveide”;
 - „Lauksaimniekiem un mežsaimniekiem paredzēto konsultāciju pakalpojumu izmantošana”;
 - „Pamatpakalpojumi ekonomikai un iedzīvotājiem”;
 - „Atbalsts uzņēmumu radīšanai un attīstībai”;
 - „Vietējās rīcības grupas nodrošināšana, prasmju apguve, teritorijas aktivizēšana”.
1059. Darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” pasākumu ietvaros ir noteikta demarkācija ar šādiem Rīcības programmas Eiropas Zivsaimniecības fonda atbalsta ieviešanai Latvijā (2007. – 2013.g.) ietvaros atbalstāmajiem pasākumiem:
- EZF 3.prioritārā virziena „Kopējās ieinteresētības pasākumi” pasākumu „Kopējas rīcības pasākumi”;

- EZF 1.prioritārā virziena „Pasākumi Kopienas zvejas flotes sabalansēšanai” pasākumu „Sociāli ekonomiskie pasākumi”;
- EZF 2.prioritārā virziena „Akvakultūra, zveja iekšējos ūdeņos, zivsaimniecības un akvakultūras produktu apstrāde un mārketing” pasākumu „Investīcijas akvakultūras uzņēmumos”;
- EZF 2.prioritārā virziena „Akvakultūra, zveja iekšējos ūdeņos, zivsaimniecības un akvakultūras produktu apstrāde un mārketing” pasākumu „Zvejas un akvakultūras produktu apstrāde un mārketing”;
- EZF 4.prioritārā virziena „Zivsaimniecības reģionu ilgtspējīga attīstība” pasākumu „ZVRG darbības nodrošināšana, prasmju apguve, teritoriju aktivizēšana”.

1060. Turklāt saskaņā ar nacionālajiem normatīvajiem aktiem Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija nodrošina DP koordināciju ar Nacionālo attīstības plānu, savukārt Ekonomikas ministrija nodrošina DP koordināciju ar Latvijas Nacionālo Lisabonas programmu un Labklājības ministrija nodrošina DP koordināciju ar Nacionālo sociālās iekļaušanas rīcības plānu, tādējādi saskaņojot SF un KF investīcijas ar nacionālā līmeņa politikas plānošanas dokumentiem. Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, Ekonomikas ministrija un Labklājības ministrija tiek pārstāvētas Uzraudzības komitejā.

6. SĀKOTNĒJĀS IZVĒRTĒŠANAS PROCESS DARBĪBAS PROGRAMMAI „UZŅĒMĒJDARBĪBA UN INOVĀCIJAS”

6.1. Sākotnējās izvērtēšanas process

1061. Saskaņā ar Padomes regulas (EK) Nr. 1083/2006 (2006. gada 11. jūlijs), ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Regulu (EK) Nr. 1260/1999, 48.panta 2.daļu ES Latvija ir nodrošinājusi plānošanas dokumentu sākotnējās (*ex-ante*) izvērtēšanas veikšanu.
1062. Sākotnējā izvērtēšana darbības programmai „Cilvēkresursi un nodarbinātība” vienkopus ar darbības programmu „Uzņēmējdarbība un inovācijas” un „Infrastruktūra un pakalpojumi” un Valsts stratēģiskā ietvardokumenta sākotnējo izvērtēšanu tika uzsākta 2006.gada jūlijā, sagatavojot četrus ziņojumus – vienu ziņojumu par katru plānošanas dokumentu. Atklāta konkursa iepirkumu procedūras rezultātā par sākotnējās izvērtētāju tika izvēlēta SIA „PricewaterhouseCoopers”.
1063. Sākotnējās (*ex-ante*) izvērtēšanas pamatmērķis ir nodrošināt kvalitatīvu ES fondu plānošanas dokumentu 2007.-2013.gadiem izstrādi atbilstoši ES un Latvijas normatīviem aktiem, kā arī saskaņā ar valsts attīstības vajadzībām un ES un Latvijas plānošanas dokumentos noteikto.
1064. Saskaņā ar iepriekš minētās regulas 48.pantu sākotnējās izvērtēšanas mērķis ir optimizēt budžeta līdzekļu sadali darbības programmās un uzlabot plānošanas kvalitāti. Izvērtējumos identificē un izvērtē atšķirības, trūkumus un attīstības potenciālu, sasniedzamos mērķus, sagaidāmos rezultātus, kvantitatīvos mērķus, ja vajadzīgs – ierosinātās reģiona stratēģijas saskaņotību, Kopienas pievienoto vērtību, to, ciklāl ir ņemtas vērā Kopienas prioritātes, iepriekšējā plānošanā izdarītos secinājumus, kā arī īstenošanas, uzraudzības, izvērtēšanas un finanšu pārvaldības procedūru kvalitāti.
1065. Sākotnējā izvērtēšana noris paralēli ar ES fondu plānošanas dokumentu sagatavošanu. Tās laikā neatkarīgi eksperti plānošanas dokumentu sagatavotājiem sniedz vērtējumu un rekomendācijas par dokumentu izstrādi, kā arī piedalās sarunās ar Eiropas Komisijas pārstāvjiem par plānošanas dokumentu apstiprināšanu.
1066. Līdz 2006.gada oktobra beigām, kad tika sagatavoti ziņojumu projekti, notika regulāras diskusijas par katru plānošanas dokumentu starp plānošanas dokumentu sagatavošanā iesaistītajām pusēm – attiecīgo ministriju pārstāvjiem, vadošās iestādes pārstāvjiem un neatkarīgajiem ekspertiem. Pēc ziņojumu saņemšanas norisinājās sabiedriskā apspriede (skatīt sadaļu par Stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu), kuras laikā viedokli par ekspertu sagatavotajiem ziņojumiem un par plānošanas dokumentiem kā tādiem varēja izteikt visa sabiedrība, tai skaitā arī sociālie, reģionālie un nevalstiskā sektora partneri. Pēc ziņojumu saņemšanas par katru izteikto komentāru notika diskusijas starp iesaistītajām pusēm, kuru rezultātā ziņojumi tika aktualizēti.
1067. Eksperti palīdzēja sagatavot tādus plānošanas dokumentus, kas nodrošina skaidru un konstruktīvu jautājumu izklāstu un pārskatāmību.

6.2. Sociālekonomiskās analīzes un izstrādātās stratēģijas atbilstības identificētajām vajadzībām novērtējums

1068. Galvenie ekspertu secinājumi un ierosinājumi bija saistīti ar nepietiekamu datu analīzi par intervences nepieciešamību konkrētajā jomā, kā arī ar valsts politikas plānošanas dokumentu neesamību konkrētajā jomā, kas ļautu noteikt, piemēram, prioritārās industrijas. Izvērtētāji

aicināja pamatot analīzes daļā izdarītos secinājumus un identificētās vājās puses ar statistisko informāciju un analīzi. Tas ir ticis izdarīts, aktualizējot plānošanas dokumentus, precizējot aktivitāšu aprakstus, kā arī sniedzot plašāku informāciju DPP.

1069. DP sākotnējā versijā tika minēts, ka Latvija saskaras ar darbaspēka trūkuma problēmu strauji augošajās ekonomikas nozarēs, kā arī tika identificētas būtiskākās Latvijas problēmas sociālās iekļaušanas jomā, tomēr eksperti uzsvēra, ka apgalvojumiem trūkst statistiskā pamatojuma. Nozaru ministrijas savu iespēju robežās, aktualizējot datus, ir izmantojušas aktuālāko statistisko informāciju, kā arī objektīvu informāciju no veiktajiem pētījumiem.
1070. Eksperti uzsvēra, ka DP sākotnējā versijā nav skaidri noteiktas un izskaidrotas veicamās aktivitātes pasākuma „Veselība darbā” ietvaros un aicināja apsvērt iespēju veikt izmaiņas šī pasākuma nosaukumā un nodrošināt, ka attiecīgā pasākuma aktivitātes tiek izklāstītas detalizēti. DP sākotnējā versijā pasākumā „Sociālā iekļaušana” tika iekļautas divas aktivitātes – viena, kas vērsta uz iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes veicināšanu, atbalstot sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju motivācijas veicināšanu un iekļaušanos darba tirgū, un otra, kas vērsta uz darba kapacitātes novērtēšanas un sociālo pakalpojumu sniegšanas sistēmas darbības uzlabošanu. Eksperti komentēja, ka augstāk minēto aktivitāšu pamatojums ir nepietiekams, kā arī izteica priekšlikumu otro aktivitāti pievienot prioritātei „Administratīvās kapacitātes stiprināšana”. Uzsverot, ka būtībā sociālā iekļaušana citu valstu plānošanas dokumentos netiek izdalīta kā atsevišķa prioritāte, bet gan pēc horizontālā principa tiek iestrādāta visās prioritātēs, eksperti ieteica aktivitāti „Iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes veicināšana”, kas paredz sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju integrēšanu darba tirgū, integrēt citās aktivitātēs, kas tieši vērstas uz nodarbinātības veicināšanu. Galējā DP versijā aktivitāšu pamatojumi tika sniegti detalizētākā veidā, tomēr plānošanas dokumentu izstrādes laikā no tiem aktivitātes netika svītrotas.

6.3. Izstrādātās stratēģijas pamatojuma un stratēģijas atbilstības novērtējums

1071. Eksperti aicināja izskatīt iespēju attiecībā uz noteikto aktivitāti sniegt specifisku informāciju par atbalsta nepieciešamību. Jānorāda, ka DPP apraksta plašāk tās jomas, kurās tiks sniegts atbalsts.
1072. Eksperti uzsvēra, ka DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” tiek uzsvērtā pasākuma „IKT infrastruktūra un pakalpojumi” sinerģija ar DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” pasākumu „Sociālā iekļaušana”, tajā pašā laikā DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” sinerģija nav minēta. Plānošanas dokumentu gala versijā ir ievērojami papildinātas sinerģijas sadaļas.
1073. Tika izteikts aicinājums detalizētāk aprakstīt, kādā veidā tiks realizēta horizontālo prioritāšu mērķu sasniegšana pasākumu ietvaros, piemēram, iezīmējot konkrētas aktivitātes, kuras būs vērstas uz to, vai mērķa grupas, kuras tiks iesaistītas aktivitāšu realizācijā, ir pietiekami adresētas, vai arī definējot, ka būs specifiska projektu atlases kritēriju kopa, kas ļaus sasniegt horizontālo prioritāšu mērķus. Tādējādi DPP ir ticis sniegts apraksts, kā tiks īstenota horizontālā prioritāte. Piemēram, horizontālā prioritāte „Rīgas starptautiskā konkurētspēja” tiks īstenota tādējādi, ka liela daļa no pasākuma mērķa grupas ir lokalizēta Rīgā vai Rīgas apkārtnē.

6.4. Izstrādātās stratēģijas atbilstības novērtējums Kopienas kohēzijas stratēģiskajām pamatnostādņem un Latvijas nozares politikām

1074. Neatkarīgie eksperti ir konstatējuši, ka izstrādātie plānošanas dokumenti visumā atbilst Kopienas stratēģiskajām pamatnostādņem, Nacionālajā attīstības plānā noteiktajam attīstības scenārijam un attiecīgo nozaru pamatnostādņem 2007. – 2013. gada periodam.

6.5. Sagaidāmo rezultātu un ietekmes novērtējums

1075. Tika konstatēts, ka dokumentu izstrādes stadijā nevienai no horizontālajām prioritātēm nav norādīti sasniedzamie indikatori, tika identificēts risks, ka tādējādi var būt apgrūtināta horizontālo prioritāšu sasniegto mērķu novērtēšana. No ekspertu puses izskanēja aicinājums izstrādāt novērtēšanas kritērijus programmas līmenī (rezultatīvos, ietekmes rādītājus), lai radītu iespēju novērtēt kopējos programmas sasniegtos rezultātus, neiedziļinoties detaļās līdz programmas prioritātes līmenim, izskatīt iespēju norādīt bāzes vērtības visiem rādītājiem, tādējādi radot iespējas izteikt sasniegto rezultātu relatīvās vienībās un padarot vieglāk interpretējamu sasniegto rezultātu konkrētā kontekstā, kā arī izskatīt iespēju norādīt datu avotus un atjaunošanas periodus dokumentā ietvertajiem novērtēšanas rādītājiem, kā arī norādīt datu noteikšanas metodi. Eksperti salīdzinoši ļoti daudz darba ieguldīja, palīdzot izstrādāt rādītājus.
1076. Vadošās iestādes vadībā tika organizēta starpinstiūciju darba grupa par rezultatīvajiem rādītājiem, kas ņēma vērā ekspertu izteiktos komentārus un kuras darbības rezultāti atspoguļojas plānošanas dokumentu gala versijā – ir definēti saprotami un loģiski rādītāji, nodrošinot sasniegto mērķu novērtēšanu, DPP tiek runāts par datu avotiem un to noteikšanas metodi.

6.6. Plānoto ieviešanas sistēmu novērtējums

1077. Eksperti izteica aicinājumu norādīt precīzus finansējuma saņēmējus. Šī informācija ir iekļauta DPP, pie katras aktivitātes norādot finansējuma saņēmēju grupas.

6.7. Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums

1078. Sākotnējās izvērtēšanas līguma ietvaros saskaņā ar LR likumu „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un Eiropas Komisijas direktīvu 2001/42/EC „Par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu” neatkarīgi eksperti (SIA „VentEko”) veica arī iepriekšminēto četru plānošanas dokumentu stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu, sagatavojot vides pārskatus par katru plānošanas dokumentu.
1079. Vides pārskatu ietvaros ir veikta plānošanas dokumentu līmenim atbilstošo ES un Latvijas vides politikas dokumentu un normatīvo aktu analīze, analizētas plānošanas dokumentos paredzētās aktivitātes no vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības viedokļa, noteikta plānošanas dokumentu realizācijas iespējamā ietekme uz vidi, analizētas iespējamās alternatīvas, ja tādas tiek izvirzītas, kā arī sniegtas rekomendācijas plānošanas dokumentos paredzēto darbību ietekmes uz vidi samazināšanai un ilgtspējīgas attīstības veicināšanai.
1080. Vides pārskatu sagatavošanā tika ievērots caurspīdības princips, aktuālāko informāciju operatīvi ievietojot FM administrētajā mājas lapā internetā, tādējādi padarot informāciju publiski pieejamu. Laikā no 2006.gada 31.oktobra līdz 14.decembrim notika vides pārskatu sabiedriskā apspriešana. 2006.gada 6.novembrī tika rīkots seminārs, lai piesaistītu sabiedrības uzmanību faktam, ka sākusies sabiedriskā apspriede SIVN. Seminārā piedalījās ES fondu ieviešanā un plānošanas dokumentu sagatavošanā iesaistītās institūcijas, kā arī sociālie, reģionālie un nevalstiskā sektora pārstāvji. Seminārā piedalījās kopumā turpat 50 dalībnieki. Semināra mērķis bija sniegt vispārīgu ieskatu un aktuālāko informāciju par ES fondu plānošanas dokumentu sākotnējo izvērtēšanu un stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu, radīt interaktīvu vidi viedokļu apmaiņai par sākotnējā izvērtējuma ietvaros iegūtajiem secinājumiem un stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu, kā arī atkārtoti pievērst partneru uzmanību, ka ir sākusies ES fondu plānošanas dokumentu vides pārskatu sabiedriskā apspriešana. Sabiedriskās apspriedes sanāksme, kuras laikā bija iespēja izteikt komentārus un diskutēt par komentāriem savukārt notika 2006.gada 6.decembrī.

1081. Neatkarīgie eksperti ir konstatējuši, ka izstrādātie plānošanas dokumenti visumā atbilst vides politikas plānošanas dokumentos noteiktajiem mērķiem. Ekspertu ierosinājums bija vides jautājumos paredzēt lielāku sabiedrības līdzdalību un ieguldījumu.
1082. Vadošā iestāde, precizējot plānošanas dokumentus, ir ņēmusi vērā izteiktos komentārus un veikusi tajos attiecīgas izmaiņas.
1083. 2007.gada marta sākumā tika saņemti pozitīvi atzinumi no Vides pārraudzības valsts biroja – kompetentās iestādes – par sagatavotajiem Vides pārskatiem. Vadošā iestāde plāno praksē ieviest kompetentās iestādes izteiktos ierosinājumus.

7. PIELIKUMI

Pielikums Nr.1. Darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” sākotnējais (ex-ante) izvērtējums. Sākotnējā izvērtējuma ziņojums

Pielikums Nr.2. Darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” Vides pārskats. Informatīvais ziņojums

Pielikums Nr.3. Darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” Vides pārskats. Informācija par izstrādi

Pielikums Nr.4. Darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” Vides pārskats. Monitorings

Pielikums Nr.5. Valsts stratēģiskā ietvardokumenta Vides pārskats. Kopsavilkums